

www.e-rara.ch

**D. Epiphanii episcopi Constantiae Cypri, contra octoaginta haereses
opus, Panarium, sive Arcula, aut Capsula Medica appellatum, continens
libros tres, & tomos sive sectiones ex toto septem**

Epiphanius

Basileae, [1560]

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-2553>

[Epiphanii episcopi Constantiae Cypri contra haereses liber I.]

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

EPIPHANII EPISCOPI CON=

STANTIAE CYPRI, CONTRA OCT-VAGINTA

Hereses opus, Panarium, siue Arcula aut Cap-
sula Medica appellatum.

Iano Cornario Medico Physico interprete.

V V M aggrediar fidem, itemq; incredulitatem, rectamq;
ac diuersam opinionem annunciare ac prodere, mentio-
nem faciam principij factorum mundi fundamentorum,
& eorum quæ consequuntur, non proprijs uiribus consi-
sus, neque à propria ratione concepitatus: sed uelut Deus o-
mnium Dominus ac miserator suis Prophetis reuelauit, et
per ipsos nos omnium cognitione, quantum humanæ na-
turæ possibile est, dignatus est. Et quum incipiam de his
statim considerare, primum quidem non in parua solici-
tudine constitutus sum, uerumetiam ualde timeo, ut qui

moliar opus non uulgare: & inuoco ipsum sanctum Deum, & unigenitum ipsius
Filium IESVM CHRISTVM, & sanctum ipsius Spiritum, quo nostræ tenuita-
tis mentem illustret, ad illuminationem cognitionis illorum. Græcorum equidem
scriptores, poetæ & oratores, ubi fabulosum aliquod scriptum aggrediuntur, Mu-
sam aliquam inuocant, non Deum. diabolica est enim ab ipsa, sapientia, ac terrena,
& nō ex supernis descendens, uelut scriptum est. Nos autem inuocamus sanctum
uniuersorum Dominum, ut adiuuet paupertatem nostram, & inspiret sanctum Spi-
ritum suum, ut nihil asceticum in promissum scriptum comportemus: atque hoc
ipsum petentes, nostræ insufficiencie nobis conscij, iuxta fidei mensuram ac pro-
portionē, ipsum nobis largiri obsecramus. Sit autem scopus omnibus lectoribus,
de omni quæstione, Quod occasionū & temporū sunt inuenta, quæ exigua mens
nostra exercitata comprehendere potuit. Et sanē non omnino promittimus om-
nium quæ in mundo sunt tractationem. Nam & ineffabilia sunt & effabilia, inenar-
rabiliaq; & numero incōprehensibilia: & quantum quidem ad homines attinet,
nemo ea assequi potest, sed à solo uniuersorū Domino cognoscuntur. Verū pro-
missio nostra habet, de differentia opinionum ac notionum, professionumq; fidei
ex Deo, & incredulitatis sectarum item, & falsæ humane mentis opinionis, ab erro-
neis uiris in mundo dispersæ, ab eo tempore quo homo formatus est in terra usque
ad nostra tempora, hoc est regni Valentiniani & Valentis annum undecimum, &
Gratiani septimum. Porro quæ à nobis ad legentium noticiam peruenient, ea par-
tim ex discendi studio nouimus, partim ex auditu percepimus, in quædam uerò
proprijs auribus ac oculis incidimus. Et quorundam quidem radices & dogmata,
exacta narratione nos tradituros esse confidimus: quorundam uerò partem ali-
quam, prout facta sunt. Atq; hæc partim ex libris ueterum scriptorum, partim ex
auditu hominum, qui menti nostræ exactam fidem fecerunt, nouimus. Hoc autem
totum opus collegimus non per nos ipsos aggressi, nō promissionib. nostrā dicen-
di tenuitatem excedentibus immorati. Nam & hunc ipsum sermonem, quem Deo
uolente componere instituimus, uiris philosophis, alijs alijs debilitatem nostram
pungentibus, & uelut loris, ut ita dicam, instigantibus, adorti sumus: uelut uestra
præstantia per propheticas nobis literas scribens petiuit ac exposulauit, ô uene-
randissimi ac optimi fratres Acaci & Paule, in presbyterio cōsortes. Quandoqui-
dem igitur undiquaq; non sine Deo petitionum suffragijs consideratis, propter ex-
cellentem seruorum Dei dilectionem huc descendere dignus factus sum: non per
uerborum eloquentiam, non lepiditatem aliqua dicendi, sed simplici loquendi idio-
mate, simplici sermone, certitudine uerò eorum quæ sermone declarantur, dicen-
di initium faciam. Et Nicander quidem scriptor, bestiarum & reptilium naturas
cognitas fecit. Alij uerò scriptores de radicibus ac herbis prodiderunt, uelut Dio-

Musarum in-
uocatio, dian-
bulus.

ppgino

Epiphani
seculum.

Scriptores
materiam me-
dicæ.

scorides materiarius, Pamphilusq; ac Mithridates rex, Callisthenes & Philo, Iola-
 us item Bithynus, & Heraclides Tarentinus, Crateuas herbarius, Andreas, Basus
 Tylus, Niceratus, Petronius Niger, Diodotus, & alij quidam. Eodē modo etiam
 nos sectarum radices & opiniones reuelare conantes, non in detrimentum legen-
 tium, sed uelut relati scriptores studio habuerunt, non ut malum indicarent, sed ad
 timorem & cautionem humanæ naturæ, ut mala & pernicioſa cognoscerent homi-
 nes, seq; præmunirent, & per potentiam Dei effugerent, per animaduersionem &
 repudiationē. At si qui in talia iam incidissent, & ab eiusmodi insidias pertulissent,
 aut per insufflationem, aut per morsum, aut aspectum: ijdem de his solliciti, auxi-
 liares radices ac herbas præscripserunt, ad prædictorū reptiliū improbitates irritas
 faciendas. Sic etiam nobis studium est, per relatorum & uestram, dilectissimi fra-
 tres, exhortationem, ut malorum reptiliū ac bestiarum tum formas tristes, tum
 morsus letales reuelemus. Ad oppositionem uerò horum, quæcunq; possumus in
 compendio dicere, unum atq; alterum uerbum ad repellendū ipsorum uenenum,
 & seruandum eum qui Dominum sequi uelit, siue ex sua sententia, siue inuitus in
 eadem reptilia hæreseon ac sectarum dogmata illapsus, instar antidotorum appo-
 nemus. Etenim ab initio, Adā sexta die formatus ē terra, & accepta insufflatione ui-
 uificatus est. Non enim, uelut quidā putant, à quinta die incepit, & in sexta forma-
 tus est. Decepta est enim mens eorū qui hoc dicunt. Erat autē simplex & innocens,
 nō nomen aliquod aliud adeptus, nō opinionem, nō doctrinā, non uitæ discretio-
 nis appellationem nactus, quā Adam tantū uocatus, quod hominem interpreta-
 ri possis. Huic formatur ex ipso similis ipsi uxor, ex eodē corpore, & eadē insuffla-
 tione. filij uerò gignuntur huic masculi ac foemelle. Et ubi uiuisset annos noningen-
 tos triginta, naturæ debitum exoluit. Huius filius fuit Seth, huius uerò Enos, & per
 successionem Cainan, Malaleel, Iared. Quemadmodū autē traditio habet quæ ad
 nos deuenit, hinc incepit fraus in mūdo fieri: & ab initio quidem per inobedientiā
 ipsius Adam, deinde per ipsius Cain parricidium. Nunc autem in temporibus Ia-
 red, & ultra, ueneficium, incantatio, petulantiā, adulterium & iniusticia. Nō opinio
 aliqua alia, non doctrina immutata, sed una lingua, unū genus in terra illo tempo-
 re dispersum. Huic Iared nascitur filius nomine Enoch, qui cōplacuit Deo, & non
 reperiēbatur. tranſtulit enim ipsum Deus, & nō uidit mortem. Enoch autē genuit
 Mathusala, Mathusala Lamech, Lamech Noe. Et iustum Dei iudiciū, aquæ inun-
 datione orbi terrarum inuecta, omnem hominū & aliorum animantiū carnem dele-
 uit. Seruauit autem in arca per præceptum, ipsum Noe: qui complacuit ipsi, & co-
 ram ipso gratiam inuenit. Seruauit item tres filios ipsius, Sem, Cham, Iaphet, & pro-
 priam eius coniugem, & trium filiorum tres uxores, ut hominum animæ octo in ar-
 ca tunc seruata sint à diluuiō aquæ. Et de omni genere ferarū & animalū, tum pec-
 corum, tum aliorum in terra, ad constitutionem rursus substantiæ omnium in mun-
 do, de quibuscūq; bina & bina, de alijs septem & septē. Atq; sic præterijt decima ge-
 neratio, per annos bis mille ducētos sexagintaduos. Et inundatio sedata est, et Noe
 ac domus eius, reliquiæ mundi manserunt. Nondum autē erat diuersa opinio, non
 gens aliqua discors, nō nomen heresis: imò neque idololatria. Quando uerò unus-
 quisq; homo iuxta propriam opinionem procedebat: lex enim una nusquam erat,
 quisq; enim sibi ipsi lex erat, & pro propria ratione pergebat, (quemadmodū apud
 Apostolum usus est non solū barbarismi, sed etiam aliarum sectarum. ait enim,
 „ In CHRISTO enim IESV non barbarus, nō Scythia, non Græcus, nō Iudæus:)
 Barbarismus. Barbarismus tunc appellabatur in decem generationibus temporis cognomen.
 Post diluuiū uerò quum requieuiſſet arca Noe in montibus Ararat, per mediam
 Armeniorum & Cardyensium terram, in monte Lubar appellato, istic prima habi-
 tatio hominum fit post diluuiū. Et illic Noe propheta uineam plantat, & loci ha-
 bitator fit. Nascuntur autem filijs eius, ipse enim non amplius generauit, filij & fi-
 liorum filij, usque ad quintam generationem, annis sexingentis quinquaginta no-
 vem, præter Sem. Secundum consequentiam uerò sermonis, genealogiam unius
 filij

A filij recensebo. Sem itaq; genuit Arphaxad, Arphaxad Cena, Cena Hala, Hala Heber pium & religiosum, Heber Phalec: & nihil erat in terra, non haeresis, non opinio alia atq; alia, sed solum homines uocabantur unius labij & unius linguae. Erat autem solum impietas & pietas, lex naturae & uniuscuiusque uoluntatis propositum secundum naturam, & neq; a doctrina, neq; ex libris scriptorum error & seductio, nō Iudaismus, non haeresis alia aliqua: sed licet nunc est fides, quae iam in sancta catholica Ecclesia uersatur, quae ab initio fuit, & postea rursus reuelata est. Si quis enim pro ueritatis studio expendere uelit, sancta & catholica Ecclesia principium omnium est, ex hoc nimirū scopo, Adam protoplastus formatus est, non circumcissus, sed carne praeputium habens. Non autem erat idololatra, & nouit patrem Deum, & Filium, & Spiritum sanctum. propheta enim erat. Itaq; quum non haberet circumcisionem, non erat Iudaeus. & quum simulachra non adoraret, aut aliud quid, non erat idololatra. Propheta enim erat Adam: & nouit quod Pater dixit Filio, Faciamus hominem. Quid igitur erat? Neq; circumcisionē habens, neq; simulachra colens, sed Christianismi formā ostendens. Sic etiam de Abel, & de Seth, & de Enos, & de Enoch, & de Mathusala, & de Noe, & Heber, usq; ad Abraham accipiendū est. Operabatur autem tunc & pietas & impietas, fides & incredulitas. fides quidem Christianismi imaginem obtinens: incredulitas autem, impietatis & iniquitatis formam exhibens, contraria legi naturae, usq; ad praedictatum tempus. *Ecclesia Catholica principium omnium.*

B Quinta igitur generatio post diluuiū, quum multiplicarentur iam homines, ex tribus filiis Noe, per successionem filiorū filij geniti sunt septuaginta duo numero, principes & capitanei in mundo. Quum autem se extenderent, & ultra procederent a monte Lubar ac finibus Armeniae, hoc est a regione Ararat, consistunt in campo Senaar, quē sanē delegerant. Situs est autem campus Senaar nunc in regione Persica, quae olim erat Assyria. Illic itaq; coniuncti, consiliū inter se ineunt, de aedificanda turri ac urbe. Verū a regione ad Europā in Asiam declinantes, appellati sunt omnes iuxta regionis appellationem Scythae. Extruunt autem turrim, & aedificant Babylonem. & nō habuit complacentiā Deus in opere dementiae ipsorum: dispersit enim & diuisit ipsorum linguas, & ex una in septuagintaduas distribuit, iuxta numerum uiuorum tunc repertum. Vnde & Meropes huiusmodi uocati sunt, propter diuisam uocem. Et turrim quoq; uentorū impetu euerit. Diuisi igitur sunt per omnem terram, ad dextram ac sinistram: partim reuersi unde processerāt, partim ulterius ad orientem progressi. Alij uerō Libyam occupauerunt, ut etiā si quis de his certior fieri uelit, inuenerit sanē singulos qui secesserunt in singulis patrijs, quomodo sortem acceperunt. Sic Misacem suscipit Aegypti sortem, Chus Aethiopiam, Psus Axiomaticas partes, Regma et Saba partes ad Garamorū regionem sitas. Et ut ne in longum extendā hic procemium, redibo rursus ad propositum, & secundū successionem rursus cōsequentiam apprehendam. Inter Heber & Phalec, & turris aedificationem, & primā urbem post diluuiū extructā, in ipsa aedificatione principium de cetero cōsultationis accipit Nebroth, de cōgregatione ac tyrannide. Nebroth enim regnat, filius Chus Aethiopis, ex quo natus est Assur. Huius regnū in Orech fuit, & in Arphal ac Chalamia. extruit autem & Thiras, & Thobel, & Lobon, in Assyriorū regione. Hunc dicunt esse Græci Zoroastrem, qui ultra progressus ad orientales partes, Baetra inhabitauit. Hinc iniquitates in terra distributae sunt. inuentor enim hic fuit malae doctrinae, astrologiae & magiae. uelut quidam de hoc Zoroastre tradunt. Verū ut rei ueritas habet, hoc tempus ipsius Nebroth gigantis erat. non longē autem inter se ambo distant tempore, Nebroth & Zoroastres. Phalec autem genuit Rhagan, Rhagan Seruch, quē interpretari possis irritationem. Et incepit inter homines idololatria ac Gracismus, uelut cognitio quae ad nos deuenit habet. Nondum autem in statuis & in sculpturis lapidum aut lignorum, aut ex argento & auro, aut alia materia factis, sed solum per colores & imagines hominis mens in seipsa maliciā excogitauit, & per liberum arbitriū rationisq; ac mentis uim pro bonitate iniquitatem reperit. Nascitur ipsi Seruch filius Nachor, Nachor

autem gignit Tharra. Hinc fieri cœperunt statuae ex luto ac arte figulari, per indu-
striam huius Tharra. Durauit aut hoc studiū in uigesimali generationem usq; ad
Patres ante
filios morie
bantur. hunc, annis ter mille trecentis triginta duobus. Et nullus unquā ex prioribus ho-
minibus, filius ante patrem mortuus est: sed patres ante filios uitam finientes, filios
successores relinquebant. & ne quis dicat de Abel: non enim morte propria mor-
tuus est, donec Tharra æmulū Deo per propriā uersutiam cōmentus erexit, & ex
ultione similia his quæ fecit recepit, dum etiā ipse per propriū filium ad æmulationem
prouocatus est. Vnde admiratione ducta diuina scriptura adnotauit dicens:
Scythismus. Et mortuus est Arran in cōspectu Tharra patris, in terra natiuitatis suæ. Usque ad
hunc permāsit Scythica quædam successio ac appellatio. Nondum aut erat aliqua
hæresis: nondum inuentū aliquod aliud, quā sola scortatio & excogitatio simula-
chrorum. Et postea deificarunt aut infelices tyrānos, aut præstigiatores spectra or-
bi terrarū exhibentes, monimenta ipsorū uenerantes: et longo tempore postea Sa-
turnum & Iouem, Rheamq; ac Iunonem, & alios deinceps. Deinde uerō acinacem
coluerūt ex Scythis Sauromata, Odrysumq; Thracū primum patrem, ex quo Phry-
Thracum ap-
pellatio. gum genus deducitur: unde & Thraces à Tharra cognomento appellantur, qui in
turris ædificatione genitus fuit. Processit aut degenerauitq; omne tempus, hinc er-
roris initio sumpto usq; ad prædictum tempus, uias deinceps inquinans. Scripto-
resq; ac historiographi hinc initū sumserunt, ab Aegyptiorū fabulis deditæ gen-
tis errore collectione facta: unde sanē ueneficia ac magia repertæ sunt. Translata
Ving in affinis
aut sunt hæc ad Græcos ab ætate Cecropis. Et erat hoc tēpore Ninus in Assyrijs, &
33 22
Semiramis, contemporanei ipsi Abraham, & Aegyptiorū octauus & decimus po-
tentatus. In Sycone aut tunc solum regnabāt, cuius regni initium fuit Europs. Et
Deus deligit ipsum Abrahā, eadem sanctæ catholicæ & apostolicæ Ecclesiæ forma
in præputio fidelem, & in pietate perfectissimū, in scientia prophetā, in uita euan-
gelicā habentem cōuersionem. Domi enim pater honorū fuit, & uocatus est per
uerbū, & domesticis suis renūciauit, & uocanti obediuit, uelut Petrus & Andreas
& Iacobus ac Ioannes. Et ut ne rursus longā faciam orationē, in summa dicā. Quum
ad annos nonaginta nouem peruenisset hic propheta, à Deo responsum accipit de
circūcisione: & hinc incipit forma Iudaismi post Græcismū. Et erat à iactis funda-
anno m. m. d. / 3431.
Iudaismus. mentis mūdi uigesimali prima generatio. anni uerō ter milleni quadringēti triginta-
unus: & Iudaismus initū accepit. Scythismus enim à diluuio usq; ad turrim & Se-
ruch fuit. A' Seruch aut, usq; ad Abrahā & huc, Græcismus. Ab Abrahā uerō non-
dum cognomen hæresis erat: sed solum qui eandem pietatem habebant, Abrahā-
miæ ab Abrahā uocabantur. Filij uerō huic fuerūt octo: solus aut Isaac hæres erat,
propterea quod & ex sententia patris uitā degebat, pietati intentus, & iuxta pro-
missionem Dei patri donatus erat. Habebat aut ante hunc Ismael, ex ancilla Agar.
Agareni.
Saraceni. Chettura uerō peperit ipsi filios sex, qui dispersi sunt in felicem appellatam Ara-
biam: Zembran, & Iezan, & Iesboc, & Soye, & Emmadem, & Madiā: & qui ex an-
cilla natus est, nomine, uelut dixi, Ismael. Occupat autem hic & extruit appellatam
Phares in deserto. Nascuntur autē huic filij numero duodecim, ex quibus sunt tri-
bus Agarenorum, siue Ismaelitarum, qui nunc Saraceni uocantur. Isaac uerō gignit
filios duos, Esau & Iacob, & appellabatur tunc genus piorum Abrahamiæ & Isaac.
Quum aut separatus esset Esau ad Idumæam, ad meridiem ipsius Chanaan sitæ
regionis & orientalis, habitator fit mōtis Seir, & ciuitatem extruit Edom appella-
tam. Huic autem gignuntur filij, & præfunt Idumææ singulis iuxta successionem,
qui etiam duces Edom appellabantur. Ex quo quintus est iuxta successionem Ioe,
Edom ex Esau.
subtracō Abrahā ex hoc numero, & ab Isaac numeratione facta. Isaac enim genuit
Esau, Esau Raguel, Raguel Zara, Zara Ioe, prius quidem uocatum Iacob, postea
uerō appellatum Ioe, paulo ante tentationem quæ ipsi accidit. Vigebat autem cir-
cumcisio. Iacob porro fugit iram Esau fratris sui, ex consilio patris & matris, in Me-
sopotamiam Phadan, ultra Mesopotamiam Susoba: & ducit illinc uxores ex pro-
pria cognatione quatuor, quæ pariunt ipsi filios duodecim, Patriarchas appellatos.

Quum

A Quum uerò reuersus esset ad Chanaanitidem terram, ad patrem suum Isaac ac matrem Rebeccam, uisum ipsi obuenit ex Deo, iuxta Iordanis excursus: uocant autem torrentem Iacob, ubi uidit castra angelorum. Et ecce, inquit, homo à uespera, & coluctatus est ipsi usq; ad auroram: quem angelum significauit scriptura, qui per benedictionem dat Iacob dignitatis nomen, Israel uidelicet. Quum autem illinc transisset Iacob, nominauit nomen loci, Speciem Dei. Quoniam qui ad ipsum per benedictionem dixerat, Non amplius uocabitur nomen tuum Iacob, sed Israel uocabitur: ita distinxerat dicens, Fortis fuisti cum Deo, & cum hominibus potens eris. Ab hoc tempore Israelitæ appellantur. Et ipse Israel post descensum Ioseph in Aegyptum, descendit quoque cum uniuersa domo sua, filijsq; & nepotibus, eorundemq; uxoribus atq; alijs, cum septuaginta animis. Moratū est aut genus Israel in regione Aegyptiorum per generationes quinque. Iacob enim genuit Leui & Iudā, & reliquos decem patriarchas. Leui autem genuit Caath. Iudas uerò genuit Phares. Caath genuit Abraam, Abraam genuit Mosen. Phares autem genuit Esrom, Esrom genuit Aram, Aram genuit Aminadab, Aminadab Naasson, temporibus Mosis. Et Naasson quinta generatio est secundum Leui. Exit Israel de terra Aegypti per rubrū mare in signis ac miraculis Dei, & castrametatur in eremo Sina. & responsis datis ex Deo seruo ipsius Mosis, ut numeraret à uiginti annis usq; ad quinquaginta, uiros qui possent educere gladium: sumit arma bellica, reperitq; uiroꝝ myriadas sexaginta duas, hoc est sexcenta uiginti millia, insuperq; octo millia & quingentos. Illo porro tempore erat Inachus apud Græcos notus: cuius filia Io, *Inachus.* quæ & Atthis appellatur, de qua etiā Attica regio uocata: ex qua item Bosporus, *Io, siue Atthis & Isis.* & eiusdem nominis ciuitas Bosporus, in ponto Euxino nominata. Appellant aut ipsam Aegyptij Ilm, eamq; uelut deam adorant. Illi uerò cognominis est etiā fluius Inachus appellatus. Atq; hinc initium habuerunt mysteria & traditiones de dijs apud Græcos, prius apud Aegyptios & Phrygas, Phœnicesq; & Babylonios malè excogitata, & ad Græcos translata, de Aegyptioꝝ regione a Cadmo & ipso Inacho, qui prius Apis uocatus fuit, & Memphin edificauit. Sed & ab Orpheo & quibusdam alijs eadem mysteria initium sumpserunt, & in hæreses ac sectas cōposita sunt postea ab Epicuro, & Zenone Stoico, & Pythagora ac Platone. Ex quo tempore cœperunt corroborari, usq; ad tempora Macedonica & Xerxis regis Persarum, post expugnationem Hierosolymorū primū, & captiuitatem Nabuchodonosor, & usq; ad tempora Darij & Alexandri Macedonis. Plato enim illo tempore notus erat, & qui eum præcesserunt, Pythagorasq; & postea Epicurus. Vnde sanè, uelut dixi, occasionem sumpserunt, & ad statum peruenerunt scripta ac libri apud Græcos. Et post hoc tempus decantata hæreses Philosophorū, inter se errore quidem conuenientes, & eadem uia procedentem scientiam idololatriæ ac impietatis cōtexentes: uerū eodem errore in seipsas cōfractæ, altera ab altera differūt.

Stoicorum hæresis, ex ordine quinta.

ET Stoici quidem de deitate hoc sentiunt. Deū dicunt esse mentem, quæ sit uniuersa huius uisibilis molis, cœli uidelicet ac terræ, & aliarum rerum, uelut in corpore anima. Partiuntur aut idem unā deitatem in multas partiales essentias, in solem & lunā, & sidera: in animā, & aerem, & alia. Transitus item tradunt animarū à corpore in corpus, ubi de corpore decedūt. Easdemq; corpora ingredi, ac rursus generari dicunt, & per multū errorem hanc impietatem retexunt: partem aut Dei & immortalem animam ducunt. Habuerunt principem Zenonem suæ stoæ, siue porticus, de quo multa narrantur. Alij enim dixerunt, ipsum Cleantis cuiusdam filium à Tyro oriundū. Alij Citiensem ipsum dicunt, ex Cipro insularem: & Romæ aliquādiu uixisse, postea uerò Athenis hoc dogma proposuisse in porticu, stoæ Græcis appellata. Quidam duos Zenonas esse aiunt, alterum Eleatem, & prædictum: & tamen ambo sic docuerunt, etiamsi duo fuerint. Afferit igitur etiā hic, materiam contemporaneam Deo appellandam esse, unā cum alijs sectis: fatum item esse, ac generationem, ex quo omnia gubernantur ac afficiuntur. Quomodo igitur com-

pendiaria hæc nostra tractatio, aduersus huius uitia, auxiliare medicamentum re- A
 censere poterit: ita ut nō multo minor magnitudine rei fiat defensio. Verū sum-
 matim ut ne omnino transcurrā, ad hunc dicam. Vnde accepisti, o bone, huius do-
 ctrinæ narrationem: aut qualis spiritus sanctus cœlitus te allocutus est, de tuo er-
 rorē. Duo enim simul contemporanea, materiā & Deum, uiolenter asseris. Cadet
 aut & incōstans est ratio tua. Confiteris enim quendam esse opificem, quem etiam
 omnipotentem dicis: hunc uerō in multitudinem deorum diuidis. Cuius aut opi-
 fex, siue contemporanea fuerit materia ipsa: Erit enim per se suis ipsius domina, quæ
 a nulla causa principiū accepit, & nemini subiecta est. Si uerō opifex ab hac accipit
 tutelam, qui ipsam reperit: imbecillitas quædā fuerit, & collatio ei qui contribuit,
 propter inopiā, quo non ex proprijs, sed ex alienis subiectis proprium officiū pro-
 ducat. Et de animarum transitione a corporibus ad corpora, multa est adulterata
 mentis tuæ peruersitas, o tu ultronee sapiens, qui scientiā apud homines iactas. Si
 enim pars Dei est, & immortalis: corpora uerō miserabilia, non solum ferarū & re-
 ptilium, & omnis generis bestiarum uilissimarū, formationi ipsius coniungis, quæ,
 uelut tu dicis, a Deo essentiam habet: quid nam fieri possit hoc magis flagitiosum.
 Fatum deinde introducis, uelut ex ipso fiant ea quæ hominī ac alijs accidunt. Ve-
 rū ex uno dicto summatim totum tuum fabulamentum subuertetur. Si enim fa-
 ti est sapientem fieri, prudentem euadere, rationalem generari ac irrationalem, a B
 liāq; omnia: cessent leges, dominatur enim fatum adulteris, & alijs. Magis aut pœ-
 nam dabunt stellæ, quæ necessitatem inducunt, si coactus quis facit id quod aggre-
 ditur. Verū de his alijs amplius dicam. Sint ociosæ scholæ, quiescant sophistæ,
 & rhetores ac grammatici, medicūq; ac reliquæ scientiæ, mœchanicarumq; artium
 innumera multitudo, & nemo amplius doceat, si ex fato scientiarū suppeditatio, &
 non ex literarū doctrina humanæ naturæ cōtingit. Si enim fatum eruditum & do-
 ctum efficit, ne discat quis ex doctore, sed ex natura accipiant peritiā stamina uol-
 uentes Parcæ, iuxta tuorum adeo fastuosorum uerborum erroneam sententiam.

Platonici, hæresis ex ordine sexta.

A T hæc aduersus Zenonem & Stoicos a me dicta sint. Plato uerō simul & ipse
 eadem uia fertur, per animarū de corporibus ad corpora transitionem, & per
 multitudinem deorū, aliasq; idololatrias ac superstitiones. Non aut de materia o-
 mnino æqualiter cum Zenone & Stoicis sensit. Nouit enim ipsum Deum, omnia
 uerō facta & existentia ex uero Deo potentias quasdam factas esse. Esse autem pri-
 mam causam, & secundam, & tertiam. Et primam quidem causam esse Deū: secun-
 dam uerō causam, ex Deo quasdam potentias productas esse. per ipsum uerō & po-
 tentias factam esse materiam. Sic enim dicit: Cœlum simul cum tempore factū est,
 simul enim etiam dissoluetur. Verū priorem suam de materia sententiam destru- C
 xit. Dicit enim alicubi, materiam Deo contemporaneam esse.

Pythagorij, hæresis septima.

A Nte hunc porrō Pythagoras & Peripatetici, profitentes se delineare unum
 Deum, uerum, etiam, alijs philosophis, ipsorumq; commentis addicti sunt. Et
 tum ipse, tum sodales eius rursus æqualia his dicunt, nefandam ac impiam senten-
 tiam de animarum e corporibus discessu, & ad alia corpora transitu, & de corpo-
 rum corruptione. Hic postremū in Media uitam finiūt. Corpus autem dicit esse
 Deum, hoc est cœlum: oculos uerō ipsius esse uelut in homine, solem & lunam, ac
 reliqua sidera, & in cœlo elementa.

Epicurei, octaua secta.

E Picurus deinceps omnia absq; prouidentia geri, in mundū induxit. Ex atomis
 uerō omnia producta esse, ac rursus in atoma decedere ac resolui. & omnia sua
 sponte ex casu esse, ac mundum substituisse, natura semper generante, ut quæ rursus
 consummetur, & rursus ex seipsa succedat, & nunquā desinat, dum & a seipsa nasci-
 tur, & in seipsam conteritur. Esse autem uniuersum ab initio instar oui: spiritū uerō
 draconis specie circum ouum, uelut coronam, aut uelut cingulū constringere natu-
 ram.

A ram. Quum autem uoluerit uiolentia quadam ultra tempus coarctare omnem materiam, siue omnium naturam, sic quidem rerum naturam in duo hemisphaeria duxisse, & deinde ex hoc atoma indiuisibilia corpuscula secreta esse. Leuia enim & tenuiora uniuersae naturae sursum emeruisse, hoc est lucem & aethera, & tenuissimam spiritus partem. grauissima uero ac luculenta deorsum inclinata esse, hoc est, terram, id est, ipsam siccitatem, & humidam aquarum essentiam. Vniuersa uero à seipsis, & per seipsa moueri in circumuolutione poli & astrorum, ut à draconis speciem habente spiritu adhuc omnia impellantur. Et ex parte quidem de his diximus, eodem uero modo quatuor has sectas ob lectionis compendium subiurtemus. Hinc & paulo prius quoque de cetero poetae, uelut dixi, & oratores ac historiographi, astronomi quoque, & qui alios errores induxerunt, & mentem ad infinitas malas causas ac institutiones praeprauerunt, humanam comprehensionem turbant, ipsique tenebras offuderunt: & factus est hic primus error, excogitatio simulationum, & infelicitas doctrinae. Erant autem omnia diuisa, Graecismus & Iudaismus. Iudaismus non prius appellatus, sed per Israellem cognomen pie religionis adeptus, donec successiones factae sunt. Naasson enim in deserto tribus Iuda tribunus factus generat Salmon, Salmon generat Boos, Boos gignit Obeth, Obeth gignit Iesse, inter pios Israelitas appellatos. Iesse generat Dauid regem, qui primus ex tribu Iuda regnauit, ex quo deinceps per successionem reges ex semine ipsius, ita ut filius patri successerit, constituti sunt. Erat autem ante ipsum Dauid natura primus rex Israel Saul, filius Ceis, ex tribu Benjamin: & non successit ei filius, sed translatus est regnum per Dauidem primum ad tribum Iuda. Nam ipsi Iacob primus filius nascitur Rubin, secundus Simeon, tertius Leuis, quartus Iudas, ex quo appellantur Iudaei, qui ad hoc nomen delapsi sunt propter tribum Iuda, eius qui ex genere piorum fuit. Vocabantur itaque paulo ante Israelite, qui & Iudaei. Usque ad hoc temporis coniunctae fuerunt quatuor generationes, quatuor terre partium, cum diuise fuerint haec per tempora usque ad hoc tempus hic à me indicatum, & ulterius: hoc est, ab Adā usque ad Noe, Barbarismus: à Noe usque ad turrim & Seruch, post duas generationes, Scythica superstitio: & postea à turre & Seruch & Aram, usque ad Abraā, Graecismus. Ab hoc & successoribus in pietatis studio ipsi Abraā coniunctis, à semine eius per successionem, hoc est, à Iuda Iudaismus. Cuius rei testimoniū mihi praeber spiritu plenus & sanctus Dei apostolus Paulus, sic dicens: IN CHRISTO IESU non barbarus, non Scythia, non Graecus, non Iudeus, sed noua creatio. Nam ab initio cum creata esset creatura, & noua esset, nullum aliud nomen habebat. Cum his conuenit rursum id quod in alio loco dicit: Debitor sum Graecis & barbaris, sapientibus & stolidis. ubi sapientes quidem appellat Iudaeos, stolidos uero Scythas. & ait, Debitor sum.

C Hinc totum genus Israel Iudaei uocabatur, à temporibus Dauid. Et durauit hic mos, ut omne genus Israel, tum Israelite tum Iudaei uocarentur, à temporibus Dauid ac filij eius Solomonis, & filij Solomonis, Roboam inquam, qui post Solomonē regnauit in Hierusalem. Quo uero non praeteream Iudaeorum religionem, & ne relinquā indicare propositum opinionis ipsorum scopum, pauca de multis apponam. Omnibus enim manifestissimae sunt res Iudaeorum. Quapropter non magnū suscipiam laborem in hoc argumēto, ut accuratissime exponam: sed ut quae necessaria fuerint, pauca de multis hic apponam. Iudaei itaque ab Abraam per successionem existentes, & ipsius pietatem edocti, circumcisionem Abraam habent, quam iuxta praeceptum Dei accepit nonagesimum nonum annum agens, ob causam supra à me relatam: quo uidelicet eius semen inquilinū in terra aliena non auerfaretur nomen Dei, sed in corpore ferret signaculum, commonefactionis gratia atque indicij, quod in patris ipsorum pietate perseverarent. Filius autem huius circumciditur octaua die, uelut Dei uaticiniū habebat. Et in confesso quidem est, quod ex precepto Dei circumcisio tunc fuit. Verum per figurā erat tunc constituta, uelut in progressu post ea ostēdemus. Permanserunt itaque in circumcisionis ritu, & pietati addicti, iidem Abraam per successionem filij, ab ipso uidelicet, ac deinceps Isaac, & Iacob & huius filij, tū in

Israelite.

Iudaei unde dicti.

+

"

Philistia. Chanaanitide terra Iudæa, tum in Philistia tunc appellata, nunc uerò Palestina uo
Palestina. cata. Imò etiam in Aegypto. Iacob enim, qui & Israel, cum undecim filiis suis descē-
 dit in Aegyptum, annum agens uitæ suæ centesimum trigessimum. Ioseph autem al-
 ter eius filius iam in Aegypto regnabat, uenditus à fratribus ob inuidiam. At uerò
 Dei gubernatio cooperans iusto quæ bona sunt, insidias ipsi Ioseph structas in ad-
 mirationem conuertit. Descendit itaq; uelut prædixi, Iacob & filij eius, & uxores
 ac nepotes, animæ numero septuaginta quinque, in Aegyptum: uelut tradit primus
 de quinque libris Moysi, hæc omnia manifestè declarans. Perseuerarunt autem istic
 ad quinque generationes, uelut sæpe iam dixi, nunc uerò necessitas incubuit ea re-
 petendi. Manserunt enim generationes quæ à Iacob numerantur per Leui, ex quo
 sacerdotes constituti sunt: & per Iudam, ex quo progressu temporum regnauit rex
 Dauid. Et Leui quidē gignit Caath, & alios. Caath gignit Amram, Amram gignit
 Moysen & Aaron pontificem. Hic Moyses educit filios Israel per potentiam Dei ex
 Aegypto, uelut habet secundus legis liber. Porro quæ fuerit uita ac conuersatio fi-
 liorum Israel usq; ad hoc tempus, non ita clarè, ut euidentissimum sit, dicere possu-
 mus: sed hoc solū, quòd in studio pietatis ac circuncisione fuerint: etiam si scriptū sit,
 quòd multiplicati fuerint in terra Aegypto filij Israel, & uiles ac redundantes facti
 sint. Ipsum enim tempus eiusdem cohabitationis ac permixtionis, propter socordiā
 omnino utilitatem effecit. Quæ uerò ipsis gustanda essent, & quæ reprobanda, a-
 liaq; quæ legis distinctione seruare ipsis præceptum est, nondum manifestè adno-
 tatum est. Vbi uerò egressi essent ex Aegypto, in secundo exitus ipsorum anno, le-
Legis usus. gislatione Dei digni fiunt, per ipsius Moysi manum. Lex autem à Deo ipsis data in-
 star pædagogi, sicut etiam erat lex pædagogus, corporaliter quidem distinctionem
 faciens, spiritualem uerò expectationem habens, docebat circumcidi, sabbatum a-
 gere, decimare omnes ipsorum foetus, & omnia quæ apud ipsos gignebantur ab ho-
 mine usq; ad pecus: & primitias dare, & quinquagesimam & trigessimam: credere
 Deo soli, ipsumq; colere: & in monarchia quidem ac unius principatu prædicaba-
 tur nomen, in monarchia uerò trinitas semper annunciabatur, & inter eminentissi-
 mos apud ipsos credebatur, hoc est, prophetas & sanctos. Sacrificiaq; ac cultus di-
 uersos uniuersorum regi Deo in deserto offerebant, in celebritate fixorum tētorio-
 rum à Mose constructa, per formas ipsi à Deo indicatas. Susceperunt itaq; ipse Iu-
 dæi etiam propheticas uoces de CHRISTO uenturo, & qui appellaretur quidem
 propheta, esset autem Deus: & uocatus quidem esset Angelus, uerū filius esset
 Dei, & homo in carnem uenturus esset, & inter fratres recensendus. uelut omnes di-
 uinæ scripturæ habent, maximè Deuteronomij liber legis quintus, & qui deinceps
 habentur. Habebant porro hi Iudæi usq; ad reditum à captiuitate Babylonis, libros
Libri Iudæo- rum 27. & prophetas hos. I Genesim. II Exodum. III Leuiticum. IIII Numerum. V
 Deuteronomium. VI librum Iesu Naue. VII Iudicum. VIII Ruth. IX Iob. X
 Psalterium. XI Proverbia Salomonis. XII Ecclesiasten. XIII Canticum cantico-
 rum. XIII Primum librum regnorum. XV Secundum regnorum. XVI Tertium
 regnorum. XVII Quartum regnorum. XVIII Primum Paralipomenon. XIX
 Secundum Paralipomenon. XX Duodecim prophetas. XXI Esaiam prophetam,
 XXII Hieremiam prophetam, cum lamentationibus & epistolis ipsius, ac Baruch.
 XXIII Iezechielem prophetam. XXIIII Danielem prophetam. XXV Primum
 librum Esdræ. XXVI Secundum librum Esdræ. XXVII Librum Esther. Atq; hi
 sunt uiginti septem libri à Deo Iudæis dati: uerū uigintiduo, iuxta numerum He-
 braicarum literarum numerati, propterea quòd decem libri in quinq; duplicantur.
 Sed de his alibi manifestè diximus. Sunt & alij duo libri apud ipsos ambigüe lectio-
 nis, Sapientia Sirach, & Solomonis, citra alios quosdam libros apocryphos. Om-
 nes autem hi sacri libri Iudaismum docebāt, & legis obseruationes, usq; ad Domini
 nostri IESU CHRISTI aduentum. Et rectè sane processissent Iudæi in legis doctri-
 na, si CHRISTVM suscepissent à pædagogo, lege uidelicet, ipsis prædicatum ac de-
 nunciatum, ut suscepta ipsius deitate, etiam aduentum ipsius in carnem didicissent,
 non

non dissolutionem legis, sed legis complementum. Nam figuræ in lege fuerunt, ^{Legis & Euangeliij differētia.} ueritas autem in Euangelio. Illic enim circumcisio fuit carnalis, quæ inseruit temporis usque ad magnam circuncisionem: hoc est, baptismum, qui circuncidit nos à peccatis, & obsignat nos in nomen Dei. Et erat illic sabbatum, detinens nos in magnum sabbatum, hoc est in requiem CHRISTI, ut in CHRISTO sabbatum agamus à peccatis. Et erat illic agnus irrationalis, qui sacrificabatur deducens nos ad magnum agnum ac cœlestem, pro nobis & toto mundo mactatum. Et erat illic decimatio, muniens nos, ut ne ignoremus literam iota, denarium numerum, primum elementum nominis IESV. Quandoquidem igitur figura ducti sunt, & non perueniunt ad perfectionem, per legem & prophetas, aliosq; ac totum librum prædicatam, eiectioni sunt ab agricultura: & ingressæ sunt gentes, ita ut illi amplius feruari non possint, nisi ad Euangelij gratiam reflexerint. Omnes enim iustificationes ipsis abolitæ sunt, quum singula testimonia hoc confirment, uelut habet tota scriptura. Verum in summa, ab uno testimonio indubitatum & insuperabile contra ipsos sententiam dicemus, ex quo clarè uidere datur, suffragium contra ipsos latum, dum dicit: Quæcunq; anima non audiet prophetam illum, exterminabitur à tribu sua, & ex Israel, & subter cœlum. tanquam Dominus ea quæ mysticè per legem tradita sunt, perfectè & ad salutem muniturus sit: & qui non audiat ipsum, neq; admittat, non habeat salutem, etiamsi legem fecerit: cum lex non possit hominem perficere, propterea quòd iustificationes corporaliter in ipsa scriptæ sunt, & in Domino nostro IESV CHRISTO uerè compleantur. Atq; hæcenus à me dictum sit de Iudaismo. Nam paucorum mentionem feci, ut ne in totum eos silentio præteream, sed in parte ostendam. Omnibus enim notum est contra ipsos argumentum, & ipsorum confutatio. Ostendimus autem & principium unde habuerunt introductionē, quod ab initio ex Abraam patriarcha pietatis uocantur pii, ex eo quòd sunt de semine ipsius. A nepote uerò ipsius, uidelicet Iacob, qui & Israel, Israelitæ. Ex dieb. uerò Dauid, qui regnauit ex tribu Iuda, uocabantur Iudæi ac Israelitæ omnes duodecim tribus, usq; ad Solomonem filiū Dauid, et usq; ad Roboam filiū Solomonis, nepotē uerò Dauid. & iuxta increpationem Dei, & indignitatē ipsius Roboā, dissecræ sunt duodecim tribus, & factæ ac uersatæ sunt duæ cum dimidia cum Iuda, hoc est cum ipso Roboā: & nouem ac dimidia cum Hieroboā. Vocabantur autē nomine tribus Israelitæ & Israel, regno subiectæ sub Hieroboā filio Nabat in Samaria. Duæ uerò in Hierusalem Iudæi appellabantur, & regebantur à Roboam filio Solomonis. Et factæ sunt rursus regū successiones. Roboam genuit Abiā, Abiā genuit Afa, Afa Iosaphat, Iosaphat Ioram, Ioram Ochoziā, Ochoziā Ioas, Ioas Amesiā, Amesiā Azariā, appellatum Ozian: Azariā, qui & Ozias, Ioatham, Ioatham Achaaz. Achaaz Ezeciam. in temporibus autem Ezeciae & Achaaz, captiuae ductæ sunt tribus ex Israel in fines Medorū. Postea Ezechias genuit Manassē, Manassēs Amon, Amō Iosiam, Iosias Iechoniā, qui & Zelum appellatur, itemq; Amasias dicebatur. Hic uerò Iechonias genuit Iechoniā appellatum Sedechiam, & Ioachim. Et nemo de hoc ambigat. imò potius miretur exactā rationem hoc loco utiliter studiosis expositā, qui Christianæ doctrinæ gratia sincera exemplaria contingere uolunt. Qui sanè statim cum utilitate beneuoli esse cogentur, ubi lucrati fuerint dictū hoc, quod à quibusdā indoctis rerum euangelicarū ad ambiguitatem, uelut emendandi gratia, deletū est. Nam cum sanctus Matthæus trifariam enumeret generationes, & ab Abraam usq; ad Dauid recenseat quatuordecim generationes: duo priores numeri clari reperiuntur, nullum defectum habentes. ad Iechoniā enim tempora continent. Verum tertius numerus non item quatuordecim generationum reperitur, ut iuxta successionem nominum complementū habeat, sed decem & trium. Nam aliqui Iechoniā cum altero Iechoniā reperiētes, numerū duplicatū esse putauerunt. Non erat autē duplicatio, sed numerus clarus. Eo nomine enim patris filius nominatus fuit Iechonias Iechoniæ. Itaq; detracto pro pietatis studio uno nomine, ex ignoratiā huc delati defectuosum fecerunt propositū argumentū, iuxta numeri quatuordecim nominum

Matthæi lectio
interpolata.

Obserua

num promissionem, & multi experimenti habitum corruperunt. Fit itaq; hinc à tē-
 pore lechonīæ captiuitas in Babylonem. In hoc tempore captiuitatis accesserunt se-
 niores ipsum Nabuchodonosor in Babylone, rogantes ut mitteret aliquos de suis
 ad inhabitandum terram Israelitidem, ut ne regio in materiam eluxurijs desolare-
 tur. Et exaudiuit ipforum preces, nec rem differebat. & quatuor genera suorum mit-
 tit, Chuthæos, Cudæos, Seppharuræos, & Anagogauæos: qui unā cum simulachris
 suis ascendentes inhabitauerūt tunc Samariam, hac terra sibi ipsis delecta, eo quod
 pinguis esset ac fertilissima. Quum autem temporis progressu hi à bestiis dilaniarē-
 tur, leonibus, pantheris, ursis, & alijs prauis feris, mittunt legatos in Babylonem, ro-
 gantes, & uehementer admirantes de eorum qui prius inhabitauerant firma sede
 ac uita, quomodo potuerint sustinere bestiarum rapinas ac uiolentiam. Rex uerò
 accersitis senioribus, percunctatus est de ipforum uita, quomodo transfugerint dum
 in Iudæa morarentur, & quomodo effugerint bestiarum impetum, quum tantus sit
 bestiarum incursus, tantaq; perniciēs in illa regione. Illi uerò Dei legislationem ipsi
 indicarunt, & prudenter ipsi reuelarunt probabilem opinionem, nō posse illic gen-
 tem confidere, quæ nō legem Dei cœli per Mosen datam perficeret. Esse enim Deū
 terræ protectorem: non uelle autem transgressionem in ipsa à gentibus alienigenis
 fieri, per idololatriam, & alia. Ipse uerò curam gerens rei, & uerissimæ declarationi
 fidem habens, exemplar legis petiuit. Illi autem ubi liberaliter dedissent unā cum le-
 ge etiam Esdram quendam sacerdotem, mittunt ipsum doctorem legis à Babylone
 ad erudiendos Assyrios in Samaria confidentes, Chuthæos uidelicet antea nomi-
 natos, ac reliquos in lege Mosis. Contigit autem hoc anno plus minus trigesimo
 captiuitatis Israel ac Hierusalem. Erudit itaq; Esdras & qui ipsi successerunt, genus
 illud in Samaria, & appellati sunt Samaritæ, qui legem per Esdram à Babylone ue-
 nientem susceperunt. Præterijt autem tempus annorū quadraginta aliorum, & solu-
 ta est captiuitas, & redijt Israel à Babylone. Subit animum meum admiratio, quo-
 modo contigit quatuor gentes & quatuor hæreses in eadem gente fieri: primam ui-
 delicet Essenorum, secundam Gorthenorum, tertiam Sebuæorum, quartam Dosi-
 theorum. Atque hinc iam mihi initium fit promissæ tractationis contra hæreses: &
 ut causam declarem, summam dicam. Quæ uerò est alia, quàm quod à linguarum
 multifida uocis alteratione tribus factæ sunt. In singulis autem tribubus ac patriar-
 chijs diuersæ gentes præsidebant. Omnis autem gens regem sibi ipsi in caput præ-
 faciebat. Contigit autem ex hoc bellum esse & aduersitates ac symplegades, dum
 gentes cum gentibus committuntur, & singuli propriam uoluntatem præferre ni-
 tuntur, & uicinorum res ad seipso trahere student, propter inexplebilem nostram
 in uita habendi cupiditatem. Sic etiam in hoc præiudicato tempore, ubi una religio
 Israelis, & scriptura secundum legem, dilapsa est ad alias gentes, Assyrios inquam,
 ex quibus Samaritæ inhabitatores euaserunt, contigit etiam opinionem scindi: &
 deinceps processit error, & disseminata est dissensio, ab uno pio Dei cultu ad mul-
 tas adulterinas opiniones, prout unicuiq; uisum fuit, & se in scriptura exercitatum
 esse putauit, & docuit quisq; iuxta propriam uoluntatem.

Samaritæ, nona secta.

Samaritæ igitur à diuina scriptura usque ad hæreses progrediuntur, post prædi-
 ctas Græcas hereses, ex proprijs rationationibus, per mentis stupiditatem ho-
 minibus inductas. Vniuersum itaque genus Samaritæ uocabantur. Interpretari au-
 tem possis Samaritas custodes, propterea quod custodum locum in terra obtine-
 bant: aut quod custodes erant constitutionis secundum legem Mosis. Appellaba-
 tur & mons ubi confederunt, Somororum, itemq; Somer, ab antiquo quodam So-
 moro, filio Somer, uiro sic nominato. Erat autem hic Somer filius unius uiri de ge-
 nere Pherezeorum & Sergeseorum, qui tunc habitabant terram, ex successione exi-
 stentes filij Chanaan, qui terram hanc rapuit, quæ nunc Iudæa aut Samaria appella-
 tur, quum esset filiorum Sem, & non ipforum propria: propterea quod ipse Chanaā
 fuerit filius Cham, patris ipsius Sem. Atq; hoc modo contigit, ut ex diuersis causis

Samari-

Esdra.

*Samaritæ un-
de dicti.*

A Samaritę sint appellati, ex Somer, ex Somoro, ex custodia terre, ex custodia doctrinę legis. Differunt hi a ludęis, primũ quod nõ data est ipsis prophetarũ post Moſen ſcriptura, ſed ſolum quinque libri Moſis dati ſemini Iſrael, in exitu profectionis ab Aegypto: Genetiſ uidelicet, & Exituſ, & Leuiticuſ, & Numeri, & Deuteronomiũ. Appellantur autem in Hebręa lingua ſic: Breſcith, Veelleſmoth, Vaicra, Vaiedaber, Ellehadbarim. Et diſſeminatum quidem eſt in hiſ quinque libris reſurrectionis mortuorum ſignum, non tamen clare prædicatum eſt. & diſperſum eſt in ipsis de unigenito filio Dei, & de ſancto Spiritu, & contra ſimulacra. Verũ clariuſ in ipsis monarchia introducitur, in monarchia uerò ſpiritualiter Trinitas annunciatur. Porro hi accepta lege, ſtudio habuerunt deponendi idololatrias, & agnoſcendi unũ Deum. Quibuſdam uerò non fuit ſtudio exactiuſ cognoscendi. Verũ errarunt tales, & non clare totam fidei partem, & uitę noſtrę ſinceritatem comprehenderũt. & mortuorum quidem reſurrectionem ignorant, ac non credunt: Spiritum autem ſanctum non admittunt, nam & ipſum ignorant. Et hæc hæreſis reprobans quidem mortuorũ reſurrectionem, depellens autem idololatriam, in ipſa uerò per ignorantiam ſimulachra colens reperitur, propterea quod abſcondita ſunt ſimulachra quatuor gentium, in monte apud Garizin per calumniã uocato. Nam ſi quiſ exacte de monte Garizin perſcrutari uelit, huic ſciendum eſt quod ad Hierichuntẽ ſiti ſunt duo montes, tum Garizin, tum Gebal trans Iordanem, ad orientẽ Hierichuntis, uelut habet Deuteronomium, & Ieſu Naue liber. Itaq; ſimulachra colunt ignari, ex eo quod undiquaq; intenti ſunt ad montẽ, dum orant uidelicet, quia ſanctificatus eſt. Impoſſibile eſt enim ſcripturã mentiri, quę dicit: Perſeuerarunt facere legem, & adorare ſua ſimulachra uſq; in hodiernum diem: uelut in quarto libro Regnorum habetur. Conuincuntur autem ipſi undiquaq; de reſurrectione mortuorum. primũ ex Abel, quod poſt mortem ſanguis eiꝯ Dominum alloquitur. Sanguis autem nõ anima eſt, ſed in ſanguine anima eſt. & non dixit, Anima clamat ad me, oſtendens quod eſt ſpes reſurrectionis corporum. Sed & Enoch translatus eſt, ut non uideret mortem, & non reperiabatur. Sed & Sarra poſt mortificationem uteri eiꝯ, & poſt ſiccatum conſuetum fontem, ruruſ uiuificatur ad ſeminis deiectionem, & anuſ filium concipit, ac parit iuxta promiſſionem, ob ſpem reſurrectionis. Quin & Iacob priorum oſium curam gerens, uelut de non pereuntib. præcepit. Et non hic ſolum, ſed etiam Ioseph eadem conſequentia præcipiens, reſurrectionis ſpeciẽ oſtendit. Sed & uirga Aaron germinauit cum ſicca eſſet, & fructum produxit, in ſpem uitę mortua corpora noſtra reſurrectura eſſe ſignificans, ad reſurrectionem uerò tendens. Sed & Moſis uirga ſimiliter lignea, iuxta uoluntatem Dei animabatur, & ſerpens ſiens reſurrectionẽ indicabat. Præterea Moſes benedicens Rubim dicit, Quæ
C ro Rubim, & ne moriatur: cum olim uita deſunctuſ eſſet, ut uitam poſt mortẽ eſſe oſtenderet, iudiciũ autem ſecundę mortis in condemnationẽ. Quapropter duas benedictiones ipſi contribuit, Quæro (dicens) in reſurrectione. & Ne moriatur in iudicio: non mortem quę per corporis diſceſſum contingit dicens, ſed eam quę contingit per condemnationem. Sufficiunt itaq; pauca hæc aduerſuſ hoſ. Habent autem & alias quaſdam dementiæ conſuetudines antiquas. Quod uidelicet urina ſe proluũt, ubi ſab externis uenerint, polluti nimirum. Et quod in aquam ſe unã cum uestib. immergunt, ubi contigerint aliũ ex alia gente. Inquinationem enim putant aliquem attingere, aut aliũ quendam hominem alteriuſ dogmatis tangere. Multa enim eſt horũ dementia. Quomodo uerò ſtatim ipſorum amentia deprehendatur, adhibe mentem o admirande, & ſciẽs. Mortuum equidem ſtatim abominantur, cum ipſi mortui ſint operib. Teſtatur enim non unum teſtimonium, ſed multa, mortuũ non eſſe abominabilem, ſed quod per ænigmata lex hoc dixit. Non enim duo aut tria teſtimonia ad hoc nobiſ ſuffragantur, ſed myriades numero ſexaginta due, hoc eſt ſexcentena uicena milia, in deſerto, & alię totidẽ, & ultra. Et adhuc multo plures, quę loculo ipſiuſ Ioseph teſtimonium præbent, qui per annos quadraginta in toto caſtrorum ordine geſtabatur, & neq; abominationem pariebat, neq; inquinat.

Moſis libri
quinque quid
contineant.

Reſurrectionis
mortuorũ pro
bationes ex
Moſe.

Mortuos non
eſſe abominabiles.

„ inquinabat. Dixit autem uera lex ipsa: Quod si quis contigerit mortuum, manebit
 „ impurus usque ad uesperam, & lauabitur aqua, & purificabitur. insinuabat autem
 hoc ad Domini nostri IESU CHRISTI mortificationem, secundum passionem
 ipsius in carne. Ex articulo enim discretionem nominis significat. Vbi enim articu-
 lus additus est in uno aliquo determinato ac manifestissimo, omnino confirmatio
 propter articulum contingit. Citra articulum uero de uno quocunque tandem inde-
 finite accipiendum est. uelut uerbi causa, si dixerimus βασιλεύς, id est rex, nomen
 quidem significauimus, sed non clare eum qui determinatur ostendimus. Regem
 enim dicimus & Persarum, & Medorum, & Elamitarum. Si uero dixerimus, addito
 articulo ὁ βασιλεύς, minime ambiguum est significatum. Nam rex de quo quaeritur,
 aut de quo dicitur, aut qui cognoscitur, aut alicuius imperium habēs, per articulum
 indicatur. Et si dixerimus θεός, id est Deus, sine articulo, quemlibet Deum gentium
 diximus, non Deum uerum. Si autem dixerimus ὁ θεός, palam est quod ab articulo
 uerum significamus, qui est & cognoscitur. Sic etiam quum dixerimus ἄνθρωπος, id
 est homo, & ὁ ἄνθρωπος. Et si quidem dixisset Lex, si contigeritis νεκρόν, id est, mor-
 tuum, de omnibus suffragium latum fuisset, & simpliciter omni mortuo quaesiti di-
 ctio incumberet. Quum uero dicit, Si quis contigerit τὸ νεκρόν, ad unum quendam
 fert ductum: dico autem Dominum, uelut supra a me declaratum est. Dixit autem
 hoc lex per anigmatis insinuationem, propter eos qui iniecturi erant manus in
 CHRISTVM, & cruci tradituri: quoniam opus habebant hi purificatione, donec
 occideret ipsis dies, & exoriretur ipsis alia lux, per baptismum aquae lauacri regene-
 rationis. Velut etiam suffragatur mihi hic Petrus, dicens Israelitis in Hierosolymis,
 qui dicebant ad ipsum, Quid faciemus: propterea quod ipse dixerat ad illos, Hunc
 „ IESVM quem uos crucifixistis. & compunctis corde dixit: Poenitentiam agite, &
 „ baptizetur unusquisque in nomine IESU CHRISTI Domini nostri, & remittentur
 „ uobis peccata, & accipietis donum sancti Spiritus. Itaque non de mortuo dicit lex. Si
 „ uero etiam de mortuo, de alio determinato lex dicit, uelut alibi ipsa interpretatur.
 „ Dicit enim: Si praterierit mortuus, claudite fores ac fenestras uestras, ut ne inquine-
 „ tur domus. Velut dixi de auditu peccati: Si audieris uocem peccati, aut speciem de-
 „ licti uideris, claude oculos tuos a concupiscentia, & os a uanitate uerborum, & au-
 rem a sono prauo, ut ne mortificetur tota domus, hoc est anima & corpus. Quapro-
 pter etiam propheta dixit, Si ascenderit mors per fenestras: & non penitus de his fe-
 nestris dicit. alioqui oclusis fenestris, nunquam moreremur. fenestrae uero sunt no-
 bis corporis sensus, uisus, auditus, & alij per quos mors in nos ingreditur, si per i-
 psos peccauerimus. Sepeliuit igitur Ioseph ipsum Israel, & non abominatus est: &
 post mortem prolapsus in faciem, ipsum osculatus est. & non scriptum est quod la-
 uuit, ut purificaretur. Sepeliuerunt angeli, uelut traditio quae ad nos deuenit, habet,
 corpus Moysi sancti, & non lauerunt: imò neque inquinati sunt angeli a sancto corpo-
 re. At uero rursus timeo, ne in fine extēdam questionis solutionē. Ab uno autē & alte-
 ro sermone dabitur sapienti, ut discat de Domino, iuxta rationē per cōtrariū. Si uero
 etiā de Spiritu sancto dabitur mihi breuiter dicere, non utique distulero. Palam itaque sta-
 tim Dominus dicit ad Moysen: Adduc mihi in montē septuaginta seniores, & accipia
 „ de spiritu qui in te est, & effundam super ipsos, & defendent te. De filio autem quo
 „ modo cognoscamus, pater dicit: Faciamus hominem secundum imaginem nostrā
 ac similitudinem. Faciamus autem, non est unius significatiuum. & Pluit Dominus
 „ super Sodoma & Gomorra ignem & sulphur, a Domino de caelo. Ceterum de pro-
 phetis, quoniam prius dati erant ipsis quinque libri Moysi, non amplius iuxta alias
 scripturas processerunt, sed solum iuxta quinque libros Moysi, & non iuxta reliquos
 deinceps sequentes. Et si quis etiam nunc ipsis dicat de alijs, de Dauid uidelicet &
 Esaia, & sequentibus, non suscipiunt, sed immorantur traditioni a proprijs ipsorum
 patribus inuectae. Atque hucusque dictum sit a me de Samaritis, breui quidem
 sermone, propter metum quem prospicio, ne latius pro-
 missum opus extendam,

Contra Essenos, primam Samaritarum sectam, &
ex ordine X.

A In quatuor haeresees Samaritae secti sunt: uerum aequaliter inter se sentiunt, de circuncisione & sabbato, & de alijs quae sunt in lege. In exigua & omnino aliqua re singulae hae praecipue tres sectae inter se differunt, exceptis solis Dositheis. Permanferunt enim Esseni in prima institutione, nulla extensione facta: post hos Gortheni dissenserunt paululum ab alijs. quoniam contradictio quaedam in medio ipsorum exorta est, inter Sebnæos inquam, & Essenos, ac Gorthenos. Habet autem contradictio hoc modo: Lex praecipiebat Iudæos undiquaque congregari in Hierosolyma saepe, & praesertim tribus anni temporibus, in festo Azymorum, in Pentecoste, & in celebritate fixorum tentoriorum, Scenopegia appellata. Habitabant autem Iudaei sparsim in finibus & Iudææ & Samariae. Oportebatque ipsos per Samaritidas regiones iter facere, dum peterent Hierosolyma. Cum igitur quodam tempore conuenissent, congregationem habentes ad celebrandam festiuitatem, symplegades ac aduersitates hinc exortae sunt. Sed & quando aedificabat Esdras Hierusalem post reditum ex Babylone, cupiuerunt Samaritae conferre auxilium Iudæis, ac simul aedificare, & prohibiti sunt ab ipso Esdra ac Neemia.

Contra Sebuæos, secundam Samaritarum haeresim, & ex
ordine XI.

B ET tunc Sebuæi ex ira ac indignatione transposuerunt tempora praedictarum festiuitatum: primum quidem ob iram Esdrae, deinde propter relata causam, quae ad pugnam ipsos prouocabat per praetereuntes. Locant autem hi nouum mensem Azymorum, post nouum annum, qui fit in autumno: hoc est post mensem Therii, qui Augustus apud Romanos appellatur, Mesori apud Aegyptios, Gorpheus apud Macedones, Apellæus apud Græcos. Hinc hi anni principium ducunt, & statim azyma perficiunt. In autumno uero Pentecosten faciunt. Scenopegiam autem tunc celebrant, cum Iudaei Azyma & Pascha.

Mensium appellationes diuersae.

Contra Gorthenos, tertiam haeresim Samaritarum, & ex
ordine XII.

N Ec uero sequuti sunt Sebuæos alij, uerum Esseni quidem uicini ipsis, eadem quae illi faciunt. Gortheni uero et Dositheii contentionem aduersus Sebuæos habent. Et celebrant ipsi festiuitates, Gortheni inquam & Dositheii, quum Iudaei celebrant & Azyma & Pascha, & Pentecosten, & Scenopegiam, & ieiunium apud ipsos receptum unius diei. Alij uero non sic faciunt, sed peculiariter cum Essenis, uelut diximus.

Contra Dositheos, quartam haeresim Samaritarum, &
ex ordine XIII.

C Dositheii uero ab his differunt multis modis. Resurrectionem enim confitentur, & politiae apud ipsos sunt, ab animatis abstinent. Sed & quidam ex ipsis continent se a nuptijs, postquam in nuptijs uixerunt. Alij etiam uirginitatem seruant. Eodem modo etiam circuncisionem & sabbatum habent: & quod non attingunt aliquem, eo quod omnem hominem abominentur. fama tradit ipsos etiam seruare ieiunia, & exerceri. Verum causa cur haec senserit ac docuerit Dositheus, haec est. Hic a Iudæis originem ducens, Samaritarum gentibus permixtus est: & cum in doctrina legis processisset, & in expositionibus apud ipsos primas uenatus esset, & ipsas assequutus non esset, & in nulla existimatione apud Iudæos haberetur, declinauit ad Samariticum genus, & hanc sectam produxit. Et cum postea ob propriae sapientiae excellentiam in speluncam secessisset, inaniterque ac simulata religione in ieiunio perstitisset, ita mortuus est, uelut fama refert, ob inopiam panis & aquae, ex uoluntario nimirum proposito. Post dies autem aliquot, tradunt quosdam uenisse ad ipsum uisitandum, & reperisse corpus foetidum, ita ut uermes ex ipso proreptarent, & nubes muscarum circa ipsum congregata esset. Atque haec quidem sunt differentiae cognitionis praedictarum quatuor sectarum, quantum ad nos de his peruenit. Quae sane

sanè subuertuntur per ea quæ contra ipsas dicta sunt. Redeo autem rursus ad inductiones iuxta temporum successionem factas, quo & pecora erroris congregem, & contradictionem aduersus ipsa producam, in eo quod noxia ipsorum instituta reuelem, & per sermonis compediū ei aculationem ueneni malorum ac perniciosorum reptilium redarguam.

Contra Sadduceos, primam hæresim Iudaismi, & ex ordine XIII.

Post has relatas Samaritarū, & superius Græcorū indicatas sectas, septē fuerunt hereses apud Iudeos, ante CHRISTI in carnē aduentū, in Iudæa ac Hierosolymis. Prima Sadducei, qui fuerunt auulsio à prædicto Dositheo. Cognominant autē hi seipsos Sadduceos, nimirū à iusticia cognomine proficiscente. Sedec enim significat iusticiā. Fuit & olim sacerdos quidā nomine Saduc. Verū nō perseverarunt hi in præceptoris sui doctrinā. Reprobarūt enim hi mortuorū resurrectionem, eadē cum Samaritis sentientes. Non assument autē angelos, quos Samaritæ nō reprobāt. Spiritū uerò sanctū ignorant. non enim sunt hoc digni facti. omnia æqualiter cum Samaritis obseruant: non erant tamen hi Samaritæ, sed Iudæi. In Hierosolymis enim sacrificabant, in reliquis uerò omnibus cum Iudæis conspirabant. Subuertuntur porro etiam hi à fide digna Domini uoce, quam ipsi contra seipsos attraxerunt, per questionis solutionē, quando accesserunt ipsum dicentes: An possit esse mortuorum resurrectio: & quod septē fuerint fratres, & primus uxore duxit, & sine liberis decessit, & secundus accepit ipsam, cum Moses iubeat in uxorem accipere uxorem fratris sine liberis defuncti, & adduci ipsam fratri ad excitandum semen defuncti. Accepit igitur hanc, inquit, primus & secundus, & mortui sunt, similiter etiam reliqui omnes septem: in resurrectione ergo mortuorū cuius erit hæc uxor? quandoquidē septem habuerunt ipsam. Dominus autē dixit: Erratis, ignari scripturarum & uirtutis Dei. In resurrectione enim mortuorū, neque uxores ducunt, neque nubunt, sed similes angelis sunt. Quod autem resurgent mortui, Moses uos docet, uelut Deus ipsi uaticinatus est, dicens: Ego sum Deus Abraā, & Deus Isaac, & Deus Iacob, Deus uiuentium & non mortuorum. Et obturauit os ipsorum. sunt enim hi captu faciles, & non potentes resistere ne una quidem hora aduersus ueritatem.

Contra Scribas, secundam Iudaismi hæresim, & ex ordine XV.

Post hos Sadduceos, Scribæ fuerunt per medium temporis, aut etiam cum ipsis aetatem degerunt. Qui sanè expositores legis fuerūt, uelut grāmaticam quandā scientiā exponentes, reliqua quidē uelut Iudæi facientes, uerū superfluā quandam sophisticā expositionem inducentes: non solum secundū legem uiuentes, sed etiam abundantiū urceorū demersiones ac purificationes seruantes, poculorū item ac patinarū & aliorum ministerij uasorum, tanquā uidelicet ad sinceritatē ac sanctitatē dispositi. crebrò manus lauantes, crebrò item purificationes quasdam per aquas & lauacra, detergentes. Habebāt autem fimbrias quasdam significatiuas politię ipsorū, ad ostentationē elationis & laudē spectantiū. & phylacteria apud seipsos pallijs addebant: hoc est, latas notas purpuræ. Possit autem aliquis putare, quandoquidem etiam in Euangelio hæc uox habetur, de amuletis sermonem fieri. nam & amuleta aliqui phylacteria nominare solent. uerū sermo in totum nihil de his habet: sed quoniam stolas, siue pallia, tales induebāt, & dalmaticas siue amicula, ex latis notis siue signis purpuræ paratas ac prætextas. Notas autem purpuræ, phylacteria transnominare solent hi qui exactē loqui uolunt. Qua de causa etiam Dominus phylacteria secundum illos dixit. Indicat autē & consequentia appellationis phrasim, & fimbrias palliorum: ut fimbrias dicat oras ac margines, phylacteria uerò signa ac notas ipsius purpuræ. Dicit enim: Dilatatis phylacteria, & fimbrias palliorum uestrorum magnificatis. Nam fimbrias ac prætextus quosdam in quatuor alis amiculi unusquisque habebat, ex ipso stamine illigatos, quo tempore continenter agebant, aut uirginitatem exercebant. Singuli enim determinatū castitatis aut continentię tempus habebant.

A bant. & hæc ipsorum exemplaria erant ad declarandum hominib. suam professio-
nem, ut nemo contingeret scilicet sanctificatos. Expositiones autem, siue repetitio-
nes apud ipsos quatuor erant: una, in nomen Moysis prophetae: secunda in præce-
ptorem ipsorum, Aciban appellatum, siue Baraciban: tertia in Andan, siue Annan, *Expositiones quatuor apud scribas.*
qui & Iudas: quarta in filios Assamonæi. Ex his quatuor repetitionibus siue expo-
sitionibus, sunt quæ apud ipsos recepta sunt sapientiæ opinione. Pleraque uerò in-
sapientiæ nomine iactantur ac celebrantur: quædam etiam loco electæ doctrinæ
prædicantur ac diuulgantur.

Contra Phariseos, tertiam Iudaismi sectam, & ex
ordine XVI.

His duabus sectis consequenter annexa est Phariseorum hæresis, qui eadem
cum his sentiebant, Scribis inquam, quos interpreteris legis doctores. conuer-
sabantur enim cum ipsis etiam legisperiti. Verum Pharisei alia etiam præter hos
sentiebant, ac maiores politias habebant. Quidam enim ipsorum quum se exerce-
bant, præscribebant decennium, aut octennium, aut quadriennium uirginitatis si-
ue continentiae. Et frequentius orantes, crebrius certamen hoc aggrediebantur, ut
ne uidelicet corporale quid ipsis accideret, aut clandestinè per somnia tristis corpo-
ris defluxio contingeret. Et alij ex ipsis asseres sibi ipsis parabant dodrantis tantum
latitudine, & in has se ad uesperam locabant, ut si quis dormisset, in pauimentum
decideret, & rursus excitaretur ad orationem, per hoc quod uigilantem uitam habe-
ret, quantum eius fieri posset. Alij lapillos ex aquis collectos sibi ipsis substernebāt,
ut dum his pungerentur, non in profundum somnum deferrentur, sed uigilantiam
sibi ipsis parare cogerentur. Alij spinas pro strato habebant, ob eandem causam. Fe-
iunabant autem bis in sabbato, secunda & quinta die. Decimabant decimationes.
dabant primitias, trigemas & quinquagesimas. Sacrificia ac uota exactissimè exol-
uebant. In prædicto uerò scribarum habitu progrediebantur, per amicula & alios
ornatus, ac muliebria pallia, in latis crepidis & calceamentorum ligulis proceden-
tes. Dicebantur autem Pharisei, eo quod separati essent ab alijs, propter spontaneā
superfluam religionem apud ipsos receptam. Phares enim Hebraica lingua sepa-
rationem significat. Confitebātur autem hi resurrectionē mortuorum, credebantq;
angelos & spiritum. Ignorauerunt autem filium Dei, uelut etiam alij. Sed & fatum
& astronomia apud ipsos ualde in usu erat. Statim itaq; Græca nomina ex erronea
astronomia, in Hebraica lingua alijs nominibus apud ipsos transnominata sunt, ue-
lut sol Emacæfemes, luna Iereecæalbana, unde & μῆν Græcis appellatur. ieræe enim
μῆν, id est mēsis dicitur, à quo luna illam apud Græcos appellationem habet. Mars,
Choreb Ocmol. Mercurius, Choreb Ochmod. Iupiter, Choreb Baal. Venus, Serua,
siue Lued. Saturnus Choreb Sabeth. Appellatur & alijs apud ipsos nominibus: nō
potui autem exactè horum cognomen exponere. Sed & nomina apud erroneos il-
los inaniter in elementorum numerum recepta, quæ animalia uocant, & per quæ
sceleratè mundum ad impietatē perduxerunt, ea rursus Hebraicè sic appellant: Te-
laa, Sor, Thomim, Saratam, Arti, Bethula, Momazani, Acrab, Ceset, Gadi, Dadli,
Deggim. Hæc sanè nomina pharisei Græcorum uanitatē sequuti transnominau-
erunt, ita ut arietem apud illos appellatum, Telaa nominarint. taurum, Sor. geminos,
Thomim. cancrum, Saratan. leonē, Arti. uirginem, Bethula. libram Momazani. scor-
pium, Acrab. sagittarium, Ceset. capricornū, Gadi. aquariū, Dadli. pisces, Deggim.
Porro hæc non ad turbandos lectores à me dicta sunt, neq; ut utilitatē doctrinæ eo-
rum qui inconstantem & insanam astronomiæ stoliditatem mundo inuexerūt, con-
firmem. Dictum est enim à ueritate, quod hæc incōstans est, & erronea. Dicta item
sunt à nobis multa in alijs locis, ad subuertēdos eos qui generationē & fatū esse pu-
tant, & præsertim in Proœmio huius operis summatim nobis cōtra ipsos actum est.
Verum ut ne quis putet nos per calumniā cōtra aliquos ferri, & nō exquisitā ex tra-
ditionib. ueritatē exponere, hæc à nobis nominatim relata sunt. Extrema aut ipsorū
dementia, ac nō uulgaris stulticia, quod cū resurrectionē cōfiteantur, & iudiciū

*Fatum, siue ge-
nerationē, aut
natiuitatē non
esse.*

*Liberum arbi-
trium.*

iustum decernant, fatum esse dicunt. Quomodo enim potest iudicium esse, & fatū? **A**
ex duobus enim necessarium est alterū. aut si generatio est, non esse iudiciū: propte-
rea quod qui facit, non à seipso facit, sed secundum necessitatē dominij ipsius fati.
aut si iudicium est, & reuera minæ nobis intentatę sunt, & leges iudicant, & qui ma-
lum fecerunt, pœnam dant, & legem iustam esse confitemur, & iudiciū Dei ueris-
simū, ociosum esse fatum, & penitus nullā constitutionē habere: quando propterea
quod possit peccare, & non peccare, ab alio peccatorum supplicia sumantur, alius
uerò laudē ferat rectē factorum, & in hoc utriusq; differentia determinata sit. ut etiā
una uoce iusta, in compendiaria ueritate, dicere liceat id quod per Esaïam prophe-
tam ex persona Domini dictum est: Si uolueritis & audieritis me, bona terræ come-
detis. Si uerò nolueritis, neq; me audieritis, gladius deuorabit & cōsumet uos. nam
os Domini hæc loquutum est. Quare omnibus manifestum est, clarumq; ac mini-
mè ambiguum, quod liberum arbitriū exhibuit nobis Deus, per seipsum loquutus,
Si uolueritis, & nolueritis. Quare circa hominē est bona operari, aut malas res ap-
petere. His itaq; inclamanda sunt frequentius & multipliciter, & non per unam uo-
cem, sed saepe, ea quæ à Salvatore nostro ad ipsos dicta sunt: Vē uobis scribē & pha-
risæi, ac hypocritæ, quia reliquistis grauiā legis, iudiciū & misericordiā: & decima-
tis anethum, & mentham, & rutam, & purificatis externam poculi ac patinæ partē:
interna uerò plena est immundicia & intemperantia. Et putatis iustum esse iurare
per id quod est super altare, ipsum uerò altare apud uos iureiurando solutum est. Et **B**
per cœlū iurare, nihil esse dicitis: si uerò quis iurauerit per eum qui supra ipsum est,
hoc iustum est apud uos. Non ne altare gestat id quod ipsi incumbit, & cœlum thro-
nus est eius qui super ipsum confidet? Et uos dicitis, Si quis dixerit patri ac matri
corban, quod est, donum quodcunq; ex me in tuum cedit cōmodum, & non am-
plius honorabit patrē: & reprobastis mandatum Dei, per seniorum uestrorum tra-
ditionem. Et circumitis mare & aridam, ut faciatis unum profelytum & accessoriū:
& cū factus fuerit, facitis ipsum filium geennæ duplo magis q̃ uos estis. Quid igitur
præstantius his sanctis uerbis cōtra illos quis opponere possit? Imò arbitror etiā
ipso Salvatore nostri uocibus & ueris uerbis cōtentos esse, ad quæ ne breuissimo
quidem momento oculos obuertere potuerunt.

*Contra Hemerobaptistas, quartam Iudaismi sectam, & ex
ordine XVII.*

AD has porrò consequitur hæresis Hemerobaptistarum appellata, nihil quī-
dem ab alijs euarians, sed eadem cura Scribis ac Phariseis sentiens: non tamen
solum adæquata Sadducæis in mortuorum resurrectione, sed etiam in incredulita-
te, & alijs. Hoc autem præcipuū hæc secta habet, quod & in uere & in autumnō, in
hyemeq; & æstate semper quotidie baptizatur, unde & cognomen Hemerobapti-
starum accepit. Sensit enim aliter non posse hominem uiuere, si non quis singulis **C**
diebus in aqua mergeretur, ita ut abluatur ac sanctificetur ab omni culpa. Cæterum
& aduersus hanc ipsam ex uno dicto nobis subuersio continget. Quoniam in-
credulitatis apud ipsos magis quàm fidei ratio habetur. Redarguit enim ipsos con-
scientia ipsorum, dum quotidie baptizantur, tanquam spes hesternæ diei apud i-
psos mortua sit, fidesq; ac sanctificatio. Si enim per unum baptisma procederent,
confiderent profectò huic, uelut uiuenti & immortalī in æternum. Quando uerò
hodie quidem lauantur, non corporum ablutionis gratia, sed propter peccata: cras
uerò rursus lauantur, pronunciant præteritum heri baptisma mortuum esse. Si enim
non pridianum mortuum esset, postera die non alio opus habuissent ad purificatio-
nem peccatorum. Et si omnino non abstinent à peccando, putantes quod purgabit
assidue singulis diebus peccantes, uana est ipsorum opinio, & uanum ac friuolum
est eorum studium. Neque enim oceanus, neque omnia fluuenta ac maria, fluuij que
perpetui, ac fontes, uniuersaq; imbricipera natura in unum congressa, peccata delere
potest: quandoquidem non iuxta rationem, neq; ex præcepto Dei fit. Pœnitentia
enim purificat, & unum baptisma per mysteriorum nominationem. Præteribo au-
tem

Atem & hanc sectam, cum ipsorum infaniae remedium sufficienter me ostendisse putem, quantum sanè hæc legentibus propositum est.

Contra Nazaræos, quintam Iudaismi hæresim, & ex ordine XVIII.

Consequenter uerò aggrediar ea quæ sunt in secta quæ Hemerobaptistis successit, & Nazaræorū appellatur. Qui sanè Iudæi sunt genere, à Galaaditide & Basanitide regione, & locis ultra Iordanem originem trahentes, uelut fama ad nos delata tradit. ex ipso uerò Israel est hæc secta, in omnibusq; Iudaissat, nihil ulterius ferè supra relatas sentiens. Circumcisionem enim similiter habebat, sabbatum idem seruabat, festiuitatibus ipsdem addicta erat. Non tamen fatum introducebat, neque astronomiam. Et patres quidem suscipiebat, qui in quinque libris Moysi habentur, usq; ad Moysen, qui in diuino cultu rectè præfrito clari fuerunt: dico autem Adam, & Seth, & Enoch, & Mathusala, & Noe, & Abraam, Isaac, Iacob, Leui, Aaron, & Iesum Naue. Ipsos autem quinque libros Moysi non assumebat: sed confitebatur quidè Moysen, & quod legem accepisset credebat: non autem hanc, inquiebat, sed aliam. Vnde omnia quidem Iudæorum seruant, cum sint Iudæi. Victimæ autem non mactabant, neq; animatis fruebantur, sed nephas erat apud ipsos carnibus uesti, aut ipsas sacrificare. Dicebāt enim fictos esse hos libros, & nihil horum à patribus factū esse. Hæc erat Nazaræorum differentia ad illos, ut etiam confutatio ipsorum non in uno loco, sed in multis manifesta sit. primū quidè quod confitentur patres, & patriarchas, ac Moysen. Cum enim alia scriptura de his nō dicat, unde contigit ipsis cognitio nominū ac rectè factorum ipsorum patrum, si non ex ipsis Pentateuchi scriptis: Et quomodo possibile est in eodē uerum & falsum esse? & Scripturā in parte uera dicere, in parte falsa referre: cum Saluator noster dicat: Aut facite arborē bonā, & fructus bonos: aut arborē uitiosā, & fructus uitiosos. Non potest enim arbor bona fructū uitiosum facere, neq; arbor uitiosa fructus bonos producere. Vana igitur est ipsorum sententiā & expositio, ut quæ à multis subuertatur: utpote cum non solum quæ in scripturis sunt, decantentur, sed etiam ipsi loci miraculorū editorū restent. Primū ubi arietem Abraam obtulit Deo, mons Sion usq; in hunc diē appellatus. sed & ubi quercus Mambræ, ubi angelis uitulū appositus est. & ubi Abraam angelis apposuit paratas carnes, nō relinquens ipse earū participationem. Quin & ouiculæ in Aegyptiorū regione mactatæ, adhuc apud Aegyptios traditio celebratur, etiā apud idololatrias. In tēpore enim quādo pascha illic fiebat (est aut tunc principium ueris, cum primum sit æquinoctiū) omnes Aegyptij rubricā accipiūt per ignorantia, & illinunt oues, illinunt arbores ficus ac reliquas, prædicantes ac dicentes, quod ignis in hac die cōbussit aliquando orbem terrarū: figura autem sanguinis ignicolor, remedium auxiliare est talis ac tantæ plagæ. Quomodo uerò non possumus ostendere de consequentiā, cum adhuc hodie reliquæ arcæ Noe ostendātur in Cardyensi regione: Et si quis omnino quæsierit, reperiet etiā reliquias altaris. Nā consequēs est, ipsum illas reperturū esse in ima mōtis parte, ubi mālūt Noe egressus ab arca, & ubi obtulisset de animalib. mundis & adipibus Domino Deo, quando audiuit sibi dici: Ecce dedi tibi omnia uelut olera fœni, macta & comede. Preteribo aut rursus & hæc inducticiā ac stolidā hæresim, relatis illis modicis uerbis cōtentus, quæ à nostra tenuitate sunt dispersa hoc loco, in oppositionē erroris prædictæ sectæ.

Contra Ossenos, sextam Iudaismi hæresim, & ex ordine XIX.

Post hanc rursus alia quædam hæresis est illis implicata, & Ossenorū appellata. Iudæi aut sunt hi, uelut etiā prædicti, moribus hypocritæ, mentis industria uerfuti. Originē uerò ducunt, uelut traditio ad nos delata habet, à Nabatica regione & Iturea, Moabitideq; & Areilitide, quæ est ultra Vallem falsam, ita in diuina Scriptura appellata superincumbente regione. est autem illa, mare mortuum uocatū. Hoc autem Ossenorum genus, si quis nomen interpretetur, forte genus appellatur. Coniunctus est his postea Elxai appellatus, in temporibus Traiani regis, post Saluatorē prophetā.

zis nostri aduentum, qui fuit pseudopropheta. Conscripsit autem hic librum secundum prophetiam uidelicet, aut uelut secundum diuinitus inspiratam sapientiam. Tradunt etiam de alio quodam lexeo, huius fratre. Fuit autem hic homo erroneus moribus, fraudulentæ mentis, à ludæis oriundus, & cum ludæis sentiens non autem secundum legem conuersans, uerum alia pro alijs obiter introducens, & propriam suam hæresim seducens. Salem & aquam, & terram, & panem, & cœlum, & æthera, & uentum, iusiurandum ipsis in diuinum cultum præfinit ac tradidit. Aliquando uerò rursus alios septem testes præscripsit, Cœlum inquam, & aquam, & spiritus, & sanctos (uelut ait) angelos orationis, & oleum, & sal, & terram. Aduersatur autem uirginitati, & odio habet continentiam, & cogit ad nuptias. Imaginaria uerò quædam uelut ex reuelatione introducit. hypocritas autem docet, dicens non esse peccatum, etiam si simulachra ipsos adorare contingat, persecutionis tempore instante, si solum in conscientia non adorent: & si quid etiam confiteantur ore, non autem in corde. Atque huius rei testem adducere fraudulentus ille impostor non erubescit, Phinees sacerdotem quendam de genere Leui & Aaron, & præsci Phinees, qui in Babylone tempore captiuitatis adorauerit Dianam, & in Susis effugerit perniciem mortis coram Dario rege. Quare omnia ipsius falsa sunt & uana. Hic igitur rursus coniunctus est prædictæ sectæ Offenorum appellatæ, cuius reliquæ in hunc diem restant in eadem Nabatitide terra, & ultra ad Moabitidē, quod genus nunc Sempensium appellatur. Imaginatur autem hunc uocari uirtutem obuelatam, propterea quod ei appelletur uirtus, xai uerò obuelatum & occultum. Vniuersa uerò huius professionis elatio refutata est, & in magnam confusionem incidit apud eos qui ueritatem considerare, ac exacte cognoscere possunt. Nam à temporibus Constantij & eorum qui nunc sunt reges, usque huc palam redarguuntur: Ad Constantium enim usque, ex genere ipsius Marthus foemina quædam, & Marthana eius soror, in ipsorum regione pro dijs adorabantur, quoniam ex semine prædicti Elxai erant. Mortua est autem Marthus ante paucos annos, Marthana uerò hucusque fuit. Quarum etiam sputa, & reliquas corporis sordes auferebant eronei illi hæretici, in illa regione, in auxilium uidelicet morborum: nihil tamen efficiebant. Verum error semper pertinax est, & ad fraudem promptus. Cæca enim est malicia, & error stolidus est. Et quandiu tēpus tero de præstigiatore hoc loquens, & de his quæ contra ueritatē mentitus est: primum quidē docens abnegationem Dei, iuxta simulationem detestandorum idololatriæ sacrificiorum participem fieri debere iubens: deinde decipiens audientes, abnegare iubens propriam fidem ore, & non habere peccatum asserens? Quare incurabilis est ipsorum morbus, & curationem non admittens. Si enim os quod confitetur ueritatem, præparatur ad mendacium, quis crediderit cor ipsis non esse fraudulentum? Quando diuina scriptura palam pronuncians in Spiritu sancto docet: Corde creditur ad iusticiam, ore uerò confessio fit ad salutem. Sed & rursus CHRISTVM nomine confitetur, dum dicit, CHRISTVS magnus ille rex. non tamen omnino ex dolosa & adulterata tractatione nugacissimi libri eius comprehendī, an de Domino nostro IESV CHRISTO narrauit. Neque enim hoc determinat, uerum CHRISTVM simpliciter dicit, uelut alium quendam significans, aut expectans, prout nos ex his deprehendimus. prohibet enim orare ad orientes, asserens non oportere sic intendere, uerum faciem ad Hierosolyma conuertere ex omnibus partibus: ita ut hi qui in orientibus sunt, in occasum Hierosolymis intendant: qui uerò in occidente, in orientē ipsidem: qui in meridie, in septentrionem: qui in septentrione, in meridiē, ut undiquaque facies ex opposito Hierosolymis intēta sit. Et uide mihi impostoris insaniā. Detestatur sacrificia & uictimas uelut à Deo alienas, & neque omnino Deo à patribus ac lege unquam oblatas. & dicit illis oportere orare in Hierusalē, ubi erat altare & sacrificia: negans carnis esum apud Iudeos, & alia, & altare, & ignē uelut à Deo alienū. Aquam uerò esse idoneā, ignem autem alienum esse asserit, per hæc uerba: Filij procedite non ad speciem ignis, quia erratis, error enim est hæc res. Vides enim (inquit) ipsum proximē, & est pculne pro-

Marthys &
Marthana.

Ignis reprobatus.

A ne procedite ad speciem ipsius, uerum ite magis ad uocē aquae. & multa sunt ipsius fabulamenta. Deinde describit CHRISTVM esse quandam uirtutem, cuius etiam mensuras significat, uiginti quatuor schoenorum in longitudinem, hoc est miliario-<sup>Christi men-
sura apud
Elxai.</sup> rum nonaginta sex: latitudinem uero schoenorum sex, id est miliariorum uiginti quatuor. & crassitudinem similiter e mentitur, & pedes, ac reliqua fabulamenta. Esse autem & sanctum Spiritum, & ipsum foeminei sexus, similem CHRISTO instar statuæ super nubes, & in medio duorum montium stantem. Et reliqua silentio præteribo, ut ne legentium aures ad fabulas concitem. Quibus porro uerbis & inanibus uocibus postea in ipso libro decipit, quum dicit: Nemo quærat interpretationem, sed solum in oratione hæc dicat. Et hæc ipsa nimirum ex Hebraica lingua transtulit, uelut ex parte deprehendimus, quum nihil sint ea quæ ipse imaginatur. Iubet enim dicere, Abar anid moib nochile daasim ani daasim nochile moib anid abar selam. quæ si interpreteris, hanc sententiam exhibent: Prætereat humilitas ex patribus meis, condemnationis ipsorum, & conculcationis ipsorum, & laboris ipsorum, conculcatione in condemnatione per patres meos, ab humilitate præterita in apostolatu perfectionis. In ipso autem omnia hæc implentur. Euacuata est enim ipsius uirtus & error. Si uero de uerbo ad uerbum iuxta tenuitatem uocum ipsarum, quis audire uelit interpretamentum, etiam hoc ipsum facere non cunctabimur, sed pro officio per omnia in gratiam eorum qui audire uolunt, ipsa illius uerba, ipso-
B rumque interpretationem palam apponam, & habet se res ita: Abar, prætereat. anid, humilitas. moib, ex patribus meis. nochile, condemnationis ipsorum. daasim, & conculcationis ipsorum. ani, & laboris ipsorum. daasim, conculcatione. nochile, in condemnatione. moib, per patres meos. anid, ab humilitate. abar, præterita. selam, in apostolatu perfectionis. Hæc itaque hæresis supra relata Ossenorum, degit quidem Iudæorum politiam, secundum sabbati celebrationem & circumcisionem, & quod facit omnia quæ in lege sunt: solum autem reprobatur liberos similiter ut Nasaræi. sectam uero facit hæc, quum diuersitatem habeat ab alijs sex Iudæorum sectis. Proinde sufficiet ad huius euerfionem, quod aliena est à Deo: quum Dominus manifestè dixerit, quod sacerdotes in templo prophanant sabbatum. Hæc autem sabbati prophanatio, quid aliud est, quam quod nullus operabatur aliquid operis in sabbato: sacerdotes autem in templo sacrificium perficientes, sabbatum soluebant, prophanantes illud per assiduam animalium cædem. Præteribo & hanc hæresim. Hic enim Elxai coniunctus est rursus Ebionæis, qui post CHRISTVM fuerunt, imò etiam Nazoræis, qui postea uixerunt. & usi sunt ipso quatuor hæreses, quoniam delectantur ipsius errore: Ebionæi, & post ipsum Nazoræi, Ossenique, qui ante ipsum & cum ipso uixerunt, & Nasaræi supra à me indicati. Hæc uero hæresis ex numero est septem illarum quæ fuerunt Hierosolymis, & quæ illic manserunt usque ad aduentum CHRISTI: & post CHRISTI in carnem aduentum, usque ad deuastationem
C quæ facta est à Tito rege, fratre Domitiani, filio uero Vespasian, regis. post expugnationem uero Hierosolymorum permansit tum hæc, tum alia modico tempore, quæ uidelicet hæreses appellantur, Sadducæorum inquam, & Scribarum, Phariseorum, Herobaptistarum, Nasaræorum, Ossenorum, & Herodianorum: donec singulae pro occasione & tempore dissipatae ac solutae sunt. Sufficiens est autem, ut ex ipsa illorum insania & uerborum iactatione, lethalis illius ueneni remedium habeamus, et omnia nobis ipsis prudenter præparemus, ad impuram ipsorum doctrinam ac loquelam destruendam: maxime quum Dominus statim dicat, tum in lege, tum in Euangelio, Non erunt tibi Dei alij præter me. Non assumes nomen alicuius alterius ad iusiurandum. Et, Nolite iurare neque per coelum, neque per terram, neque aliud aliquod iusiurandum: sed sit sermo uester est, est, & non, non. quod enim supra hæc est, ex maligno illo est. Ego uero de hoc Dominum uaticinatum esse arbitror, propterea quod futuri essent qui dicaturi essent, per alia nomina iusiurandum prætendi oportere. Primum igitur non oportet iurare, neque per ipsum Dominum, neque aliud quoddam iusiurandum. Nam maligni illius est iurare, malignus igitur est & qui in Elxai loquutus est, qui coegit non

solum per Deum iurare, sed etiam per salem & aquam, & per æthera ac uentum, & per terram atq; cœlum. Satis est autem uelut in transitu, ut qui curari uelit, duorum illorum præceptorum antidoto, in oppositionem erroris ipsius utatur. Verum præterita huius nugacitate ac fraudulenta heresi, deinceps septimæ hæresis confutationem faciam, quæ apud ipsos Iudæos tunc recepta fuit: & est hæc.

Contra Herodianos, septimam Iudaismi hæresim,

ex ordine XX.

Post hanc, & has sectas, rursus septima hæresis erat Herodianorum appellata. Nihil autem habebant hi diuersum, sed toti sunt Iudæi, uani ac hypocritæ. Verum Herodem putabant hi **CHRISTVM** Dominum, qui in omnibus scripturis, legeq; ac prophetis expectatur. & ob ipsum decepti, Herodem iactabant: inducti ex dicto hoc, unâ cum hoc quod etiam in gratiam eius qui tunc rex erat, inaniter gloriabantur: Non deficiet princeps ex Iuda, neq; dux ex fœmoribus ipsius, donec uenerit cui reseruatur, aut, uelut alia exemplaria habent: Donec uenerit cui restant quæ reseruantur ipsi. Nam Herodes Antipatri filius fuit, Ascalonitæ cuiusdam æditui ac ministri simulachri Apollinis. cuius Antipatri pater, Herodes quidem erat nomine: filius autem hic erat Antipæ. Captus autem est ab Idumæis idem Antipater: atq; illic in Idumæa degens, genuit Herodem. Quum autem pater pauper esset, & precio redemptionis filium, Antipatrum inquam, redimere nō posset, per multum tempus in seruitute permanlit. postea uerò liberatus est ex collatione ciuium, unâ cum filio Herode, & ad propria deuenit. Quapropter aliqui ipsum uocant Idumæum: alij uerò Ascalonitam norunt. Postea uerò amicus factus est Demetrio, & procurator Iudææ constitutus est, & in noticia Augusti Cæsaris fuit, & à procuratoris officio profelytus & accessorius fit: circumciditurq; tum ipse, tum Herodes filius, ad quem sors regni Iudæorū deuenit. Erat autem rex in Iudæa, sub Cæsare Augusto, socius ac confœderatus existens. Quandoquidem igitur ex alienigenis hic regnauit: durauit autem regnum per successionem à Iuda & à Dauid, itemq; principes ex Iuda & patriarchæ: translatum uerò fuit regnum ad alienigenam: credibile uisum est suspicioni erroneorum, ut ipsum esse **CHRISTVM** putarent, ac deciperentur ex relati dicti consequentia, nempe, Non deficiet princeps ex Iuda, donec uenerit cui reseruatur: ut accipiamus, inquiunt, quod huic reseruatum est. Defecerunt enim illi: & hic non de genere Iuda, imò neq; omnino de Israel est. huic autem reseruatum est, esse **CHRISTVM**. Verum redarguunt ipsos ea quæ sequuntur, quod ipse est expectatio gentium, & in ipso gentes sperabunt. Quæ autem gens in Herode spem habuit? Quæ uerò gentium expectatio Herodem expectauit? Quomodo uerò illud apud ipsos impletū erat: Dormiuit ut leo, & ut catulus leonis, quis excitabit ipsum? Vbi autē lauit in sanguine stolam suam Herodes, aut in sanguine uuæ amiculū suum: sicut Dominus noster **IESVS CHRISTVS** corpus suum proprio sanguine respersit, & in sanguine uuæ amiculū suum? Verum considera quæ dico, detq; tibi Dominus intellectum in omnibus. Quo enim ostenderet purgationem status populi Domini, uenit per doctrinam proprii sanguinis ad purgandum dentes hominum, in sanguine nidoris ac nefandi sacrificij inquinatos. Et quid opus est multa dicere? multa enim sunt, & nō admittit tempus sermonem aduersus prædictas hæreses prolongare. At hæ quidem septem hæreses fuerunt in Israel, tum in Hierusalem, tum in Iudæa. Quatuor uerò antea relatæ apud Samaritas, in Samaria. Pleræq; uerò deletæ sunt. Non amplius sunt scribæ, nō amplius Pharisei, nō amplius Sadducæi, nō amplius Hemerobaptistæ, nō amplius Herodiani: soli autē aliqui, atq; hi rari reperiuntur, unus fortassis aut alter, Nasareni, ultra supernā Thebaidem, & ultra Arabiam. Item Ossenorū reliquiæ, non amplius iudaiffantes, sed Sampsitis coniunctæ, per successionem ultra mortuum mare habitantibus. nunc uerò Ebionæorū hæresi coniunctæ sunt. Et contigit quidem ipsos desinere à Iudaismo: uerum uelut radicem, aut corpus reptilis bestię dissecari, & ex ipso nasci bicipitem, ac radice carentem serpentem, in uno corpore semisecto

ena-

A enatum ac dependentem. Hucusq; tractatum à me est de quatuor sectis Samaritarum, & septem Iudeorum, de quibus non amplius restant quàm tres quidem Samaritarum, Gortheni uidelicet, & Dosithei, ac Sebuçi. Esseni uerò non ita ualde apparent, sed uelut in tenebris defossi sunt ac consepulti. Apud Iudæos autem, non amplius quàm Iudæorum & Nazaræorum. Osseni enim transierunt à Iudaismo ad Sampsenlium hæresim, & non amplius neq; Iudæi sunt, neq; Christiani. Atque de relatis mihi hæc usq; huc dicta sint.

*Præsentia Christi, & aduentus in carnem, ac ueritas, unaq;
ac sola in Deum fides.*

S Tatim autē accessit pedetentim Domini nostri **I E S V C H R I S T I** in carnem aduentus, qui sanè relatas septem hæresesprehendit in Hierosolymis, extinxit autem ipsas potentia eius atq; dissipauit. Deinceps uerò post eius aduentum, posteriores omnes hæreses fuerunt: dico autem, postquam annunciatum est Euan-gelium, ac bonumnuncium Mariæ in Nazaret per Gabrielem: & post totum in summa **C H R I S T I** in carnem aduentum, deindeq; assumptionē. Complacuit enim Deo, ut ad salutem hominū proprium filium demitteret, ut in utero uirgineo conciperetur, qui uerbum est de coelo, ex paternis sinibus generatus, sine tempore, ac sine principio. & ut descenderet in extremis diebus, Dei uerbum existens, ex Deo patre uerè generatum, qui coessentialis est patri, & nihil à patre immutatus, sed im-mutabilis & inalterabilis, purusq; ab effectibus, & penitus non patiens, compa-tiens autem nostro generi. Qui descendit de coelo, & conceptus est non à semine uiri, sed per Spiritum sanctum, & uerè corpus de Maria habuit, sibi ipsiq; carnem de sancta matre efformauit, & animā ac mentem humanam accepit, & totum id quod est homo, excepto peccato, in seipsum per suam deitatem coniunxit. natusq; est in Bethleem, circūcisus in spelunca, oblatu in Hierusalem, in ulnas acceptus à Simeo-ne: & testimonium accepit ab Anna, filia Phanuelis, prophetissa. delatus est in Na-zareth: uenit sequenti anno, ut conspiceretur coram Domino in Hierusalem. uersa-tus est in Bethleem propter cognationē, gestatus à matre: delatus est rursus in Na-zareth, & iuxta secundū anni circuitum in Hierosolyma & Bethleem uenit, simili-ter à propria matre gestatus. In Bethleem uerò in domum descendit cum propria matre, & Ioseph iam sene, et cum Maria degente. & illic secundo natiuitatis suæ an-no conspectus ac uisitatus est à Magis, à quibus adoratus est, & dona accepit: & in eadem nocte, quum Ioseph responsum ab angelo accepisset, in Aegyptum assump-tus est. illincq; rursus post duos annos reuersus est, mortuo Herode, quum succes-sisset Archelaus. Nam trigessimotertio anno Herodis, quadragesimo uerò secundo Augusti, Cæsaris, nascitur Saluator noster in Bethleem Iudææ. Descendit autē in Ae-
Cgyptum trigesimo quinto anno Herodis. Redit autē ab Aegypto post mortem He-
rodis. Quapropter in triginta & septem annis principatus ipsius Herodis, puer e-rat quatuor annorū, quando Herodes impletis annis triginta septem, uitā finiuit. Archelaus uerò nouem annos regnat: in cuius regni principio, egressus Ioseph de Aegypto unā cum Mariā & puero, quū audiuiisset Archelaum regnare, secessit in partes Galilææ, & habitauit tunc in Nazareth. Archelaus autē generat Herodem iu-niorem, & regnat Herodes nono anno regni patris Archelai per successionē. Quo tempore tredecim anni supputatur aduentus **C H R I S T I** in carnem. Decimoocta-uo autē anno Herodis, appellati Agrippæ, incepit **I E S V S** prædicare, & tunc ba-ptisma à Ioanne accipit, & prædicat annū acceptabilem, ita ut nemo ipsi contradi-ceret, neq; Iudæi, neq; Græci, neq; Samaritæ, neq; quisquā alius. Deinde contradi-ctionē sustinens, prædicauit annum secundū: & facti sunt anni decem et nouem ei-dem Herodi, Saluatori uerò trigessimussecundus. Vigesimo uerò anno Herodis te-trarchæ appellati, fit salutaris passio, & à passione alienitas, ipse mortis gustus, usq; ad crucem patientis in ueritate, à passione uerò alieni ac illæsi manentis in deitate. **C H R I S T O** enim passo pro nobis carne (inquit scriptura et rursus, Mortificatus car-
ne, uiuificatus autē spiritu, &c.) crucifigitur, sepelitur, descendit ad inferna in deitate &
in ani-

Christus quādo natus sit.

in anima, captiuā ducit captiuitatem: et resurgit tertia die unā cum ipso sancto corpore, cōiungens corpus deitati, quod non amplius soluitur, nō amplius patitur, non amplius mortis dominio subiectum est, uelut Apostolus inquit, Mors ipsi non amplius dominatur: ipsum corpus uerē, ipsam carnem, ipsam animam, ipsa illa omnia, non aliud quoddam præter id quod est corpus, sed ipsum quod est corpus, confirmans in unam unitatem, in unam deitatem, carnale incorruptibile, corporale spirituale, crassarum partium tenuium partium, mortale immortale, quod non uidit penitus corruptionem, non relicta anima in inferno, non partito organo ad peccatum, non polluta mente per mutationem, sed ut uniuersa quidem hominis acceperit, uniuersa uerō etiam perfecta seruauerit, indulgente deitate uerē incarnationi, ad rationales ac honestos usus, eos inquam qui ex corpore & anima & mente humana perfectionem requirunt, hoc est famem, sitim, fletum, tristitiam, lachrymas, somnum ac quietem. Hæc enim non sunt peccati species, sed uerissimæ incarnationis signum, quod deitas reuera insit in humanitate, non ea quæ hominum sunt patiente, sed deitate simul in ea quæ honesta sunt & fieri oportebat, consentiente ac comprobante, & ea quæ extra peccatum sunt, & mutationem interdictam. Resurrexit, & clausis foribus ingressus est, ut crassarum partium corpus tenuium partium ostenderet, ipsum quod erat cum carne & ossibus. Nam ubi ingressus esset, ostendit manus & pedes & latus punctum, ossa item ac neruos, & reliqua, ut ne essent imaginatio ea quæ uidebantur: fidei quæ & spei nostræ promissionem faciebat per seipsum perfectē. & conuersatur non in apparentia, sed in ueritate. Et erudiens docuit regnum cœlorum prædicari in ueritate, magnum illud ac summum significans discipulis, ac dicens, Docete gentes: hoc est, transferte gentes à malicia ad ueritatem, à sectis ad unam unitatem: baptisate ipsos in nomen Patris, & Filij, & sancti Spiritus, in Dominicam nominationem trinitatis, sanctum ac regium sigillū, ut ostenderet ex nomine nullam alterationem esse unius unitatis. Vbi enim qui baptizantur, iubentur ab ipso baptizari in nomen Patris, certa est glorificatio: in nomen Filij, non deficientis est nomenclatura: in nomen Spiritus sancti, non diuisa est coniunctio, neque ab una deitate abalienata. Et assumptus est in cœlum, in ipso corpore & anima, & mente, cōiungens his in unam unitatem, & unam spiritualem substantiam: ea quæ diuina effecta, sedet in dextra patris: missis prædicatoribus. in uniuersum orbem terrarum, Simone Petro, & Andrea fratre ipsius, Iacobo & Ioanne filiis Zebedæi, quos olim elegerat, Philippo & Bartholomæo, Matthæo, Thoma, Iuda, Thaddæo, Simone Zelote. Iudas enim Iscariotes ille, etiamsi antea inter duodecim numeraretur, proditor factus, resectus est à sancto Apostolorum catalogo.

Demisit porro etiam alios septuaginta duos ad prædicandum, ex quorum numero fuerunt septem uiduis præfecti, Stephanns, Philippus, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas, & Nicolaus. Ante hos uerō Mathias, qui Iudæ loco cōnumeratus est inter apostolos. Post hos autem septem, & Matthiam ante ipsos, Marcum, Lucam, Iustum, Barnabam & Apellem, Rufum, Nigrum, & reliquos septuaginta duos. Post hos deinde omnes, & unā cum ipsis, Paulum sanctum apostolum, per propriam uocem de cœlo, Apostolum, simulque præconem gentium, & completorem apostolicæ doctrine elegit. Quem comperimus sanctum Lucam de numero septuaginta duorum dispersorum existentem ad se conuertisse, & sibi sectatorem fecisse, cooperatorem in Euangelio, simulque apostolum. Atque sic perfecta est uniuersa Euangelica tractatio usque ad hoc tempus. Et hucusque procedet mihi sermo de uiginti sectis, & de consequentia breuiter à me pro uiribus relata, Euangelica uide licet illuminatione, quæ in mundo per ipsum & discipulos ipsius facta est: quibus sanè similia colligere ac apponere uaticinia & prophetias licet ex lege, & psalmis, & alijs, atque sic consequentias ac ductus uidere, & certitudinem comprehendere, quod non est spurius, sed uerus, et à uetere Testamento prædenunciatus, minimeque ambiguus CHRISTI in carnem aduentus, & Euangelica doctrina. Quod uerō non in molem immensam Operis huius tractationem extendam, his contentus ero.

Deinceps

Duodecim
apostoli.

Septuaginta
discipuli.

A Deinceps uerò in progressu, opiniones quæ postea uitæ accreuerunt ex malo prætextu, similiter exponam, quæ iam undecim à Iudæis & Samaritis, & nouem ante has ex Græcis & Barbaris, ac alijs profectas, ante CHRISTI aduentum, & usque ad ipsius tempus, moderatè enumerauerim.

De Nazoræis, siue Christianis.

Nazoræorum, hoc est Christianorum, uocatus est per modicum tempus Christianismus, à Iudæis, & ab ipsis adeò Apostolis: quum Petrus dicat, IESVM Nazoræum uirum designatum ex Deo, & cætera. Postea uerò ab Antiochia uocari cœpit Christianismus. Est autem & natura hæresis Nazoræorum, de quibus in sequentibus loco ferente dicemus.

FINIS PRIMI TOMI PRIMI LIBRI

SECUNDI TOMI PRIMI LIBRI HAERESES TREDECIM SVNT, ET hæc in ipso continentur.

B 1 Simoniani, à Simone Mago, qui temporibus Petri apostoli fuit, de uico Githarum Samariæ. Hic à Samaritis originem habebat, Christi uerò nomen solum subiuit. Docuit autem turpia facere, & coitum iniquationis, uxoribus indifferentiam: à corporibus uerò reprobabat resurrectionem, & mundum dicit non esse Dei. Imaginem autem suam, uelut Iouis, & scorti quod cum ipso erat, nomine Helenæ, Mineruæ figura discipulis suis adorandam proponebat. Dicebat in super se ipsum Samaritis quidem patrem, Iudæis autem Christum.

2 Menandriani, qui ab hoc Simone per Menandrum quendam originem habuerunt. differunt autem in aliqua re à Simonianis. Hic enim ab angelis mundum factum esse dixit.

3 Saturniliani, qui in Syria Simonianorum turpilorum corroborarunt. alia uerò à Simonianis prædicabant, ad maiorem admirationem. Originem uerò à Saturnilo habuerunt: qui etiam ipse, uelut Menander, ab angelis mundum factum esse dicebat, atque his solum septem, iuxta superni patris sententiam.

C 4 Basilidiani, eiusdem turpis operationis operatores, à Basilide, qui unà cum Saturnilo Simonianorum & Menandrianorum discipulus fuit: & aliqua similiter sentiebat, in aliquibus uerò dissentiebat. Dicit autem trecentos sexaginta quinque coelos esse, & his nomina angelica imponit: propterea quod etiam annus tot dierum sit, & Abrasax nomen uirtutis, quod fert numerum CCC LXV. & dicit esse hoc nomen Spiritum sanctum.

5 Nicolaitæ, à Nicolao, qui uiduus ab apostolis præfectus fuit. hic ob zelum propriæ uxoris, turpia facere discipulos suos unà cum alijs docuit. Et de Caulaucauch & Prunico, atque alijs Barbaricis nominibus, quæ mundo scelestè inuexit.

6 Gnostici, qui easdem hæreses susceperunt, uerum plus omnibus ipsis turpitudinem furiose operati sunt. In Aegypto autem Stratiotici appellati sunt, & Phibionitæ. in superioribus uerò & orientalibus partibus Secundiani: in alijs partibus Socratitæ, apud alios Zachæi. Alij uerò Coddianos ipsos dicunt. Alij Borboritas ipsos uocant. Hi Barbelo & Barbero iactant.

7 Carpocratiani, à Carpocrate quodam in Asia, qui omnem turpem actionem perficere docebat, & omne studiū peccati. Et nisi quis, inquit, per omnia progressus fuerit, & uoluntatem omnium demonum & angelorum perfecerit, ad supremum coelum transcendere non poterit, neque principatus & potestates præterire. Dicebat Iesum animā intellectualem suscepisse, et quum nosset superna, ea hic annunciasse. Et si quis similia Iesu faceret, eū eadem uirtute præstare. Legem uerò cum mortuorum resurrectione reprobabat, uelut secta à Simone orta, & hucusque relata. Huius fuit Marcellina illa in Roma. Imagines fecit occultè Iesu & Pauli, & Homeri, & Pythagoræ, ipsisque suffitum faciebat, easque adorabat.

8 Cerinthiani, qui & Merinthiani. Hi à Cerintho & Merintho Iudæi quidam circumcisionem iactantes, mundum uerò ab angelis factum esse dicentes. Iesum uerò iuxta profectum, Christum appellatum esse.

9 Nazoræi, hi Christum cōfitentur Iesum filium Dei, omnia autem secundum legem faciunt.

10 Ebionæi prædictis consimiles Cerinthianis & Nazoræis, quibus coniuncta fuit aliqua parte Sampsæorum & Helcesæorum hæresis. Qui Christum dicunt creatum esse in coelo, & sanctum ipsius Spiritum. Aduenisse autem Christum in Adam primum, & iuxta tempus exuisse ipsum Adam, & rursus induisse. Atque hoc ipsum aiunt perfecisse ipsum in aduentu suo in carnem. Quum autem Iudæi essent, Euangelij usi sunt, carnis esum abominantur, aquam pro Deo habent. Christum uerò, hominem in aduentu in carnem induisse, uelut dixi. Assidue merguntur in aquis, æstate ac hyeme, ad purificationem uidelicet, uelut etiam Samaritæ.

11 Valentini, carnis quidem resurrectionem reprobant. Vetus testamentū spernunt, itemque prophetas, legentes quidem & suscipientes ea quæ ad similitudinem sectæ suæ figuratè exponi possunt. Verum alia fabulamenta obiter inducentes, triginta sæculorum nominationes dicunt masculorum ac foeminarum, simul ex patre uniuersorum generatorum, quæ & Deos putant & secula: Christum uerò de coelo corpus intulisse, & uelut per canalem Mariam ipsam penetrasse.

22. Secundiani: quibus coniungitur Epiphaneus & Isidorus, qui & ipsi iisdem coniugationibus usi sunt, eadem cum Valentino sentientes, alia uero ab ipsis quodammodo exponentes. Apponunt iisdem turpem operationem docentes. reprobant autem etiam hi carnis resurrectionem.

13. Ptolemæi: & hi discipuli Valentini fuerunt, quibus coniungitur Flora. Eadem uero etiam ipsi de coniugationibus dicunt, sicut Valentinus & Secundiani. Verum in quadam parte etiam hi inter se differunt. Atque hæc est summa secundi tomi primi libri tredecim hæreses continentis.

SECUNDVS TOMVS PRI-

MI LIBRI EPIPHANII

Contra Simonianos, primam hæresim à fide in Christum Dominum nostrum, ex ordine uero XXI.

SIMONIS Magi prima est hæresis, quæ à CHRISTO initium accepit. hæc ipsa in nomen CHRISTI non rectè, neque facili ductu, sed iuxta adulteratam apud ipsos corruptionem, miracula operatur. Hic Simon præstigiator erat, & à Giththarum ciuitate in Samaria originem habebat, quæ nunc uicus existit. Incantationibus autem Samaritas decipiebat, fallebatq; & inescabat. Dicebat seipsum esse magnam uirtutem Dei, & ex supernis

descendisse. Patrem uero dicebat seipsum esse apud Samaritas, apud Iudæos uero se filium esse dicebat. passim autem se non passum esse, sed solum apparentia. Blauditus est idem Apostolis, & ipse similiter cum alijs baptizatus est à Philippo cum

Simon Magus
baptizatus à
Philippo.
Dignitatum
in Ecclesia
ratio.

multis. Omnes uero, præter ipsum, susceperunt magnorum Apostolorum præsentiam, & per impositionem manuum ipsorum acceperunt Spiritum sanctum. Nam quum Philippus diaconus esset, non habebat potestatem imponendi manus, ut per hoc daret Spiritum sanctum. Quum autem Simon non haberet rectum cor, neque cogitationem rectam, sed turpi lucro & studio pecuniarum intentus esset, & à prauo proposito suo nusquam decederet, offerebat pecunias Petro apostolo, ut daret ipsi potestatem exhibendi Spiritum sanctum per manuum impositionem: ita ratione secum inita, quod dare uellet multis pro modica pecunia, atq; sic per exhibitionem Spiritus, multas pecunias cumulare ac lucrari. Hic igitur mente præditus praua, & à diabolico magiæ errore decepta, & promptus semper ad ostendendum prauitatis suæ barbarica ac dæmonum negotia per præstigias suas: progressus in medium, & prætextu nominis CHRISTI ueratrum melli committens (quod uenenum est ab ipso correptis) ipsumq; ex maligno suo errore, sub nominis CHRISTI dignitate exhibens, mortem his qui ipsi fidem habuerunt induxit. Quum autem natura esset lasciuus, reuerentia promissorum suorum cōpunctus, corruptam opinionem circulatoribus ab ipso deceptis induxit. Nam ubi reperisset sibi ipsi mulierem circulatricem, Helenam nomine, à Tyriorum urbe ortam, ipsam in uxorem

Helenam Simonis Magi.

ducit, non indicans se consuetudinem cum ipsa habere, uerum in abscondito, turpitudine mulieri permixtus ille præstigiator, fabulosam quandam amœnitatem discipulis suis exponebat. nimirum dicens seipsum esse uirtutem Dei magnam: coniugem uero scortatricem, Spiritum sanctum esse dicere ausus est, & propter hanc se descendisse dixit. In unoquoq; uero cœlo transformabar, inquit, ad formam eorum quæ sunt in unoquoq; cœlo, ut latèrem angelicas meas potestates, & peruenirem ad intelligentiam, quæ sanè est hæc, quæ & Prunicus & Spiritus sanctus appellatur, per quam angelos creauit. Angeli uero mundum & homines creauerunt. Esse autem hanc Helenam illam antiquam, ob quam Troes & Græci ad pugnam deueniunt. Dicebat autem fabulam quandam ad hæc: Quod uirtus ex supernis dilapsa seipsam transformasset, uerum poetæ de hoc allegoricè tradidissent. Nam per supernam uirtutem, quam Prunicum dicunt, quæq; apud alias hæreses Barbero, siue Barbelo appellatur, pulchritudinem suam ipsam ostendisse, & postea ipsos fregisse: & propterea missam esse in congregationem principum qui mundum hunc creauerunt,

Prunicus quid.
Barbelo quid.

A. uerunt, & ipsos angelos ad bellum propter ipsam uenisse. ipsam aut nihil passam esse, sed praeparasse ut mutuas caedes in seipsos operarentur, propter eam quam immisit in ipsos erga seipsam concupiscentiam. Et quum detinerent ipsam, ut non posset sursum ascendere, coibat cum ipsa quilibet in unoquoque corpore muliebris ac foeminei habitus, transeunte ipsa a corporibus muliebribus, ad diuersa corpora humanae naturae, brutorumque pecorum ac aliorum: quo per ea quae ipsi operarentur, dum occidunt & occiduntur, imminutionem suipsorum per sanguinis profusionem efficerent: illa uero rursus uires colligens, rursus deinde caelum conscendere posset. Erat autem haec & tunc apud Graecos & Troianos, & superioribus temporibus priusquam mundus fieret, & post mundum per inuisibiles potentias aequalia eiusdem formae fecit. Haec ipsa uero est, quae nunc mecum est, & propter hanc descendit: sed & haec meum aduentum expectabat. Haec enim est intelligentia, quae apud Homerum Helena appellatur, & hac de causa cogitur ipsam describere Homerus supra turri statem, & per facem ostendentem Graecorum contra Phrygas insidias. Exprimebat autem per splendorem, uelut dixi, superni luminis indicationem. Quapropter etiam apud Homerum, Durium equum Graecis appellatum, hoc est ligneum, excogitatum esse, & de industria factum prestigator ille dicebat, qui est ignorantia gentium. & quemadmodum Phryges trahentes ipsum per ignorantiam, propriam perniciem attraxerunt: sic etiam gentes, hoc est homines extra meam cognitionem, per ignorantiam attrahunt sibi ipsis interitum. Sed & Mineruam rursus eandem dicebat, quae intelligentia esset apud ipsum appellata, utens nimirum ille impostor sancti Pauli apostoli uerbis, transmutans ueritatem ad suum mendacium. nempe: Induite thoracem fidei, & galeam salutis, & ocreas, & gladium ac scutum. Haec omnia ad Philistionis imitationem, deceptor ille in ludibrium, & nihil aliud, conuertebat, quae ab ipso Apostolo propter solidam mentem, & fidem pure conuersationis, & uirtutem diuini ac caelestis sermonis dicta sunt. Quid enim dicam? haec omnia in Mineruae formam mystice figurauit. Quapropter rursus dixit, uelut antea dixi, ostendens illam suam uxorem, de Tyro ipsi acceptam, ueteris Helenae cognominem, omnia ipsam appellans, Intelligentiam, Mineruam, Helenam, & alia. Et propter hanc, inquit, descendi. haec enim est illa in Euangelio scripta erronea ouicula. Sed & imaginem quandam tradidit suis, uelut quae ipsius sit, & adorant ipsam in specie louis. Quin & aliam Helenae imaginem tradidit ipsis, in figura Mineruae, & adorant has hi qui ab ipso decepti sunt. Mysteria uero proponebat turpitudinis, fluxusque corporum, quo honestius exponam, uirorum quidem per defluxum, foeminarum uero per consuetos menses, collectione quadam turpissima ad mysteria colligi, atque haec esse mysteria uitae, cognitionisque perfectissimae. quod ipsum sane maxime contingit ei qui intelligentiam ex Deo adeptus est, ut abominationem potius putet & mortem, quam uitam. Idem etiam nomina quadam supponit principatum & potestatum, caelosque diuersos tradit, & in uno quoque firmamento ac caelo uirtutes quasdam exponit, & nomina barbarica his indit. Non posse uero aliter seruari aliquem, nisi hunc mysticum ductum didicerit, & talia sacrificia patri uniuersorum per eos principatus ac potestates offerre. Esseque seculum hoc ac mundum (dicit) a principatibus ac potestatibus malicie in imminutione constructum. Corruptionem autem tradit ac interitum carnis solum, animarum uero purificationem, atque hanc, si per ipsius erroneam linguam in mystico ductu persistant. Et sic incipit Gnosticorum appellatorum principium. Non esse autem legem Dei, sed sinistrae uirtutis, dicebat. Neque prophetas ex bono Deo esse, sed alterius atque alterius uirtutis. & prout uult, unicuique decernit: Legem quidem cuiusdam, David autem alterius, Esaiam alterius, Ezechielem rursus alterius, & singulos prophetas uni principatui desert. Esse autem hos omnes ex sinistra uirtute, & extra complementum. Omnem uero qui ueteri testamento credit, mortem subire. Subuertitur porro huius dogma ab ipsa ueritate. Si enim ipse fuerit uirtus illa Dei magna, & scortum quod uixit cum ipso, Spiritus sanctus, uelut ipse ait: dicat quod est nomen uirtutis, aut qua ratione epitheton mulierculae inuenit, sibi ipsi uero non omnino. Quomodo uero tempore quodam per successione, naturae debitum in Romanorum

Helena Homeri.

Equus Durius

Philistion poeta comicus.

*Simon Magus
in medio urbis
Romæ collap-
sus interiit.*

manorum urbe perfoluisse reperitur, quando in media Romanorum urbe miser ille **A**
 collapsus mortuus est? Quia uerò ratione Petrus pronunciauit, ipsum neq; heredi-
 tatem, neq; portionem, in parte diuini cultus habere? Quomodo aut potest mun-
 dus Dei boni non esse, quando ex ipso omnes boni permutati sunt? Quomodo ue-
 rò fuerit sinistra uirtus, quæ in lege ac prophetis loquuta est, quum de aduentu Chri-
 sti boni Dei prædixerit, & mala omnia interdicit? Quomodo autem nō fuerit una
 „ deitas & idem spiritus noui ac ueteris Testamenti, quando Dominus dixit: Non
 „ ueni soluere legem, sed implere. Et ut ostenderet quod lex ab ipso annunciata esset,
 „ & per Moſen donata, euangelica uerò gratia per seipſum & aduentum ſuum in car-
 „ nem prædicata eſſet, dixit ludæis: Si Moſi crederetis, crederetis utique mihi, ille
 „ enim de me ſcripſit. Et alia multa ſunt, quæ præſtigiatori opponi poſſunt. Quomo-
 „ do aut turpia uitalia erunt, niſi ſanè dæmonum hæc fuerit opinio, quando ipſe Do-
 „ minus in Euangelio dicit ad eos qui ad ipſum dicebant: Si ſic habet cauſa uiri & uxo-
 „ ris, non conducit contrahere matrimonium. Ipſe uerò ad illos dixit: Non omnes
 „ hoc capiunt. Sunt enim eunuchi qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum cœlorū.
 „ & oſtendit, quod natura abſtinere à coniugio, donū eſt regni cœlorū. Rurſus aut
 „ in alio loco de uenerandis nuptiis, quas ipſe Simon turpiter corrupens, propriā
 „ perſequitur concupiſcentiam, dicit: Quos Deus coniunxit, homo ne ſeparet. Quo-
 „ modo uerò rurſus erro ille propriarum nugarum oblitus, ſeipſum redarguit, uelut
 „ ignorans quæ prædixit? Quum enim dixerit, quod ab ipſo facti ſunt angeli per ipſi **B**
 „ tus intelligentiam, rurſus dixit ſe transformatum eſſe per ſingulos cœlos, ut late-
 „ ret ipſos in deſcendendo. Num igitur ipſos timens latebat? & quomodo timebat nu-
 „ gator angelos, quos ipſe fecit? Quomodo uerò non omnibus prudentibus ſemini
 „ um erroris ipſius confutatu facile comperietur, quando in principio fecit Deus
 „ cœlum & terram, inquit Scriptura: & concinne ad hunc ſermonem Dominus in
 „ Euangelio dicit, uelut ad Deum patrem proprium: Pater Domine cœli & terræ. Si
 „ igitur creator cœli & terræ, eſt Deus pater Domini noſtri **I E S U C H R I S T I**: omnia
 „ fruſtra à Simone calumniatore dicta ſunt, & hoc quod ab angelis mundus in immi-
 „ nutione factus eſt, & omnia alia quæ inſanus ille erro mundo obloquens expoſuit,
 „ & fraudem quibuſdam ab ipſo deceptis induxit. Atq; hæc mihi in ſumma aduerſus
 „ huius heresiſ dicta legentibus ſufficiunt, ad occaſionem ueritatis ac ſanationis, &
 „ ad redarguendum eos qui per huiuſcemodi beſtialem corruptionem, ignorantibus
 „ iniuriā inferre conantur. Tranſibo autem, & rurſus ad alterius ſectæ confutatio-
 „ nem pergā. Eſt enim in ipſo mutatio ac dubitatio, quum ipſe quidem ſit ſeduc-
 „ tor, formā uerò nominis **C H R I S T I** induerit, uelut abortiuorum ſerpentium generis
 „ corruptio, ex ſœcundis ouis aſpidum & aliarum uiperarum producta, quemadmo-
 „ dum inquit Propheta: Oua aſpidum ruperunt, & qui de ouis ipſarum edere uole- **C**
 „ bat, inuenit ſœcundum, & in ipſo baſiliſcum. At quum per uirtutem **C H R I S T I**,
 „ uelut dixi, hunc uerbis ac doctrina ueritatis percufferimus, & ipſius perniciem di-
 „ ſperſerimus, deinceps o dilecti, etiam ad alias conſequentes hæreſes tranſeamus.

Contra Menandrianos, ſecundam à Chriſti aduentu hæreſim,

ex ordine XXII.

Hic deinceps coniungitur Menander quidam, qui origine à Samaritis ducta,
 aliquo tempore huius Simonis diſcipulus fuit. Similiter autem & ipſe mun-
 dum ab angelis factum eſſe dicebat. Seipſum uerò uirtutem ex ſupernis à Deo de-
 miſſam dicebat. Verum hic maiorem nequitia, ultra priorem, ad homines decipien-
 dos operatus eſt. Dicebat enim ſeipſum miſſum eſſe ad ſalutem uidelicet, & ad con-
 gregandum aliquos ad ſuum myſteriū, ut ne angelorum qui mundū fecerunt, prin-
 cipatuumq; ac poſtatum dominio premerentur. Similia aut omnia uelut præce-
 ptor ipſius cōtexebat, & præſtigias aliasq; incātationes nō intermittebat. Et nihil
 de doctrina euariabat, q̄ id ſolū quod ſeipſum maiorē præceptore iactabat. Cate-
 rùm in idem uitium in quod præceptor ipſius incidit, & ipſe deprehenſus per eandē
 doctrinæ ueritatis cōfutationem ſubuerteretur, Nam & ipſe ſubuerſus eſt, & hæreſis
 eius

A eius quam maximè desijt. Transgrediar porro ipsam, & ad aliam procedens deueniam. Veteres reuera narrant fabulam, quod ex multis aspidibus in uno testaceo uase collectis, & in fundamentis quatuor angulorum, uniuscuiusq; delubri simulachrorum in Aegypto extructorum depositis, si qua ex his fortior alijs reperta fuit, ea reliquas aggressa deuorauit. Et ubi per se mansisset, & alimento non abundaret, conuersa seipsam à cauda derodere incepit, & usq; ad aliquam corporis partem se adedit. Et sic non amplius perfecta mansit, sed dimidium serpentis genus existens. Quapropter etiam hanc Aspidogorgona uocauerunt. Quare intelligitis uos, uetus quidem esse hoc, & quod nunc non amplius reperitur, sed deletum est. Quem admodum etiam hæc hæresis penitus fugata est. Et habuit quidem contradictionem à nobis, ipsa uerò per potentiam CHRISTI deleta est. Hanc itaq; transgredientes, ad sequens deinceps pergamus.

*Aspidum
fabula.*

*Aspidogor-
gon.*

Contra Saturnilianos, tertiam à Christi aduentu hæresim,

& ex ordine XXIII.

Post hunc Saturnilus quidā surrexit, & ipse illinc, à Menandro inquam, & prioribus, occasionibus arreptis. Hic in Syria habitauit, hoc est Antiochia ad Daphen sita, & multam quandam artem ac experientiam erroris mundo inuexit. Duo enim hi sodales ac cōdiscipuli fuerunt, Basilides & Saturnilus. Et Basilides quidem ad Aegyptū secessit, & illic tenebrositates profundi erroris sui prædicauit. Saturnilus uerò in prædicto loco degens, similiter uelut Menander, mundū ab angelis factum esse annūciauit. Vnum autē esse patrem ignotum, eundemq; fecisse uirtutes & principatus ac potestates. Angelos uerò à superna uirtute discessisse, & septem mundū, & quæ in ipso sunt, fecisse: mundum uerò secundum diuisionem unicuiq; angelo sorte obtigisse. Eosdem autem angelos simul congressos consiliū inijsse, & communiter hominem fecisse, iuxta formam uocis ex supernis incumbētis: quam quum non possent incumbentem detinere, propterea quod euestigiō recurreret, imitari uoluerunt. Et hominem quidem formatū ab ipsis, nulla de causa t̄ ob talem occasionem. Quoniam, inquit, lux eadem ex supernis prominens, irritamentum quoddam ijsdem angelis induxit, ut ad desiderium supernæ similitudinis, hominis figmentum ac structuram facere aggredierentur. Quandoquidem enim amabant supernam lucem, desiderio & iucunditate capti, apparentis ac rursus disparentis ab ipsis: & quum amarent ipsam, & non possent eius amore exsatiari, propterea quod in momento eadem lux reuolaret, eius rei gratia dixisse inquit angelos (sic enim prestigiator confingit) Faciamus hominem ad imaginem & ad similitudinem, resecto eo quod in Genesi dictum est à Deo, nostram. quo uidelicet error ipsius uerisimilitudinem haberet, tanquam scilicet alij quidem faciant, imago uerò alterius sit, dum dicunt, Faciamus hominem ad imaginē & ad similitudinem. Quum autē factus esset, inquit, homo, & propter impotentiam suam non possent ipsum perficere, iacuisse ipsum & se uolutasse in terra situm, instar uermis reptilis: non potuisse autem neq; se erigere, neq; aliud quid facere, donec superna uirtus inclinata, & misericordia mota, ob propriam suam imaginem ac formā, ex miseratione scintillā uirtutis suæ demisit, & per ipsam hominē erexit, atq; sic uiuificauit. Scintillā nimirum, animam humanam dicens: & hac de causa omnino scintillā seruari oportet, reliquum uerò totum hominis perire. Et in homine quidem id quod ex supernis descendit, post tempora quædam reuerti: quod uerò ex infernis est, interire. Et seipsum asserit prestigiator in forma hominis uenisse, & specie tantū: omnia uerò in apparentia fecisse, hoc est natū esse, ambulare, cōspici, passum esse. Ab hoc autē falso nomine appellata scientia, rursus profunditati prauitatis ipsius apponi incipit, quæ à Simone quidem initiū et occasionem accepit: uerūm adiecta est alteri insigniori nugacitati, cuius cōfutationem postea dicemus. Asserit enim hic angelos, & deum ludæorum unum ex ipsis esse dicit. Discessisse uerò eundē & eosdem à sua potestate. Seipsum autē Saluatorem missum esse à patre ex sententia uirtutum, ad destructionem Dei ludæorū, & ad salutem credentiū. Esse autē ipsos qui huius sunt hæresis, eos qui

*Antiochia ad
Daphen
sita.*

scintillā patris ex supernis acceperūt. Duos enim ab initio homines formatos trā- A
dit, alterum bonum, & alterum malum. Ex quibus duobus esse genera hominū in
mundo, bonū & malum. Quandoquidem uerò demones malis auxilio fuerūt, eius
gratia in extrema die uenit, uelut dixi, Saluator, ad opem bonis hominibus feren-
dam; & ad destruendos malos ac dæmones. Matrimoniū porrò cōtrahere, et gene-
rare, idem scurra ex Satana esse dicit. Vnde etiam plures ex ipsis ab animatis absti-
nent, quo per simulatā suam uitam, aliquos ad suam fraudem illiciant. Prophetias
uero idem circulator ait, partim ab angelis mundi opificibus prædictas esse, partim
à Satana. Sed & ipsum Satanam angelū esse dicit, repugnantem angelis mundi con-
ditoribus, maximè uerò Deo Iudæorum. Quum uerò hæc dicat bestialis ille, omni
no sanè etiam ipse conuincetur, unum Deum confiteri, & ad unam monarchiā uni-
tatem totum reducere. Si enim angeli fecerunt, angeli uerò rursus à superna uirtu-
te causam habent ut sint, igitur non ipsi causa sunt formationis hominis, sed super-
na uirtus quæ angelos fecit, ex quibus etiam homo constructus est. Etenim instru-
mentum non est causa eorum quæ ab ipso fiunt, sed is qui operatur ipsū opus per in-
strumentū, per quem fit opus. uelut etiā scriptū est: Nō glorificabitur ferra citra tra-
hentem ipsā, &c. Sic equidē uideo quod neq; gladius causa est cædis, sed is qui gla-
dio cædē aggressus est. Et instrumentū efformandi cerā, nō potest per seipsū facere
ea quæ effinguntur, sed is qui & instrumentum & ipsum figmentum fecit. Igitur ne
que angeli causa sunt, sed is qui angelos fecit: alioqui præcepisset ipsis ut ne facerēt B
hominem. Si enim contrā opponit supernæ uirtutis, siue potentiae ignorantia, &
quod nō nouerit de futuris, præter ipsius uoluntatē peractis: bona uoluntas fuit,
sua manu angelos fecisse ad utilitatē cōstructionis hominis, quem uolebat facere:
quæ sanè fecit angelos, & nō præcepit ut nō perficerent conatū, hoc est hominis
formationē, uelut fabulosū ipso opificiū habet. Aut rursus interrogāus est nobis
fabulator: Nouerat superna uirtus quod facturi essent? Etiā, inquit. Igitur si noue-
rat, ipsa fecit, & non illi. Si uerò nouerat quidem, non uolebat autem, uerum præ-
ter sententiam ipsius aggressi sunt ipsi conatum, qua ratione non prohibuit? Si ue-
rò impotens fuit ad prohibendū, primum uitium est, quod angelos ab ipsa factos,
cōtra seipsam ad sui ipsius oppositionem ac irritationem fecit. Secundū uerò, quod
quum potuit, non prohibuit, sed auxilium contulit ad prauum opus ab angelis fa-
ctum. Si uerò non tulit opem, & quum uellet prohibere, non potuit: magna quæ-
dam debilitas fuit in ea quæ uoluit, & non potuit: & fortior utiq; fuerit caterua an-
gelorum ab ipsa facta, quàm ipsa quæ causa est angelorum ab ipsa factorum. Vndi-
quaq; igitur deprehenditur ipsius hæresis argumentum, quod magis ad inconstan-
tiam dilabatur, quàm ad ueritatem accedat. Si uerò nouerat quidem, necessariò
autem hos fecit, quod fas non est facere præter ipsius uoluntatem, rursus ad aliud C
uitium dilabitur, & ne unum quidem reperietur complementum in superna uirtu-
te, iuxta ipsius rationem. Verū adhuc amplius adiiciamus, ipsum interrogantes:
Dic nobis o bone uir, qui per fenestras prospexisti (ut ita nugas tuas subfannem) &
in prospectando quomodo creati essent angeli considerasti, & opificiū ipsorum
circa hominis formationem speculatus es, & supernæ uirtutis machinamentum in-
uestigasti: nouerant hi quid formaturi essent, aut ignorabant? Si uerò ignorabant,
à quo cogebantur per ignorantia perficere? Nō, inquit, ignorabant. nouerūt enim
id quod facere uolebāt. Supernā itaq; uirtus nouerat hos hoc aggressuros, aut igno-
rabat? Nō ignorabat. Fecit igitur ipsos ut hoc facerent, aut nō? Non, inquit. fecit
enim ipsos solū, hi uerò præter ipsū aggressi sunt facere figmentū. Igitur hi quidem
nouerunt, illa uerò superna uirtus ignorabat, iuxta tuam ad eò rationem, o omniū
hominū stolidissime. Et erit quidem hominū structura constans, & autores huius
angeli in cognitione erunt: uirtus uerò quæ angelos fecit, in ignoratione. Vanissi-
mū profectò hoc fuerit, ac stultissimū, quod opus est perfectius ipso opifice, & ar-
tífex imbecillior angelis ab ipso factis, qui causa sunt humanæ cōstitutionis. Quare
necessariò undiquaq; cōuinceris totū ad eundem creatorem unum illū, & ad unam
monar-

- A** monarchiam reducere. Deus enim pater fecit hominem, & omnia secundum propriam uoluntatem, & non angeli, neque secundum angelorum consilium. Nam in eo quod dixit Deus, Faciamus hominem, ad imaginem nostram dixit: & non ad imaginem simpliciter. Conuocabat enim ad opificium suum, coopificem uerbum suum & unigenitum: uelut habet intelligentia fidelium ex ueritate procedens, & ipsa ueritatis sinceritas: quemadmodum etiam in alijs pluribus palam de hoc & per longum fecimus confessionem, quod pater aduocat filiū ut simul creet hominem, per quem etiam alia omnia fecit. Non autem aduocare solum dixerim Filium, sed etiam Spiritum sanctū. Verbo enim Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris ipsius omnis uirtus ipsorum. Siue autem uolet, siue non uolet, Saturnilus inquam, huius sectæ princeps, cogetur omnino unum Deum confiteri, Deum ac Dominum uniuersorum creatorem & opificem, simulque etiam hominis. Confundetur autem per omnia ac omnes modos, uelut calumniator ac sycophanta, tum in sermone de prophetis, tum in turpi uenerandarum nuptiarum accusatione. Ipse enim Dominus noster IESVS CHRISTVS palam exclamat in Euangelio, dicitque ac concinit prophete, nempe: Qui loquitur in prophetis, ecce adsum. Et rursus: Pater meus usque huc operatur, & ego operor. Quo uero ostendat quid operetur pater ipsius & ipse, pronunciauit, dicens his qui interrogauerunt ipsum, an oporteat dimittere uxorem suam ex omni causa: Quomodo scriptum est: Fecit Deus hominem, masculum & foeminam fecit ipsos. & rursus post alia: Huius gratia relinquet homo patrem & matrem suam, & adhaerebit uxori suae, & erunt duo in carnem unam. Et statim apposuit, dicens: Quos Deus coniunxit, homo ne separet. Quare ubique docet Saluator, creatorem hominum Deum esse uniuersorum, suum uero patrem. Et quod nuptiae non ex Satana, sed ex Deo sunt, primum quidem Dominus dicit: Quos Deus, inquit, coniunxit, homo ne separet. Et rursus sanctus Apostolus: Venerandae nuptiae, & lectus impollutus. His uero quae natura sunt uiduatae, similiter praecipit per Timotheum, dicens: Iuniores uiduas reijce, postquam enim lasciuerint contra CHRISTVM, nubere uolunt. Et post alia: Nubant, liberos gignant, domum gubernent: intransgressibilem legem ponens, quae ex Deo est, & per auctoritatem hominibus donata est. Ceterum de opinionibus contra prophetias Dei ab ipso per calumniam productis, quod non sint ipsae ex Deo, innumera dicere licet, uelut ipse unigenitus dicit, ornatum suum annuncians, primum quidem: Abraam pater uester desiderauit uidere diem meum, & uidit, & laetatus est. Et rursus: Si credetis Moysi, crederetis utique mihi: de me enim ille scripsit. Quis autem ex recte sentientibus, & intelligentiam ex Deo adeptis, non redarguerit impostorem Saturnilum, quum sciat in gloria reuelatum Saluatorem, ad declarationem ac testimonium ueritatis, aliter gloriam suam non ostendisse, quam in medio Heliae ac Moysi, qui etiam ipsi in gloria propria cum ipso conspecti sunt? Alia item quaecunque talia sunt, quae ab ipso Domino in toto nouo Testamento dicuntur, confirmationem faciunt legis & prophetarum, & totius ueteris Testamenti ad nouum, quoniam unius Dei sunt ambo. uelut quum dicit: Venient ab orientibus, & requiescent in sinibus Abraam & Isaac & Iacob in regno cœlorum: & quae sequuntur. Et rursus illud quod ex persona Dauid de ipso praedictum est: Dixit Dominus Domino meo, fede a dextris meis. Et rursus id quod ab ipso dicitur pharisaeis: Nunquam legistis, lapidem quem reprobauerunt aedificantes. Sed & Lucas Euangelista affirmat, ipsum Saluatorem post resurrectionem ex mortuis uisum esse in uia Nathanaeli ac Cleopae, & admonuisse hos ex prophetis, quod sic oportuerit CHRISTVM pati, & ex mortuis resurgere tertia die. Et in summa, nihil est in Domini in carnem aduentu, quod dissonum sit a prophetis prophetarum. Verum hucusque de Saturnili haeresi dictum sit, ut ne tempus insulam circa stultas ipsius propositiones, & ipsius subuersiones inuolutus. Ab hac porro digressus, deinceps Basilidae condiscipuli huius ac coerronis haeresim declarabo. participant enim hi uelut ueneno mutuo inter se sumpto, iuxta manifestum prouerbum: Velut aspis a uipera uenenum

*Aspis a uipera uenenum mutuū sumens, prouerbum.

num mutuò accipiens: eiusdem enim scholæ ac confessus inter se sunt. Per se autem **A** uterq; hæresim constituit, ac erexit. & maliciam quidem alter ab altero collegit, dissensionem uerò in seipsis erexerunt. Siue igitur hic instar uiperæ, à superioribus transumptum uenenum Basilidæ impartiuit, siue Basilides huic: tamen perniciosum horum uenenum, & à talibus reptilibus profectum, per doctrinam Domini uelut per antidotum destructum ac dissipatum à nobis relinquatur. Nos autem inuocantes Deum, ô dilecti, ad sequentia pergamus.

*Contra Basilidianos, quartam à Christo, & XXIII
ex ordine hæresim.*

*Nomi, pascua
circum urbes,
& præfectu-
ra.*

Basilides igitur, quemadmodum suprâ indicatum est, ad Aegyptiorum regionem missus, illic uitam degebat. Deinde uenit in partes Prosopitæ & Athribitæ. Imò etiam circum Saiten, & Alexandriam, & Alexandriopoliten præfecturam, hoc est uicinos circum circâ Alexandriæ locos, quos nomos, hoc est pascua, siue præfecturas Aegypti uocant. Inueneris aut & hoc in tuam utilitatem, ô philologe, ad discendi studium ac claritatem, & ad piam constitutionem, ac locutionem eorum quæ in diuina scriptura posita sunt, & in dubiam ambiguitatem deueniunt propter imperitiam. Vbi enim in sancto propheta Esaia inueneris scriptum de Nomiis urbis, uelut Taneos, aut Mempheos, aut de nomo Bubastæ, Aegyptiorum more uicinos circumcircâ locos cuiuscunq; ciuitatis, & præfecturas ac pascua ipsa **B** significat. Atq; hoc studiosorum gratia à me declaratum sit. Erat itaq; in talibus prædictus circulator, illiq; uitam transigebat, ex quibus sanè etiam hucusq; hæresis ipsius uigere uidetur, ex ipsius doctrina initio accepto. Et incipit quidem prædicare excessum, super condiscipulum suum præstigiatores illum in Syria relictū, quo uidelicet ea quæ super illum sunt enarrans, audientes amplius persuadere uideretur, placareq; ac congregare multitudinem super socium suum Saturnilum. & de cetero imaginarias quasdam fabulationes differens ac distendens, incipit quidem sic, ut quod uerum est, dicam, non ex sua ipsius intelligentia graui ac perniciose auspicatus, sed occasionibus arreptis ex Saturnilo & Simone prædicto. Vult autem alibi ipsa tractare, & in maiorem molem enarrare ac exponere fabulamenta. Erat, inquit, unum ingenitum, quod est solus uniuersorum pater. ex hoc emi-
nuit, inquit, mens: ex mente uerbum, ex uerbo intelligentia, ex intelligentia uirtus & sapientia: ex uirtute & sapientia, principatus, potestates, angeli. Ex his autem potestatibus ac angelis dicit factum esse supremum primum cœlum, deinde etiam angelos alios. Eos uerò qui ab ipsis facti sunt angelos, rursus fecisse secundū cœlū, & ipsos rursus alios fecisse angelos. atq; hi qui ex ipsis facti sunt angeli, tertium rursus fecerunt cœlum. Et sic qui singulatim cœlum, & rursus aliud atq; alios constru-
Cxerunt, usq; ad trecentorum sexaginta quinq; cœlorum numerum processerunt, à supremo usq; ad hoc quod nobis proximum est cœlum. Desipientium aut fuerit, insanam hanc inductionem nugacitati ipsius credere. Verum prudentibus deprehensu facilis est nugatorius huius sermo & opinio, quomodo ad excellentem & immensam improbitatem, mentem suam absurdè emouit. Decernit enim miserrimus ille homunculus, uelut poetico quodam furore correptus, unicuiq; cœlorum principinomia, eo proposito, ut per hæc quæ poetico more confingit nomina, fidem reperiatur apud eos qui non sana mente præditi sunt, ad deceptarum animarum perniciem. Quin & magicis artibus ac curiositatibus impostor ille addictus esse non desijt. Postea uerò dicit ab his qui in proximo nobis sunt cœlo, et à uirtute quæ in ipso est, hanc creaturam factam esse. ex quorū angelorum numero unum dicit Deum, quem priuatim ludæorum solum esse ait, ita ut etiam hunc unum cōnumeret angelis, quibus ipse per imitationem nomina cōfinxit. Et ex ipso formatum esse hominem dicit, & hos simul cum ipso diuisisse mundum, iuxta sortem & multitudinem angelorum: huic aut obtigisse ex sorte genus ludæorum. Blasphemat autem ipsum omnipotentem Dominum, qui uerè est Deus solus, & non alius. Patrem enim ipsum esse confitemur Domini nostri IESU CHRISTI. Hunc ille negans, unum

- A** unum uult ipsum declarare de numero angelorum ab ipso effectorum, uelut indicatum est: uenisse autem Iudaeos in sortem ipsius, & eundem esse supra quam reliqui angeli sunt contumaciorem: & eduxisse filios Israel ex Aegypto, pertinacia brachij proprii, propterea quod uolentior & magis pertinax sit quam alij. Vnde propter contumaciam ipsius consilium inisse eundem ipsorum Deū, praestigiator ille blasphemat, omnes alias gentes generi Israel subiiciendi, & propterea instruxisse bella. Sed & multa alia contra sanctum Deum laxata lingua, & elato ore, miserrimus ille loqui non ueretur. Ob hoc enim, inquit, hanc gentem, etiam aliae gentes bello impetuerunt, & multa mala ipsi intulerunt, propter aliorum angelorum amulationem, quoniam propulsati uelut contempti ab ipso, etiam ipsi proprias gentes, contra gentem Israel commouerunt. Atque hac de causa bella undique & semper, seditionesque contra ipsos exorte sunt. Hec est impostoris illius ad persuadendum uerfugia. Quin & idem de CHRISTO, uelut qui in apparentia apparuerit, opinatur. Esse autem ait ipsum phantasmam in eo quod apparuit: non esse autem hominem, neque carnem suscepisse. Con fingit porro nobis alium fabulae ac dramatis actum, secundus ille imitator, in tractatu de cruce CHRISTI, non IESVM passum esse asserens, sed Simonem Cyrenaeum. Nam quoniam dum Dominus Hierosolymis exturbaretur, uelut Euangelij series habet, coegerunt quendam Simonem Cyrenaeum ad portandam crucem: hinc reperit, ut nequicie sui tragœdiam cōfingeret. Et illum, inquit, in eo quod portabat crucem, transformauit in suam speciem, & seipsum in Simonem, & pro seipso tradidit Simonem ut crucifigeretur. Quā autem ille crucifigeretur, stabat ex opposito inuisibilis IESVS, deridens eos qui Simonem crucifigebant. Ipse uero discessit ad coelestia, tradito Simone ad crucifigendum, & ille uisus processit ad cœlum. Verū ipse Simon crucifixus est, & non CHRISTVS. IESVS enim, inquit, sublatus in cœlum, penetrauit omnes uirtutes, donec restitutus est ad propriū suum patrem. Hic enim est, inquit, filius ille patris praedictus, qui missus est in auxilium filiorū hominum, propter seditionem quam uidit pater inter homines, & inter angelos. Et hic est, inquit, salus nostra, qui uenit, & nobis solis hanc ueritatem reuelauit. Atque haec quidem sunt nugae fabulamenti circulatoris illius. Sed & hinc omni immundicia profectum capiente, quae a Simone Mago initium accepit, omne studium malicie ac petulantiae discipulos suos perficere praecipit hic error, & uiros ipsi fidem habentes cum mulieribus multiplicem quandam mixturam prauī propositi docet. Quare dicit Apostolus, propter hos & similes ipsis, reuelari iram Dei & iustum iudiciū, super eos qui ueritatem in iniusticia detinent. propter hanc enim causam, uoluptatis scilicet, multi in heresim delabuntur, quum reperiant locum licenter perficiendi uoluptatem suam in turpibus operationibus. Rursus autem docet ac asserit, non oportere martyrium subire. Qui enim martyrium subit, mercedis exors reperietur, quum martyrium sustineat pro eo qui hominem fecit. Sustinet enim martyrium pro crucifixo Simone, unde uero ipsi merces contigerit, quando moritur quidem pro Simone crucifixo, pro CHRISTO autem hoc se facere confitetur, & ignorat se mori pro eo quem non nouit: oportet itaque contentum esse, & non prius captiuitate detentū mori. Deprehendetur autē hic diabolicam potestatem contra animas inducere, ut qui abnegationem Dei ipsas doceat. quando ipse Dominus dicit: Abnegantem me coram hominibus, abnegabo & ego coram patre meo qui in cœlis est. Sed & idem circulator, Nos, inquit, sumus homines: alij uero omnes, sues & canes. & ob id dicit, Ne piciatis margaritas ante porcos, neque date sanctum canibus. occultat enim suam iniusticiā ab his qui mente praediti sunt, reuelat autem ipsius schola his qui ab ipso decepti sunt. Quandoquidem enim uerē turpe est dicere ea quae apud ipsos dicuntur, ac fiunt: dicit, quod coram hominibus oportet confiteri ueritatem. nos enim sumus homines, alij uero sues ac canes, uelut praedixi. Iubet autem solum de Patre & suo mysterio nemini reuelare, sed silentio in seipsis continere. Vni uero de mille reuelare, & duobus de decē millibus. Et suggerit discipulis suis dicens: Vos omnia cognoscitis,

*Malum substan-
tiam nō habet.*

Abrafax.

*Membra homi-
nis cccxliij.
Irenaeus.*

scitis, nemo autem uos cognoscat. Quod si ipse & sodales eius interrogentur, Iudeos quidem seipso non amplius esse dicunt: Christianos autem nōdum factos esse. sed negare semper, habere autem in seipso tacite fidem, & nemini ostendere, ueritus suā confusionem, propter turpis operationis & prauae doctrinae suae illiberalitatē. Habuit porro principium prauae ipsius excusationis causam, à quarendo & dicendo, unde esset malum. Vnusquisque autem ex proprio opere ac negotiatione declarabitur qualis est. Mercator itaque hic malorum, ille mali operator & nō bonorum, uelut etiam Scriptura dixit, Quærentes mala, deprehendent mala. Neque enim unquam malum erat, neque radix malicie fuit, neque in substantia malum existit. Verum inducitium per occasionem unicuique facienti malum inest. In non faciente uero, non inest: uelut in superioribus declaratum est. Nam Dominus ubi omnia fecit, dicit, Ecce omnia ualde bona: ostendens quod malum non habet fundamentum, neque ab initio extitit, priusquam ab homine initium sumeret. per nos enim fit, & per nos non fit: proinde in eo quod omnis homo potest non facere malum, & potest facere malum, quum quidem fecerit, est malum: quum uero non fecerit, non est malum. Vbi igitur mali radix est, aut ipsa substantia prauitatis? Cæterum ad multam stulticiam hic progressus est, dum dicit, quod Virtus suprema mentem produxit, mens uerbum, uerbum intelligentiam, intelligentia uirtutem & sapientiam: uirtus uero & sapientia potestates & principatus & angelos. Dicit autem super has uirtutem esse, & principatum Abrafax, propterea quod nomen Abrafax numerum referat CCC LXV, si ex ipsa uoce Græcis literis scripta ἀβραάξ, numeri collectio fiat. Quare etiā ex hoc testimonium fabulamenti sui trecentorum sexaginta quinque cælorum confirmare conatur. Quibus cælis etiam locorum digestionem poeticis diuisionibus pares constitutere studens, non negligenter machinatur. Illorum enim uanas speculationes ad proprium characterem acceptas, tum ipse, tum sectatores eius, ad causam proprię idola facientis, erroneæque ac confictæ doctrinę transfulerunt, & uolunt horum confirmationem à similibus numeris facere, nominis uidelicet Abrafax, quod CCC LXV numerum habet. nimirum indicantes, per ipsum habere etiam annum CCC LXV dierum numerum per circuitum. Verum lapsa est nugax ipsorum ratio. Reperitur enim annus dierum trecentorum sexaginta quinque, & horarum trium. Deinde hinc dicit, Et homo habet trecenta sexaginta quinque membra, ut unicuique uirtuti attribueretur unum membrum. Vnde & in hoc lapsa est ipsius excogitata ac falsa doctrina. Sunt enim in homine membra CCC LXIII. Porro beatus Irenaeus, apostolorum successor, de hoc subtiliter tractans, improbitatem ac inefficaciam huius redarguit. Subuertentur autem etiam nunc nugæ Basilidæ, qui ex supernis descendit, & superna clarè perlustrauit. Imò potius ex supernis delapsus est, à ueritatis scopo. Nam si hoc cælum ab angelis qui in ipso sunt, factum est, ipsi uero à superioribus, & superiores rursus à superioribus: igitur suprema uirtus, quæ & Abrafax appellatur, omnia fecisse comperietur, & uniuersarum rerum causa esse, & nihil citra ipsam factum esse reperietur, quando ipsa & causa & primum exemplar ab ipsis prædicatur: & mundi huius imminutionem ac defectum apud ipsos appellatum, non ab aliquo alio factum esse, sed à primo principio & causa posterioribus productis. Interrogandus autem est ipse à nobis: Quæ ratione ad tantam multitudinem nos, ô bone uir, perducis, & non potius ad principium, hoc est ad unum Deum omnipotentem: quando omnino siue sic dicis, siue sic, unam causam omnium Dominum confiteri oportet. Sed & de tractatione de Christo proposita responde tu fabulosa huius narrationis effector. Si Simō crucifixus est Cyrenæus ille, ergo nō per IESVM salus nostra perfecta est, sed per Simonem: & non amplius speret mundus saluari se per IESVM CHRISTVM, qui non est passus. Neque enim Simon saluare potest, qui nudus homo est, & nihil aliud. Simul autem & sycophantię nomine condemnas unigenitum filium Dei, si alium pro seipso bonus ille Dominus tradidit coactum ad mortem, & erit de cetero somnium: imò potius malignitatis ac nequitie opus, quia CHRISTVS nequitia quadam seipsum occultauit, & alium pro seipso tradidit, & calumniam.

A lumniabitur quidem stulticia tua ueritatem nihil autem efficere poterit, ut quae ab ipsa ueritate redarguatur, quod hoc figmentum nullam consistentiam habens inducat. Nam ueritas penitus redarguit hunc haesiarcham, in ueteri ac nouo Testamento. Omnibus enim notum est, quod **CHRISTVS** uolens ad passionem deuenit, & uoluntate propria ac proprii patris, & bona uoluntate sancti Spiritus assumpsit carnem, homo factus inter nos, in perfectione Deus existens, ab initio ex patre genitus, sine principio, sine tempore. In extremis uero diebus in utero uirginis esse dignatus, & corpus in seipsum efformauit, & genitus est in ueritate, & homo factus est in certitudine, quo in ipsa carne pro nobis pateretur, & animam daret proprijs ouibus: uelut ipse redarguit hos, dum dicit, Ecce ascendimus ad Hierosolyma, & filius hominis tradetur, & occidetur, ac tertia die resurget. Item dum ad filios Zebedaei dixit: Potestis bibere poculum quod ego bibiturus sum? Testatur & apostolus Petrus dicens: Mortificatus carne, uiuificatus autem spiritu. Et rursus: Qui passus est pro nobis carne. Item Ioannes dum dicit: Si quis dicit **CHRISTVM** non in carne uenisse, hic Antichristus est. Beatus autem Paulus dicit: Gustauit mortem, mortem autem crucis. Sic etiam Moses praecinens dixit: Videbitis uitam nostram pendentem coram uobis in ligno. Vita autem nostra non est Simon Cyrenaeus, sed Dominus noster, passus ut nostras passiones dissolueret: & mortuus morte carnis, ut mortis aculeum confringeret: & digressus ad inferna, ut adamantinos uentres comminueret. quod ubi fecit, eduxit animarum captiuitatem, euacuauitque infernum. Non igitur mortis causa fuit **CHRISTVS** Simoni, cum ipse seipsum tradiderit. Quid enim dicis, o omnium hominum miserrime? Non potuisset liberem loqui, & secedere ab ipsis, nisi crucifigi uoluisset? Sed ludum nequitiae faciebat Dei uerbum, & alium pro seipso tradebat ad mortem, ac crucifigendum. Qui dicit, Ego sum ueritas, & uita dicit. Vita autem non utique alteri mortem construxerit, & ueritas non occultauerit id quod ab ipsa sit in ueritate, neque alia pro alijs ostenderit. Non enim amplius ueritas comperietur ueritas, si seductionem operatur, & opus suum occultat, per contrariam autem deceptionem rem gerit. Et ut in summa ex omnibus dicam, & non longam faciam orationem, Vae mundo a scandalis, & operantibus iniquitatem. Quot homines sibi ipsis tenebras inuenerunt, itemque alijs qui postea tenebris ipsorum crediderunt? Prudentibus autem apparebit ueritas. Verum Basilidae, & talium tractatio, opus erroris declarabitur. Atque haec mihi de hac haeresi, & hac fabula dicta sint. Hinc uero ad aliam haesim pergam. Cui enim non deprehensu facilis erit haec haeresis, quod fabula quaedam sit, & ad Cerastrae serpentis modum sit arena obruta, per cornu uero in aere eminens, & perniciem incidentibus in ipsam afferens. Sed & cornu peccatorum Dominus contriuit, cornu autem iusti solum exaltabitur, id quod est fides ueritatis. Quapropter cum & hunc contriuerimus doctrina ueritatis, ad sequentes transeamus, Deum adiutorem inuocantes: Cui gloria, & honor, & adoratio in secula seculorum, Amen.

Contra Nicolaitas, XXV ex ordine haesim.

Nicolaus unus fuit de septem diaconis, electis ab Apostolis, una cum Stephano sancto & primo martyre, & Prochoro, & Parmena, atque alijs. Hic ab Antiochia originem ducens, proselytus accessorius fit. Postea uero ubi suscepisset sermonem de praedicatione **CHRISTI**, etiam ipse coniunctus est discipulis, & inter precipuos primas obtinuit, atque hinc inter electos ad uiduatum curam tunc connumeratus est. Postea uero in ipsum subiit diabolus, & decepit cor ipsius eodem cum praedictis errore, ita ut amplius prioribus illis fauciaretur. Nam cum hic haberet uxorem formosam, & ab ipsa se continuisset, ad imitationem eorum quos Deo addictos uidebat, aliquotenus tolerabat. non tamen in finem suae intemperantiae dominari potuit, sed uolens uelut canis, ad proprium uomitum reuerti, praetextus quosdam non ita bonos sibi ipsi uenans, excogitabat ad proprii affectus petulantiae defensionem, ea quae magis ipsi conferebant. Deinde igitur a proposito elapsus, cum propria uxore coibat minime curiose. Postea uero erubescens se uictum esse, & ueritus deprehendi, audebat dicere,

Nisi

Cerastra serpentis natura.

Proverbium.

Nisi quis singulis diebus uenerem exerceret, non posset particeps fieri uite æternæ. A
 Ex alio enim ad alium prætextum confugit. Nam cum uideret coniugem suam pulchritudine quidem decoram, uerum humilitate ferri, zelotypus erga hanc factus est: & de alijs ex propria petulantia iudicans, primum insultum in propriam uxorem faciebat, calumnias quasdam ipsi inferens per sermones. Tandem uero seipsum detraxit, non solum in usum carnis eum qui est hominibus secundum naturam, sed etiam in blasphemam suspicionem, & peruersi moris detrimentum, & maligni erroris ingressum. Atque hinc hi qui falso appellatam scientiam iactant, in mundo exoriri coeperunt, Gnostici inquam, & Phibionitæ, & Epiphaniæ sectatores appellati: Stratoticique, ac Leuitici, atque alij plures. Vnusquisque enim horum ipsius sectam ad suos affectus attrahens, innumeras malicie uias excogitauit. Quidam enim ipsorum quamdam Barbelo glorificant, quam supernè esse dicunt in octauo cælo. Hanc autem à patre productam esse aiunt: matrem uero ipsam esse dicunt, alij Ialdabaoth, alij Sabaoth: filium uero huius dominium obtinuisse septimi cæli, per audaciam quandam ac tyrannidem. Dixisse autem inferioribus: Ego sum (inquit) primus, & qui postea, & præter me non est alius. Verum Barbelo ipsam audiuisse sermonem hunc, ac plorasse. Hanc autem semper apparere principibus in bono formæ, & deprædari ab ipsis semen per uoluptatem ac effusionem, quo nimirum eandem uirtutem in diuersos dispersam, rursus reportet. Et sic ex tali argumento, turpiloquij sui mysterium mundo inuexit. Et quidam ex prædictis, uelut dixi, per multam malignitatem, in multiplici foeminarum coitu, turpibusque ac intolerabilibus actibus, quos ne dicere quidem fas est, uersari docuerunt. Quemadmodum etiam alicubi sanctissimus Apostolus dicit: Quæ enim occultè ab ipsis fiunt, turpe est etiam dicere. Quod si quis uelit oppositam ex Spiritu sancto huius sectæ euerisionem uidere, huic cognoscenda est ex sancti Ioannis Apocalypsi, qui scribens uni Ecclesiæ ex persona Domini, hoc est Episcopo istic constituto, cum uirtute sancti angeli in altari, dicit: Habes autem quid boni, quod odio habes opera Nicolaitarum, quæ & ego odi. Alij uero Prunicum quendam colunt, uelut etiam hi. & rursus fabulose ad hanc opinionem turpis operis, suos affectus perficientes, dicunt: Prunici uirtutem colligimus à corporibus per fluida, genituram uidelicet ac menses. De quibus paulo post, quum de ipsis singulim dicere aggrediemur, exactè enarrabo: non ut polluam aures auditorum, aut lectorum: sed ut prudentib. odium magis excitem aduersus ipsos, & auersionem ab operatione malorum: non calumniam struens scelestis illis, sed per ueritatem ea quæ ab ipsis fiunt, in apertum triumphum ducens. B
Barbelo quid. Alij porro ex prædictis Ialdabaoth glorificant, dicuntque ipsum esse primum filium, uelut dixi, Barbelo. Et ob id dicunt oportere ipsi dare honorem, quia multa reuelauit. Vnde & libros quosdam in nomine ipsius Ialdabaoth efformantes confingunt, & nomenclaturas infinitas barbaricas principum ac potestatum in unoquoque cælo, aduersantium humanæ animæ. Et multæ omnino insidiæ sunt, quæ per ipsorum errorem humano generi tenduntur. C
Ialdabaoth quis. Alij rursus Caulaucauch eodem modo glorificant, principem quendam hunc sic appellantes, decipere conantes imperitos per nominum terriculamenta, & confictam barbaram nominis appellationem. At uero expertis, & his qui ex Deo acceperunt, de singulis nomenclaturis, & uero argumento, scientiæ Dei gratiam, quomodo non cognitu facilia sint fabulosi erroris ipsorum dogmata & promissa? Prunicum enim ubi dicunt, id totum est uoluptatis ex corde excogitatio: & quicquid eius uocis cognitionem resipit, lasciuiæ ac scortationis significationem habet, & corruptionis aggressiorem. In his enim corpora stuprant: & Græcus quidem loquendi modus est, ἐπευκίδου τὰ ἄρτι, id est stuprauit hanc. Vnde etiam Græcorum impostores, qui res Græcas in fabulis describunt, de pulchritudine dicunt, quod pulchrum est prunicum. Sed & de Caulaucauch quis legentium non riserit? quod dictiones Hebraicæ probè dictas, & Græcè rectè expositas, & nunc apud eos qui Græcè legunt manifestas, & nihil obliqui habentes, ipsi in simulachrorum effictiones, & in formas & in substantiuos principatus, & ut ita dicam, statuarum figmenta efformant, apud sim.

A simplices per imaginationē errorem dispergentes, ad turpis & fabulose artis ipsorum confeminationem. Caulaucauch enim in Esaia scriptū est, & est quedā dictio in duo *Esaie locus.* decima uisione, ubi dicit: Tribulationem in tribulatione, spem in spe: adhuc paululū, adhuc paululum expecta. Quare etiā ipsa Hebraica uerba integra hic apponam ad uerbum, uelut scriptum est. Nam faulafau faulafau, significat tribulationem in tribulatione: caulaucauch caulaucauch, spem in spe: ziersam ziersam, adhuc paululum, adhuc paululum expecta. Vbi igitur est istorum fabulamentum? Vbi uoluptuarius conceptus phantasia ipsorum doctrina? Vnde mundo zizania? Quis est qui coegit homines sibi ipsis attrahere perniciem? Si enim scientes transmutauerunt nomē claturas ad imaginationem perditionis, sibi ipsis palam mali autōres fuerunt. Si uerō ignorantes dixerunt ea quæ non nouerunt, nihil ipsis miserius est. Stulta enim hæc sunt, uelut uerē uidere licet omni ex Deo intelligentiam adepto. Voluptatis enim gratia, tum seipsum, tum obediētes perdiderunt ac perdunt. Spiritus enim erroris, est uelut flatus in tibia, diuersis motibus concitans unumquemque stolidum contra ueritatem. Nam & ipsa tibia imitamentum est draconis, per quem locutus est diabolus, & decepit Euam. Ab illius enim figura ad imitationem tibia ab hominibus ad decipiendum facta est. Et uide mihi figuram, quam is qui tibia canit, in tibia facit. Qui enim tibia canit, sursum nutat, & ad dexterā ac sinistram se flectit, similiter ut ille. His enim figuris etiā diabolus utitur, ut blasphemiam contra cōlestia ostendat, & quæ in terra sunt dissipet, & simul occupet orbem terrarum, & ad dextram & *Tibia draconis imitamentum.*

B ad sinistram pessundans eos qui errori credunt, delectanturque uocibus erroneis, uelut musico instrumento. Porro alij ex ipsis uana quædam nomina effingunt, dicentes: Tenebræ erant, & profundum & aqua. Spiritus autem per medium horum, diuisionem ipsorum fecit. Tenebræ uerō indignabantur, & molestæ erant spiritui, recurrentesque implicatæ sunt spiritui, & genuerunt (inquiunt) quandam Metra appellatam, quæ sanè genita concepit in eodem spiritu. Ex Metra uerō producta sunt quatuor sæcula. Ex quatuor autem sæculis, alia quatuordecim. Et factæ sunt tum ad dextram, tum ad sinistram, lux & tenebræ. Postea uerō post omnia hæc, productum esse quoddam turpe seculum, atque hoc permixtum esse Metra supra indicatæ: & ex hoc seculo turpi ac Metra, natos esse Deos, & angelos, & damonas, & septem spiritus. Deprehenditur autem ipsorum error ex hoc, quod quum ab initio unum patrem dixerint ac definierint, postea multos deos pronunciauerunt, ex quo ostendunt ipsum errorem ea quæ ab ipso falsa proferuntur, contra seipsum armare, & se ipsum destruere, ueritate semper ex omni parte emergente. Quid igitur dixerō aduersus te o Nicolaë: quid disputauerō? Vnde nobis affers turpe seculum, & radicē prauitatis, & Metram gignentem & deos multos & damonas? Apostolus enim quum dixit, Si quidem sunt qui dicuntur Dei: nō esse hos ostendit. In eo enim quod *Erroris cecitas.* dicit, Qui dicuntur, ostendit ipsos in eo quod dicuntur solum esse, non esse autem substantia, sed per quandam opinionem. Nobis autem, inquit, unus Deus, his uidelicet qui cognitionem ueritatis habent: & non dixit, qui dicitur Deus, sed qui est Deus. Si autem nobis unus Deus, non amplius multi sunt dei. Et Dominus in Euangelio dicit, Ut cognoscant te solum uerum Deum, quod euerteret opinionem eorum qui fabulosa dicunt, & multos deos esse putant. Unus enim noster est Deus Pater & Filius & Spiritus sanctus, tres substantiæ, una dominatio, una deitas, una glorificatio, non multi dei. Vbi uerō completur per te o Nicolaë, id quod a Domino dictum est: Sunt eunuchi, qui eunuchi facti sunt ab hominibus: & sunt eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt: & sunt eunuchi, qui seipsum castrauerunt propter regnum cœlorum. Quomodo tu te ipsum & credentes tibi seduxisti, per lasciuiam ac turpem operationem, ueritatem Dei in iniusticia ac iniquitate detinens ac docens? Vbi uerō a te impletum est illud? De uirginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do, tanquam misericordiam consequutus: Bonū est sic esse. Et rursus: Virgo curat ea quæ Domini sunt, quomodo placeat Domino, ut sit sancta in corpore & in spiritu: & quæcunque sunt quæ de sanctitate & continentia ac uir-

ac uirginitate proferre liceat. à te enim omne coenū immundicie impudenter intro ducitur. Verū scopus hic mihi propositus sit, ut legētes per duo aut tria hæc dicta, ridiculā heresim tuā destructā uideant. Ceterū hinc progressus, consequenter coniugatam huic heresim, uelut materiam in multam ubertatem eluxuriantem, & spinarum undiquaq; cunitarum densitatem, aut multitudinem lignorum ac famentorum in agro resecatorum, ad exustionem paratorum ostendam, propterea quod per eandem miserabilis illius Nicolai sectam, uelut per agrestis scabiei aut lepræ infectionem, alia corpora ex alijs corporib. corrumpuntur: ita partim cuniti sunt ex ipso, partim ex his qui ante ipsum fuerūt, Simone dico & alijs: ex quibus occasiones arripuerūt Gnostici, id est cognitores appellati, uerū penitus cōdēnandi propter improbitatem ac turpem actionem in operibus immundis. Nam cū reuera hunc primum modicē continentem, deinde à continentia digressum, instar hydri serpentis, qui ex aqua in terram reuertitur, & rursus ad aquam redit, per calamum C H R I S T I nobis in manum traditum percusserimus ac per diderimus, deinceps ad sequētes hæreses transeamus.

Hydri serpē-
tis natura.

Contra Gnosticos appellatos, sectam ex ordine XXVI.

Gnostici diuersimodē ab hoc enati, homines seducti ad probationem ueritatis, uelut ab amaritudine fructus ipsi (id quod omnibus manifestum est, ac facile deprehensum, non modō credentibus, sed ferē etiam incredulis) in mundo effloruerunt. Nam Metram & turpitudinem & alia dicere, quomodo non ridiculum uideatur omnibus hominibus, Græcis & Barbaris, sapientibus ac stolidis. Multa uerō calamitas est, & maxima miseria, eos qui in condemnatione ac errore sunt, immittere nobis sectarum principes, & in nos insurgere uelut ferarum multitudinē, & uexationes ac graueolentias, pruritusq; ac attritiones nobis inducere per fabulosum ipsorum errorem. Hi autē illi, Nicolao coniuncti, & rursus ex ipso uelut ex foecundo serpentis aut aspidis ouo scorpionis geniti, quædam inanis soni nomina nobis introducunt, & libros faciunt: Noriam quendam librum appellantes, & ex opinione Græcæ superstitionis, fabulosas nugas ac imaginationem apud ipsos Græcos transmutantes, sic mendacium ueritati implicant. Hanc enim Noriam dicunt esse Noe uxorem. Vocant autem Noriam, quo ea quæ apud Græcos ementita sunt, barbaricis nominibus ipsi transformātes, deceptis ab ipsis imaginationem inducant, ut sanē per interpretationem Pyrrhæ nomen faciant, Noriam hanc ipsam appellantes. Nora enim in Hebraica lingua non ita exacta, ignem significat, qui pyr Græcis dicitur, imō etiam in Syriaca lingua. Verū Esauth appellatur apud Hebræos exactē loquētes, ipse ignis. Itaq; contigit ipsis, ut per ignorantiam & imperitiā hoc nomine usi sint. Neq; enim quæ Pyrrha est apud Græcos, neq; Noria ab ipsis excogitata, sed Barthenos uxor Noe fuit. Nam Græci dicunt Deucalionis uxorem Pyrrham appellari. Deinde causam proponunt hi qui Philistionis dogmata nobis rursus producunt, quod cū uoluerit sæpe cum Noe in arca uersari, nō permessa est, princeps (inquit) qui mundum creauit, uolente ipsam perdere, unā cum alijs omnibus in diluuiō. Ipsam uerō consedissee in arca, eamq; incendisse non semel atq; iterum, sed sæpe. Vnde sanē ad multos annos arcæ ipsius Noe structura deuenit ac extenta est, eo quod sæpe ab illa fuit incensa. Erat enim, inquit, Noe obediens principi. Noria uerō supernas uirtutes reuelauit, & de uirtutibus ipsam Barbelo contrariam principis, uelut etiam aliæ uirtutes. Et fabulam subtexunt: Quod oportet ea quæ spoliata sunt à superna matre per principem qui mundum fecit, itemq; alios deos qui cum ipso sunt, & angelos ac dæmones, à uirtute quæ in corporibus est colligere per fluxum masculorum ac foeminarum: & in summa, malis refertam omnem suam tenebrarum cæcitatem ostendunt. Multum enim temporis insumerem, si hic descriptionem de his factam exactē recensere uellem, ita ut absurda falsō appellatæ cognitionis ac scientiæ dogmata singulatim exponerem. Alij porrō ex ipsis diuersimodē rursus afflictī, oculosq; suos lancinantes, ac lancinati, Barcabbam quendam prophetam introducunt, dignum ipsorū nomine. Cabba enim Syriaca lingua scortationem

Noria, Pyrrha
dicta.

Noe uxor Bar-
thenos.
Philistio poeta.

Barcabbas
propheta.

A tationem significat, Hebraea uerò occisionem. Et rursus exponitur, quarta pars mensura. Ludibrio autem & risu, imò potius miseratione dignum est huiusmodi factum, apud eos qui nomen hoc norunt in proprijs linguis. Afferunt autem nobis ex hoc admirando propheta, turpem narrationem, quo corruptibilibus corporibus permisceri persuadeamur, & à spe excidamus, non uerentes ipsis uerbis scortatoria ac amatoria Veneris facta recensere. Alij rursus ex ipsis confictum & illicitum quoddam inducunt poema, cui nomen imposuerunt Euangelium perfectionis. Et reuera non est hoc Euangelium, at perfectio luctus. Omnis enim mortis perfectio in tali diaboli subseminatione continetur. Alij uerò non uerentur dicere Euangelium Eux. in nomen enim ipsius, nimirum ut quæ inuenit nomen cognitionis, ex reuelatione serpentis qui ipsam alloquutus est, sationem supponit ac suggerit. Et quemadmodum in instabili mente ebriosi ac delirantis, non æqualia possunt esse uerba, sed alia ex risu effecta, alia fletu plena: sic impostorum illorum per omnes modos prauitatis subseminatio facta est. Procedunt autem à stultis testimonijs ac uisionib. in Euangelio quod iactant. Sic enim tradunt: Stabam in monte alto, & uidebā hominem longum, & alium mutilum, & audiui uelut uocem tonitruī, & accessi ad audiendum, & dixit ad me, & ait: Ego tu, & tu ego. Ego ubi sanè fueris, illic ego sum, & in omnibus sum sparsus, & unde uolueris colligis me: me autem colligens, te ipsum colligis. **B** At o diaboli subseminationem, unde mentem humanam evertit, & ad stulta ac non consistentia à ueritatis doctrina distraxit. Non est enim ferè opus mentis compotis, ut ex scriptura, aut exemplis, aut alia aliqua re, horum eersionem faciat. Qui enim recta ratione præditus est, statim ipsorum fatuitatis fabulam, & adulteratum opus cognoscit ac deprehendit. Hac itaque & talia introducentes Gnostici Nicolai hæresi copulati, à ueritate excidunt, non solum mentem eorum qui ipsis fidem habent evertentes, sed etiam corpora & animas per scortationes ac multiplicem coitum in seruitutem adigentes. Ipsam enim suam synaxim ac communionem turpitudine multiplicis coitus polluunt, comedentes ac contingentes tum humanas carnes, tum immundicias, ut ne audeam quidem totum eloqui, nisi sanè cogerer, propter excellentem animi mei dolorem, ab his quæ uanè ab ipsis fiunt stupore percussus. Ad qualem magnitudinem ac profunditatem malorum, hostis hominum diabolus ducit ipsi credentes: ut polluant & mentem & cor, & manus, & ora, & corpora, & animas eorum qui ab ipso in tanta cæcitate eruditi sunt. Timeo autem ne fortè magnum hoc uenenum totum reuelem, uelut cuiusdam basilisci serpentis faciem, ad perniciem magis legentium quàm ad correctionem. Polluit enim reuera aures magnæ huius audaciæ blasphema collectio, & hæc turpitudinis coaceruatio ac enarratio, & fraudulentæ huius turpis operationis cœnosa malevolentia. **C** Apud quosdam autem Borboriani appellantur. Alij Coddianos ipsos cognominant. Coddia enim Syriaca lingua dicitur patina, aut catinus: ex eo quod non possint aliqui cum ipsis cibum sumere, sed priuatim inquinatis edulia dentur: & quod non possit quis uel panem cum ipsis comedere propter iniquationem, & propter cohabitatores, separatos ipsos habentes, Coddianos cognominauerunt. Idem in Aegypto Strationici uocantur, & Phibionitæ, uelut supra ex parte dictum est. Quidam ipsos Zacchæos appellant, alij Barbelitas. Attamen quia neque præterire possum in totum, cogor omnino effari. Nam & sanctus Moses, Spiritu sancto plenus scribit: Si quis uiderit cædem, & non manifestauerit, maledictus fuerit talis. Quapropter non possum magnam hanc cædem, & magnam istam lethalem operationem silentio præterire, & non declarare. Fortassis enim ubi declarauero prudentibus hunc lapsum, uelut puteum interitus, timorem ac horrorem inducam, ad hoc ut non solum uitent, sed etiam lapidibus impetant obliquum illum serpentem, ac basiliscum in profundo barathro latitantem, ut ne appropinquare quidem alicui audeat. Atque hæc quidem iam de ipsis relata, quum pauca quædam sint, in parte locentur. Ingrediar autem in domum profunditatis lethalis de ipsis narrationis.

Synaxis abominabilis.

Diversa est enim apud ipsos peruerſa uoluptatis ipſorum doctrina. Primum equi- A
dem communes uxores habent, & ſi quis peregrinus acceſſerit de ipſorum dogma-
te, ſignum eſt apud ipſos uiroꝝ ad ſcēminas, & ſcēminarum ad uiros in extendē-
do manum, ad ſalutationem uidelicet ſubter palmam, contrectationem quandam
titillationis per hoc ſe inducere oſtendentes, quod eiꝝdem religionis ſit qui acceſ-
ſit. Hinc igitur mutua cognitione accepta, ſtatim ad epulationem conuertuntur.
Larga uero & opipara edulia, carnis eſum & uini potum apponunt, etiam ſi paupe-
res fuerint. Ex hoc autem ubi compotarunt, & uenas (ut ita dicam) ſatietate imple-
uerunt, ad cœſtrum ſe conuertunt. Et uir quidem concedens uxorem alteri, ad ipſam
dicit: Surge, fac dilectionem cum fratre. Miſeri autem illi ubi inter ſe mixti fuerunt,
& reuera erubeſco dicere turpia quæ apud ipſos fiunt, iuxta Apoſtoli illius ſancti di-
ctum, nempe: Quæ apud ipſos fiunt, turpe eſt etiam dicere: attamen non erubeſcam
dicere, quæ ipſi facere non erubeſcunt, ut omnibus modis horrorem incutiam au-
dientibus turpia quæ ab ipſis perpetrantur facinora. Poſtquam enim inter ſe permi-
xti fuerunt per ſcortationis affectum, inſuper blaſphemiam ſuam in cœlum exten-
dunt. Et ſuſcipit quidem muliercula, itemq; uir fluxū à maſculo in proprias ſuas ma-
nus, & ſtant ad cœlum intuentes, & immundiciam in manibus habentes, & precan-
tur nimirum Stratiotici quidem & Gnoſtici appellati, ad patrem, ut aiunt, uniuerſo-
rum, offerentes ipſum hoc quod in manibus habent & dicunt: Offerimus tibi hoc B
donum corpus CHRISTI. & ſic ipſum edunt, aſſumentes ſuam ipſorum immun-
diciam. & dicunt, hoc eſt corpus CHRISTI, & hoc eſt paſcha. Ideo patiūtur corpo-
ra noſtra, & coguntur conſiteri paſſionem CHRISTI. Eodem uero modo etiam
de ſcēmina, ubi contigerit ipſam in ſanguinis fluxu eſſe, menſtrum collectum ab ip-
ſa immundicie ſanguinem acceptum in comuni edunt, & hic eſt (inquiunt) ſan-
guis CHRISTI. Quapropter etiam quum in Apocryphis legerint, Vidi arbo-
rem ferentem duodecim fructus in anno, & dixit mihi, hoc eſt lignum uitæ: ipſi ſigu-
rate interpretantur ad fluxum muliebrem ſingulis menſibus fientem. Porro ubi in-
uicem coeunt, liberorum generationem auerſantur, & interdicunt. Non enim ad ge-
nerandam ſobolem corruptio apud ipſos inſtituta eſt, ſed uoluptatis gratia, diabo-
lo illudente talibus, & ſeducſam errore Dei creaturam ſubſannante. Verum uolu-
ptatem quidem perficiunt, in ſeipſos uero aſſumunt ac ingerunt immundicie ſuæ
ſemina: non ad liberorum generationem deiſcientes, ſed ipſi turpitudinem edētes.
Si uero etiam quis præoccupatus fuerit, ut immittat deiectionem deſluxus natura-
lis, & prægnans facta fuerit mulier, quid grauius ac horribilius deſignent tales, au-
di. Detractum enim foetum, quocunq; tandem tempore id aggreſſi fuerint, acci-
piunt, & in mortario quodam piſtillo tundunt, & ammixto melle ac pipere, & alijs
quibusdam aromatis ac unguentis, ad auertendam naſeam, ſic congregati om-
nes porcorum ac canum horum ſodales, participes fiunt contuſi pueri. atq; ſichu-
manæ carnis eſu peracto, deinceps preces fundunt ad Deum, Quod non illuſum eſt
nobis (inquiunt) à principe concupiſcentie, ſed collegimus delictum fratris. Et pro-
fecto hoc perfectum paſcha ducunt. Sed & alia horrenda ipſi audēt. Cum enim rur-
ſus inſaniam in ſeipſis conceperint, imbutis manibus turpitudinis ſuæ deſluxu ſur-
gunt, & manus ſuas inquinatas habentes, nudi toto corpore precantur, tanquam
per huiusmodi operationem inueniant dicendi apud Deum libertatem. Corpora
aut ſua tum muliebria, tum uirilīa noctu ac diu curant ungentis, balneis, epulationi-
bus, concubitibusq; et ebrietatib. uacantes. Et deteſtantur ieiuantē, dicentes quod
non oportet ieiuare. principis enim eiꝝ qui ſeculum fecit, eſt ieiuunium: uerum o-
portet nutriri, ut corpora ſint robuſta, quo poſſint fructū reddere in tempore ſuo.
Utuntur autem & ueteri & nouo Testamento. Auerſantur autem eum qui loquu-
tus eſt in ueteri Testamento: & ubi uerbum reppererint aliquod quod contra ipſos
ſententiā habere poteſt, dicunt hoc à ſpiritu mundano profectū eſſe. Si uero aliqua
ſententiā ad ſimilitudinē concupiſcentiæ ipſorum formari poterit, nō ut habet uer-
bum, ſed uelut habet mens ipſorū decepta, hanc ad cupiditatē ſuam tranſmutantes,
dicunt

Seminis huma-
ni eſus.

Menſtrui ſan-
guinis eſus.

Humane car-
nis eſus.

A dicunt ex spiritu ueritatis ipsam processisse. Et hoc est (inquiunt) quod dixit Dominus de Ioanne: Quid exiistis in desertum, ut uideretis? arundinem quæ a uento agitur? quoniam non erat (inquiunt) perfectus Ioannes, agitabatur enim a multis spiritibus ad similitudinem arundinis, quæ ab unoquoque uento commouetur. Et quum quidem ueniebat spiritus principis, Iudaismum prædicabat: quum uerò Spiritus sanctus, de CHRISTO loquebatur. Et hoc est, aiunt, quod qui minor est in regno cœlorum, maior est illo: de nobis (inquiunt) dixit. nam qui inter nos minor est, maior illo existit. Et statim obturantur talium ora ab ipsa ueritate. Ex coniunctis enim palam ueritas ostendetur, & locutionis promissum explicabitur. Siquidem enim Ioannes mollibus uestibus amictus fuisset, & in domibus regum uiuisset, recta esset pro ipsis locutio, & recta ad ipsum redarguendum esset. Si uerò dixit: Quid exiistis ut uideretis, hominem mollibus uestibus amictum? & non sic habebat: non ad Ioannem mollia non gestantem sermonis conuicium referendum est, sed ad eos qui sic Ioannem se reperturos esse putarant: & ab his qui in aedibus regum sunt, sæpe per simulationem adulatores admiserant. Sperabant enim hi se à Ioanne laudes adepturos esse, ac prædicationes ob delicta quæ quotidie ab ipsis fiebant. Cum uerò non reperissent, ad subuertendos ipsos à Salvatore dictum est: Quid putabatis? uos reperturos esse hominem assentientem uestris affectibus, uelut apud eos qui molles uestes gestant? Non sic. Non enim est Ioannes arundo, quæ hominum sententijs agitatur: aut qui ab unaquaq; simulatione ac fraude, instar commotæ arundinis commouetur. Quandoquidem uerò dixit: Inter natos mulierum non est maior Ioanne: ut ne putarent aliqui etiam ipso Salvatore maiorem esse Ioannem, quoniam et ipse Saluator à muliere semper uirgine Maria natus est per Spiritum sanctum, cautos nos faciens dixit: Qui minor est in regno cœlorum, maior est ipso. hoc est, tempore aduentus ipsius in carnem. Quandoquidem enim post natiuitatem Ioannis, semestri temporis interuallo natus est Saluator, maior uidelicet eo existens: erat enim semper, & est: cui uerò hoc non manifestum est? Igitur uanè omnia apud ipsos conficta sunt, à bonis ad mala transmutata. Et libri quidem ipsorum multi sunt. Interrogationes enim quasdam Mariæ edunt. Alij in prædictum Ialdabaoth, & in nomen Seth multos libros proponunt, & alias reuelationes ipsius Adam dicunt. Alia item Euangelia in nomine discipulorum conscribere ausi sunt. Non erubescunt autem dicere, ipsum Salvatorem nostrum & Dominum IESVM CHRISTVM hanc turpem operationem ipsis reuelasse. In magnis enim interrogationibus Mariæ, (sunt enim parua quoque ab ipsis conficta) proponunt ipsum reuelare ipsi, ubi assumpserat ipsam in montem, & precatus esset, & ex latere suo mulierem eiecisset, & cum ipsa commisceri coepisset. Et sic nimirum ipsum, ubi defluxum suum assumpsisset, indicasse illi, quod oporteat sic facere, ut uiuamus. & Maria turbata, ac in terram collapsa, ipsum rursus illam leuasse, ac ipsi dixisse: Cur dubitasti modicæ fidei? Et dicunt quod etiam hoc est quod dictum est in Euangelio: Si terrestria dixi uobis, & non credidistis, cœlestia quomodo credetis? Et hoc: Quum uideritis filium hominis redeuntem ubi erat prius: hoc est, defluxum in se suscipientem, unde etiam exiuit. & quum dixit: Nisi comederitis carnem meam, & biberitis meum sanguinem. Et quum discipuli turbarentur ac dicerent, Quis potest hoc audire? dicunt, quod de turpitudine ipsi sermo erat. Quapropter etiam conturbati fuerunt, & abierunt retrorsum. nondum enim erant (inquiunt) in complemento firmati. & quum dicit Dauid: Erit uelut lignum quod plantatum est iuxta decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo: de turpitudine uiri, inquiunt, dicit, in exitum aquarum. & quod fructum suum dabit: uoluptatis, inquiunt, influxum dicit. Et folium eius non defluet: quoniam non sinimus ipsum in terram cadere, sed ipsi ipsum edimus. Et ut ne testimonia ipsorum in medium adducendo, magis lædam quàm prosim, ea de causa multa præteribo. Alioqui omnia quæ ab ipsis dicuntur, hic apposuissem, ac publicasssem. Nam quod dicitur, inquiunt, posuisse Raab coccinum in fenestra: non erat (inquiunt) coccinum, sed membrum

Libri Gnostiorum.

brum muliebris naturæ, & coccinum menstruum sanguinem dicit. Et quod dicitur, **A**
 „ Bibe aquas de uasis tuis: de hoc dicitur. Afferunt autem carnem perire, & non resur-
 gere: esse uerò hanc principis. Verum uirtutem quæ in menstruo sanguine est, & in
 ipsis genitalibus feminibus, animam esse dicunt: quam colligentes, inquirunt, edi-
 mus: & quæcunque nos edimus, siue carnes, siue olera, aut panem, aut aliud quid,
 gratificamur creaturis, ab omnibus animam colligentes, & nobiscum ad cœlestia
 transferentes. Quapropter etiam omnium carnibus uestuntur, ut misereamur, in-
 quunt, generis uestri. Aiunt autem eandem animam esse & in animalibus, & in fer-
 ris, & in piscibus & serpentibus ac hominibus insitam esse: item quæ in oleribus, &
 arboribus, ac fructibus. Et qui ex ipsis Phibionitæ appellantur, offerunt turpes suas
 oblationes scortationis, hic à nobis antea relatas, nominibus trecentis sexaginta
 quinque, quæ ipsi effinxerunt, principum uidelicet. & illudentes mulierculis, ac di-
 centes: Coito mecum, ut te offeram sursum ad principem. Et per singulos coitus
 nominant unius cuiusdam nomen barbarum, ex his qui apud ipsos seducti fuerunt.
 & sanè precantur dicentes: Offerimus tibi, ut offeras illi. Rursus uerò in alio coitu,
 rursus alij se offerre dicit, ut & ipse alij offerat. Et donec trecentos sexagintaquin-
 que lasciuia casus ascenderit, aut potius fecerit, per singulos nomen quoddam in-
 uocat, hoc ipsum agens. Et incipit rursus per eosdem descendere, easdem turpitudi-
 nes perficiens, & deceptis illudens. Quum itaque ad tantam numeri molem perue-
 nerit septingentorum triginta casuum, hoc est coituum turpium, & nominum apud **B**
 ipsos fictorum: tunc de cætero audet talis, ac dicit: Ego sum **CHRISTVS**, quo-
 niam ex supernis descendit per nomina trecentorum sexagintaquinque principum.
 Cæterum maiorum secundum ipsos principum hæc nomina esse dicunt. in primo qui-
 dem cœlo esse Iao principem. In secundo uerò Saclam principem scortationis. In ter-
 tio Seth principem. In quarto uerò dicunt esse Daden. Quartum enim ac tertium
 cœlum esse asserunt. Imò etiam aliud quintum, in quo dicunt esse Eloæum, qui &
 Adoneus appellatur. In sexto uerò alij Ialdabaoth esse dicunt, alij Elilæum. Alij e-
 tiam septimum cœlum constituunt, in quo aiunt esse Sabaoth. Alij hoc negant, &
 Ialdabaoth in septimo esse pronunciant. In octauo uerò eum quæ Barbelo appella-
 tur, & patrem uniuersorum & dominum eundem per se patrem, & **CHRISTVM**
 alium per se genitum: & **CHRISTVM** hunc qui descendit, & ostendit homini-
 bus hanc cognitionem, quem etiam **IESVM** dicunt. Non esse autem ipsum à Ma-
 ria natum, sed per Mariam ostensum: carnem uerò ipsum non suscepisse, sed solum
 apparentiam esse. Tradunt autem Sabaoth, alij asini formam habere, alij porci: qua-
 propter mandatum est (inquirunt) Iudæis, ut porcum ne edant. Esse autem ipsum
 creatorem cœli ac terræ, & cœlorum qui post ipsum sunt, & angelorum suorum. Ce-
 terum animam in exeundo hinc pertransire per hos principes: non posse aut pene-
 trare, nisi in cognitionis, imò potius cōdemnationis huius cōplemento fuerit, & sa-
 turata principum ac potestatum manus effugerit. Esse uerò principem qui continet ac
 possidet hunc mundum draconis specie præditum, ac deuorare animas non in cognitio-
 ne existētes, & per caudam rursus detorquere in mundum, & hinc in porcos, & alia ani-
 malia, ita ut per ipsa rursus sursum ferantur. Si uerò quis, inquirunt, in hac cognitione
 fuerit, & collegerit seipsum ex mundo per menstruum sanguinem, & per hos concupiscen-
 tiæ fluxus, eum non amplius hic detineri, sed prædictos principes transcendere. trāsi-
 re uerò aiunt ad Sabaoth, & calcare in caput ipsius, effreni lingua blasphemantes:
 atque sic transcendere ad supernam partem, ubi est mater uiuentium Barbero siue Barbelo
 appellata, & hoc modo animam saluari. Sed & pilos muliebres eundem habere miseri illi
 dicunt, putantes nomen Sabaoth principem aliquem esse: ignari quod ubi dicit Scriptura,
 Hæc dicit dominus Sabaoth: non nomen alicuius dixit, sed nomen glorificationis dei-
 tatis. Sabaoth enim interpretari poteris ex Hebraica lingua, dominum uirtutum. Vbi e-
 nim in ueteri Testamento nomen Sabaoth scriptum est, uirtutem significat. Vnde A-
 quila ubique Adonai Sabaoth interpretatur dicens, Dominus exercituum. Hi uerò om-
 nibus modis furiosi contra suum Dominum, eum qui non est quærunt, & eum qui est
 amise-

Cœlorum mul-
titudo.

Sabaoth quid
sit.

- A** amiserunt, imò potius seipsos perdiderunt. Sunt & alia quæ nugantur, quibus diuexari, est ipsorum insaniam recensere. Quidam uerò ex ipsis, mulieribus ad coitum non utentes, proprijs suis manibus seipsos corrumpunt, & suam corruptionem in manus sumunt, & sic edunt, utentes e mentito testimonio: Manus hæc suffecerunt non solū mihi, sed & his qui mecum sunt. Et rursus hoc: Operantes proprijs manibus, ut possitis etiam non habentibus impertiri. Quare de his arbitror commotus est & Spiritus sanctus, in apostolo Iuda, in catholica inquam epistola ab ipso scripta. Iudas autem hic est, qui frater Iacobi & Domini dicitur. Ostendit enim ipsos Spiritus sanctus per uocem Iudæ, quod ad brutorum similitudinem corrumpantur & corrumpant, qui dicit, quod quæ quidem non sciunt, in his ignorantes capiuntur: quæ uerò sciunt, in his uelut bruta corrumpuntur. Instar canum enim & suum corruptionem à seipsis perficiunt. Canes enim & fues, itemque alia animantia sic corrumpuntur, & defluxum à corporibus suis edunt. Nam uerè somniantes, carnem polluunt: dominationem autem ignominia afficiunt, maiestates uerò blasphemant. At Michael archangelus disputans cum diabolo de corpore Moïsis, non tulit blasphemie sermonem, sed dixit: Increpet te Deus. At hi quæ nō sciunt naturaliter, ea blasphemant. Nam sancta sanctorum, quæ cum sanctificatione nobis tradita sunt, blasphemant ipsi, dum in turpitudinem transmutantur. Et hæc sunt quæ contra Apostolos dicere ausi fuerunt, uelut etiam beatus Paulus inquit: Quare quidam ausi fuerunt nobis dicere, Faciamus mala, ut ueniāt in nos bona, quorum iudicium iustum est. Quot uerò alia producere possum contra blasphemos testimonia? Hi enim sunt qui proprijs manib. corrumpuntur: & nō hoc solum, sed & qui cum mulieribus coeunt, & deinceps multiplici cum foeminis commixtione non exatiati, in seipsos mutuò exardent, uiri in uiros (uelut scriptum est) erroris remunerationem in seipsis recipientes. Exoleti enim ipsi facti, beatos prædicant se mutuò, uelut qui rem præclaram susceperunt. Imò etiam decipiunt credulum ipsis muliebri genus, illud peccatis refertum, & uarijs cupiditatibus ductum. Dicunt enim deceptis ab ipsis: Illa uirgo tot annis corrupta est, & quotidie corrumpitur. nullam enim satietatem ipsorum lasciuia habet: sed quanto magis quis apud seipsos turpia operatur, tanto plus laudatur. Illas autem uirgines esse dicunt, quæ nunquam in mundana commixtione nuptiarum, iuxta naturalem consuetudinem fuerunt usque ad seminis deiectionem, sed coeuntes semper ac scortantes: uerum antea quam absoluta sit uoluptas, remouentes maleficum communionis ipsarum corruptorem, & relatum turpitudinem in cibum sumentes, ad similitudinem improbitatis ipsius Selom erga Thamar: & quæ à uirginitate hanc artem didicerunt, ut corrumpantur quidem, non suscipiant autem corruptionis mixturam ac defluxum. Blasphemant autem non solum Abraam, & Moïsem, & Heliam, & omnem chororum prophetarum, sed etiam Deum qui ipsos elegit. Sed & alia innumera apud ipsos conficta in literas referre ausi sunt. Stirpem etenim Mariæ, librum quendam esse dicunt, in quo horrenda quædam ac perniciofa exprimentes referunt. Ex hac enim causa (inquiunt) Zachariam occisum esse in templo, quoniam uisionem uidit, & ex timore uolens narrare uisionem, oris obturationem pertulit. Vidit enim (inquiunt) in hora suffitus, quum suffitum faceret, hominem quendam stantem asini formam habentem, & quum egressus esset, ac dicere uellet: Væ uobis, quem adoratis: obturauit ipsius os ille qui uisus est ab ipso in templo, ut loqui non posset. Quum uerò aperiret os suum ut loqueretur, tunc reuelauit ipsis, & occiderunt ipsum, & sic mortuus est Zacharias. Ob hoc enim præceptum est sacerdoti ab ipso legislatore, ut habeat tintinnabula, quò cum ingrediatur ad faciendum sacra, is qui adoratur audito tintinnabulorum sonitu se occultet, ut ne deprehendatur formæ ipsius expressa facies. Est autem uniuersum stoliditatis ipsorum studium deprehensibile facile, & ludibrio plenum. Si enim omnino uisibilis erat is cui sacra fiunt, neque occultari certè potuit. Si uerò occultari omnino potuit, inuisibilis non erat. Et rursus aliter ipsos alloqui licet: Si uisibilis erat, corpus igitur erat, & non spiritus. Si uerò spiritus erat, non amplius inter uisibilia expenditur. Quomodo igitur id quod inter

*Iudæ apostoli
locus.*

*Stirps Mariæ
libri appella-
tio.*

*Zacharie ce-
dis causa ridi-
cula.*

uisibilia non aestimatur, à tintinnabulorum sono prouidebat sibi ipsi subterfugium? **A**
 Quum enim ex natura habeat ut sit inuisibile, non uideri poterat si non uoluisset.
 Si uerò etiam uisum esset, non iuxta necessitatem uisum esset, ita ut natura ipsum
 duceret ad conspectum, sed per gratiam, non timore & praeoccupatione præter ex-
 pectationem citra editum sonum, uisionem suam in propatulum proponentis. &
 sic omnibus modis falsus & confictus ipsorum sermo dilabitur. Multa præterea alia
 sunt delira quæ dicunt, & quidem quum Zacharias non sit occisus statim, sed su-
 perstes fuerit dies aliquot post Ioannis natiuitatem, & prædixerit de Ioanne, & de
 aduentu **C H R I S T I**, & natiuitate in carne, ex sancta uirgine Maria, per Spiri-
 tum sanctum, uelut dicit: Et tu puer propheta altissimi uocaberis. præbis enim an-
 te faciem Domini, ut pares uias eius, & conuertas corda patrum ad liberos, & ino-
 bedientes in intelligentia, & cætera. Quot uerò alia referre possem de nugacitate i-
 psorum, atque inquinamentis? Porro qui Leuitæ apud ipsos uocantur, non miscen-
 tur sceminis, sed ipsi inter se mutuo miscentur. Et hi sunt præcipui apud ipsos, & lau-
 datissimi. Derident deinde eos qui politiam ac uiram honestam exercent, casti-
 tatem que ac uirginitatem, uelut qui frustra laborem insumant. Proferunt autem
 in nomine Philippi sancti Apostoli confictum Euangelium: Quoniam reuela-
 uit mihi (inquit) Dominus, quid oporteat animam dicere, in eo quod ascendit
 ad cælum, & quomodo singulis supernis uirtutibus respondere. Nam cogno-
 ui me ipsam (inquit) & collegi me ipsam undiquaque, & non seminaui liberos **B**
 principi, sed eradicaui radices ipsius, & collegi membra dispersa, & noui te
 quis es. Ego enim (inquit) ex supernis sum: & sic (inquit) dimittitur. Si uerò
 reperta fuerit genuisse filium, detinetur infernè, donec proprios liberos possit re-
 cipere, & retrahere in se ipsam. Atque hæc sunt deliramenta ac fabulæ ipsorum:
 quemadmodum & de sancto Helia blasphemias dicere audent. Quando assum-
 ptus est (inquiunt) rursus deiectus est in mundum. Venit enim (inquiunt) una
 ex dæmonibus, & tenuit, & dixit ipsi, Quò uadis? habeo enim liberos à te, &
 non poteris ascendere, & hic dimittere liberos tuos. Et dixit (inquiunt) Helias:
 Vnde habes liberos à me, quum ego in castitate uixerim? & dixit illa (inquiunt)
 Certè quando insomnia somnians sæpe in defluxu corporum euacuatus es, ego
 eram quæ assumpsi à te semina, & genui tibi filios. Multa uerò est stulticia eo-
 rum qui talia dicunt. Quomodo enim potest dæmon, qui spiritus est immundus
 & incorporeus, corpora assumere? Si uerò etiam à corporibus assumit ac con-
 cipit, non amplius est spiritus, sed corpus. Quum autem corpus est, quomo-
 do est inuisibile & spiritus? & multa est stoliditatis ipsorum absurditas. Volunt
 enim testimonium contra ipsos ex epistola Iudæ, magis pro seipsis uidelicet pro-
 ducere, dum dicit: Somniantes carnem quidem polluant, dominationem au- **C**
 tem ignominia afficiunt, maiestates uerò blasphemant. Non dixit autem bea-
 tus Iudas, frater Domini, de his qui somniant in corporibus. statim enim infert
 ac ostendit, quòd de somniantibus dicit, qui loquuntur uelut per somnia uerba
 sua, & non per sobrietatem uigilantis rationis. Nam & de doctoribus in Hieru-
 salem dicit Esaias: Omnes canes muti, non potentes latrare, somniantes concu-
 bitum, & cætera. Et sanè hic in epistola Iudæ ostendit dicens: Somniantes concu-
 bitum, quæ non sciunt dicentes. & ostendit quòd non de insomnijs in somno
 dicit, sed de fabulosa ipsorum tragœdia ac nugacitate, quæ uelut per somnum pro-
 fertur, & non à sana mente. Cæterum reuera molestus sum omnia recensendo.
 Dei enim solius est occludere huius graueolentiæ profunditatem. & transibo ex
 hoc loco, precatus uniuersorum regem Deum, ut nemo in hoc cœno hæreat, &
 neque mens mea particeps fiat fœtidæ immundiciæ. Primum equidem aposto-
 lus Paulus prauitatis ipsorum radicem excindit, de uiduis iunioribus præcipiens:
 Viduas (inquit) iuniores reijce. postquam enim lasciuierunt contra **C H R I**
S T V M, nubere uolunt, habentes iudicium, quoniam primam fidem reiecerunt. Ve-
 rum nubant, liberos gignant, domum gubernent. Si autem Apostolus dicit, eas de-
 bere

A bere liberos gignere, ac domum gubernare: hi uerò interdicunt liberorum generationem, serpentis est & prauæ doctrinæ conatus. Victi enim uoluptate scortationis, excogitant sibiipsis immundiciæ prætextus, quo uideantur suam petulantiam explere. Et oportebat quidem hæc neque dicere, neque digna putare quæ in literas referantur, uerum sepeliri uelut mortuum quendam foetidum, & pestilentem graueolentiam exhalantem, ut ne etiam per aures læderet homines. Et si quidem præterisset talis hæresis, & non esset amplius in mundo, bonum esset hanc sepelire, & neque omnino de ipsa dicere. Quandoquidem uerò & peragitur, & uos inhortati estis nos, ut de omnibus dicamus, partes ipsius coactus recensui, ut ueritatem non silentio præteream, sed exponam, ad auertendos quidem auditores, ad confusionem uerò eorum qui faciunt. Vnde enim non licuerit nobis ostendere cædes apud ipsos, & monstrosa opera, & mysteria diaboli, ex uersutia eiusdem diaboli attolentis illis datas? Et statim quidem redarguuntur de eo quod imaginantur ac prætexunt de ligno, in primo Psalmo relato: Quod dabit fructum suum in tempore suo, & folium eius non defluet. Superius enim positum est: In lege ipsius meditabitur die ac nocte. Legem autem & prophetas hi abnegant. Si uerò legem Domini abnegant, unà cum lege etiam eum qui loquutus est in lege, calumnijs impetunt. Errant autem per opinionem, & à ueritate exciderunt. Et iudicium futurum non putant, neque resurrectionem consentiunt. Quæ uerò faciunt in corpore uoluptate repleti, his fruuntur diabolicis uoluptatibus ac concupiscentijs debacchantes. Ita penitus & ubique à ueritatis doctrina redarguuntur. Ioannes enim dicit: Si quis uenit, inquit, ad uos, & non fert doctrinam hanc. Qualem uerò dicitur quæ non confiteretur *CHRISTVM* in carne uenisse, Antichristus est, & nunc Antichristi multi sunt: *Antichristi qui sint.* mirum quum hi Antichristi sint, qui *CHRISTVM* in carne uenisse non confitentur. Sed & ipse Saluator dicit: Qui digni facti sunt regno cælorum, neque matrimonium contrahunt, neque elocantur, sed sunt æquales angelis. Et non hoc solum, uerum ut etiam ostenderet manifestam castitatem, & sanctimoniã per sanctificationem, dicit Mariæ: Ne me attingas, nondum enim ascendi ad Patrem. ut ostenderet puritatem non participantem corporibus, & immixtam. Sed & in alio loco dicit uaticinans Spiritus sanctus, tum propter priores, tum propter posteriores: Beata sterilis & impolluta, quæ non nouit concubitus in delicto, & eunuchus qui non operatus est manibus iniquitatem: quo etiam rescinderet per fabulas, ipsorum turpes in manibus actiones. Quot uerò etiam alia dicere licet? uelut quum Apostolus dicit: Quæ nupta non est, & uirgo, curat quæ Domini sunt, quomodo Domino placeat. hoc autem dicit, ut cui delatum est, non frustra ostendere castitatem in ueritate ex Spiritu sancto. Deinde uerò his quæ reuerendas nuptias habent, dicit: **C** Honorabiles sunt nuptiæ, & cubile impollutum. Scortatores autem & adulteros iudicabit Deus. Sed & contra ipsos exclamat, scribens Romanis, ac turpia reuelans eorum qui improbas actiones operantur, dicens: Nam & scemina naturalem suum usum transmutauerunt in innaturalem. Et de masculis: Masculi in masculis turpitudinem operantes. Quin & in Epistola ad Timotheum de his dicit: In extremis diebus instabunt tempora periculosa: erunt enim homines uoluptatum amantes potius quam amantes Dei. Et rursus: Prohibentes contrahere matrimonium, iubentes abstinere à cibis, cauterio inuictam conscientiam habentes. Nam matrimonium contrahere cum temperantia prohibent, & liberos gignere uerant, ardent autem in conscientia, scortantes quidem, & corruptionem sustinentes, uerum prohibentes liberos gignere. Etenim & ipsa quæ apud ipsos dicitur oblatio, cœnosa iam existens, etiam ab antiquo per Prophetam ostenditur, quod serpentis sit caro, & non Domini. Absit. Sic autem dicit: Tu contriuisi capita draconis, & dedisti ipsum escam populis Aethiopum. Reuera enim serpentis esca, est abominabilis illorum superstitio. Et Aethiopes denigrati peccato, qui hoc mysterium eius qui nunc quidem Iupiter appellatur, olim uerò præstigiator fuit, & à quibusdam frustra Deus **Greci poetæ omnium sectarum occasio.* putatus est, perficiunt. Nam ex **Græcis fabulis* omnes sectæ collectum sibiipsis er-

*Iupiter Metin
filia deuorans.*

rorem proposuerunt, ita ut ad aliam sententiam deteriore transmutarint. Intro-
ducunt enim poetæ Iouem suam filiam Metin deuorasse. Infantem autem nemo
utiq; deuorauit, uelut sanctus Clemens turpes deorum Græcorum actiones irri-
dens dixit. Nam Metin deuorans, non puerum deuorare potuit, sed propriam ge-
nituram. Quid uerò aliud dixerim? aut quomodo excussit lutosum hunc labo-
rem? quum uelim quidem dicere, & non uelim, sed cogar, ut ne uidear quid de re-
bus his occultare: & timeam, ut ne horrenda ipsorum delicta reuelando, aut pol-
luam, aut offendam, aut eos qui uoluptatibus ac cupiditatibus ducuntur, ad curio-
sius de hoc inuestigandum impellam. Attamen ego quidem innocens fuerim, &
uniuersa sanctæ catholicæ Ecclesiæ spes, & omnes qui hunc librum legerint, ab hac
subseminatione, & maligna diaboli improbitate. Si enim uelim alia quæ apud ip-
sos dicuntur ac fiunt referre, quæ talia sunt & tanta, & his adhuc maiora ac minora:
& si uelim etiam uelut auxiliare sanationis medicamentum, instar antidoti aduer-
sus singula dicta opponere: in magnam molem huius operis tractationem exten-
dam. In hanc enim hæresim, ô charissimi, etiam ipse incidi, & ex ore eorum qui hæc
tractant, hæc in propria persona audiui. Mulieres autem sic deceptæ, non solum de
his uerba apud nos fecerunt, & talia nobis reuelarunt: sed etiam in Aegypcia illa per-
niciosa ac flagitiosa Archimagiri terra, eadem effreni audacia nos attrahere in iu-
uentute nostra, lasciuiam concitæ aggressæ sunt. Verum qui tunc adstitit sancto Io-
seph, etiam nobis affuit. Et eum qui illum liberauit, nos indigni ac insufficientes in-
uocantes, ubi misericordiam consequuti sumus, & perniciosas ipsarum manus ef-
fugimus, Deo sanctissimo hymno decantato, etiam ipsi dicere potuimus: Cantabo
Domino, gloriose enim glorificatus est, equum & inscensorem proiecit in mare. Non
enim simili iusticiæ illius uirtute, sed suspirijs ad Deum misericordiam assequuti,
seruati sumus. Improperabant enim mihi perniciosæ illæ mulierculæ, & deridebant
me, uelut indicabant ipsæ sibi ipsis mutuò illudentes, nimirum: Non potuimus, in-
quiebant, seruare adolescentem, & dimisimus ipsum in manibus principis perire.
Nam quæ ex ipsis formosior fuerit, ea seipsam uelut inescationem circumdat, quo
dicere possit eos qui per ipsam decepti sunt, seruatos esse, pro eo quod perierunt:
& opprobrium deinceps turpius est, formosioribus ipsis obijcientibus, Ego sum
uas (inquiunt) electionis, quæ possum seruare eos qui decipiuntur, tu uerò non
potuisti. Erant igitur hæc quæ illicientem hanc fabulam agebant, forma ruinæ suæ
speciosissime, uerum mente improbitatis suæ uniuersam diaboli turpitudinem ha-
bentes. At misericors Deus ab improbitate ipsarum nos liberauit, ut etiam post
lectos à nobis ipsorum libros, & uerè cognitam ipsorum opinionem, neque abdu-
ctus sim, & effugerim, ac tunc non inescatus fuerim, sed studium adhibuerim ut
etiam Episcopis illius loci ipsos ostenderem, & nomina in Ecclesia occultata depre-
henderem, quo idem ciuitate exigerentur (erant autem nomina circiter octua-
ginta) & ciuitas à zizaniosa ac spinosa ipsorum materie purgaretur. Cæterum ubi
quis in memoriam reuocauerit suprâ factam à nobis promissionem, fortassis etiam
collaudarit quod confessi sumus nos in aliquos ipsorum incidisse, quædam uerò ex
libris cognouisse, quædam uerò ex auditu & testimonijs uirorum fide dignorum,
& ueritatem nobis ostendere ualentium accepisse: quemadmodum etiam hic ob
studium ueritatis locum non sumus transgressi, sed ostendimus, quòd hæc est una
de sectis quæ nobis obuenerunt, & clarè de hac dicere potuimus, non ex his quæ
fecimus (absit) sed quæ exactè didicimus ab his qui nos ad hoc persuaferunt, &
non obtinuerunt, uerum spem suam de me perdendo perdidit, & nō assequuti
sunt scopum fraudis in nostram miseram animam ab ipsis & diabolo qui est in ipsis
constructæ. ut unà cum Dauide dicere possimus: Spicula puerorū factæ sunt plagæ
ipsorum, & quæ sequuntur. & Conuertetur labor ipsorum in caput ipsorum, & ini-
quitas ipsorum in uerticem ipsorum descendet. Quemadmodum igitur illapsi &
elapsi sumus, & legimus & scimus ac condemnauimus, & seruati transiliuimus: sic
etiam te lectorem adhortamur, ut legas ac condemnes, & transilias, ut ne incidas
in uenenum

A in uenenum improbitatis horum reptilium. Sed etiam si aliquando in aliquos ex serpentaria illa schola incidas, statim arrepto ligno per Dominum nobis parato, in quo Dominus noster CHRISTVS affixus est contra caput serpentis, dicas: CHRISTVS crucifixus est pro nobis, effigiem nobis relinquens salutis. Nam crucifixus utique non esset, si non carnem habuisset. Quum autem carnem habeat, & crucifixus sit, crucifixit nostra peccata. Per fidem hæreo ex ueritate, & non subducor languido errore serpentis, & fufurris doctrinæ ipsius. Porro deinceps o charissimi, hanc prætergressus, ad alias asperas semitas accedā, non ut eam, sed ut procul uolentibus ostendam, ut asperiores quidem cognoscāt, uerū effugiant per angustam & arctam uiam, quæ ducit in uitā æternam: & relinquunt latam ac spaciosam, & spinosam, & offendiculis plenā, uiam cœnosam, & lasciuiā ac scortatione refertam. Cuius scortationis ac petulantia similitudinem in reptili sauisimo uidere est, cui nomen ueteres indiderunt, doloris partus exortem uiperam appellantes. Est enim talis uiperæ natura similis horum improbitati. Nam per uirilem aut muliebre naturam turpitudinem perficientes, hanc seminum deiectionem interdunt, disperdentes liberorum generationem, creaturis ex Deo donatam: uelut etiam Apostolus dicit, remunerationem erroris in seipsis recipientes, &c. Sic sanè tradunt & doloris pariendi exortem uiperam concupiscentiæ affectu demulsam, tum foeminam ad masculum, tum masculum ad foeminam circumplicari, & simul per os hiantem foemina masculum caput immittere, illam uerò affectu detentam huius caput abscindere, & sic ab ore destillans uirus in seipsam deglutire, & ipsam ex hoc gemellos, marem ac foemellam concipere, qui in uentre maturi facti, & non habentes unde gignantur, latus matris sauciant, & sic gignuntur, ut & pater & mater ipsorum pereat. Quapropter nomen inditum est, ex eo quod dolores partus non experitur. Grauis aut & horrenda supra omnia reptilia est uipera, ipsa in seipsa interitum operans, & per os turpitudinem concipiens. Cui similis est hæc stolidā ac insana hæresis: cuius quæ & caput, & corpus, & omnia ex ipsa genita, hic contriuerimus ligno uite, ad alias considerandas procedamus, Deum auxiliarium inuocantes, Cui honor & imperium in secula seculorum, Amen.

Viperanda
tura.

Contra Carpocratitas, x x v i i ex ordine hæresim.

Carpocras quidam alius fuit, qui sibi ipsi nephariam falsæ mentis suæ doctrinā conflauit, & peiores omnibus relatis mores habuit. Ex omnibus enim his, Simone, Menandro, Saturnilo, Basilide, Nicolao, & ipso Carpocra, insuperque ex prætextu Valentini, falsò appellatæ scientiæ hæresis producta est, quæ suos sectatores Gnosticos nominauit, ex qua sunt Gnostici iam à me declarati, id est cognitores ac scientes, cōdemnabiles potius his moribus appellandi. Hic uerò rursus supernæ quidem unum principium dicit, & patrem uniuersorum, & ignotum & innominatum, similiter uelut alij inducere uolens. Mundum autem, & quæ in mundo sunt, ab angelis factum esse, qui longè sint patre illo ignoto inferiores. Hos enim à superna uirtute defecisse dicit, & sic mundum fecisse. IESVM uerò Dominum nostrum ex Ioseph generatum esse dicit, quemadmodum omnes homines ex semine uiri ac mulieris geniti sunt. Esse autem ipsum similem omnibus, uerū uita præcelluisse, temperantiāque ac uirtute & iusticia. Quando quidem uerò, inquit, ualidam præ cæteris hominibus habebat animam, & memoria tenebat ea quæ uisa erant ab ipsa supernæ, quando & circumferentia ignoti illius patris erat, demissæ sunt (inquit) ab eodem patre in animam ipsius uirtutes, quò uisorum ab ipsa recordata, & potentia corroborata, angelos mundi fabricatores effugeret, in eo quod per omnia mundi negotia procederet, & actiones quæ ab hominibus fiunt, & opera absurda ac nefaria quæ in occulto fiunt: & quo per omnes actiones liberata eadem (inquit) anima IESV ascenderet, ac reuerteretur ad eundem patrem ignotum, qui uirtutes ipsi ex supernis demisit, ut per omnes actiones procedens & liberata, sursum ad ipsum penetraret. Quin & similes ipsi animas, æqualia ipsi amplexas, eodem modo liberatas, sursum uolasse ad ignotum patrem, in eo quod omnes actiones perfecerunt, similiter

milititer ab omnibus semotas, de cætero liberatas esse. At IESV animam in Iudæo-
 rum moribus educatam, ipsos contempsisse. & propterea uirtutes accepisse, per
 quas potens exigere affectus, qui hominibus in supplicium adsunt, mundi fabri-
 catores transcendere ualuit. Nō autem solum ipsam IESV animam hoc potuisse:
 sed etiam eam quæ potest per actiones progressa, mundi factores angelos trans-
 gredi. Et ipsa si acceperit uirtutes, & similia fecerit, quemadmodum anima IESV,
 uelut prædixi. Vnde ad magnum fastum progressi hi qui ab impostore hoc decepti
 sunt, se ipsos etiam ipso IESV præferēdos putant. Alij uerò ex ipsis, Non IESV, in-
 quiunt, sed Petro & Andrea & Paulo, & alijs apostolis se præstantiores esse, ob ex-
 cellentiam cognitionis, & propter ampliorem per actionem diuersorum transituū.
 Alij uerò ex ipsis dicūt, se nihil differre à CHRISTO IESV Domino nostro. Anime
 enim ex eadem circumferentia sunt, & similiter uelut anima Iesu omnia contemp-
 serunt. Et omnes animæ, inquit, eadem uirtute dignæ factæ sunt, qua etiam Iesu
 anima digna facta est. Quapropter etiam has per omnem actionem procedere, ue-
 lut ipsa Iesu anima pertransijt. Si uerò quis rursus possit supra Iesum contemnere, ex-
 cellentior ipso erit. Aggrediuntur autem hi qui ex nefaria hac schola sunt, omni ge-
 nus conatus horribilium ac perniciosorum operum. Magia enim apud ipsos exco-
 gitata est, incantationesq; diuersas ad omnē machinationem inuenerunt, ad amo-
 rem & ad illectamenta. Quin & assessores dæmones sibi ipsis attrahunt, ad hoc ut
 per multas præstigias in magna potestate, omnibus dominantur quibus uelint, &
 ut unusquisq; quamcunq; actionem aggredi audeat: nimirum se ipsos decipientes,
 ad perfectionem obcæcata mentis ipsorum. Nam tales aggressiones quæ per tot
 actiones inualuerunt, & angelos mundi opifices, atque ea quæ in mundo sunt con-
 temperunt, transgrediuntur eorundem fabulatorum (non enim dixerim mundi
 opificum) potestatem, quo supernam libertatem amplectantur, & uolatum sursum
 uersus adipiscantur. Sunt autem ex satana subornati ac producti, in opprobrium ac
 scandalum Ecclesiæ Dei. Indiderunt enim sibi ipsis cognomen Christianorum, ad
 hoc ut gentes per ipsos offendantur, & sanctæ Ecclesiæ Dei utilitatem, & ueram
 prædicationem, propter illorum nefaria facta, & incomparabilem improbitatem
 auersentur. & ut gentes ipsorum assiduò nefaria opera considerantes, putent etiam
 sanctas Dei ecclesias tales esse, & auertant, uelut dixi, aures à Dei ac ueritatis do-
 ctrina, uel ubi uident saltem aliquos similiter blasphemias proferre. Et hac de causa
 plures ex gentibus, ubicunq; uiderint tales, ne accedunt quidem nos ob commu-
 nionem accipiendæ doctrinæ, aut audiendi uerbi diuini: & neq; aures admovent,
 improbis scelestorum illorum factis consternati. Degunt autem hi in luxu, & om-
 nia ad corporum uoluptatem operantur: nos autem omnino non accedunt, nisi
 fortè ad inescandas animas instabiles maligna sua doctrina. In nulla enim re nobis
 similes sunt, sed nomine solum appellari gloriantur, quo per confictum nomen
 improbitatem suam operentur. At condemnatio horum, uelut scriptum est, iusta
 est, quemadmodum sanctus Paulus dixit: Ob malas enim actiones ipsorum, retri-
 butio ipsis reddetur. Nam quum mentem suam licenter insanix exposuerunt, innu-
 meris uoluptatum affectibus se ipsos tradunt. Afferunt enim, quod quæcunq; apud
 homines mala esse putantur, ea mala non sint, sed natura bona. Nihil enim est na-
 tura malum: uerum hominibus putantur esse mala. Et hæc omnia si quis fecerit in
 una hic præsentia, non amplius in aliud corpus transit ipsius anima, ut rursus infra
 reflectatur: sed in uno, omni actione transacta discedet liberata, & non amplius
 quid debens de actionibus in mundo. Qualem autē actionem, dicere rursus timeo,
 ut ne sterquilini occulti canali reuelem, & quibusdam uidear pestilentis gra-
 ueolentiæ inductionem operari. Attamen quandoquidem ex ueritate depende-
 mus, me ipsum cogam ut impostorum illorum facta reuelans, & castius loquar, & à
 ueritate non excedam. Quid uerò aliud quam omnem nefandam ac scelestam actio-
 nem, quam non phas in ore ferre, hi perpetrantur? & omnem speciem uiril-
 is coitus, ac libidinosa ad mulieres consuetudinis, in singulis corporis membris, incan-
 tationesq;

Magia
 scholæ.

Mala bona
 esse natura.

A tationesq; ac ueneficia & idololatrias perficientes. Et hoc dicunt esse operationem redditionis debitorum in corpore, ad hoc ut non amplius accusentur, neque opus aliquod actionis ab ipsis exigatur: & hac de causa animam non auersari, post discessum hinc, etiam rursus ad transitum in aliud corpus procedere. Ita enim habent ipsorum libri, ut si quis prudentia praeditus legat, admiretur ac stupeat, & non credat, quod haec sic ab hominibus fiant, non solum his qui ciuitatem nobiscum inhabitant, sed etiam his qui cum bestiis, & similibus bestiis ac pecoribus, ferme dixerim quae canes ac sues faciunt, facere audent. Aiunt enim, oportet penitus his omnibus uti, ut ne egressae animae aliquo opere relicto, ea de causa reuertantur in corpus rursus ad faciendum ea quae non fecerunt. Et hoc est, inquiunt, quod IESVS in Euangelio dixit per parabolam: Sis beneuolus aduersario tuo, dum fueris in uia cum ipso, & da operam ut ab ipso libereris, ne forte aduersarius tradat te iudici, & iudex ministro, & minister coniiciat te in carcerem. Amen amen dico tibi, non exhibis illinc donec extremum persolueris quadrantem. Fabulam porro quandam confingunt iidem ad parabolam huius interpretationem. Et aduersarium esse aiunt unum ex angelis qui mundum fecerunt, & ad hoc ipsum subornatum esse, ut adducat animas ad iudicem quae hinc de corporibus exeunt: illinc uero redarguuntur, quod non fecerunt omnem operam atq; actionem. Daria aut ipsas a principe ministro: esse aut ministrum angelum, ministrantem iudici, mundi opifici, in hoc ut ferat rursus animas, & in diuersa corpora concludat. Esse aut aduersarium hunc quem diximus dixisse Dominum in Euangelio, quem sane ipsi unum angelum de mundi opificibus esse aiunt, nomen Aboli habentem. Carcerem enim dicunt esse corpus. Extremum autem quadrantem uolunt esse transitum ad alia corpora, & in singula praesentia perficere extremam corporum actionem, & nihil amplius relinqui ac restare, ad nefarium quicquam faciendum. Oportet enim, inquit, uelut diximus, omnibus pergressis ac singulatim perpetratis, liberatam redire ad supremum illum ignotum, transgressam mundi opifices & opificem. Dicunt item rursus, quod oportet animas uel in una praesentia transitus ad corpora, omnibus peractis, de cetero sursum liberatas abire. Si uero non in una praesentia peregerint, per singulas praesentias transitum ad alia corpora, paulatim peracta uniuscuiusque nefarii operis operatione decetero liberari. Quin & rursus dicunt: Dignis haec recensere dignamur, quo faciant ea quae uidentur esse mala, non sunt aut natura mala, ut edocti liberentur. Ceterum signaculum per cauterium, aut nouaculam, aut subulam immittunt ac incutiunt Carpocratiani, in dextram inferiorem auriculam, his qui ab ipsis decepti sunt. Peruenit equidem iam ad nos fama, quomodo Marcellina quaedam ab ipsis decepta, multos corripit temporibus Aniceti episcopi Romae, qui Pio & superioribus successit. Etenim in Roma fuerunt primi Petrus et Paulus apostoli iidem ac episcopi, deinde Linus, deinde Clemens, qui contemporaneus fuit Petri & Pauli. huius mentionem facit Paulus in epistola ad Romanos. Et nemo miretur quod ante ipsam alij episcopatum assumpserunt, quum sub apostolis hic fuerit contemporaneus Petri ac Pauli: nam & illi contemporanei apostolorum fuerunt. Siue igitur adhuc ipsis superstitionibus a Petro accepit impositionem manuum episcopatus, & eo recusato remoratus est (dicit enim in una epistola sua: Secedo, ab eo, erigatur populus Dei: hoc enim in quibusdam commentariis reperimus) siue post apostolorum successione a Cleto episcopo hic constituitur, non ita clare scimus. Veruntamen etiam hic potuit superstitionibus adhuc apostolis, Petro uidelicet ac Paulo, alios episcopos constituere: propterea quod Apostoli saepe ad alias terras ablegabantur, propter Christi praedicationem: non potuit autem urbs Roma sine episcopo esse. Paulus enim in Hispaniam profectus est, Petrus uero saepe Pontum & Bithyniam uisitauit. Possibile est aut, postquam discessit ac recusauit Clemens (si modo sic factum est: rationem enim sic in eo, non decerno) postea post obitum Linus & Cleto, quorum uterque ad duodecim annos episcopatum tenuit, post sancti Petri ac Pauli obitum, qui contigit duodecimo anno Neronis, hunc rursus coactum esse ad suscipiendum episcopatum. Attamen episcoporum in Roma

Marcellina.
Romanorum
pontificum series.

Petri ac Pauli
obitus, anno
XII. Neronis.

» Roma successio hanc consequentiam habuit: Petrus & Paulus, Linus, Cletus, Cle-
 » mens, Euarestus, Alexander, Xystus, Telesphorus, Euarestus, Hyginus, Pius,
 » Anicetus, qui supra in catalogo indicatus est. Et ne quis miretur quod singula ita
 exactè recensemus: per hæc enim semper claritas ostenditur. In temporibus itaq;
 » uelut diximus, Aniceti, præindicata Marcellina Romæ degens, perniciem doctri-
 næ ipsius Carpocræ euomens, multos illic insertos perdidit. Atq; hinc factum est
 initium Gnosticorum appellatorum. Porro habent imagines per colores depictas,
 quidam etiam ex auro & argento, ac reliqua materia, quas sanè imagines I E S V es-
 se dicunt: & has I E S V imagines sub Pontio Pilato factas esse, quando inter homi-
 nes uersabatur. Habent autem eas imagines occultè. Insuperq; philosophorū quo-
 rundam, Pythagoræ, Platonis, Aristotelis, & aliorum, cum quibus philosophis
 etiam alias imagines I E S V collocant, collocatasq; adorant, & gentium mysteria
 perficiunt. Erectis enim his imaginibus, de cætero gentium mores seruant. Qui ue-
 rò sunt gentium mores alijs, quàm sacrificium atq; alia? Cæterum solius animæ salu-
 tem esse dicunt, & non corporum. Oportet itaq; hos subuertere omnibus uiribus.
 Nemo enim contemnat sermonem, maxime ab impostore proficiscentem. Verum
 dixerit quis: Non sunt hæc deprehensu facilia, ac stulticiæ plena? At aliquando etiã
 stulta persuadent sapientes, & prudentes peruertunt, si non adsit mens in ueritate
 exercitata. Quum itaq; etiam hic inciderit in Simonis ac reliquorum magiam, per
 eadem quoq; hunc subuertemus. Si enim ignota & innominata uirtus, causa fuit
 aliorum angelorū, quæ est ignorantia apud eandem, hoc est patrem uniuersorum,
 si non nouit quæ facturi essent angeli ab ipso facti: & si ignorauit, quod defecturi
 essent, & facturi quæ ipse non uellet? Aut hos quidem fecit, sciens quod facturi es-
 sent quæ ipse non uult, ab ipsis uerò facta sunt, certè ipse erit qui per cognitionem
 & bonam uoluntatem fecit quæ illi ausi fuerunt. Si itaq; uelut dixi, nouit quidem
 quæ facturi essent, non uoluit autem ut facerent, qua ratione eos qui fecerunt fecit,
 ad hoc ut facerent quæ ipse non uellet? Si uerò ipse quidem fecit angelos, ut face-
 rent ea quæ ab ipsis fiunt, igitur uoluit fieri, & ideo eos qui fecerunt antea creauit
 angelos. Et si creauit ad hoc ut facerent, recusat autè & interdicit quæ ab ipsis fiunt,
 calumniã sanè fuerit quæ in medio uersatur. Si autem concedebat quidem ipsis ut
 facerent, uult autem quæ ab ipsis facta sunt, hoc est homines & animos, rursus ad
 se ipsum recipere præter horum uoluntatem: profectò auaritia in medio erit, & nihil
 aliud, quum rapiantur homines qui sub angelis sunt, ab eo qui supernè est præter
 horum uoluntatem. Imò etiam imbecillitas fuerit: quando quidem quum non po-
 tuerit ipse sibi ipsi facere, rapit quæ facta sunt ab his qui ab ipso facti sunt. Et erit de
 cætero fabula ac stultiloquium, quod infernæ quidem uirtutes transgredi possint
 intermediã, intermediã uerò crucientur, quum causæ sint inferiorum. Et quod in-
 fernæ super medias ad supernam saluantur ac liberantur: dico autem animæ eorum
 qui sunt in hac creatura. Non sit autem superius illo potens ad faciendum, ut qui
 imbecillis iudicetur. Hi uerò qui ab ipso sunt facti, potentes sint facere quæ ipse nō
 uolebat, aut uolebat & non poterat. Neq; enim potest id quod ille sibi desiderat
 esse malum, neque à malis factum esse. Si enim malum esset, oportebat perdere. Si
 uerò omnino pars aliqua operis seruatur, non amplius opus malum est. Et si pars
 ipsius seruata reperiri poterit, neq; qui fecerunt mali fuerint, ut qui quod seruatur
 fabricauerunt. Si uerò omnino ex angelis est anima, & ex supernis uim accipit de-
 ducta, profectò angeli plus salutis assequuntur, quia anima quæ ab ipsis facta est
 seruatur, etiam quum mala sit. Quum autem ipsa saluetur, non amplius mala fuerit
 anima quæ ab angelis facta est: neque angeli mali fuerint, ex quibus ipsa anima exi-
 stit. Omnib. porro sana mente præditis cognitu facile fuerit, quod dementiæ plena
 est tota hæc circulatoria officina. Confundentur autem rursus hi, etiam ab iisdem
 sermonibus. Si enim I E S V S non ex uirgine Mariã, sed ex semine Ioseph & eiuf-
 dem Mariæ, hic autem seruatur, ergo ipsi etiam seruabuntur qui hunc genuerunt.
 Et si Mariã & Ioseph ab opifice sunt, igitur opificem creatorem dixerunt, & non
 amplius

A amplius in defectu ab imminutione erit qui Ioseph & Mariam fecit, ex quibus Iesus de superno ignoto patre existit. Si uero etiam ipse Iesus ab angelis est, & opifex unus est ex angelis: ergo in unam absurditatem omnes cadent, in quam etiam angeli inciderunt. Et inconstans ac instabilis fuerit tragœdia ab ipsis conficta, ueneno plena, & omni uirosa doctrina referta. At quum hanc uelut draconis caput, ligno fidei ac ueritatis repulerimus, & in terra crepare fecerimus, alias etiam deinceps bestias aggressi, ad ipsas perdendas progrediemur.

Contra Cerinthianos, sive Merinthianos, x x v i i i

ex ordine hæresim.

Cerinthus porro rursus, à quo Cerinthiani dicuntur, ab hoc bestiali reptilium seminio uenenum mundo infert: sed ferè nihil aliud præter prædictum Carporam. Verum eadem malefica uenena mundo producit. Easdem enim cum prædicto calumnias etiam hic in Christum euomit, ex Maria ac semine Ioseph Christum genitum esse, & mundum similiter ab angelis factum esse. Nihil enim hic à priore euariavit in doctrinæ illius introductione, sed in hoc solum quod ex parte additus est Iudaismo. Asserit autem hic legem & prophetas ab angelis datos esse: & eum qui dedit legem, unum esse ex angelis qui mundum fecerunt. Degebat hic Cerinthus in Asia, & isthic prædicationis initium fecit. Iam uero de hoc dicamus, quod etiam hic prædicauit, non à prima & suprema uirtute mundum factum esse. Ex supernis autem, ex supremo Deo, postquam adultus factus fuit Iesus, ex semine Ioseph & Maria genitus, descendisse Christum in ipsum, hoc est Spiritum sanctum, in specie columbæ in Iordane: & reuelasse ipsi, & per ipsum posteris, ignotum patrem. Et propterea postquam uenit uirtus in ipsum ex supernis, uirtutes perpetrasse: & ubi ipse passus est, id quod ex supernis uenerat, à Iesu sursum uolasse. passum autem esse Iesum, ac rursus resurrexisse. Christum uero, qui ex supernis uenerat in ipsum, illæsum sursum reuolasse: hoc est, id quod uenerat ac descenderat in specie columbæ. Et non Iesum esse Christum. Lapsus est autem etiam hic, uelut uidetis uos omnes qui ueritatis amatores estis. Dicit enim legislatorem non bonum esse, cuius legi obedire uidetur: palam est autem quod uelut bonæ. Quomodo igitur malus bonam legem dedit? Si enim bonum est non adulterum esse, & bonum non occidere, quanto magis bonus fuerit qui hoc præcepit? Si sanè eum qui malum non fecit, bonum confitemur: quomodo mala facere accusabitur is qui bonum consulit, & qui bonam legem dedit? Verum insanus est uir qui talia aggreditur. Hic porro est, ô charissimi, unus de his qui coram Apostolis turbationem operati sunt, quando Iacobus scripsit in Antiochiâ, epistolam his uerbis: Nouimus quosdam ex nobis ad uos uenisse, ac turbasse uos, sermonibus quos non narrauimus. Et hic unus est de his qui restiterunt sancto Petro, quando uenit ad sanctum Cornelium, ubi accersiuit ipsum dignus factus uisione angeli, & Petrus dubitauit, & uidit uisionem lintei, & quæ in ipso erant: & audiuit à Domino, ut nihil inquinatum aut immundum diceret. Hic igitur, ubi Petrus reuersus esset in Hierusalem, multitudinem circumcisorum commouit, dixitque quod ingressus esset ad uiros præputium habentes. Fecit autem hoc Cerinthus, priusquam in Asia prædicaret prædicationem suam, & in profundius perditionis suæ barathrum incideret. Nam quum ipse circumcissus esset, aduersitatis uidelicet gratia contra fideles in præputio, per circumcisionem uenabatur prætextum ac occasionem. Quum autem Dominus semper curam hominum habuerit, & claritatem ueritatis in filiis ueritatis muniuerit, & sancto Petro Apostolo dederit, ut & ipsum & socios ipsius redarguerit, manifesta sit Cerinthi amentia. Dicit enim sanctus Petrus: Ego eram in ciuitate Ioppe, & uidi in meridie circa horam sextam, linteam demissum ex quatuor principijs, in quo erant omnia quadrupeda & reptilia. & dixit mihi, Macta & ede. Ego autem dixi: Domine nequaquam, quia nunquam inquinatum aut immundum ingressum est in os meum. Respondit autem mihi rursus uox de cælo: Quæ Deus mundauit, tu ne inquines. Et ecce extemplò duo uiri aderant in domo. Et dixit mihi Spiritus: Vade cum ipsis, nihil hesitans. Et deinceps recenset uelut in parabola, hæc quæ ad ipsum dicta sunt.

f

Et

Et quod non tunc docuit, donec Dominus euidenter ostendit ipsi, quæ per sermones ac figuras ipsum docebat. Statim enim ubi aperuisset ipse os, quando uenit in Cæsareā, illapsus est Spiritus sanctus in Cornelium, & quum uidisset Petrus, dixit: Num quis potest impedire aquā, ab his qui digni facti sunt accipere Spiritum sanctum, uelut etiā nos ab initio? Hoc uero totum mysterium erat, & benignitatis Dei erga homines opus, quo & sanctus Petrus, & quilibet cognosceret, quod non ab hominibus est salus gentium, sed ex Deo. Anticipauit enim Deus dare donum Spiritus, & uisionem angelī, & laudem orationis, & ieiuniorum ac bonorum operum, quo Apostoli, & præsertim sanctus Petrus, in eo quod ipsis concreditum erat, non auersarentur eum qui ex Deo in ueritate uocatus esset. Verum hæc tunc quidē tractata sunt ac commota à prædicto pseudapostolo Cerintho. Quemadmodum etiā aliās seditionem tum ipse tum socij ipsius excitauerunt in ipsis Hierosolymis, quando Paulus rediit cum Tito, & hic dixit, quod uiros præputiatis secum adduxisset, & de hoc facto protulit: Inquinauit (inquit) locum sanctum. Quapropter etiā Paulus dicit: Sed neque Titus qui mecum est, quum Græcus sit, coactus est circumcidi. Verum propter alium de inductos falsos fratres, qui surreperunt ut specularentur ac explorarent libertatem nostrā, quam habemus in Christo, quibus neque ad horā cessimus in subiectione. Et præputiatis præcipiens, dixit: Ne circumcidamini, CHRISTVS uobis nihil proderit. Durauit autem circumcisio temporis inseruiens, donec maior circumcisio accessit, hoc est lauacrum regenerationis: uelut omnibus manifestum est, & clarius ostenditur ex his quæ ab Apostolis dicta sunt, maxime sancto Apostolo. Dicit enim sic: Quibus neque ad horā cessimus in subiectione. Omnibus porro uolentibus considerare ea quæ ab Apostolis tunc facta sunt, admirationi esse potest, quomodo ea quæ apud hanc hæresim ex uersutia spiritus erroris perpetrata sunt, characterem ac imaginem ostendunt eorum qui per has hæreses inter Apostolos commotionem excitauerunt. Quum enim defecissent hi, & in pseudapostolos mutati essent, & alios pseudapostolos misissent, uelut etiā iam antequam dictum est, in Antiochiam ab initio, & ad alios locos, qui prædicabāt, Nisi circumcisi fueritis & seruaueritis legem Moysi, non poteritis saluari: non uulgaris tunc turbatio facta est, uelut dictum est. Et hi sunt qui a Paulo dicti sunt pseudapostoli, operadores dolosi, qui se transformant in Apostolos Christi. Utitur enim Euangelio secundum Matthæum ex parte, non toto. Verum propter sermonem generationis in carne, etiā hoc testimoniū ab Euangelio afferunt, rursus dicentes: Sufficiens est discipulo, ut fiat uelut magister. Quid igitur dicunt? Circumcisus est Iesus, circumcidere etiā tu. Christus secundum legem conuersatus est, & tu ipse eadem facito. Vnde etiam quidā ex his, uelut à uenenis subrepti, credunt uerisimilibus persuasionibus, propterea quod Christus est circumcisus. Paulum uero reprobant, propterea quod non obediuit circumcisioni. Imò etiā reijciunt ipsum, propterea quod dixit: Quicumque in lege iustificamini, ex gratia excidistis. Et: Si circumcidimini, Christus uobis nihil proderit. Hic autem Cerinthus stolidus, & stolidorum magister, rursus temerarius dicere ausus est, Christum passum esse, & crucifixum, nondum autem surrexisse. Resurrecturum autem esse, quum uniuersalis mortuorum resurrectio fiet. Inconstantia igitur sunt apud illos & uerba & dogmata. Vnde etiā Paulus perturbatus, his qui fidem non habent resurrectioni mortuorum futuræ, dicit: Si mortui non resurgunt, neque CHRISTVS resurrexit. Et, Edamus ac bibamus, cras enim moriemur. Et, Ne decipiamini: Mores bonos, colloquia corrum-punt mala. Rursus dicentes Christum nondum surrexisse, eodem modo confutans dicit: Si CHRISTVS non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis etiam fides nostra. Reperimur autem & falsi testes Dei, quod excitauerit Christum, quem non excitauit. Tanquam Apostoli quidem prædicent Christum surrexisse, quædam uero hæreses dicant Christum non surrexisse, & mortuos non resurgere. In hac enim regione, Asia inquam, imò etiā in Galatia, ualde uiguit horum doctrina, de quibus etiam ex traditione res quædam ad nos deuenit, quod quidam apud ipsos de uita decesserunt, morte præoccupati citra baptismum, alij uero pro

A ipsis in nomen ipsorum baptizentur, ut ne ubi resurrexerint illi in resurrectione, ^{Baptizari alios pro alijs iam mortuis.} poenas dent, eo quod non acceperunt baptismum, & subditi fiant potestati quae mundum fecit. Et hac de causa traditio quae ad nos deuenit, eundem sanctum Apostolum dixisse ait: Si omnino mortui non resurgunt, cur & baptizantur pro ipsis? Ceterum alij recte hoc dictum interpretantes dicunt, quod morti uicini si fuerint in pietatis doctrina instructi, ob hanc spem ante obitum laacro digni fiunt: ostendentes quod qui mortuus est, etiam resurget, & ob id indiget remissione peccatorum per lacrum. Horum uero aliqui Christum nondum resurrexisse praedicant: uerum resur-
recturum esse cum omnibus. aliqui uero, quod omnino mortui non resurgent. Quapropter Apostolus medium se interponens, utrosque hos ac reliquas haeresees eadem ^{pauli locus de resurrectione mortuorum.} opera subuertit, & in tractatione de mortuorum resurrectione, & in testimonijs quae subtiliter persequitur, constantem affirmationem fecit resurrectionis mortuorum, & salutis ac spei, dicens: Oportet corruptibile hoc induere incorruptibilitatem, & mortale hoc induere immortalitatem. Et rursus: Christus resurrexit, primitiae eorum qui dormierunt: quo utrisque sectis refutatis, impollutam doctrinae praedicationem ex ueritate doceret, eos qui uolunt scire ueritatem Dei, & salutarem doctrinam. Undiqueque igitur facilis deprehensio fuerit Cerinthus, & qui ab ipso decepti sunt, miseri illi, & alijs quoque perditionis ac interitus autores facti: quum diuinae scripturae clare nobis ac enucleate omnia exponant. Neque enim ex semine Ioseph est Christus, alioqui quomodo signum fuerit ipsa generatio? Et hoc quod ab Esaia dictum est, quomodo amplius consistet? qui dixit: Ipse Dominus dabit uobis signum. Ecce uirgo in utero habebit, & pariet filium, &c. Quomodo uero illud complebitur, quod dictum est a sancta uirgine ad Gabrielem: Quomodo erit hoc? quoniam uirum non cognosco. & quod ipse angelus dicit: Spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi, &c. Quomodo uero non redarguetur ipsorum dementia, quum Euangelium clare dicat: Quod inuenta est in utero habens, priusquam ipsi congressi fuissent. Clare uero cognoscere datur, quod neque omnino congressi sunt: absit ut hoc dicamus. Alioqui post crucem non prospexisset, ut ipsam Ioanni sanctae uirgini commendaret, dum dicit, Ecce mater tua. Et eadem: Ecce filius tuus. Oportebat enim ipsum eam tradere ac commendare cognatis illius, aut filiis Ioseph, siquidem fuissent ex ipsa: Iacobo inquam, & Iose, & Iudae ac Simeoni, qui filij erant ipsius Ioseph ex alia uxore. Neque enim quod usus sit uirgine omnino reperitur. postquam enim genuit, uirgo impolluta permansit. Verum de his iam in alio opere clare a me transactum est, ac transigetur. Hic uero ex parte ^{Ioseph sponsi: Marie, filij ex alia uxore.} uelut in transcurso de hoc argumento dictum est, ut ne dum aliorum morsuum curationem facere uolo, & aliorum uenenorum medela atque auxilium proponere studeo, ad alia ipsos lectores conuertam. Veruntamen ex omnibus uana & impostoria horum doctrina esse comprobabitur ei qui prudentia praeditus est, ut quae ab Apostolis quidem redarguantur, apud prudentes uero condemnetur, ex Deo autem & ueritatis eiusdem praedicatione reiiciatur. Porro hi ipsi rursus Merinthiani ^{Merinthiani.} appellantur, uelut fama ad nos perlata habet. Siue autem ipse Cerinthus itidem Merinthus appellatus sit, non omnino de hoc certi sumus. Siue alius quis fuerit Merinthus nomine, illius auxiliarius, Deo notum est. Iam enim diximus, quod non solum ipse in Hierosolymis saepe restiterit Apostolis, sed etiam sodales ipsius in Asia. Attamen siue ipse sit, siue alius ipsius auxiliarius, qui similia ipsi sensit & operatus est, nihil refert. Vniuersae enim ipsorum doctrinae improbitas, hanc imaginem habet, Cerinthiani quoque ac Merinthiani simul hi uocantur. Et quum haec de horrenda ac instar reptilis uenenata ipsorum improbitate recensuerimus, rursus ad sequentes procedemus: gratias quidem agentes Deo, quod horum malorum dogmatum pelagus intnoxij ac illaesi transnatauimus. precantes autem, ut etiam in sequentibus, uelut in bimaria ac effera breuia illapsi, non laedamur, sed salutem assequamur ab ea quae apparebit nobis in exponenda ueritate, in eo quod nos ipsam confirmamus, & inanem illam garrulitatem refutamus, Equidem si quis uelit considerare, ac si-

*Seps uipera
à putredine
appellata.*

guras harum describere, & hæc reuera bicipiti cuidam serpenti asimilabitur, propter nominis duplicitatem: uipera uidelicet, quæ seps à putrefactione, siue putredine appellatur: & quæ corpus quidem totum pilis rubris exornauit, nō habet autem neq; capræ neque ouis naturam, aut pellem, sed reptilis: & perniciem inducit per morsum, his quos contingit: eos uerò qui ipsi credunt, subuertit, alicubi ex ueteri religione ea quæ in nouo testamento sunt subuertens: alicubi per doctrinas falsas uelut de nouo Testamento sumptas, cōtra Apostolos ex circuncisione in Christum credentes falsas accusationes circumferens. Cuius & putredinem, & uenum, & dentes, quum ligno ueritatis percusserimus ac contriuerimus, ad sequentes (uelut dixi) procedere per uirtutem Dei studebimus.

Contra Nazoræos, XXIX ex ordine sectam.

*Nazoræi uocati
Christiani.
Iesæi Christiani dicti.*

NAzoræi deinceps post hos sequuntur, qui simul cum illis fuerunt, aut etiam ante ipsos, aut cum ipsis & post ipsos, & tamen contemporanei. Neq; enim exactè dicere possum, utri alteris successerunt. Verum, sicut dixi, cōtemporanei inter se fuerunt, & similes opinionones habuerunt. Hi enim sibī ipsi nomen indiderūt, nō Christi, non ipsum nomen *I E S V*, sed Nazoræorum. Et tunc sanè omnes Christiani Nazoræi similiter uocabātur. Contigit autē ut modico tempore appellati sint Iesæi, priusquā in Antiochia initium sumerent discipulī ut appellarentur Christiani. Vocabantur autē Iesæi, propter Iesse opinor. Quandoquidem Dauid ex Iesse, ex Dauid autē per successionem seminis Maria, ita impleta diuina scriptura in ueteri Testamento, dicente Domino ad Dauid: De fructu uentris tui ponā super sedem tuam. Vereor autē in singulis his tractandis argumentis, ne longam huic operi narrationem asciscam, quum harum rerum mentionem faciam cōmonente me ueritate, ut speculationes inter dicendū occurrentes retegam. Quum enim Dominus dixerit ad Dauid. De fructu uentris tui ponā super sedem tuam: & hoc, Iurauit Dominus Dauid, & non pœnitebit eum: manifestum est, quod intransmutabilis est Dei promissio. Et primū, quod iuramentum apud Deum quid aliud est quā quod dicit Dominus, Per me ipsum iurauī. Non enim per maiore habet Deus iurandum, sed neq; iurat Deus, uerū ad declarationem confirmationis sermo ille uim habet. Cum iuramento enim iurauit Dominus Dauid: De fructu uentris tui, ponam super sedem tuam. Testantur autem Apostoli, quod ex semine Dauid oportebat Christū generari, uelut etiam generatus est Dominus noster Iesus Christus. Omittam autem plura testimonia, ut ne (uelut dixi) longius orationem extendam. Fortassis autem dixerit aliquis: Si Christus genitus est ex semine Dauid secundum carnem, hoc est, ex sancta uirgine Maria, qua ratione super sedem Dauid non sedet? Venerunt enim, inquit Euangelium, ut ungerent ipsum in regem: quo cognito secessit, & occultatus est in Ephraim ciuitate deserti. Quum igitur peruenimus nos ad locum huius dicti, & interrogati simus de hoc testimonio ac proposito, Qua ratione carnaliter impletum non est in Salvatore, ut sedeat super thronum ac sedem Dauid, (quidam enim putauerunt hoc impletum non esse) rem ipsam uelut se habet referemus. Nulla enim dictio sanctæ Dei scripturæ intercudit. Thronus igitur Dauid & regia sedes, est sacerdotiū in sancta Ecclesia, quam dignitatem regiam, simulq; pontificiam simul cōiunctim largitus est Dominus sanctæ Ecclesiæ suæ, translato in ipsam throno Dauid non deficiente in æternū. Illic enim per successionem durauit thronus Dauid usq; ad ipsum Christū, non deficientibus principibus ex Iuda, donec uenit cui restabant quæ reseruabantur ipsi, & ipse expectatio gentium, inquit. Desiuerunt enim in Christi aduentu principes per successionem ex Iuda, qui usq; ad Christum præfederunt. Intercidit enim ordo, & cessauit, quando ipse natus est in Bethleem Iudeæ tempore Alexandri, qui erat de genere sacerdotali ac regio. A quo Alexandro intercudit hæc fors, à temporibus ipsius & Saalinx, quæ etiam Alexandra appellatur, in temporibus Herodis regis, & Augusti Romanorum imperatoris. Hic Alexander unus ex unctis & præsidibus existēs, etiam diadema sibī ipsi imposuit. Cōiunctis enim duabus tribubus, regia ac sacer-

Thronus Dauid quid sit.

A sacerdotali, Iuda inquam & Aaron, & tota tribu Leui, sic reges ac sacerdotes fiebant. Nihil enim ex ænigmatibus sanctæ scripturæ aberrauit. Tunc uerò deinceps rex alienigena Herodes, & non amplius successores Dauid diadema imponebāt, translata regia sede in Christo ad ecclesiā. Et à domo quidem carnali Iuda & Israël, regia dignitas translata est: firmiter autē sedet thronus in sancta Dei ecclesia in aeternū, ex duplici origine dignitatem habēs, regia ac sacerdotali. Et regiam quidem à Domino nostro IESU Christo iuxta duos modos, & quia est ex semine Dauid regis secundum carnem, & quia ipse est rex maior à seculo secundum deitatem. Sacerdotalem uerò, quia ipse pontifex, & pontificum præfectus, constituto statim Iacobo fratre appellato & Apostolo, episcopo, qui primus filius ipsius Ioseph natura erat, frater autem Domini uocabatur, propter conuersationem. Erat enim hic Iacobus filius Ioseph, ex uxore Ioseph, non ex Maria, uelut multis locis hoc à nobis relatum est, ac manifestius declaratum. Sed & reperimus ipsum eo quod ex Dauid esset, propterea quod esset filius Ioseph, etiam Naziræum factum. Erat enim primogenitus ipsius Ioseph, ac sanctificatus. Insuper uerò etiam sacerdotio ipsum functum esse, iuxta uetus sacerdotium reperimus. Quapropter etiam mittebatur ipsi semel in anno ingredi ad sancta sanctorum, uelut lex pontificibus præcepit, sicut scriptum est. Sic enim multi retulerunt ante nos de ipso, Eusebius & Clemens, atque alij. Sed & folium siue bracteam in capite gestare ipsi licebat, quemadmodum relatione fide digni uiri in suis cōmentarijs testati sunt. Sacerdos itaque est, uelut dixi, Dominus noster Iesus Christus in aeternum, secundum ordinem Melchisedec, simulque rex iuxta ordinem ex supernis, ut transferat sacerdotium simul cum lege. Ex semine uerò Dauid propter Mariam, sedens in throno in aeternum, & regni eius non erit finis. Oportebat enim ipsum nunc transferre ordinem tum sacerdotij, tum regni. Nam regnum ipsius non est de terra, uelut dixit in Euangelio ad Pontium Pilatum: Regnum meum non est de hoc mundo. Nam cum Christus omnia impleat per ænigmata, argumenta de ipso proposita ad aliquam usque mensuram perueniunt. Non enim uenit ut regni progressum acciperet, qui semper regnat. largitus est autem sub se constitutis regnum, ut ne diceretur à paruis ad maiora procedere. Manet enim thronus ipsius, & regni eius non erit finis, & sedet super thronum Dauid, ita ut regnum Dauid unā cum pontificatu transtulerit ac largitus sit seruis suis, hoc est pontificibus catholice Ecclesie. Et multa sunt quæ de hoc dici possunt. Veruntamen quando ad locum deueni, ut dicerem ob quam causam Iesæi appellabantur, priusquam uocarentur Christiani qui in Christum crediderunt, ea de causa diximus, quod Iesse pater fuit Dauid. Et siue ex Iesse, siue ex nomine Iesu Domini nostri, appellati sunt Iesæi, propterea quod ex Iesu procederent, quum discipuli eius essent, aut propter nominis Domini etymologiam. Iesus enim in Hebraica lingua curator appellatur, aut medicus, & saluator: nihilominus hoc nomen habuerunt, priusquam ipsi Christiani uocarentur. Ab Antiochia autē, uelut supra meminimus, & sicut ueritatis ratio habet, discipuli & uniuersa Ecclesia Dei, Christiani uocari cœperunt. Repereris autē o studiose, etiam hoc argumentum in cōmentarijs Philonis, in libro de Iesæis ab ipso inscripto. Qui horum conuersationem, & laudes horū exequens, & monasteria ipsorū in uicinia circum Mariam paludem recensens, non de alijs quibusdam narrauit quā de Christianis. Hic enim quum esset in regione (Mareotim autē locum appellant) & deductus esset ab ipsis ad monasteria eius loci, magnam utilitatem assequutus est. In diebus enim paschatis illic uersatus, & uitam ipsorū uidit, & quomodo quidam per sanctam paschatis hebdomada omni esu dilato degebāt, alij uerò interpositis duobus diebus edebāt, alij etiam in uesperam. Fuerunt autē hæc omnia à uiro peracta ad tractationē argumenti de fide ac cōuersatione Christianorū. Tunc igitur uocabantur Iesæi per modicum tempus, post assumptionem Saluatoris, & Marco in Aegyptiorū regione Euangelij prædicante. Iuxta hæc tempora rursus aliqui ex Apostolis prodierunt, sectatores nimirū: dico autē Nazoræos, de quibus hic tracto, qui erant quidem ge-

Christi regnū ubi sit.

Iacobus episcopus.

Iesus quid Hebraeis sit.

Christianorū appellatio.

Philonis scripta.

nere Iudæi, & legi addicti, ac circumcisionem habentes. Verum quemadmodum qui A
de specula ignem conspicati sunt, non intelligunt qua de causa illi rogi incende-
runt, num utilitatis ac usus alicuius gratia hoc faciunt, aut ut uitæ suæ obsonia ad
esum per ignem parent, aut ut lignorum quorundam ac sarmentorum, quæ ignis con-
sumere solet, extirpationem faciant: sic etiam ipsi per imitationem igne accenso, se-
ipsos incenderunt. Quum enim solum nomen IESU audiuissent, & diuina signa quæ
per Apostolorum manus fiebant uiderent, etiam ipsi in Christum credebant. Gnari uero
ipsum ex Nazareth in utero conceptum esse, & in domo Ioseph educatum, & propte-
rea in Euangelio Iesum Nazoræum uocari, uelut etiam Apostoli Iesum Nazoræum
dicunt, uirum approbatum, & in signis & in miraculis, &c. hoc nomen sibi ipsis impo-
Nazaræi alij
à Nazoræis,
itemq; Naza-
ræis.
fuerunt, ut Nazoræi appellentur: non autem Naziræi, hoc est sanctificati. hæc enim
dignitas olim primogenitorum fuit, ac Deo dicatorum. De quorum numero unus
fuit Sampson, & alij post ipsum, & multi ante ipsum. Sed & Ioannes Baptista ex iis-
dem sanctificatis Deo unus fuit, & uinum ac siceram non bibit. Talibus enim hæc ui-
ta uelut dignitati congrua decernebatur. Alij uero Nasaræos seipsos uocauerunt.
Fuit enim Nasaræorum hæresis ante Christum, & Christum non nouit. Sed & o-
mnes homines Christianos Nazoræos uocabant, uelut dixi, & sic accusantes Pau-
lum Apostolum appellant: Hunc hominem inuenimus pestem & peruersorem po-
puli, præsidemq; sectæ Nazoræorum. Sanctus autem Apostolus non negat quidem B
nomen, non confitens horum hæresim: sed nomen ab aduersariorum malignitate
propter Christum sibi illatum benignè suscipiens, coram tribunali dicit: Neq; in tem-
plo inuenerunt me cum aliquo disputantem, aut congregationem aliquam turbæ
facientem, neq; quicquam eorum ob quem me accusant feci. Confiteor autem hoc
tibi, quod iuxta uiam, quam hæc secta ac hæresis appellant, sic Deum colo, credens
omnibus quæ scripta sunt in lege ac prophetis. Et non mirum est quod Apostolus se
ipsum confitetur Nazoræum, quum omnes tunc Christianos hoc nomine appella-
rint, propter Nazareth ciuitatem: alio non existente nominis usu ad hoc tempus,
quæ ut homines Christo credentes sic appellarent, de quo scriptum est, quod Nazo-
ræus uocabitur. Nam etiam nunc homines omnes hæreses æquiuocè Christianos
uocant, qui Christiani non sunt: Manichæos inquam, & Marionistas, Gnosticosq;
atq; alios. Et tamen unaquæque hæresis, etiam si aliud nomen habeat, hoc gaudens
suscipit, quia per nomen ornatur. Videntur enim se ob nomen Christi iactare, non
item fidem & opera. Sic etiam sancti Christi discipuli, tunc discipulos Iesu seipsos
uocabant, uelut etiam erant. Quum autem ab alijs Nazoræi appellabantur, non
renuebant, scopum considerantes eorum qui ipsos sic appellabant, quod uidelicet
Iesus Nazo-
ræus appel-
latus.
propter Christum ipsos sic uocabant. Nam & ipse Dominus IESVS Nazoræus uo-
cabatur, quemadmodum habent Euangelia & actus Apostolorum, propterea C
quod in Nazareth ciuitate, quæ nunc uicus est, educatus esset in domo Ioseph, na-
tus uero secundum carnem in Bethleem ex Maria uirgine, desponsa ipsi Ioseph, qui
in eandem ciuitatem transmigravit, postquam à Bethleem digressus in Galilæa ha-
bitauit. Porro relati hi heresiota, de quibus hic uerba facio, omisso nomine Iesu,
neque Iesæos se uocauerunt, neque in Iudæorum nomine permanserunt, neque
Christianos seipsos appellauerunt, sed Nazoræos, à loci uidelicet Nazareth urbis
cognomine. Per omnia uero sunt Iudæi, & nihil aliud. Utuntur autem hi non solum
novo testamento, sed etiam ueteri, uelut etiam Iudæi. Non enim renunciau-
erunt legi & prophetis, & receptis apud Iudæos libris, uelut antea relati: neq; aliud quid
hi sentiunt, sed iuxta prædicationem legis, sicut & Iudæi, omnia rectè confitentur,
absque hoc uidelicet quod in Christum credunt. Confitentur enim & mortuo-
rum resurrectionem, & ex Deo omnia facta esse. Vnum autem Deum profitentur,
& huius filium IESVM CHRISTVM. In Hebraica uero lingua optimè sunt
exercitati. nam apud ipsos lex & prophetæ & recepti à Iudæis libri, Regnorum ui-
delicet & Paralipomena, & Esther, & alij omnes Hebraicè leguntur, uelut etiam
apud Iudæos. Verum in hoc solum à Iudæis differunt, itemq; Christianis, quod
Iudæis

A Iudæis quidem non consentiunt, eo quod in CHRISTVM credunt. Cum Christianis uerò non conspirant, eo quod adhuc legi sunt alligati, circumcisioni que ac sabbato, atque alijs. De CHRISTO uerò non habeo quod dicam, an ipsi prædicta Cerinthi improbitate ducti nudum hominem ipsum putent: aut uelut ueritas ipsa habet, per Spiritum sanctum ex Maria genitum esse affirmant. Est autem hæc Nazoræorum hæresis in Berræorum regione circa cauam Syriam, & in Decapoli circa Pellæ partes, & in Basanitide quæ Cocaba appellatur, & Cocaba Hebraicè dicitur. Illinc enim initium factum est, post discessum a Hierosolymis omnibus discipulis in Pella habitantibus, quum CHRISTVS iussisset relinquere Hierosolyma, ac secedere, quoniam passura esset obsidionem. Et hac de causa Berræam habitantes, illic, uelut dixi, uitam degebant. Hinc Nazoræorum hæresis initium habuit. Errauerunt autem & hi, circumcisionem iactantes. Et adhuc tales sub maledictione sunt, non potentes legem implere. Quomodo enim poterint implere ea quæ dicta sunt in lege? Nempe ter in anno uideberis coram Domino Deo tuo, circa azymorum festiuitatem, & tentoriorum fixorum celebritatem, & Pentecosten, in loco Hierosolymorum. Conclufa enim lege, & his quæ in lege sunt expleri non potentibus, omnibus sancte mente præditis manifestum fuerit, quod Christus uenit completor legis, non legem destructurus, sed legem impleturus, & maledictionem ablaturus contra legis transgressionem decretam. Postquam enim Moses omne mandatum præcepit, ad finem libri peruenit, & totum in maledictionem conclusit, dicens: Maledictus omnis qui non perseuerat in omnibus uerbis quæ scripta sunt in hoc libro, ut faciat ea. Venit igitur soluens quidem ligata uinculis maledictionis, largiens autem nobis pro parujs impleri non potentibus maiora, & non alterum alteri pugnantia ad operis impletionem, uelut priora illa. Sic enim etiam antea per omnes sectas, sepe de sabbatismo & de circumcisione atque alijs elaborauimus, quomodo Dominus nobis perfectiora largitus est. Quomodo igitur poterint tales excusationem habere, qui Spiritui sancto non obediuerunt, per Apostolos ad eos qui ex gentibus crediderunt loquuto: Ne onus imponatis, præter ea à quibus necesse est abstinere, sanguinem scilicet, & suffocato, & scortatione, & eo quod simulachris sacrificatum est: Quomodo uerò non excident à gratia Dei, quum Paulus apostolus dicat: Si circumdimini, Christus uobis nihil proderit. Qui in lege gloriimini, ex gratia excidistis. Sufficiet igitur & in hac secta breuis hæc nostra dissertatio. facile est enim tales deprehendere ac confutare, & sunt magis Iudæi, & nihil aliud. Verum hi Iudæi ualde inimici sunt. Non solum enim Iudæi hos odio habent, sed exurgentes mane, & in meridie, & circa uesperam, ter in die, quando preces perficiunt in suis synagogis, detestantur ipsos ac execrantur, dicentes: Maledic Deus Nazoræis. Nam his amplius aduersantur, propterea quod cum ex Iudæis ipsi sint, Iesum prædicant esse Christum, id quod aduersissimum est his qui adhuc Iudæi sunt, & Christum non susceperunt. Habent autem Matthæi Euangelium perfectissimum Hebraicè. Apud ipsos enim hoc clarè, quemadmodum ab initio scriptum est, Hebraicis literis adhuc seruatur. Non noui autem an etiam genealogias ab Abraam usque ad Christum amputauerunt. At quando etiam hanc hæresim uelut debilem uespam, & dolorem per uenenum inducentem deprehendimus, & per ueritatis doctrinam contriuimus, ad sequentes, o charissimi, pergamus, à Deo auxilium implorantes.

Contra Ebionæos, XXX sectam.

EBion, à quo Ebionæi, deinceps sequens, & similia his sentiens, multiforme monstrum, & ut ita dicam, fabulosæ illius multicipitis hydræ serpentariam formam in seipso exprimens, rursus in mundo exortus est, ex horum quidem schola existens, uerum alia præter hos prædicans ac exponens. Quemadmodum enim si quis copulasset sibi ornamentum ex diuersis lapillis preciosis & uestem uarietatam, & splendide se exornasset: sic hic uiceuersa, quicquid horrendum est ac perniciosum & abominabile, informeque ac incredibile, & odio plenum, id à singulis sectis accepit, & seipsum in omnes efformauit. Samaritarum enim habet abominationem,

Nazoræorū à
Christianis dis-
serentia.

Cocaba

Matthæi Euan-
gelium hebrai-
cè scriptum.

Ebion.

Iudæorum nomen, Osseorum uerò & Nazoræorum ac Nasaræorum opinionem, A
 Cerinthianorum formam, Carpocratianorum improbitatem, & Christianorum ha-
 bere uult appellationem: non enim profectò etiam actionem & mentem & scien-
 tiam, & Euangeliorum ac Apostolorum de fide assensum: uerùm medius, ut ita di-
 cam, inter omnes existens nihil est. Sed in ipso impletur quod scriptum est: Penè e-
 ram in omni malo, in medio Ecclesiæ ac synagogæ. Quum igitur Samarita quidem
 sit per abominationem, nomen abnegat: Iudæum autem seipsum confitens, Iudæis
 se opponit: & quidem consentiens ipsis in parte, uelut postea in demonstrationi-
 bus de hoc, & in ipsius confutatione, Deo opitulante declarabimus. Hic enim Ebion
 contemporaneus horum fuit, ab ipsis uerò cum ipsis procedit. Primum porro ex af-
 frictu & semine uiri, hoc est Ioseph, Christum natum esse dixit, uelut etiam antea à
 nobis dictum est, quòd eadem cum alijs in omnibus sentiens, in hoc solum differe-
 bat, quòd in lege Iudaismo addictus erat, circa sabbatismum ac circuncisionem, aliàq;
 omnia quæ apud Iudæos ac Samaritas perficiuntur. Adhuc plura uerò hic præter
 Iudæos, uelut Samaritæ, peragit. Addidit enim, ut obseruent contingere aliquos ex
 alijs gentibus: & quotidie si quando mulieri coniunctus fuisset, & ab ipsa surrexis-
 set, baptizabatur in aquis, si copia esset marina, aut etiam alijs. Sed & si occurrisset a-
 licui regressus ab immersione in aquas ac baptismo, similiter rursus decurrebat ad
 immersionem, atque hoc sæpe unà cum uestimentis. Nunc uerò interdicta sunt om-
 nino apud ipsos uirginitas & cōtinentia, uelut etiam apud alias similes huic sectas. B
 Tunc enim uirginitatem magnificabant, nimirum propter Iacobum fratrem Domi-
 ni: & suos libros ad seniores ac uirgines scribunt. Initium autem huius coepit post
 Hierosolymorum captiuitatem. Quando quidem enim omnes in Christum creden-
 tes eo tempore in citeriore regione habitabāt, maiori ex parte in Pella ciuitate qua
 Pellam habitāt
 Christiani. dam Decapolis, quæ in Euangelio scripta habetur, prope Batanæam & Basanitidē
 regionem, tunc eo digressis, & ipsis isthuc uitam degentibus, ex hoc occasio conti-
 Cocaba. git Ebioni. Et incipit quidem habitationem habere in Cocaba uico quodam, in par-
 tibus Carnaim, Arnem, & Astaroth, in Basanitide regione, uelut fama ad nos perla-
 ta habet. Hinc sanè malam suam doctrinam auspicatur, unde & Nazoræi supra mi-
 hi indicati sunt. Hic enim coniunctus illis, & illi huic, uterq; de propria improbitate
 alteri impertiuit. Et differunt quidem alter ab altero in aliqua re, uerùm in mentis
 peruersitate se mutuò expresserunt. Iam uerò in alijs quoque libris, in alijs item se-
 ctis, dictum à me est, de loci Cocaborum situ, & de Arabia per longum. Et primum
 quidem Ebion, uelut dixi, CHRISTVM ex semine uiri, hoc est ipsius Ioseph, esse
 decreuit. Temporis uerò progressu, & hucusque sectatores eius, propria mente ad
 inconstantiam ac hæsitacionem conuersa, alij aliter apud ipsos de Christo narrant.
 Elxæus pseudo
 propheta. Fortassis autem ab eo quòd coniunctus fuit ipsis Elxæus pseudopropheta, apud C
 Sampsenos et Osseos, ac Helcesseos appellatos, uelut ille, imaginationem quandā
 de Christo & de sancto Spiritu recensent. Quidam enim ex ipsis etiam Adam Chri-
 stum esse dicunt, illum primum formatum, & à Dei inspiratione insufflatum. Alij in-
 ter ipsos ex supernis quidem esse, præ omnibus uerò creatum esse, ut qui spiritus sit,
 & super angelos sit, omnibusq; dominetur, & Christus appelletur, & illic seculum
 sortitus sit: ueniat autem huc quādo uult, uelut etiam in Adam uenit, & patriarchis
 apparuit corpore induto, & ad Abraam uenit, & Isaac ac Iacob. Idem in extremis
 diebus uenit, & ipsum corpus Adam induit, & conspectus est homo, & crucifixus
 est, & resurrexit, & ascendit. Rursus autem quando uolunt, dicunt non: sed in ipsum
 uenit spiritus, qui est Christus, & induit ipsum qui Iesus appellatur. Et multa est a-
 pud ipsos uertigo, aliàs aliter atq; aliter de ipso tractantibus. Et suscipiunt quidem
 etiam ipsi Euangelium secundum Matthæum: nam hoc solo etiam ipsi, uelut Ce-
 rinthus & Merinthus, utuntur. Appellant autem ipsum Euangelium secundum He-
 bræos, sicut reuera habet, quòd Matthæus solus Hebraicè & Hebraicis literis in no-
 uo testamento Euangelij editionem ac prædicationem fecit. Iam uerò etiam aliqui
 dixerunt, Euangelium secundum Ioannem de Græca lingua in Hebræam transla-
 tum

A tum esse, & in Iudæorum gazophylacijs haberi, his uidelicet quæ sunt in Tiberiade, & repositum esse inter apocrypha, uelut quidam Iudæi ad fidem conuersi ex ætate nobis exposuerunt. Quin & librum actuum Apostolorum similiter ex Græca lingua in Hebraicam conuersum, fama refert illis in gazophylacijs haberi, ut etiam ex hoc Iudæi hi qui legerunt & nobis recensuerunt, in Christum crediderint. Erat autem ex ipsis quidam Iosephus, non scriptor & historiographus ille uetus, sed à Tiberiade, qui temporibus Felicis Constantini Imperatoris illius senioris uixit, & ab ipso Imperatore Comitum dignitatem assequutus est, & potestatem accepit ædificandi ecclesiam Christo in eadem Tiberiade, & in Diocæsarea, & in Capernaum, & alijs ciuitatibus. Et multa passus est ab ipsis Iudæis, priusquam Imperatori manifestaretur. Hic Iosephus inter dignitate præstantes uiros apud ipsos connumeratus erat. Sunt autem hi post patriarcham Apostoli appellati, assidentq; patriarchæ, & cum ipso sæpe assidue in nocte ac die degunt, cõsulendi gratia, & ut referat ad ipsum ea quæ sunt in lege. Patriarcha autem illo tempore Ellet nomine erat. Arbitror enim Iosephum sic nomen ipsius dixisse, si non ex tempore fallor: ex genere uerò Gamaliel erat, qui apud ipsos patriarcha fuit. Ratiocinari autem licet, uelut etiam alij prodiderunt, hunc esse generis illius primi Gamalielis, qui temporibus Saluatoris uixit, & secundum Deum consilium dedit, ut abstinerent ab insidijs contra Apostolos

B struendis. Quum autem mortui uicinus esset Ellet, cupiuit Episcopum uicinum urbi Tiberiorum ad se uenire, & accepit ab ipso sacrum lauacrum in excessu, per medicæ curationis prætextum. Ipsum enim per prædictum Iosephum, uelut qui medicus esset, accersiuit, & omnibus à se remotis episcopum rogauit, dicēs: Largire mihi signaculum in Christo. ille uerò accersitis ministris, præcepit aquam parari, uelut qui morbi gratia auxilium aliquod adhibere uellet, quum per aquas grauiter ipse patriarcha ægrotaret. Ministri autem fecerunt iussa: non enim nouerunt, quum patriarcha pudoris gratia omnes à se remouisset. Quare sic sacro lauacro ac sanctis mysterijs patriarcha dignus euasit. At uerò Iosephus mihi ipsi hæc retulit. ex ore enim ipsius hæc omnia audiui, & non ab aliquo alio, in senecta ipsius, circa septuagesimum ætatis ipsius annum, aut etiam ultra. Ab ipso enim perductus sum ad Scythopolim. Cum enim migrasset à Tyberiade, possessiones illuc in Scythopoli præclaras acquisiuit. Nam in domo ipsius beatus Eusebius Italiæ episcopus urbis Fregellæ, à Constantio ob fidem orthodoxam fugatus, hospitio exceptus erat: & ad huius uisitationem ego & alij fratres illuc profecti, etiam ipsi apud ipsum diuertimus. Ex conuersatione uerò ipsius Iosephi intra aedes eius, & de rebus ipsius percunctantes, & cognoscentes quod ex illustribus apud Iudæos fuit, exquirentes quæ ipsius propositum, & quomodo ad Christianismum deuenit, hæc omnia clarè audiui-

C mus, & non ex auditu alterius cuiusdam. Vnde etiam memoratu digna ad credentium ædificationem opinati, ea quæ circa uirum sunt transacta, propter ea quæ in Hebraicam linguam translata in gazophylacijs reposita sunt, non incassum omnem rem prædicti Iosephi apposui. Erat enim uir qui non solum Christianus fidelis fieri dignus factus est, sed qui etiam Arianos ualde notauit. In illa enim ciuitate, Scythopoli inquam, solus hic orthodoxus fuit, omnes uerò alij Ariani. Et nisi Comes fuisset, & Comitum dignitas Arianorum persecutionē ab ipso prohibuisset, non sustinuisset hic uir in urbe morari, præsertim sub Patrophilo Ariano episcopo, qui multum potens fuit & diuitijs & austeritate, & apud regem Constantium noticia, ac dicendi libertate. Erat porro & alius quidam iunior in urbe ex Hebræis rectam fidem habens, qui non ausus fuit in aperto, sed occultè nos uisitabat. Verisimile uerò quiddam ac ridiculū Iosephus narrabat, & puto etiā hæc ipsum uera dixisse. Dicebat enim, quod mortua ipsius conthorali, ueritus fuerit ne ipsum raperent Ariani, ac clericum efficerent. sæpe enim blanditi ipsi fuerant, & si hæresi ipsorum crederet, polliciti maiores profectus, uel etiam episcopatū. qua de causa dicebat se alteri uxori cõiunctū esse, quo ipsorum electiones effugeret. Verum redeo ad narrationē argumenti de patriarcha, & ipso Iosepho, ut si qui legere uelint, per illius uerba à me relata,

*Gazophylacia
Iudeorum in
Tiberiade.*

*Comitum di-
gnitas.*

*Ellet patriarcha
Iudeorum
Christianus fit.*

*Iosephus comes
ex Iudæo Chri-
stianus factus.*

*Eusebius Fre-
gellæ episcopus
exul.*

*Clerici facti à
defunctis pri-
mis uxoribus.*

relata, idipsum exacte clarum faciamus. Et iam, uelut ille narrabat, patriarcha lau- A
 crum suscipiente, per commissuras in foribus introspiciens, inquit, considerabam que
 ab episcopo ac patriarcha fiebant, menteque recondebam, & apud me ipsum repo-
 nebam. Et idem patriarcha auri molem quandam satis magnam in manibus habes,
 extenta manu episcopo dabat dicens: Offer pro me. scriptum est enim, per sacerdo-
 tes Dei ligari ac solui in terra, & erunt eadem ligata ac soluta in celo. Quum igitur
 hac facta essent, inquit, & apertae essent fores, interrogabatur patriarcha a uisitantibus,
 quomodo per auxilium se haberet: & confitebatur se optime habere. Etenim
 norat quod dicebat. Postea uero quum episcopus per duos aut tres dies saepe ipsum
 uisitaret in medici praetextu, obdormiuit patriarcha cum bono deposito, tradito
 proprio filio ualde iuvene, ipsi Iosepho & alteri cuidam aequissimo. Omnia itaque
 peragebantur per hos duos, propterea quod patriarcha adhuc puer & infans esset,
 & in manibus ipsorum educaretur. In hoc tempore, quum mens Iosephi saepe uexa-
 retur per mystica quae facta erant in lauacri tractatione, considerabat qui nam fa-
 ceret. Et erat quaedam gazophylacii domus conclusa: gaza autem in Hebraea lin-
 gua significat thesaurum. Quum itaque multi multa cogitaret de hoc gazophylacio,
 propter conclusionem per sigillum, Iosephus clandestine ausus id aperuit, & pecu-
 nias nullas reperit, uerum libros pecunijs praestantiores. Legens autem inter hos,
 uelut iam dixi, Euangelium secundum Ioannem, de Graeca lingua in Hebraea trans- B
 latum, inueniebat etiam Actus Apostolorum. Quin & Euangelium secundum Mat-
 theum, Hebraicam plantam. Et his perlectis, rursus animo uexabatur, tristatus quo-
 dammodo de fide Christi. Iam uero ex duobus argumentis compunctus, nimirum
 librorum lectione, & mystico patriarchae ductu ac imitatione: & tamen corde indu-
 rabatur, qualia fieri solent. Cum autem in his attereretur, adolescit puer relictus ab
 Ellet, qui in patriarcham educabatur. nemo enim alius rapit principatus apud Iu-
 daeos, sed filius patri succedit. Vbi igitur ad uigorem aetatis adolescens peruenisset,
 corrumpebant ipsum quidam coetanei ociosi, & adsuetae malis. Fortassis autem, ut
 puto, Iudas hic uocabatur. Non tamen certo scio, propter tempus. Transulerunt
 itaque coetanei iuniores, ad multa mala studia, ad corrumpendas mulierculas, & libi-
 dines scelestas, ita ut per magicas quasdam incantationes conarentur ipsi opitulari
 ad proteruitatem, illecebras quasdam perficiendo, & per praestigias cogendo libe-
 ras mulieres, ut necessario perducerentur eo ut ab illo corrumperentur. Iosephus au-
 tem, & ille alter cum ipso senex, necessario puerum comitantes, aegre ferebant, & saepe
 reprehendebant ipsum, atque uerbis admonebant. Ille uero magis adolescentibus
 obediebat, occultans turpia, & negans. Neque enim audebat Iosephus aperto sermo-
 ne eloqui illius facinora, sed uelut per scientiam exhortabantur. Proficiscuntur itaque
 ad Gadara ad aquas calidas, quo loco singulis annis conuentus celebratur. Acce- C
 dunt enim undique qui lauare uolunt ad dies aliquot, morborum uidelicet depo-
 nendorum gratia: id quod diabolicum est strategema. Vbi enim miracula a Deo fa-
 cta sunt, ibi aduersarius perniciose sua retia ponere anticipauit. Nam uiri & foeminae
 illic lauantur. Iuxta Sycyriam uero foemina quaedam libera in balneo erat, formae pul-
 chritudine excellens. Et adolescens ille proteruitatis suae consuetudine illectus, de-
 ambulans in aere, latus suum ad foeminae latus affricuit. Illa autem signauit se in no-
 men CHRISTI, ut quae Christiana esset: cui neque necessarium erat delinquere, &
 inter uiros ac foeminas lauare. Contingunt autem haec simplicibus & idiotis homi-
 nibus, qui per praceptorum negligentiam non sunt muniti doctrina. Et tamen ut
 ostenderet Deus sua miracula, adolescenti suus conatus non successit, ipsi inquam pa-
 triarchae. Misit enim ad ipsam, & munera constituit: illa uero nuncijs contumelia af-
 fectis, non flectebatur proterui illius inani opera. Hinc auxiliarij eius cognito ado-
 lescentis dolore, quem ex foemina illa conceperat, aggrediuntur maiores quasdam
 praestigias construere, uelut ipse Iosephus mihi per longum clare exposuit. Abdu-
 cunt enim miserum illum adolescentem post occasum solis in propinquas tumbas
 (sepulchra autem sic appellantur, spelunca uidelicet in petris effossa ac constructa)
 illuc

*Gaza Hebraeis
thesaurus.*

*Euangelium Io-
annis, et Actus
Apostolorum
Hebraice.*

*Aquae calidae
in Gadara.*

A illuc abducunt prædictum adolescentem præstigiatores qui cum ipso erant, & incantationes ac eiurationes & studia impietatis plena in ipsum faciunt, & in nomen prædictæ foeminae. Caterum ex uoluntate Dei hæc in mentem ueniunt alterius senioris qui cum Iosepho erat, & ille sentiens quæ fiebant, ea Iosepho communicat. & primum quidem miserum seipsum pronuncians, dixit: Miseri (inquit) nos o frater, & perditionis uasa, cui assidemus: Iosephus autem causam percunctatus, non prius audiuit ex ipso per sermones, quam ubi senex correptum ipsum manu abduxisset eò, ubi conuentum perditum illi cum adolescentulo in monumentis incantationis gratia faciebant. & præ foribus quidem stantes, quæ ab illis fiebant, auscultabant: illis uero egredientibus, secedebat. Nondum enim multa uespera erat, sed uelut esse solet ad solis occasum, oculo adhuc obscure uidere potente. Post exitum igitur impiissimorum e monumento, ingressus est Iosephus, ac deprehendit etiam alia quædam curiositatis studia humi prostrata, quib. ubi urinam & sanguinem adiecissent, & puluerem ammiscuissent, illi egressi sunt, uelut ille dixit. Cognouit autem insidias, ob qualem foeminam hæc ab ipsis maleficè perpetrata essent, & obseruabat an præualerent. Vbi igitur non præualuerunt præstigiatores (nam per signaculum Christi, & fidem, foemina auxilium percepit) cognouit adolescentem per tres noctes tolerare, ac expectare foeminae accessum: deinde uero pugnare aduersus eos qui hanc curiositatem fecerant, quod assequutus illam non esset. Hoc tertium instructionis ad fidem opus Iosepho contigit, quod non ualuit incantationis uis, ubi erat nomen **CHRISTI** & signaculum crucis. Non tamen persuasus est ut Christianus fieret. Postea porro apparet ipsi in somnis **CHRISTVS**, dicens: Ego sum **IESVS** quem parentes tui crucifixerunt, uerum crede in me. Ille uero nondum persuasus, incidit in morbum magnum, & desperatum. At Dominus rursus apparet ipsi, iubens ut credat in ipsum, & sanitatem assequuturum esse promittens. Ille uero promissione facta rursus sefellit, & in duritia permansit. Recidit autem secundario in morbum, eum que similiter desperatum: relictus que uelut moriturus a cognatis suis Iudæis, quod mysticè ab ipsis semper fieri solet, id ab his audiuit. Nam uir quidam senior legisperitus eum accedens, in aurem insusurravit, dicens: Crede in **IESVM** crucifixum sub Pontio Pilato præside, qui filius est Dei, & ex Maria postea natus est, & **CHRISTVS** Dei est, & ex mortuis resurrexit: nam ipse ueniet iudicare uiuos ac mortuos. Hæc ipse Iosephus palam mihi recitauit, id quod uerè dicere possum. Sed & ab alio quodam tale quid audiui, qui adhuc Iudæus erat, propter metum Iudæorum, sed inter Christianos sæpe uersabatur, & Christianos colebat ac diligebat, atque mihi comes erat in deserto Bethel & Ephraim, dum ad montanam regionem ascenderem a Hierichunte, & obijcerem ipsi de Christi aduentu, ipso nihil contradicente. Quum autem admirarer, & interrogarem ipsum causam (erat enim & legisperitus, & contradicere potens) cur non contradiceret, sed persuaderetur tot ac talia de **CHRISTO IESU** Domino nostro audiens: reuelauit mihi etiã hic, quod morti uicinus audiuerit ab ipsis susurrum in aurem, nimirum Iesus Christus crucifixus filius Dei de te iudicaturus est. Verum hæc mihi de his, & circa hunc sermonem hoc loco, uelut quæ reuera audiui, apposita sint. Iosephus autem adhuc ægrotabat. & quum audiuisset a seniore, uelut dixi, cum alijs, **IESVS CHRISTVS** te iudicaturus est, adhuc obdurabatur. At Dominus rursus ex benignitate sua per somnii uisum, Ecce, inquit, sano te: sed tu ubi surrexeris, crede. Vbi autem conualuisset rursus a morbo, non credidit. Itaque sano ipsi rursus Dominus apparet per somnium, conquerens de ipso ob quam causam non crederet. & promittit ipsi Dominus dicens: In certitudinem fidei, si quod uolueris signum diuinum in nomine meo operari, inuoca me, & ego faciam. Erat autem quidam infans in ciuitate, qui nudus per urbem circuibat, in Tiberiade uidelicet. & quum sæpe uestis indueretur ipsi, eam dilaniabat, uelut tales facere solent. Iosephus igitur uolens experiri uisionem, dubitans autem adhuc, uerecundia detinebatur. Assumit itaque hunc intro, & præclusis foribus, acceptaque aqua in manum, eaque crucis signaculo signata,

*Incantationis
uanitas.*

signata, infanum hominem resperfit, ac dixit: In nomine IESU Nazoræi crucifixi egredere dæmoniū ab ipso, & sanus fiat. Homo uerò magno clamore edito, humū prolapsus, & multa spuma ab ore emissa lancinatus, ad multum tempus immotus permansit. Iosephus itaq; putabat hominem mortuum esse. Ille uerò post tempus, perfricta facie surrexit: & conspicatus suam nuditatē, seipsum occultauit, & manus pudendis prætendit, non amplius sustinens propriam nuditatem uidere. Itaq; amiculo ex his quæ apud ipsum Iosephum erāt, indutus, ad statum prudentiæ ac modestiæ deuenit, ipsiq; uiro ac Deo magnas gratias egit. gnarus quod per ipsum salus sibi contigisset, & uirum per urbem prædicabat. Et sanè hoc signum notum factum est Iudæis qui illic erant, & multus rumor sequebatur ex his qui dicebant: Iosephus gazophylacijs apertis, & inuēto nomine Dei scripto, eoq; lecto magna signa facit. Erat autem uerum quod ab ipsis dicebatur, sed non sic uelut ipsi suspicabantur. Adhuc uerò permansit Iosephus obdūatus corde. Sed benignus Deus occasiones semper præbens salutis bonas his qui ipsum diligunt, eas exhibet hominibus qui digni facti sunt uita æterna. Accidit enim, ut postquam adoleuisset Iudas patriarcha, de quo antea diximus (fortassis enim hoc ipsi nomen erat) præmium ac remunerationem Apostolatus Iosepho daret. Et hic cum epistolis ablegatur in Cilicum terram, illincq; reuersus ab unaqua; Ciliciæ ciuitate, decimas ac primitias de his qui in prouincia Iudæorum sunt, exegit. In hoc autem tempore propius se Ecclesiæ applicat, haud scio in qua ciuitate: in amicitiamq; uenit eius loci episcopi, qui clandestinè ab ipso Euangelia petiuit, ac legi. Quandoquidem igitur uelut Apostolus (sic enim apud ipsos, uelut dixi, dignitas appellatur) potentissimus esset, & ad constitutionē bonæ disciplinæ legis (sic enim se facere prætendebat) multos malos constitutos synagogæ principes, & sacerdotes ac presbyteros, & Azanitas, quos ipsi diaconos aut ministros interpretantur, deponeret, & à dignitate amoueret, in multorum inuidiam deuenit: qui uelut ulcisci ipsum conantes, curiose hunc obseruare, & quæ ab ipso fiebant, inuestigare non parum studebant. Et ob hanc sanè causam curiosiores acruatim in domum ipsius irruerunt, & deprehendunt ipsum Euangelia perlegentem: librumq; occupant, & uirum rapiunt humi trahentes, ac clamantes, & non uulgares torturas ipsi inferentes. & abducunt quidem ad synagogam, & flagris ipsum cædunt. & per legem hoc certamen primum ipsi contigit. Institit autem episcopus ciuitatis, & abstulit ipsum. Aliquando uerò deprehendit ipsum in itinere quodam, uelut ipse nobis narrauit, & proijciunt ipsum in Cytum fluuium. Quum aut à fluctibus raperetur, cogitarunt ex cōiectura ipsum submersum esse, ac periisse. Verum ipse paulo post sacro lauacro adhibetur: seruatus enim fuit. Ascendit autem ad comitatum, & Constantini regis amicus euadit, & obtulit atq; exposuit omnem ipsi suarum rerum statum, quomodo eminentissimam apud Iudæos dignitatem habuisset, & quomodo uisiones Dei ipsi penitus apparuissent, CHRISTO ipsum uocante ad sanctam uocationem, & salutem fidei ac cognitionis suæ. At bonus ille Rex, cum Christi seruus esset in ueritate, & zelum Dei inter reges post Dauidem & Ezechiam ac Iosiam haberet, honorem dat ipsi, uelut iam dixi, dignitatis in regno suo. Comitē enim ipsum constituit, iussitq; insuper petere quicquid uellet. Iosephus autem nihil petijt, præterquam ut maximum hoc beneficium à rege consequeretur, ut permitteretur ipsi per mandatum regium, quo Christo Ecclesias ædificaret in ciuitatibus ac uicis Iudæorum, ubi nunquam quisquam potuit ecclesias extruere, propterea quod neq; Græcus, neq; Samarita, neq; Christianus inter ipsos esset: & hoc maxime in Tiberiade, & in Diocæsarea, quæ & Sepphurin appellatur, & in Nazareth, & in Capernaum. Obseruatur enim apud ipsos, ut non sit aliquis alterius gentis. Iosephus itaq; acceptis literis & potestate unā cum dignitate, in Tiberiadem uenit, habens etiam epistolas ut de regijs expensis sumptum faceret: imò etiam ipse stipendijs à rege honoratus erat. Incipit itaq; in Tiberiade ædificare. Templum autem maximū prius in urbe fuit, & puto Adrianum hoc fuisse uocatum. Quum uerò hoc Adrianū imperfectum permansisset, ciues ad publicum balneum id instaurare conabantur.

Azanite, diaconi dicti.

Ecclesiæ in Iudæorum uribus à Iosepho extructæ.

Adrianum templum.

quo

A quo comperto, Iosephus ex hoc occasione habebat. Et ubi inuenisset id per lapides quatuor cubitorum ac quatuor pedum ad aliquam altitudinem euectum, hinc incipit facere Ecclesiae structuram. Erat autem opus calce & alia materia. caminos itaque extra urbem multos facere iussit, forte septem numero: fornaces autem uernacula lingua uocant. At uero callidi & omnia facere audentes Iudaei, a praestigijs apud ipsos fieri solitis non abstinerunt. Incantationibus enim quibusdam ac curiosa sedulitate ignem ligare ac disperdere generosi illi aggressi sunt, sed non perfecte potuerunt. Cessabat itaque ignis, & non operabatur: sed extra propriam, ut ita dicam, naturam constitutus erat. Vbi autem hi qui combustilem materiam igni addere iussi erant, ligna uidelicet, siue sarmenta, nihil effecissent, Iosepho rem ipsam significauerunt. Commotus igitur uir ipse, & zelo erga Dominum correptus, extra ciuitatem currit: & ubi aquam in uase afferri iussisset, accepto uase aquae coram omnibus. (multitudo enim ingens Iudaeorum confluxerat ad spectaculum, euentum uidere cupidi, & quid Iosephus facturum esset) magna uoce crucis signaculum proprio suo digito uasi imposuit, & inuocato nomine Iesu sic dixit: In nomine IESU Nazoraei, quem crucifixerunt patres mei, & omnium horum circumstantium, fiat uirtus in hac aqua, ad reprobationem omnis incantationis ac magiae quam hi fecerunt, & ad efficaciam potentiae ignis ad perficiendam domum Domini. Et sic accepit aquam in manum, & de aqua singulos fornaces resperxit: & dissoluta sunt incantamenta, & ignis coram omnibus emerxit. Turbae uero praesentes clamore edito, Vnus Deus qui auxiliatur Christianis, secesserunt. Porro quum saepe illi uiro molesti essent, postea parte aliqua templi in Tiberiade extructa, & parua Ecclesia absoluta, sic illinc discessit. Ad Scythopolim uero digressus, illic permansit: uerum in Diocæsarea & alijs quibusdam urbibus perfecte aedificauit. Haec autem facta à me hic relata sunt, librorum interpretationis gratia, quomodo à Graeca lingua in Hebraicam Euangelium secundum Ioannem translatum est, itemque Actus Apostolorum. Et sit hic huius historiae ac narrationis finis. Reuertar autem ad Ebionem. Nam propter Euangelium secundum Mattheum, sermonis progressus coegit me apponere consequentiam cognitionis ad nos perlatae. Itaque in Euangelio apud ipsos secundum Mattheum appellato, non integro autem & pleno, sed corrupto ac mutilato (Hebraicum autem hoc appellant) habetur, quod fuerit quidam uir nomine IESVS, & ipse annorum circiter triginta, qui elegit nos, & uenit in Capernaum, ingressusque est in domum Simonis appellati Petri. & aperto ore suo, praeteriens stagnum Tiberiadis dixit: Elegi Ioannem & Iacobum filios Zebedaei, & Simonem, & Andream, & Philippum, ac Bartholomaeum, & Iudam, & Thaddeum, & Thomam, & Simonem Zeloten, & Iudam Iscariotem: & te Mattheum sedentem in telonio uocaui, & sequutus es me. Vos igitur uolo esse duodecim Apostolos, in testimonium Israel. Et erat Ioannes baptizans, & egressi sunt ad ipsum pharisaei, & baptizati sunt, & tota Hierosolyma. Et habebat Ioannes indumentum ex pilis cameli, & zonam coriaceam circumlumbos suos. Et cibus eius (inquit) mel syluestre, cuius sapor erat ipsius mannae, uelut encris, hoc est aquosa dulcedo in oleo: quod uidelicet ueritatis sermo, nem in mendacium conuerterent, & pro acridis, id est locustae uoce, encrida, hoc est aquosam olei dulcedinem in melle facerent. Principium autem Euangelij apud ipsos sic se habet: Factum est in diebus Herodis regis Iudaeae, uenit Ioannes baptizans baptismum poenitentiae in Iordane fluuio, qui dicebatur esse ex genere Aaron sacerdotis, filius Zachariae & Elizabeth: & egrediebantur ad ipsum omnes. Et postquam multa dixit, infert, quod populo baptizato, uenit etiam Iesus, & baptizatus est à Ioanne. & ut ascendit ab aqua, aperti sunt coeli, & uidit Spiritum Dei in specie columbae descendentis & ingredientis in ipsum. & uox facta est ex coelo, dicēs: Tu es filius meus dilectus, in quo mihi bene complacitum est. Et rursus: Ego hodie genui te. Et statim circumfulsit locum lux magna. Quē ubi uidisset, inquit, Ioannes dicit ad ipsum: Tu quis es Domine? Et rursus uox ex coelo ad ipsum: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacitum est. Et tunc (inquit) prolapsus Ioannes ante ipsum, dicebat: Ro-

Iudaeorum incantamenta.

Crucis signaculum.

Euangelium Matthaei apud Iudaeos mutilatum est.

Encrides pro Acridis à Iudaeis suppositum.

go te Domine, tu me baptiza. Ille uerò prohibuit ipsum, dicens: Dimitte, quia sic est **A**
decorū omnia impleri. Vide uerò mihi adulteratā apud ipsos undiquaq; doctrinā,
quomodo omnia clauda, obliqua, & nullam rectitudinē habentia. Etenim Cerin-
thus & Carpocras eodem utentes Euāgelio, ab initio Euangelij secundū Mattheū,
per genealogiam uolunt declarare **CHRISTVM** ex semine Ioseph & Marię esse.
Hi uerò alia quādam cogitant. recisis enim genealogijs apud Matthæum, initiū fa-
ciunt, uelut antea dixi, dicentes: Factū est in diebus Herodis regis Iudęæ, & Caiphæ
pontificis, uenit quidam Ioannes nomine, baptizans baptismum pœnitentię in lor-
dane fluuio, & cetera. Quandoquidem enim uolunt Iesum quidem reuera hominē
esse, uelut antea dixi, **CHRISTVM** uerò in ipso factum esse eum qui in specie co-
lumbę descendit, quemadmodū iam etiā apud alias sectas inuenimus ipsi coniun-
ctum, & esse ipsum **CHRISTVM** ex semine uiri & mulieris genitum: rursus negant
ipsum esse hominem, nimirum à sermone quem dixit Saluator, cū annunciaretur
ipsi, Ecce mater tua & fratres tui foris stant: nimirum, Quę est mater mea, & qui sunt
fratres mei: & extenta ad discipulos manu, dixit: Hi sunt fratres mei & mater mea,
qui faciūt uoluntatem patris mei. Hinc, uelut dixi, omni nequitia refertus Ebion, per
multas formas ostendit seipsum esse monstrosū, iuxta ea quę suprà sunt à me rela-
ta. Utuntur autem & alijs libris, nimirum circuitiōibus Petri appellatis, per Cle-
mentem scriptis, multa corrumpentes in ipsis, & pauca uera relinquentes, uelut ipse **B**
Clemens ipsos per omnia redarguit in epistolis quas scripsit encyclicis, quę in san-
ctis Ecclesijs leguntur: quòd alium habeant characterem fides ipsius & sermo, ab
his quę ab illis sub nomine ipsius in circuitiōibus corrupta sunt. Ipse enim uirgini-
tatem docet, & illi non admittunt. Ipse enim laudibus uehit Heliam & Dauidem &
Sampsonem, & omnes prophetas, quos illi abominantur. Itaque in circuitiōibus
totum in seipsos transtulerunt, mentientes contra Petrum multis modis, quasi ipse
quotidie se in aquam immerferit, purificationis gratia, uelut etiam ipsi. Ab anima-
tis item & carnibus ipsum abstinuisse, & ab omni edulio alio ex carnibus facto di-
cunt, uelut etiam ipsi faciunt. nam & ipse Ebion & Ebionitę penitus ab his absti-
nēt. Quum autem interrogaueris unum ex ipsis, qua de causa animatis non uescun-
tur: non habentes quod dicant, respondent imprudenter, ac dicunt, Propterea
quòd ex coitu & commixtione corporum talia sint, non uescimur. Quare ipsi toti
ex permixtione uiri et mulieris producti abominabiles sunt, iuxta ea quę ipsi ex ore
suo nugaciter euomunt. Baptisma porrò etiam ipsi accipiunt, præter hoc quòd
quotidie baptizantur, & in aquas se mergunt. Mysteria autem faciunt ad imita-
tionem sanctorum in Ecclesia, ab anno in annum per azymos, hoc est non ferment-
tatos panes. Et alteram mysterij partem per aquam solam. Duos uerò quosdam
constituunt ex Deo ordinatos, unum quidem **CHRISTVM**, alterum uerò dia- **C**
bolum. Et **CHRISTVM** quidem dicunt futuri seculi accepisse sortem. Diabolo
uerò hunc mundum concreditum esse, ex præcepto uidelicet omnipotentis, ad
petitionem utriusque ipsorum. Et ea de causa **IESVM** genitum esse ex semine
uiri dicunt, & electum, atque sic secundum electionem filium Dei uocatum, ab
eo qui ex supernis in ipsum uenit **CHRISTO** in specie columbę. Non dicunt
autem ex Deo patre ipsum genitum esse, sed creatum, uelut unum archangelorum:
uerum maiorem illis esse, ipsum uerò dominari & angelis & omnibus ab omni-
potente factis: & uenisse ac exposuisse, uelut Euangelium apud ipsos appellatum
habet. nempe: Veni ut destruam sacrificia: & nisi cessaueritis à sacrificando,
non cessabit à uobis ira. Et hæc atque eiusmodi sunt apud ipsos studia. Actus
uerò Apostolorum alios esse dicunt, in quibus multa habentur impietate ipso-
rum referta. Vnde non oscitanter se contra ueritatem armarunt. Scalas enim
quasdam, & in ipsis scalis expositiones Iacobi proponunt, uelut qui exponat con-
tra templum & sacrificia, contra que ignem in altari, & alia multa uanitate plena.
Nam & Paulum hic accusare non erubescunt, per conficta quādam uerba ex male-
ficio ac errore pseudapostolorum suorum: Tarsensem quidem ipsum, uelut etiam
ipse

Circuitiōes
Petri, liber à
Clemente
scriptus.
Epistole Cle-
mentis ency-
clica.

Mysteriorū Ec-
clesię ritus.

A ipse confitetur, & non negat, dicentes: uerum ex Gracis ipsum esse asserentes, occasione accepta ex loco ob ueritatis studium ab ipso dicto, nempe: Tarsensis sum, non ignobilis urbis ciuis. Deinde asserunt ipsum esse Gracum, & ex patre Graco: ascendisse autem in Hierosolyma, & per tempus illic mansisse, concupiuisseque filiam sacerdotis in uxorem accipere, & huius gratia profelytum & accessorium factum esse, & circumcisum esse. Deinde cum puellam assequutus non esset, ira concitatum esse, & contra circumcisionem scripsisse, & contra sabbatum ac legem. Caterum omnibus modis sycophantam agit callidus ille serpens, & inops mentis. Ebion enim Hebraeis *Ebion Hebraeis* inopem significat. Inops enim reuera & mente, & spe, & opere est, ut qui *inops.* **C H R I S T V M** nudum hominem putet, atque sic in inopia fidei spem de ipso habet. Profecto ipsi se ipsos iactant, ac inopes asserunt, propterea quod, inquit, temporibus Apostolorum uendiderint bona sua, & posuerint ad pedes Apostolorum, et ad inopiam ac renunciationem uenerint, & ob id ab omnibus inopes uocentur. Sed neque hoc uerum est apud ipsos, sed natura reuera Ebiō uocabatur, iuxta prophetiam opinor, inops & miser, nomen ex patre suo ac matre sua adeptus. Quot uero alia horrenda & adulterata, improbitate quae referta apud ipsos exercentur? Quum enim quis ex ipsis aut in morbum inciderit, aut a reptili morsus fuerit, descendit in aquas, & inuocat cognomina in Elxai relata, coeli ac terrae, salis & aquae, uentorum & angelorum

B iustitiae inquit, & panis ac olei, & incipit dicere, Opem ferte mihi, & remouete a me dolorem. Iam uero etiam superius a me ostensum est, quod Ebion quidem haec non nouit: uerum postea sodales eius coniuncti ipsi Elxai, habuerunt quidem Ebionis circumcisionem & sabbatum ac mores, ipsius autem Elxai imaginationem, *Christi & Spiritus sancti mensura apud Elxai.* ut putent **C H R I S T V M** quidem esse imaginem uiro similem, hominibus inuisibilem, miliariorum nonaginta sex longitudine, nimirum schoenorum uiginti quatuor, latitudine uero schoenorum sex, miliariorum uiginti quatuor, crassitudinem autem secundum aliam quandam mensurationem metiuntur. Coram ipso uero stetisse etiam Spiritum sanctum in specie foeminae inuisibiliter, & eundem eiusdem mensurae esse. Et unde (inquit) cognoui mensuras, quoniam uidi a montibus, inquit, quia capita ipsorum praeminebant. Et quum mensuram montium didicissem, cognoui **C H R I S T I** & Spiritus sancti mensuras. Iam uero mihi de his dictum est in Ossaeorum haeresi. Nunc autem in digressionem haec recensui, ut ne quae apud singulas gentes ac sectas sunt, & apud alios quoque reperiuntur, per obliuionem a nobis repetita putentur. Hic igitur Ebion etiam ipse in Asia habuit praedicationem, & Romae: radices autem spinosarum propaginum habent a Nabathea & Paneade ut plurimum, a Moabitideque, & Cocaborum regione, in Basanitide terra, ultra Adraas. Sed & in Cypro. Cogunt autem adolescentes ad ducendas uxores praeter aetatem, ex mandato uidelicet praceptorum apud ipsos. Seniores enim habent hi, & synagogae principes. Synagogam autem appellant suam Ecclesiam, & non Ecclesiam. Christi uero nomine solum gloriantur. Et non solum uinis nuptiis coniunctionem facere permittunt: sed si quis uelit etiam prioribus nuptiis disiunctis, alteris copulari, usque ad secundas ac tertias nuptias. Omnia enim apud ipsos licenter peraguntur. Abraam confitentur, & Isaac ac Iacob, Mosemque ac Aaron, Iesumque Naue, qui simpliciter Mosi successerit, nihil autem fuerit. Post hos non amplius aliquem prophetam confitentur. Sed etiam reprobant ac substant Dauidem ac Solomonem. Similiter Esaiam & Hieremiam, & Danielelem ac Ezechielem, Eliamque ac Helissaeum reprobant. Non enim assentiuntur ipsis, blasphemantes ipsorum prophetas. Sed & solum Euangelium suscipiunt, **C H R I S T V M** autem prophetam ueritatis dicunt, & Christum filium Dei, iuxta profectum & coniunctionem cultus ac ductus qui ex supernis ipsi accessit. At uero prophetas intelligentiae prophetas esse dicunt, & non ueritatis. Ipsum autem solum uolunt esse prophetam, & hominem, & filium Dei, & Christum, & nudum hominem, uelut diximus. Verum ob uirtutem uitae peruenisse ad hoc ut filius Dei uocetur. Neque enim totum quinque librorum Moysi opus admittunt, sed uerba quaedam reijciunt. Cum au-

tem ipsis dixeris de animatorum esu, quomodo Abraam apposuit angelis uitulumi
 & lac: aut quomodo Noe comedit & audiuit à Deo dicente, Macra & comede: &
 quomodo Isaac & Iacob immolarunt Deo: similiter & Moses in deserto: illis quidē
 fidem non habet, & dicit: Quid opus est me legere ea quæ sunt in lege, quum uene-
 rit Euangelium? Vnde igitur tibi contigit de Mose & Abraam nosse? Noui enim
 quod confitemini ipsos esse iustos, & quod ipsos patres uestros inscribitis. Deinde
 respondet ac dicit, Christus mihi reuelauit, & pleraque ex lege maledictis impetit,
 Sampsonem, Dauidem, Heliam, Samuelem, & alios. Redarguitur autē undiquaq;
 circulator ille à Salvatore, qui palam & in summa ex una dictione totam ipsius frau-
 dulentam doctrinam confutat ac dicit: Venit Ioannes in uia iusticiæ, neq; edēs, neq;
 bibens, & dicunt, Dæmonium habet. Venit filius hominis edens ac bibens. Et non
 omnino quod etiam uulgaria non ederet Ioannes, aut quod quidlibet ederet Salua-
 tor, ut suspicari quis possit, etiā de interdictis. Verū Scriptura emphasim indicat
 ueritatis, ut edacem ipsum esse ac potorem, nihil aliud sit q̃ carnes edere, ac uinū bi-
 bere. & non edere, neq; bibere, quod carnes non assumpsit et uinum, sed locustas so-
 lum & mel Ioannes comedit. Manifestum est autem, quod & aquā assumpsit. Quis
 uerò non nouit Salvatorem, ubi resurrexit à mortuis, edisse, uelut sancta uerita-
 tis Euangelia habent, quod datus est ipsi panis, & frustum piscis assi: quibus acce-
 ptis comedit, & dedit discipulis: uelut etiam circa mare Tiberiadis fecit, ubi & edit, B
 & distribuit. Et multa sunt quæ de hoc dicere possim. Oportet autem me exactē ad
 confutationem uerborum ipsorum marcidorum ac putridorum, quæ ab ipsis præ-
 dicantur, peruenire, & ipsorum subuersionem facere. Et primū quidem de C H R I
 s t o, quod nudus homo non sit, dicendum est. Non potest enim is qui per omnia
 homo genitus est, signi gratia mundo dari, uelut de ipso prauaticinatus est Spiritus
 sanctus, quando ad Achaz dicit: Petetibi signum. & quum ille non petiuisset, tunc
 inquit Propheta: Ipse Dominus dabit uobis signum, Ecce uirgo in utero habebit.
 Virgo autem non appellatur, quæ uiro cōiuncta est, & nuptiis copulata mulier. Sed
 illa propriē uirgo dici poterit, quæ citra uirum conceptionem Dei Verbi in ueritate
 habuit. Velut etiam ipse Esaias in alio loco dicit: Vox clamoris ex urbe, uox ex tem-
 plo, uox Domini retributionem reddentis inimicis. Antequam parturiret peperit:
 priusquā ueniret dolor partus, effugit, & peperit masculū. Quis audiuit talē? & quis
 uidit talia? Si parturiūt terra in una die, & peperit gentem semel, quoniam parturiūt
 Sion liberos suos. Ego autem dedi expectationem hanc, & non recordati sunt, di-
 cit Dominus. Qualis autem expectatio, & qualis eruditio, quā uirginem gigne-
 re citra dolores partus, id quod nusquam factum est: & propter ipsum ab Elizabeth
 iuxta promissionem genitum esse filium Ioannem: etiam si Ioannes per dolores par-
 tus genitus est. Quomodo igitur hi ex semine nudum hominem decernunt Salua-
 torem? Quomodo uerò nō cognoscetur, uelut Hieremias de ipso dicit: Homo est,
 & quis cognoscet ipsum? de ipso etiam narrans Propheta dixit: Quis cognoscet ip-
 sum? Si uerò de nudo homine dixisset, omnino sanē & pater ipsum cognouisset, &
 mater, cognatiq; ac uicini, contubernalesq; ac conciuēs. At quoniam ex Maria est
 genimen ac fœtus, ex supernis uerò uenit Deus Verbum, non à semine uiri, sed ex
 Patre quidem ex supernis genitus in ueritate, sine tēpore, & sine principio. in extre-
 mis uerò dieb. in utero uirginis nasci uolens, et ex ipsa carnem in seipsum efformare:
 ob id dicit Propheta, Et homo quidē est, quis uerò cognoscet ipsum? quoniam Deus
 ex supernis uenit unigenitus, Deus Verbum. Multa porrò miseria est errorum
 illorum, dum prophetarum & angelorum testimonia obliterant, & Ebionis impo-
 storis admittunt, qui suam uoluptatem explere uult, & Iudaica tractat, & à Iudaicis
 alienatus est. Velut quando Gabriel uirginī bonum nuncium ferebat, ipsa dicente:
 Quomodo erunt hæc, quia uirum non cognosco: certitudinem compromittens
 dixit, Spiritus Domini superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi, qua-
 propter et quod nascitur ex te sanctum, uocabitur filius Dei. In eo enim quod dixit,
 Quod nascitur, ostendit carnem quidē ab ipsa, & aliam incarnationē: ex supernis
 uerò

Christum non
 esse nudum ho-
 minem.

Virginis ap-
 pellatio.

uerò

A uerò à cœlis, uirtutem altissimi, & Spiritum sanctum obumbrare sanctæ uirgini, & ex supernis descendisse unigenitum Dei, Deum Verbum, & quomodo incarnatus est, & quomodo ab ipsa in ueritate natus. Quot uerò alia huiusmodi sunt: Soleo aut, uelut promisi, non latius expaciari, ut ne opus mihi ad magnam molem excre-
 scat. De alijs uerò consequenter exponam, quæ & contra Petrum, & contra alios A-
 postolos ementiuntur. Dicit enim, quod Petrus singulis diebus immersionibus in
 aquas usus sit, priusquam ipse panem assumeret. Et uide ipsorum calumniam, & sub-
 dolam circulatoriæ ipsorum doctrinæ fraudem. Ab eo enim quod ipsi inquinati sunt,
 & lasciuius sæpe multa faciunt in terra, ad persuasionem suæ certitudinis, aqua largè
 utuntur, quo uidelicet seipsos decipiant, purificationes per immersiones se habere
 putantes. Et hæc in Apostolos debacchari non erubescunt, & quidem cum Domi-
 nus redarguat ipsorum improbitatem, in eo quod Petrus dixit, quando uenit ad la-
 uandū pedes ipsius, Non lauabis pedes meos in æternū. & illatio à Salvatore exijt,
 Nisi lauiro pedes tuos, non habes partem mecum. Et illo rursus respondente, Non
 solum pedes, sed & caput: dicit Dominus, Qui lotus est semel, non opus habet nisi
 ut pedes solum lauet, est enim mundus totus. Ostendit igitur, quod nō oportet im-
 mersionibus uti, & moribus inutilibus, & præceptis ac doctrinis hominum. uelut e-
 tiam in altero Euangelio concordat cum propheta, & dicit: Populus hic labijs me ho-
B norat, cor uerò ipsorum procul est à me. Frustra autem colunt me, docentes doctri-
 nas præcepta hominum. Alioqui qua de causa indignabatur pharisæis ac scribis, u-
 tentibus lotionibus urceorum ac poculorum, & aliorum uasorum, & lauantib. ma-
 nus crebrò: Et perfectè pronunciat, quod illotis manibus edere, non inquinat ho-
 minem. Quare nō solum immersiones horum subuertit, sed etiam lauare manus su-
 perfluum esse ostendit: & uolenti manus lauare, non esse nociuū. Quomodo uerò
 de esu carniū non statim ipsorum dementia redargueretur: Primū quidem Domi-
 no edente pascha iudæorum. pascha aut iudæorum agnus erat, & azyma, hoc est pa-
 nes non fermentati, & edebantur carnes agninæ igne assatæ, uelut etiam discipuli
 eius dicunt: Vbi uis ut paremus tibi ut edas pascha: Et ipse Dominus dicit: Abite in
 ciuitatem, & inuenietis hominem portantem amphoram aquæ, & sequimini ipsum
 quocumq; ingressus fuerit, & dicite patrifamilias, ubi est diuerforiū, ubi faciā pascha
 cum discipulis meis: Et ostendet uobis cœnaculum stratum, illic parate. Rursus au-
 tem ipse Dominus dicit: Desiderio desiderauī hoc pascha comedere uobiscum. Et
 non dixit simpliciter pascha, sed hoc pascha, ut ne quis ad suam rapiat opinionem.
 Pascha autem erat, uelut dixi, carnes assatæ igne, et aliæ. Verū ipsi dissipata uerbo-
 rum ueritatis consequentia, dictum immutauerunt, id quod omnibus manifestum
 est ex coniunctis uerbis. Et discipulos quidē fecerunt dicentes, Vbi uis ut paremus
 tibi ut edas pascha: Et ipsum uidelicet dicentem: Non desiderio desiderauī carnes,
 hoc pascha comedere uobiscum. Vnde uerò non deprehendetur ipsorum malicia,
 cum consequentia clamat, uocem Non esse appositiciam: Nam pro eo quod dixit,
 Desiderio desiderauī, ipsi apposuerunt aduerbium Non. Ipse uerò reuera dicebat,
 Desiderio desiderauī hoc pascha comedere uobiscū. At illi adscripta uoce Carnes,
 seipsos seduxerunt, maliciōse agentes ac dicentes, Non desiderio desiderauī hoc pa-
 scha carnes comedere uobiscum. Clarè autem ostenditur, quod & pascha perfecit,
 & carnes edit, uelut antea dixi. Sed & per uisionem redarguuntur, quæ reuelata est
 sancto Petro, per linteum habens omnes in se feras ac pecora, reptilia & uolatilia,
 & per uocem Domini dicentem: Surge, macta, & comede. Et quum Petrus dice-
 ret, Nequaquam Domine, nihil inquinatum aut immundum ingressum est in os
 meum: dicit Dominus, Quæ Deus purificauit, tu ne inquines. Reperietur enim
 ex duobus modis, ueritatis confirmatio. Siquidem enim dicent, contra omnia edu-
 lia sanctum Petrum sermonem extendere ac dicere, Nunquam inquinatum aut im-
 mundum introiuit in os meum, ut & boues & capras & oues & uolucres inquina-
 ta apud ipsum dicantur: statim redarguentur ex priore ipsius uita. Nam postquam
 uxorem duxisset, & liberos suscepisset, & socrum haberet, conuenit Saluatorem, ex

Esus carniū.
 Pascha iudæo-
 rum.

Iudæis originem ducens. Iudæi autem & carnibus uescuntur, & carnis esus apud i-
 p̃s non est abominabilis, neque interdictus. Itaq; cum ipse ab initio carnes ederet,
 aut etiam si dixerim usquequò cum Salvatore conuersationem incepit, ostendetur
 quod nihil inquinatum duxit ex his quæ non inquinata dicuntur. Nam non contra
 omnia produxit inquinatum & immundum, uerùm de his quæ lex inquinata &
 immunda dixit. Cum autem hoc demonstratum sit, quòd non de omnibus carnib;
 ipse dixit, uelut inquinatis & immundis, sed de his quæ in lege inquinata sunt & im-
 munda: Deus sanctæ C H R I S T I Ecclesiæ characterem tradens, dixit ipsi, ut nihil
 inquinatum duceret. Omnia enim sunt munda, quæ cum gratiarum actione ac be-
 nedictione Dei accipiuntur. Imò etiam si de uocatione gentium ænigma habuit, ut
 ne putaret eos qui sunt in præputio inquinatos aut immundos, tamen indicatio Pe-
 trinon de homine opinionem habuit, sed de interdictis in lege, id quod omnibus
 clarum est, & nugatoria ipsorum ratio undiquaque dilabitur. Apostolorum autem
 nomina ad persuasionem eorum qui ab ipsis decepti sunt, per prætextum suscipiūt:
 librosq; ex nominibus ipsorum fingentes, scripserunt ex persona Iacobi et Matthei,
 & aliorum discipulorum, inter quæ nomina etiam Ioannis Apostoli nomen recen-
 sent, ut unde quaq; ipsorum dementia deprehendatur. Non solum enim redarguit
 ipsos omnibus modis, dum dicit: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud
 Deum, & Deus erat Verbum: sed etiam quod sanctorum prophetarum testimonia
 ex Spiritu sancto procedens, & ea quæ à Salvatore dicta sunt exactè exponens, in
 singulis argumentis in Christo impletis proponit. A quibus prophetis hi se ipsos
 abalienarūt. Et statim ostēdit, quomodo his qui ad Ioannem Baptistam à pharisæis
 missi fuerant, ipse Ioannes responderet dicens: Ego uox clamantis in deserto, dirigite
 uiam Domini, quemadmodum dicit Esaias propheta. Et rursus ipse Ioannes dicit,
 testimonio à prophetis accepto, à Dauide inquam, quando Dominus mensas num-
 mulariorum euerit, ac dixit: Ne facite domum patris mei domum emporij: memor
 eius quod scriptum esset, Zelus domus tuæ exedit me. Et rursus ipse Ioannes dixit,
 quòd Esaias uidit, quum esset in Spiritu sancto. Rursus autem idem sanctus Ioan-
 nes predicans in Asia, mirabile opus fecisse narratur ad ueritatis delineationē. Cum
 enim uitam degeret admirandam, & dignitatem ueritatis ipsius decentem, & peni-
 tus nō lauaretur, coactus est à Spiritu sancto progredi usq; ad balneum, dixitq;: Ac-
 cipite mihi quæ pertinent ad balneum. & quum comites ipsum sequentes miraren-
 tur, uenit ad ipsum balneum. & ubi peruenisset ad eum qui lauantium uestes suscipe-
 re solet, interrogauit: Quis est intus in balneo? At olearius seruandis uestibus infer-
 uiens, (in gymnasijs enim hoc officium aliquorum est, quotidiani alimentis acqui-
 rendi gratia) ad Ioannem dixit, Ebion intus est. Ioannes uerò statim intelligens
 Spiritus sancti ductum, ob quam causam impulisset ipsum usque ad balneum ueni-
 re, uelut dixi, memorię uidelicet gratia, ut relinqueret nobis ueritatis argumentum,
 qui sint serui C H R I S T I & Apostoli ac filij eiusdem ueritatis, qui uerò uasa Dia-
 boli, & portæ inferni, non ualentes contra petram, & ædificatam supra ipsam san-
 ctam Dei Ecclesiam: statim ubi seipsum turbasset, & leuiter fleuisset ut omnes audi-
 rent, in testimonium ac declarationem impollutæ ueritatis doctrinæ: Festinate, in-
 quit, fratres, egrediamur hinc ne cadat balneum, & percamus cum Ebione qui in-
 tus est in balneo, propter ipsius impietatem. Et nemo miretur de eo quod audit, Io-
 annem cum Ebione congressum esse. Multo enim tempore beatus Ioannes in uita
 permansit, & usque ad Traiani regnum durauit. Quod autem omnes Apostoli a-
 uersentur Ebionis fidem, & alienam à sua prædicatione & ab Apostolico caracte-
 re duxerint, omnibus manifestum est. Caterum de sancto Paulo, quo modo ip-
 sum maledictis incessunt, multa dicere possum. Primum enim dicunt ipsum esse
 Græcum, & ex gentibus, profelytum autem factum esse postea. Quomodo igitur
 ipse dicit de seipso: Hebræus ex Hebræis, ex semine Abraam, de tribu Beniamin,
 iuxta legem pharisæus, abundantius æmulator existens paternarum mearum tra-
 ditionum. Et in alio loco dicit: Israelita sum, & ego: semen Abraæ sum, & ego.

Miraculum à
 Ioanne editū.

Paulus contra
 Ebionem de-
 sensus.

Et

A & Circuncisus octauo die. & Educatus ad pedes Gamalielis. & Hebraus ex Hebraeis. At o horribiliu reptilium horrendi susurri, & draconiformes sibili, & uanitatibus uenena. Cuius uero testimoniu recipiemus? Ebionis & sodaliu eius, aut sancti Petri dicentis: Sicut scripsit uobis frater meus Paulus, quæ nam sunt profunda ac difficilia intellectu, quæ indocti parumq; firmi detorquent per suam ignorantiam. Rursus aut sanctus Paulus etiam ipse testatur de his quæ à Petro dicta sunt, dicens: Et Iacobus & Ioannes & Cephas, qui uidebantur esse columnæ, dextras dederunt mihi & Barnabæ societatis. Et si enim Tarsensem seipsum dixit, non ex hoc omnino datur occasio, his qui uoces uenantur ac obseruat ad suam ipsoru & credentiu ipsis subuersionem, rem ita se habere. Nam & Barnabam dicit Ioseph aliquando uocatum, Barnabam uero transnominatu, hoc est filium consolationis, Leuiten, Cyprium genere: & non omnino quia Cyprius erat, non erat à Leui. Sic etiã sanctus Paulus, etiam si à Tarso originem trahebat, non erat alienus ab Israel. Nam quum dispersi essent multi temporibus Antiochi illustris, & alijs temporibus quando incidit bellum, captiui facti ac dati in obsidionem, qui quidem captiui abducti sunt, permanserunt in quibusdam locis: qui uero hac de causa recesserunt, habitarunt ubi quisq; locum occupauit. Quemadmodum etiam sanctus Hieremias de Israel dixit, uelut sæpe hoc ipsum contigit, ut effugerint à facie hostium. Ait enim: Et ad Citienses si deuenieris, neq; illic tibi requies erit. Omnibus aut manifestu est, quod Citium Cypriorum insula appellatur. Citijs enim Cyprij sunt, ac Rhodij. Sed & in Macedonia genus Cypriorum ac Rhodiorum habitauit. & ea de causa habetur in Macchabeis, quod exiuit semen ex terra Citiensium. Nam ex semine Græcorum est Alexander Macedo. Cæterum loco & sermone ita ferente, historiam de his recensui, quod mutatione locorum & habitationis facta, multi ex semine Israel per successionem alias regiones inhabitauerunt. dicebatur enim etiam singulas regiones patrias habere. Quemadmodum etiam filia Iothor defensionem Moysi patri nunciauerunt, quomodo remotis pastoribus, pecora ipsaru potasset, & illæ profectæ de hoc proprio patri narrauerunt. Et quum ille diceret, Cur festinastis hodie uenire ad ipsum? dixerunt: Vir Aegyptius liberauit nos à pastoribus, & hausit aquam, & potauit pecora nostra. Et statim idem dixit ad ipsas: Cur non adduxistis ipsum huc, ut ederet panem? Quis autem non nouit quod Moses est filius Amram & Iochabet, Amram uero Chaat, Chaat Leui, Leui Iacob, Iacob Isaac, Isaac Abraam? Et non ab eo quod uocatus est Moses Aegyptius, omnino nobilitatis ac seminis intercidit consequentia. Hi igitur qui ab Ebione seducti sunt, relicta uia, ad multas distortas uias & accliuem semitam mentem couerterunt. Amplius autem circuncisionem se habere iactant, hoc esse putantes signaculum ac characterem patriarcharum ac iustorum qui secundum legem uixerunt, per quam illis se adæquatos esse opinantur: & sanè à Christo eius confirmationem ducere uolunt, uelut etiam Cerinthus. Nam & hi iuxta nugatorium illius sermonem dicunt: Sufficiens est discipulo, ut sit sicut magister eius. Circuncisus est enim, inquit, Christus, & tu circuncidere. Et ut per omnes modos confundantur erroris semina, quemadmodum frenum mari ex Deo definitum est, claustraq; ac portæ arenæ terminus, & præceptum hoc: Hucusque progredieris, & non transgredieris, sed in teipso conterentur fluctus tui, inquit: Sic etiam hi in seipsis consumentur. At illic quidem ex diuino præcepto ad bonum ordinem maris, ex Deo dicta est terminatio: hic uero malicia & error à seipso excæcans mentem, & piam rationem auersans, contra seipsum uelut fluctus excitans, impias prius prædicatas ab ipsis opiniones alijs fluctibus in seipso collidens, & in seipso semper conterens, seipsum destruere anticipauit. Aut quemadmodum horrendum reptile quod seipsum uastat, & ad caudam couertitur, hæc arrodens, & sic seipsum cõsumens. Hoc enim factum esse tradunt tempore quodã ab aspidibus, conclusis in dolijs, ita ut singulæ alias cõsumpserit: & quæ reliquis sæuior ac magis immanis fuit, sola relicta superfuerit, quã fame coactam à propria cauda seipsam depascere incepisse, tradunt quidã naturalium rerum scriptores in Aegyptioru regione.

Citienses Cyprij dicuntur.

Aspidogor-
gon.

Vnde & congruenter nomen ipsi imposuerunt, propter caput Gorgonis, Aspidogorgona hanc appellantes. Sic etiam uana sapientia præditus Ebion, & sodales eius, seipsos conscindunt, & ab initio illa destruunt, ob quæ etiam se iactant. Christus enim seipsum non circuncidit, puer enim erat. Gloria uerò misericordie Deo, quod seipsum proposuit Ebion, ut uera non confiteretur, ut & hoc ipsi in confutationem cederet. Si enim dixisset ipsum Deum ex supernis uenisse, & circuncisum esse octauo die à Maria: quum tunc Deus esset, & permisisset ex propria uoluntate, exhibuisset sanè circulatori probabilem circuncisionis rationem. Quando uerò nudum hominem ipsum natum esse, & ab hominibus circuncisum profert, nō amplius causa est puer, etiam si octauo die circuncisus est. Non enim seipsum circuncidit, sed ab hominibus circuncisus est. Nam pueri non circuncidunt seipsos, & neque autores sunt suæ circuncisionis, sed parentes ipsorum. Illi enim quum parui sint, pueriliter se gerunt ex ignorantia, & neque sciunt quid ipsis à parentibus contingit. Nos autē & Deum ipsum dicimus de cælo uenisse, & in utero uirginis Mariæ per tempus quantum pueri in utero gestari solent permansisse, donec perfectè à uirgineo utero incarnationem & dispensationis mysterium sibi ipsi disponderet: per quod mysterium etiam circuncisus est uerè, & non in apparentia, octauo die. Venit enim ad implendum legem ac prophetas, & non ad dissoluendum: & non ut legem alienam pronuntiaret, sed ex ipso datam, & quæ usque ad ipsum in figuris permaneret, quo in ipso & per ipsum rursus, quod deficiebat in lege implebatur, ut figuræ ad spiritualem perfectionem progressæ in ueritate, & ab ipso, & ab Apostolis ipsius prædicarentur, non amplius figuræ existentes, sed ueritas. In hoc enim implebatur id quod in lege dictum est, quod usque ad ipsius tempus durauit, & in ipso cessauit, atque in complementum transmutatum est, quod uidelicet dixit Sepphura:

» Cessauit sanguis circuncisionis filij mei: & non dixit, circunciderunt puerum meum. Non enim disponebat missus angelus ut circuncisio fieret, sed neque sanguinem circuncisionis timens recessit, sed admonitionis gratia, quod puer sanguinem circuncisionis sedaturus esset, ubi quod audiuit, disposuit, discessit. Atque audi qualis puer,

» præterquam de quo dixit propheta? Et uolent quod fuissent igne combusti, quia

» puer natus est nobis, & filius datus est nobis: genitum quidem puerum ostendens in ueritate, quo ueram incarnationem significaret. Filius uerò datus est nobis, inquit, ut ostendat Dei uerbum ex supernis, & filium Dei ipsum indicatum esse, & in utero incarnatum esse: & utraq; habere, Deum & hominem, ipsum Deum, ipsum hominem, ipsum filium ex supernis datum esse, ipsum puerum genitum esse, in quo cessauit circuncisionis sanguis. uelut etiam in Euangelio dicit, quando ueniebant

» Græci uolentes ipsum uidere, & ueniebant ad Philippum, & dicunt ad ipsum: Osten-

» de nobis Iesum. Et Philippus Andreas, & Andreas Iesu dicit: Quidam Græci uolunt

» te uidere, & statim Dominus respondet dicens: Nunc uenit gloria Dei, ut ostenderet circuncisionem quidem præterisse, carnalem illam, & quæ figuræ inseruiit ad tempus: uerum in carne præputium habere in spiritu maiorem circuncisionem, quæ speculatur Christum, & ipsum in ueritate comprehendit. Si uerò uolunt hi dicere, quomodo igitur Christus circuncisus est? audient: Iam quidē, o uos seducti, ostendimus uobis, ob quā causam circuncisus est. Nam propter multas causas circuncisus est. & primum ut ostenderet seipsum in ueritate carnem assumpsisse, propter Manichæum, & eos qui dicunt in specie ipsum apparuisse. Deinde ut ostenderet quod non esset coessentialis corpus deitati, uelut Apolinarius inquit: sed neque ipsum ex supernis detulisset, sicut dicit Valentinus. & ut confirmaret circuncisionem, quam olim dederat, iuste inseruiisse usque ad suum aduentum. Et ut non haberent Iudæi excusationem. Si enim nō fuisset circuncisus, poterant dicere: Non potuimus CHRISTUM suscipere. Et aliàs oportebat ipsum, qui præceperat Abraam ut circuncideretur, signaculi apparentis gratia, dati uerò ad figuram ueri ac inuisibilis: nunc circuncidi, & hoc signaculum confirmare. fiebat enim apparens illa circuncisio propter hæsitacionem ipsius Abraam, quando sanctus & iustus ille in dubitatione dixit:

Circuncisio-
nis Christi
causæ.

Num

- A** Num centum annos nato filius gignetur? & Num Sarra anicula gignet filium? Et statim Dominus: Accipe mihi arietem triennem, & capram, & uaccam, & caetera. & circa solis occasum ubi uidit faces ignis, & clibanum, & alia, dixit ipsi Deus per increpationem: Semen tuum inquilinum erit in terra aliena, & in seruitutem adigent ipsum per annos trecentos, certitudinis gratia propter hesitationem ob quam dixisti: Num centum annos nato filius gignetur? At ut ne seruitute pressum semen, ab idololatriis ac incredulis Aegyptijs, obliuiscatur Dei patrum ipsius, imposuit ipsi & ipsis circumcisionem carnalem, ut uidentes recordentur ac reuerentur, & non negent ipsum. Et durauit haec usque ad CHRISTVM. & hac de causa etiam ipse circumcidi uoluit, & homo factus est in ueritate, ex supernis progressus ex patre Deus uerbum. & non deposuit deitatem, sed carnem gestauit in ueritate, perfectamque incarnationem habuit, ac circumciscus est, omnia disponens in ueritate, ut & Iudaei, uelut dixi, excusationem non haberent, & Manichaei atque alij redarguerentur. & ut circumciscus rationabiliter, circumcisionem dissolueret, & aliam maiorem ostenderet, non uelut qui non haberet, & sibi ipsi constitueret: sed qui haberet quidem, ostenderet autem quod hac non amplius esset opus, sed maiore. Et quod statim genitus Deus erat, & non nudus homo, Magi clare ostendunt. Nam post duorum annorum tempus, ut ostenderunt Herodi tempus stellae, à bimatu, & in-
- B** fra, progressi in Hierusalem iidem Magi ubi interrogarunt & cognouerunt quod in Bethleem gignitur, & rursus exiuerunt stella ducente ipsos, & uenerunt à Hierosolymis in Bethleem, & ingressi inuenerunt ipsum cum matre sua Maria, & prolapso adorauerunt ipsum, & obtulerunt munera. Si itaque statim adoratur, non nudus homo est qui genitus est, sed Deus. Et non post triginta annos, & non post baptisma CHRISTVS fit: sed statim CHRISTVS natus est à Maria uirgine Deus & homo. Quapropter etiam angeli statim hymnis celebrant dicentes: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, inter homines bona uoluntas. & nunciant pastoribus dicentes: Natus est uobis CHRISTVS Dominus hodie in ciuitate Dauid. Et non solum hoc, o decepte Ebion, ostenditur: sed etiam à duodecimo anno reperitur sedens in medio sacerdotum ac seniorum, interrogans ipsos, & quarens cum ipsis, & admirabantur ob sermonem gratiae qui progrediebantur ex ore ipsius. Et non post trigessimum annum hoc faciebat, ut dicere possis, quod ex quo Spiritus uenit in ipsum, Christus factus est: sed statim à duodecimo, uelut dixi, anno, quemadmodum scriptum est in Lucae euangelio: imò etiam prius. Quum adhuc puer esset, inquit, ascendebant Ioseph & Maria in Hierusalem, ut adorarent in festo, & reflectebant, & remansit IESVS: & quarebant ipsum in itinere & inter cognatos suos, & non reperiabant. Habebat enim Maria cognitionem. Quum autem reflexisset & reperisset ipsum, dixit ipsi: Quid nobis fecisti fili? ecce ego & pater tuus dolentes quarebamus te. In loco enim patris Ioseph ipsi fuit. non enim erat ipsi pater secundum naturam. Deinde Dominus ad ipsam dixit: Quid est quod quarebatis me? non sciebatis, quod in his quae patris mei sunt, oportet me esse? significans quod templum in nomen Dei, hoc est patris ipsius aedificatum est. Si itaque à puero nouit templum, & patrem, non profectò nudus homo genitus est: neque post trigessimum annum, postquam uenit in ipsum species columbae, filius & Christus uocabatur: sed statim in his quae patris ipsius sunt, ipsum esse oportere docuit. Quod autem Ioseph non erat pater ipsius, sed patris loco, audi eundem Euangelistam dicentem, qui uidelicet antea scripsit, ex persona Mariae, Ego & pater tuus dolentes quarebamus te: quomodo rursus scribit, Erat autem Iesus incipiens esse annorum circiter triginta, filius existens, uelut putabatur, ipsius Ioseph. In eo enim quod dicit, Velut putabatur, ostendit ipsum non esse filium ipsius, sed putari. Deficiet me tempus, exponere pergentem ea quae pertinent ad declarationem ueritatis, & ad confutationem inaniter sapientis Ebionis, & adulteratae ac uanae ipsius doctrinae. Vnde enim non fuerit manifestum, quod non pater erat Ioseph, sed loco patris habebatur? Ecce enim (inquit) uirgo in utero habebit, & pariet filium. & non dixit, Ecce mul-
- Magorum historia.
- lier. Et

1. licet. Et rursus in alio loco dicit: Et pariet iuuen-cula, & dicent, non peperit. Quan- A
 do quidem enim aliqui Manichæorum & Marcionistarum dicunt ipsum genitum
 non esse, ob id pariet, & dicent, non peperit, quoniam non peperit Maria ex sem-
 ne uiri. Et hi furiosi falsò dicunt ex semine uiri ipsam genuisse. Genuit igitur iuuen-
 cula in ueritate, & quòd iuuen-cula uirgo uocatur, & huius reliquæ purificatio e-
 rant inquinatorum, audi legem dicentem, Accipe mihi iuuen-culam fuluam: ut
 electum uas Mariæ ostenderet, propter igneum ruborem deitatis Saluatoris con-
 ceptum in uirgine. ignis enim est Deus (inquit) consumens. & dicit lex, Iuuen-
 culam in qua iugum non ascendit super collum: ut ostenderet uirginem iuuen-cu-
 lam, quæ non nosset iugum nuptiarum uiri. Sed quid opus est mihi plurima dispu-
 tare, quomodo rursus Esaias ex persona Domini dixit: Accipe tibi frustum chartæ
 nouæ magnæ: frustum quidem, propterea quòd sit uirgo ex semine uiri, resecta au-
 tem sit à mixtura uiri, & quòd resecta sit à naturali hominū consuetudine. Omnes
 enim homines ex semine uiri gignuntur. C H R I S T I uerò natiuitas, secundū na-
 turam quidem ex muliere uirgine Maria incarnationem habuit, præter naturam
 uerò resecta est à cōsequentia secundum humanitatem: uelut etiam Iacob de seipso
 2. dicit, Ex germine fili mi prodijsti: & non dixit, ex semine prodijsti. & hac de causa
 3. dicit sanctus Esaias propheta, imò potius Dominus ipsi dicit, Accipe tibi frustum
 chartæ: speciem consuetudinis significans, in qua omnia scribunt filij hominum. B
 4. uelut etiam in centesimo trigesimo octauo Psalmo dicit: In librū tuum omnes scri-
 bentur, dies formabuntur, & nemo in ipsis. Libro enim assimilauit uterum. Et ob id
 Liber pro-
 utero. Dauid dicit, Imperfectionem meam uiderunt oculi tui: hoc est, seminatum prius
 quam ego effigiarer, cognouisti me, & adhuc prius quàm ego seminatus essem. He-
 braeus porrò mirabiliter uerbum declarat. imperfectionem enim Golme uocauit,
 quod significat similaginis grumum siue granum, nimirum quod nondū in panem
 deuenit, ac pistum est, sed uelut à grano trimenti sectus grumus, aut tenuis parti-
 cula quæ ex similagine fit, sic æqualem speciei formam quæ secatur ex homine ad
 seminationem exactè loquens ostendit, & dicit in Græcam linguam sermone trans-
 lato, imperfectionem, hoc est non factam adhuc in utero formationem, aut ante
 uterum, uiderunt oculi tui. Nouit enim omnia Deus priusquā fiant, uelut scriptum
 est. Caterū per librum & frustum, uterus significatur. Et non dixit, sume tibi ipsi
 chartæ no-
 uæ magnæ
 frustum. chartam, sed frustum, ob proprietatem præter hominum consuetudinem: chartæ,
 propter aptitudinem uteri ad hoc ut inscribatur: nouæ, propter nouitatem uirginis
 & impollutam integritatem: magnæ, magna enim reuera est Maria sancta uirgo co-
 ram Domino & hominibus. Quomodo enim non dixerimus hanc magnam, quæ
 incomprehensibilem concepit, quem cælum & terra capere non potest? Ipse autē
 cum incomprehensibilis sit, secundum propriū propositum ac uoluntatem uo- C
 lens comprehensus est, & non necessariò, nec coactus. Quapropter magnum est
 frustum, & nouum: magnum, propter miraculum: nouum, quia uirgo. Et scribe
 (inquit) in ipsum stilo hominis: & non dixit, Scribet in ipsum quis stilo hominis.
 neq; dixit, scribet in ipsum homo: ut ne prætextum reperiret Ebion. Si enim dixis-
 set, scribet in ipsum homo: habuisset quod diceret, homo Ioseph seminauit, & ex se-
 mine uiri genitus est C H R I S T V S. Verū Esaiæ ante septingentos quinquaginta
 tres plus minus annos dixit, scribe: ut à tempore interualli omnis ueritas conspici-
 atur, quòd nemo potuit ante septingentos quinquaginta tres annos seminare eum
 qui gigni deberet. Num igitur frustra dicit propheta, Scribe: non, sed ut ostende-
 ret, Spiritum sanctum qui erat in propheta, ipsum effectorem fieri conceptionis ad-
 uentus C H R I S T I in carnem in ueritate. Spiritus enim sanctus superueniet in te,
 inquit angelus Gabriel ad Mariam, &c. At uerò stilo hominis, est imagine homi-
 nis. Homo autem est C H R I S T V S I E S V S, mediator Dei & hominum. Nam ex
 supernis uenit Deus uerbum, ex Maria uerò homo, non de semine uiri genitus. Et
 Esaiæ locus
 explicatus. propterea statim dicit propheta, Et ingressus sum ad prophetissam: ut ostendat
 prophetissam Mariam, & non uxorem Achaz, uelut quidam errant, propter Eze-
 chiam

Achiam dictum esse putantes. Iam enim Ezechias undecim annos natus erat. Nono enim anno regni patris sui hoc uerbum predicabatur: Ecce uirgo in utero habebit. Et postquam mortuus esset Achaz, ubi quatuordecim annis regnasset, statim dicit Scriptura: Et regnauit Ezechias, & erat annorum uiginti, dum ipse regnabat. Quo modo igitur quum in regno patris sui, qui quatuordecim annis regnauit, predicabatur Emanuel, qui ex uirgine gignitur, Ezechias gignetur, qui uiginti annorum regnauit post patrem suum? & non magis apparebit his qui ratione praediti sunt, quod iam fuit natus, quando Propheta praedixit uerbum illud, tempore regni Achaz patris Ezechiae? praesertim quum non fuerit prophetissa uxor Achaz, uelut omnibus manifestum est. Maria autem est quae dixit, & uaticinata est: Ex hoc tempore beatam me dicent omnes generationes terrae. Ad quam ingressus est Gabriel, & nunciauit quod Spiritus uenturus esset in ipsam, qui in Esaia loquutus est: & gignet filium, Dominum nostrum IESVM CHRISTVM per Spiritum sanctum, & non a femine uiri, uelut illi desipientes & errantes maledica lingua effutunt. Porro confutatus est uani illius etiam sabbatismus, itemque circumcisio, & quotidianae in aquam demersiones ab ipso factae. In sabbato enim plurima curare IESVS studet: & non solum curat, sed etiam per duos modos medetur. praecipit enim curatis in sabbato, ut grabatum tollant, ac uadant. Sed & in sabbato lutum subegit, & caeci oculis im-

Bposuit. Est autem opus lutum subigere. Vnde gnari apostoli quod solutum esset sabbatum, ab ipsius cum ipsis conuersatione ac doctrina, uellunt spicas in sabbato, torrentes ac edunt. Erat autem sabbatum secundarium primum, uelut habet Euangelium. Varia enim sabbata decreuit lex. aliud quidem, quod secundum septenarium dierum numerum reuoluitur, natura sabbatum, aliud uero propter subiacentes nouilunio secundum lunam, & consequentes festiuitates: uelut dies fixorum tentorium, & dies paschatis, quando agnum maciant, & azyma comedunt. Insuper autem unum ieiunium ieiunant in anno, quod dicitur magnum: & aliud quod appellant paruum. Quando enim incidunt hi dies, aut in secunda sabbatorum, aut in tertia, aut in quarta, sabbatum etiam ipsum ipsis decernitur. Quapropter post factam azymorum diem, & definitam sabbati diem, in sabbato ex natura, quod post azymorum diem in sabbatum computatum fuit, inuenti sunt transeuntes per sata, & euellebant spicas, & torrebant ac edebant: ostendentes quod solutum esset uinculum in sabbato decretum, quum uenisset magnus sabbatus, hoc est CHRISTVS, qui quietos nos fecit a peccatis nostris. Cuius figura erat Noe: quem ubi pater eius genitum uidisset, iuxta prophetiam imponebat ipsi nomen Noe, dicens: Hic qui quietos faciet nos ex peccatis nostris, id est duris operibus nostris. Noe uero a peccatis quietos non fecit, sed in CHRISTVM prophetauit Lamech, qui per Noe significatur in ueritate. Noe enim requiem significat. Et Sebeth, quod sabbatum ac requiem interpreteris, est CHRISTVS, in quo quietus factus est Pater, & sanctus eius Spiritus: & omnes sancti homines in ipso quieti facti sunt, quiescentes a peccatis. Hic est magnum illud sabbatum, & perpetuum, cuius figura erat paruum sabbatum, quod inseruiebat usque ad ipsius aduentum, praecipit ab ipso secundum legem, & solutum in ipso, & impletum in Euangelio. Sic enim dixit: Dominus est filius hominis, etiam sabbati. Vnde discipuli confidenter sabbatum soluunt. Nam & sacerdotes ante ipsos sabbatum soluerant, maciantes & Deo uictimas offerentes, ut ne cessaret uictima perpetua, & quae quotidie offertur. Non solum autem ipsi sacerdotes praedicebant soluendum esse sabbatum, per hoc quod non cessabant, sed etiam ipsa circumcisio sabbatum solvebat. Quum enim saepe gigneretur puer in sabbato, sublatio ac destructio sabbati per circumcisionem fiebat. Sic utrisque dissolutio praedicebatur. Ostenditur enim, quod circumcidentes genitum in sabbato, si exacte supputare uoluerint octauam diem, inuenientes ipsam incidentem in sabbatum, & circumcidentes, opus penetrarunt, & sabbatum soluerunt. Si uero distulerunt, ut ne soluant sabbatum, nona deinceps peragunt circumcisionem, & soluerunt circumcisionem, & terminum praecipit octo dierum de ipsa. Immo neque erat perfecta prima cir-

Sabbata uaria.

Sabbatum magnum est Christus.

Circumcisio & sabbatum se mutuo destruebant.

circuncisio, sed signi gratia data est, & ad commonefactionem ipsorum postea, & propter hæitationem ipsius Abraam, uelut dixi, obiurgati, & figuræ gratia illius magnæ circuncisionis, quæ omnia secundum æqualitatem implet in his qui digni sunt. Etenim si hæc sanctificationis gratia erat, & hereditatis regni cœlorum, ergo priuata est Sarra regno, & Rebecca, & Lia, & Rachel, & Iochabeth, & Maria soror Moïsis, & omnes sanctæ mulieres: & non poterunt esse heredes regni cœlorum, quum non potuerint circuncisionem Abraam habere, quam Deus ipsi dedit, iuxta horum rationem. Si uerò non priuata sunt hæc regno cœlorum, quanquam nō participes fuerint circuncisione: nihil ergo ualet nunc carnalis circuncisio. Quid uerò iactat Ebion circuncisionem? quando etiā idololatæ & scelerati Aegyptij circuncisionem habent. Sed & Saraceni, qui & Ismaelitæ, circuncisionem habent. & Samaritæ ac Iudæi, & Idumæi, & Homeritæ. Plerique uerò ex his non propter legem hoc faciunt, sed temeraria quadam consuetudine. Et in summa multum temporis consumo, dum in huius nugis uersor, propterea quòd ipse frustra nititur in hoc dicto, quod ipse Saluator dixit: Sufficiens est discipulo ut sit uelut magister eius, ut & ipse iactare possit suam circuncisionem, propter ipsius Christi circuncisionem, quæ sanè in Christo rectè peracta est. Attamen quando bestialis ille uult hunc sermonem de imitatione Christi accipere, non cunctabor ostendere quòd non propter hoc dictus est. Statim enim declarat Dominus, dicens, quòd non propter hoc dixit, sed propter persecutiones, & Iudæorum in ipsum debacchationem. & dicit: Si me persecuti sunt, etiam uos persequentur. Si me odio habuerunt, etiā uos odio habebunt. Non me dicitis dominum & magistrum? & bene dicitis, sum enim. Si igitur patrem familiās Beelzebul uocauerunt, quanto magis domesticos ipsius? Et non potest seruus esse super dominum suum, neq; discipulus super magistrum suum. Sit autem absolutus per omnia discipulus, uelut magister: hoc est, paratus ad persecutionem & maledictionem, & quicquid malī infertur. Vnde sanctus Paulus dicit: Imitatores mei estote, quemadmodum & ego Christi. Et non quod ille dominum suum imitabatur, uelut non oportebat, neq; enim dicebat, Deus sum, aut filius Dei sum, aut Deus Verbum sum: sed, Ego sum minimus apostolorum. & Velut abortiuo uisus est etiam mihi. Si uerò tu Ebion hoc dictum accipis de imitatione CHRISTI, & à circuncisione quam inaniter iactas, uis esse uelut magister, imò magis uelut dominus: ne in circuncisione ipsi te assimila, non enim tibi proderit. Transtulit enim Dominus huius tempus, uelut per multos testes clarè demonstrauimus. Venit enim, & impleuit, data perfecta circuncisione mysteriorum suorum, non in uno solo membro, sed toto corpore obsignato ac circumciso à peccatis: & non unam partem populi saluans, hoc est uiros solos, sed etiam totum populum Christianorum in ueritate, uirosq; ac mulieres simul obsignans, & ad regni cœlorū hereditatem liberaliter, & non defectuose uni solū uirorum ordinī per imbecillitatem, signaculum exhibens, sed uniuerso populo per signaculum mandatorum ac bonæ doctrinæ regnum cœlorū reuelans. Si uerò uelut Dominus esse uis, ô Ebion, hoc est uelut magister, longè falleris. Ne in circuncisione illi assimilare: sed euoca Lazarum ex monumento, aut alium mortuum suscita, leprosos munda, aut cæcis uisum restitue, aut paralyti resolutum sana, si potes. Non potes autem, quia contrariè facis, incredulitate & uinculis carnis, & iustificationibus legis inexplebilibus occupatus. Si aut hæc facere non potes, ut non potes, propter tuam prauam fidem, non dico uelut CHRISTVS; non enim potes assimilari Deo, quum corruptibilis homo sis, & errore deceptus: imò neq; nomen CHRISTI in diuinis signis inuocare poteris: & si inuocaueris, nihil efficies. Si uerò etiam omnino operaris ut paralyticum restituas, habuit utiq; id per nomen IESV quòd surrexit, & intelligentiam ab ipso accepit, ut tuum sabbatum non sufferat, sed per nomen eius qui ipsum sanauit, discat, Tolle grabatum tuum, & uade in domum tuam in sabbato. Iam uerò à me relatum est, quòd diuersimodè unusquisq; ipsorū de Christo sentit ac pronunciat. Aliquando quidem idem Ebion, ex affricu nudum hominem ipsum genitum esse dicens.

A dicens. aliquando autem ab ipso appellati Ebionæi, filium supernè ex Deo uirtutè adeptum esse asserentes, & hunc in tempore Adā ipsum induisse ac exuisse. Quorū diuersas opiniones in uirtute Dei subuertimus. Et quid mihi opus est amplius cōmorari in importuosis & reciprocantem aquam habentib. locis: qui alicubi alluuntur, alicubi exsiccantur, ex quibus pisciū eruptiōes sæpe fiunt; & pedibus eorū qui ripas horū locorum adeunt, damnu, uelut iam dictū est, inferunt: ex eo quod inter pisces reptilia quædā sint uenenū eiaculantia, pastinacæ inquam, & dracenæ, carchariæq; ac murenæ. Præteribo itaq; locū, rursus Deo gratias agens, quod & hanc heresim in tergum reieciimus, non oscitanter, sed diligenter confutatā. Ad alias autem deinceps nos ipsos o charissimi demus, diuino auxilio implorato, quo promissionis complementum ipse per nos perficiat.

Contra Valentinus, qui & Gnostici appellantur, XXXI hæresim.

Post hos Ebionæos appellatos, quorum improbitatem pertransiimus, & per Dei uirtutem consequentes aliarum ferarum formas promissimus, uenena item reptilium ac morsus incutientes, utpote in doctrinis ipsorum, uelut in hiatu bestiae uenenum eiaculantis, aut horrendi reptilis & basilisci conceptas: ad Valentinorum hæresim explicandam transibo, confutationem ipsorum pro uiribus facturus, qui sanè etiam Gnosticorum nomen sibi ipsi imponunt. Et horum quidem differentia Valentinorum differentia decem.

B sunt decem, in una plaga somni ipsorum, & coniugationibus, & octonarijs, & masculorum ac foeminarum seculis uicissim æqualiter percussis. Et non amplius quidem iuxta tempora ordinis successionem digeram, sed iuxta progressum ab altera ad alteram digrediar. In uno enim tempore hi omnes uelut fungi ex terra eruperunt, & uelut abominabilem ac graueolentium herbarum germina, & gramen spinosum, & uelut latebra multorum scorpionum, ex uno omnes tempore in uitam excreuerunt. Et sicut antea dixi, instar fungorum sua deformitate sub unum contactum apparuerunt. Velut etiam sancto Irenæo iam de ipsis dictum est: contemporanei enim hi fuerunt. Vnusquisq; autem ab altero malam occasionem colligentes, aliusq; ab alio ampliorem adhuc doctrinæ gratiam cupiens, sibi ipsi prauæ inuentionis differentiam effigiarunt, & omnes Gnosticos seipsos nominauerunt, Valentinus inquam, & qui ante ipsum fuerunt Gnostici: imò & Basilides, & Saturnilus, & Colorbasus, Ptolemæus item, & Secundus, atq; Carpocras, & alij complures. Cæterum etiam si omnes hic nominauimus, propter exortus omnium in uno tempore coniunctionem, tamen prauæ sationis uniuscuiusque maleuolentiam priuatim ac seorsim explicabimus. Interim uerò ad propositum hæresiarcham & tragœdiæ portam deueniemus, Valentinum inquam, & ipsius doctrinam. Valentinus igitur hic tempore succedit his qui antepositi sunt, Basilidi & Saturnilo, Ebionique ac Cerintho &

C Merintho, & sodales eius. Hi enim omnes uno tempore in uitam exorti sunt: modico autem tempore præcesserunt Cerinthus & Merinthus ac Ebion. simul enim cum his qui ante ipsos indicati sunt, excreuerunt. Patriam equidem ipsius, aut unde natus sit, pleriq; ignorant: nulli enim scriptori curæ fuit huius locum ostendere. Ad nos autem per auditum fama quædam peruenit. Quare non præteribimus, ut ne etiam huius natalem locum indicemus. In ambiguo quidem est, an uera dicturum simus: tamen famam ad nos perlatam silentio non præteribimus. Dicunt enim ipsum fuisse Phreboniten Aegypti maritimum, in Alexandria uerò institutum esse Græcorum literis. Vnde & imitatio Theogoniæ Hesiodi, deorum triginta apud ipsum Hesiodum relatorum. Et ipse fabulosa gentium poesi in mente sua concepta, & ab his qui cum ipso & ante ipsum à ueritate exciderunt, opinionem adeptus, etiam ipse uelut Hesiodus, alijs nominibus in alia transmutatis, mundum decipere uoluit. Nam & hic triginta deos ac cœlos adducere uult, quorum primum est Profundum, uelut ipse mente delirus dixit: quomodo sanè & opinionis ipsius fundator Hesiodus chaos primum deorum dixit. Cui autem non clarum est, chaos & profundum eandem significationem habere? Vide uerò mihi circulatoris illius tragicam fabulam, & improbam doctrinam. Triginta enim hic, uelut dixi, secula ad

Hesiodi Theogonia.

Triginta se-
cula Valēti.

Triginta se-
cula Hesiodi.

struere uult, quæ & deos nominat, quindecim masculos & totidem fœminas esse A
dicens. Singula aut̃ secula marē & fœminā, & iugum ac par, ipse & cōplices eius di-
cunt. Quindecim uerò dualitates esse aiūt, quas coniugationes appellant, numero
autem esse sæcula triginta. Vnamquāq; uerò fœminam gignere ex masculo sequē
tia secula. Esse autem hæc, uelut subiectum est, fœmineo nomine semper ad mas-
culum palām appposito. Ampliu, Auraan. Bucua, Tharthuu. Vbucua, Thardeadie.
Merexa, Atarbarba. Vdua, Cesten. Vduuac, Eslam. Amphaim, Effumen. Vana-
nin, Lamertade. Athameffumin, Allora. Cubiatha, Thamodan. Saddaria, Oren.
Lanaphechudamphech, Emphiboche. Bara, Afsi. Vchame, Belim. Dexariche,
Masemon. Et sic quidem compositi sunt, uelut iuxta coniugationem maris & fœmi-
næ. In consequentia uerò iuxta successionem, sic: Ampliu. Auraan. Bucua. Thar-
thuu. Vbucua. Thardeadie. Merexa. Atarbarba. Vdua. Cesten. Vduuac. Eslem.
Amphaim. Effumen. Vananin. Lamertade. Athameffumin. Allora. Cubiatha. Tha-
modan. Saddaria. Oren. Lanaphechudamphech. Emphiboche. Bara. Afsi. Vcha-
me. Belim. Dexariche. Masemon. Horum nominū interpretationes hæ sunt. Pro-
fundum & Silentium. Mens & Veritas. Verbum & Vita. Homo & Ecclesia. Para-
cletus & Fides. Paternus & Spes. Maternus & Charitas. Sempermens & Intelli-
gentia. Voluntas, quæ etiam Lux & Beatitudo. Ecclesiasticus & Sapientia. Pro-
fundus & Mistio, siue Coitus. Ageratus, id est, non senescens, & Vnio. Per se na- B
turalis & Cōmixtio. Vnigenitus & Vnitas. Immobilis & Voluptas. Iuxta numerū
uerò successionis & consequentiæ, à superinnominato patre, qui & Profundum
apud ipsos nominatur, usque ad hoc quod iuxta nos est cœlum, numerus horum
triginta sic se habet. Profundum, Silentium, Mens, Veritas, Verbum, Vita, Ho-
mo, Ecclesia, Paracletus, Fides, Paternus, Spes, Maternus, Charitas, Semper-
mens, Intelligentia, Voluntas, siue Lux, Beatitudo, Ecclesiasticus, Sapientia, Pro-
fundus, Mistio, Ageratus, Vnio, Per se naturalis, Commixtio, Vnigenitus, Vni-
tas, Immobilis, Voluptas. Atque hæc quidem est triginta sæculorum ab ipsis fabu-
lose confictorum tragœdia, & iuxta coniugationem spiritualis uidelicet com-
plementi uaniloquium. Quæ si quis comparans his quæ apud Hesiodum & Ste-
sichorum, & alios Græcos poetas sunt, adponat, inuenerit sanè ex comparatio-
ne quod eadem sint, & nihil aliud. Et ex hoc cognoscet, quòd nihil aliud admi-
randum illi miraculorum hæresiarchæ mysticè se dicere profitentur. Nihil enim
aliud quàm confictam Græcorum poeticam fabulosi gentium erroris ac do-
ctrinæ expresserunt, nulla mutatione facta, quàm adulterata apud ipsos barba-
rica nominum effictionis. Sic enim dicit & Hesiodus: Primū omnium fit Cha-
os, sic Profundum dicunt: deinde Nox. Erebus, Terra. Aether, Dies. Amor, Metis
siue consilium. Mors, Aerumna. Fatum, Nemesis. Momus, amicitia. Interitus, discor-
dia. Senectus, Ate. Desiderium, obliuio. Somnus, pugna. Voluptas, contumelia, C
Læticia, splendor. Quies, fraus. Iucunditas, Lis. Et hic quidem numerus masculo-
rum ac fœminarum secundum consequentiam, hoc modo numerum trigessimū
habet. Si uerò quis uelit inspicere, quomodo hi fingentes unum ad aliud con-
iungunt, is sic compererit coniuncta ac coniugata inter se, prout poetis uisum
fuit. Nam profundum noctis ac silentio coniunctum, terram genuisse fecerunt. Alij
uerò cœlum, quod etiam Hyperionem uocauerunt. Idem uerò terræ coniunctum,
mares ac fœminas genuisse dicunt: & eos qui sequuntur similiter, usque ad totam
iporum productionem, uelut infinita & delira ipsius profundī nugacitas habet.
Inuenias autem sic coniuncta ac coniugata, & hoc modo componi potētia. Chaos,
Nox, Erebus, Terra, Aether, Dies, Amor, Metis, Mors, Aerumna, Fatum, Nemesis,
Momus, Amicitia, Interitus, Discordia, Senectus, Ate, Desiderium, Obliuio, Som-
nus, Pugna, Voluptas, Cōtumelia, Læticia, Splēdor, Quies, Fraus, Iucūditas, Lis. Si
uerò quis ipsoꝝ figmēto attendat, & cognoscere uelit quomodo à mūdānis ac Gre-
cis poematis hi attoniti facti sint, frustra uelut insania correpti, excogitātes quæ nō
oportet, ad uanū & inutile laborē, is inuenerit ipsos tāto magis seductos. Vnde ad-
huc

A huc altius etiam perscrutantes, putauerunt se sua propria furiosa mente etiam defectum relictum excogitasse, quem relictū defectum, et omnipotentem, et opificem appellant, & creatorem essentiarum. A quo rursus etiam posteriorem octonarium post septem coelos dicunt secundum primum octonarium assimilatum creatū esse, cum ipse fuerit in octonario, & septem coelos post seipsum fecerit. Et uelut defectui relicto impermixtum quoddam & non effoeminatum seculum coniungere uolūt, quod ad cōplementum hic uenerit, & ad inquisitionem animæ, quæ ex supernis à materna sapientia uenit. Iam uerò & Achamoth nomen exprimentes constringunt, quem etiā Saluatorem uocant, & terminū, & crucē, & finitorem, & traductorem, & Iesum qui per Mariam uelut per canalem pertransiuit. Esse autē ipsum lucem à superno Christo, & ob id patronymicē ac denominatiuē uocari lucem, propter supernā lucem: & Christum, propter supernum **CHRISTVM**: & uerbum, propter supernum uerbum: & mentem similiter Saluatorem dici. Semper uerò transgredi suū patrem, illum opificem. Simul autē secum sursum ferre obediētes ipsi, ad supernas cōplementi coniugationes. Et o horū nugacitatem, & tantā uanitatem. Apponā autē, uelut antea dixi, etiā uelut ipsi cōiugarunt poeticis & gentilib. fabulamentis suam ipsorū nugacitatē. Post tricenarium autē numerum, unum nomen medium & nō effoeminatū, & post ipsum rursus secundum coniugationem octonarium, inuentum

B ab opifice, qui rursus sic componi potest, & sunt nomina hæc. primus Exepaphos. Porphyrio, Clotho. Rhyacus, Lachesis. Epiphaon, Atropos. Hyperion, Asterope. Et hæc quidem horum poetarum scena est, habens & alias multas nomenclaturas deorum apud ipsos nominatorum, masculorū ac foemininorū, aliter atq; aliter apud quosdā appellatorum, qui etiā trecetorū sexagintaquinq; numerū efficere possunt, & amplius, in occasionem ac prætextum aliarum sectarum, quæ rursus hoc tragicum argumentum somniantes aggressi sunt ac instituerunt. Nam post prædicta nomina, Hesiodus & Orpheus ac Stesichorus genitum esse dicunt Cœlum & Tartarum, Saturnum & Rheam, Iouem & Iunonem, & Apollinem, Neptunumq; ac Plutonium, & innumeros deinceps qui apud ipsos nominantur. Multus enim est horū fraudulentus ex suspitione error, qui ubi nominum uanitatem concepit ac excogitauit, multas fabulas confinxit. Et hic est qui mentem illorum deceptorum seducere uidetur. Ridicula uerò statim omnibus comperiuntur hæc, qui secundum Deum illuminatam mentem habent. Porro præteritis his, rursus ex ipsorum libris, ad uerbū, et iuxta dictionis seriem, lectionis inquam ac libri ipsorum, hic appositionem faciā, & sunt hæc. Apud prudentes, apud animales, apud carnales, apud mundanos, Mēs

C bilis intellectuui manifesta sunt. Neq; enim ab initio ipse per se pater in seipso complectebatur omnia, in seipso in innoticia, quem quidam seculum ageraton, id est, nō senescens appellant, semper iuuenem, masculum ac foeminam. Qui semper completur omnia, & non in aliquo continetur. Tunc intelligentia in ipso uoluit illā quā aliqui Notionem, siue Intelligentiā dixerunt, alij Gratiā propriē, propterea quod ipsa suppeditaui thesauros magnitudinis his qui sunt ex magnitudine. Qui autem uera dixerunt, Silentium appellauerunt: quia per cogitationem, citra sermonem, omnia ipsa magnitudo perfecit. Sicut igitur antea dixi, incorrupta æternitas uolens uincula rumpere, magnitudinem effoeminauit, ob appetentiam quietis ipsius. Et hæc ipsi mixta edidit patrem ueritatis, quem propriē perfecti Mentem nominauerunt, quoniam exemplar prius existentis ingeniti erat. Postea uerò Silentium naturalem unitatem lucis protulit cum Mente. Erat autē ipsorum cōuentio, ipsum uelle: & edit ueritatem. Veritas autem à perfectis propriē nominata est, quia uerē similis erat matri suæ Silentio, ipso Silentio hoc uolente à diuisionib. lucis, tum masculi tū foeminæ, æquale esse, quo per seipsas, & hæc in ipsis manifestaretur, his qui ex ipsa sunt, in ipsa insensibilia lumina diuisa. Postea Veritas maternā proferens lasciuia,

Achamoth.

Valentini epistola.

effœminauit patrem suum in seipsam, & coiuertit sibi ipsis incorruptibili mixtione, **A**
& non senescente commixtione, & edit quaternarium spirituale masculum & fœ-
minam, exemplar prius existentis quaternarij, qui erat, Profundum, Silentium, Pa-
ter, Veritas. Hic autem quaternarius ex Patre & Veritate, est Homo, Ecclesia, Ver-
bum, Vita. Tunc completētis omnia profundū uoluntate, Homo & Ecclesia pater-
norum recordati uerborum, coiuertunt inter se, & edit hæc duodenarium lasciuorū,
masculum & fœminā. Masculi itaq; sunt, Paracletus, Paternus, Maternus, Semper-
mens, Voluntas, id est lux: Ecclesiasticæ fœminæ uerò, Fides, Spes, Charitas, Intelli-
gentia, Beatitudo, Sapientia. Postea uerò Verbum et Vita, etiam ipsi laudis donum
effingentes, inter se cōmunicauerunt. Erat autem ipsorum communicatio ipsa Vo-
luntas, & congressi ediderunt Denarium lasciuorum etiam ipsorum, masculorum
ac fœminarum. Ex quibus mares sunt, Profundus, Ageratus, Per se naturalis, Vni-
genitus, Immobilis. Hi cognominationem in gloriam omnia completētis fece-
runt. Fœminæ uerò, Mistio, Vnio, Commixtio, Vnitas, Voluptas. Et hæc cognomi-
nationem in gloriam silentij asciuerunt. Perfecto igitur per patrem ueritatis trice-
nario numero, quem ignorantes terreni numerant, & cū uenerint ad ipsum, non
amplius numerum inuenientes, ad circulum reuertuntur, rursus ipsum numerantes:
est autem hic, Profundum, Silentium, Pater, Veritas, Homo, Ecclesia, Verbum, Vi-
ta, Paternus, Maternus, Paracletus, Sempermens, Voluntas, Ecclesiasticus, Fides, **B**
Spes, Charitas, Intelligentia, Beatitudo, Sapientia, Profundus, Ageratus, Per se na-
turalis, Vnigenitus, Immobilis, Mistio, Vnio, Commixtio, Vnitas, Voluptas: tunc
is qui omnia completitur, insuperabili prudētia docuit uocari alterum octonariū,
pro eo qui prius erat principalis octonarius, qui in tricenarij numero manet: non e-
nim erat magnitudinis prudentia, in numerum cadere: & cōstituit pro masculis ma-
sculos, Vnum, Tertium, Quintū, Septimū: & fœminas, Binarium, Quaternariū,
Senarium, Octonariū. Hic igitur Octonarius est, qui uocatus est pro eo qui prius
erat octonario, profundo, patre, homine, uerbo & silentio, ueritate, ecclesia, uita:
qui unitus est luminibus, & factus est tricenarius absolutus, & prior ille octonarius
quietus: quando profundum egressum est per magnitudinis fulcimentum uniri cū
tricenario, hic tricenarius erat. Nam reuera Pater ueritatis conuenit cum Ecclesia,
& Maternus habuit uitam, & paracletus unitatem, & unitas uniebatur patri uerita-
tis, & pater ueritatis erat cū Silentio. Verbum uerò spirituale cōmunicabat spiritui
mixture & incorruptibili cōmixtione, faciens finē ipsius per se matris, indiuisibilē
suam requiem. Tricenarius igitur absoluens profunda mysteria, penitus nuptiarum
exors, in incorruptibilibus uiros incorruptibiles edidit, qui sanē Vnitatis filij nomi-
nati sunt, & delineari nequeunt. Erant itaq; ferē extra prudentiam, quiescentes si-
ne intelligentia. Nam quod quis facit, si non de eo uniuersaliter cogitat, non facit. **C**
Tunc sanē geniti sunt uiri, quorum multitudinē ad numerum effari necesse non est:
cogitare uerò facile est. unusquisq; enim proprium nomen sortitus est, propter arca-
norū mysteriorū cognitionem. Silentium igitur uolens omnes ad electionem co-
gnitionis impellere, cōmiscuit se secundo opposito octonario mixture incorrupti-
bili, uoluntate aut intellectuali. Erat aut intellectus ipsius uoluntas, Spiritus san-
ctus, qui in medio est sanctarū Ecclesiarum. Hoc itaq; ad secundū octonarium de-
missio, persuasit etiā ipsum cū ipsa uniri. Nuptiæ igitur perficiebātur in octonarij par-
tibus, ita ut uniretur sanctus Spiritus uni, & binarius tertio, & tertius senario, & octo-
narius septimo, & septimus binario, & senarius quinto. Totus aut octonarius con-
uenit cum uoluptate non senescente, & incorruptibili mixture. Nō enim erat sepa-
ratio inter ipsos, uerū cōmixtio erat cum uoluptate irreprehensibilis: & edidit Quina-
rium lasciuorū, nō effœminatorū. quorū nomina hæc sunt: Fructuarius, Finitor, Mu-
nerator, Emeritus, Traductor. Hi Medietatis filij appellati sunt. Atq; hæc quidē ex
parte librorū ipsius appositæ, hucusq; à me dictæ sint. Fecit aut hic prædicationem in
Aegypto, unde sanē uelut reliquiæ uiperæ ossiū, adhuc in Aegypto sementis ipsius
restat, in Atrabite, & Prosopite, & Arsenoite, & Thebaide, & inferioribus partibus
regionis

Octonarius a-
lius pro princi-
pali cōstitutus.

A regionis maritimæ, & Alexandriopolitæ præfectura. Sed & Romæ reuersus prædicauit. Verum ad Cyprum progressus, uelut naufragium natura corporaliter passus, à fide defecit, & mente motus est. Antea enim pietatis ac rectæ fidei partem in prædictis locis habere putabatur. Verum in Cypro deinceps ad extremam impietatem deuenit, & seipsum in ea quam prædicabat improbitate penitus immerfit. Dicit autem ipse, & sodales eius, Dominum nostrum Iesum Christum, uelut dixi, & Saluatorem, & Christum, & Verbum, & crucem, & traductorem, & finitorem, & terminum. Ex supernis uerò corpus delatum esse asserunt, & uelut aquam per canalē, per Mariam uirginem penetrasse: nihil uerò à uirgineo utero accepisse, sed ex supernis corpus habere, uelut dixi. Non esse autem ipsum primum uerbum, neq; **C H R I S T V M** post uerbum, eum scilicet qui supernè est in supernis seculis. Verum hunc asserunt datum esse ob nihil aliud, nisi solum ut ueniret & saluaret genus, quod ex supernis est spirituale. Cæterum mortuorum resurrectionem negant, fabulosum quiddam ac nugatorium dicentes: Non hoc corpus resurgere, sed aliud quidem ex ipso, quod sanè spirituale uocant, uerum illorum solum qui apud ipsos spirituales atq; animales appellantur, si sanè animales iustè uixerint. At materiales & carnales & terrenos uocatos penitus perire, & omnino non saluari: secedere uerò unamquamq; essentiam ad proprios suos productores, ita ut materialis materiæ tradatur, carnalis &

B terrena terræ. Tres enim hominum ordines esse dicunt, spiritualium, animalium, carnalium. Ordinem autem spiritualem seipsos dicunt, quemadmodum etiam Gnosticos, & neq; labore opus habentes aliquo, quàm sola cognitione & arcanis mysteriorum suorum uerbis. Quisq; uerò ipsorum quodcunq; uoluerit, intrepidè facit, & nullius rei curiosus est. Omnino enim saluari suum ordinem dicunt, ut qui spiritualis existat. Alterum uerò ordinem hominum in mundo, quem Animalem uocant, à seipso saluari non posse, nisi labore & iusta operatione seipsum saluauerit. Materialem autem hominum ordinem in uita, cognitionem capere non posse asserunt: neq; suscipere hanc, etiamsi uelit is qui ex hoc ordine procedit, uerum simul cum anima & corpore perire. Suum uerò ordinem spiritualem saluari cum corpore, quod aliud quoddam interius est, & ipsi corpus spirituale imaginantes uocant. At animales fatigatos laboribus & opificem transgressos, sursum dari angelis qui cum **C H R I S T O** iunt, nihil corporum ferentes, sed solum animas in perfectione cognitionis ipsorum repertas, & has opificem transgressas, dari angelis qui sunt cum **C H R I S T O**, in nymphas ac sponfas. Talis est ipsorum tragœdia, habens etiam plura his. ego uerò solum ea quæ natura necessaria duxi, ut in propatulum uenirent, recensui, prout cognitio ad nos deuenit, unde originem traxit, & quibus temporibus uixit, & à quibus occasiones accepit, & quæ sit ipsius doctrina, simulq; cum quibus hoc malum in uitam exortum est, ex parte doctrinæ ipsius ostēdi. Reliquam uerò ipsius

C nugacitatem non uolui à meipso componere, quum repperim apud sanctissimum Irenæum, priscum illum, opus contra ipsum conscriptum. Cum itaq; hæcenus pauca hæc recensuerim, quæ deinceps sequuntur, ex prædicto uiro seruo Dei, Irenæo inquam, integrè apponam. habent autem sic: Quidam emissi ad ueritatem, introducunt sermones falsos, & genealogias uanas, quæ sanè quæstiones magis exhibēt, uelut Apostolus dicit, quàm ædificationem Dei in fide: & per improbè collectam uim persuadendi, mentem imperitorum seducunt, ipsosq; captiuos ducunt, maliciōse tractantes eloquia Domini, prauī expōitores probè dictorum fientes: & multos subuertunt, abducentes ipsos pretextu cognitionis, ab eo qui uniuersa creauit ac or nauit: uelut qui altius quid ac maius habeant quod ostendant Deo, qui cœlum & terram & omnia quæ in ipsis sunt fecit, probabiliter quidem inducentes per uerborum artificium simplices ad quærendi modum. Verum improbè perdentes ipsos, in eo quod maledicam & impiam ipsorum mentem efficiunt erga opificem, & in eo quod non diiudicare possunt mendacium à ueritate. Nam error per seipsum nō ostenditur, ut ne denudatus deprehendatur: sed amiculo splēdido callidè ornatus, ut etiam ipsa ueritate ueriores seipsum exhibere uideatur imperitoribus, per exter

Hominum ordines tres.

Irenæi locus transcriptus.

nam apparentiam: quemadmodum à quodam præstantiore nobis dictum est de talibus, quòd preciosum lapidem smaragdum, & magnæ æstimationis apud quosdā, uirum contumelia afficit per artem illi assimilatum, ubi non affuerit qui probare potest. Quum uerò ammixtum fuerit æs ad argentum, quis poterit facile hoc integrè probare? Quo igitur non per nostram culpam corripiantur aliqui, uelut oues à lupis, nō noscentes ipsos propter externas ouille pellis insidias: quos cauere Dominus ipse nobis præcepit, similia quidem loquentes, dissimilia uerò sentientes: necessarium arbitratus sum, ubi incidissem in libros ac cōmentarios Valētinī, uelut ipsi dicunt, discipulorū, & ubi cum aliquibus ipsorum cōflictatus sum, & opinionē ipsorū deprehēdi ac prostrauī, ut significarē tibi o charissime mōstrofa & profunda mysteria, quæ nō omnes capiunt, quoniā non omnes cerebrum expuerunt: quo & tu ea doctus, omnib. qui tecum sunt, ipsa manifesta facias, ipsosq; admoneas ut demētīæ & in CHRISTVM blasphemīæ profunditatē uitent. Et sanē prout uīres nostrę tulerint, opinionē eorū qui nunc falsa docēt, de Ptolemęo loquor, qui flosculus est scholę Valētinī, breuiter & clarē recēsebitur & occasiones dabimus pro nostra mediocritate ad illam subuertendam, aliena esse & inconuenientia ueritati, ea quę ab ipsis dicuntur ostensuri: etiam si aliās ad scribendum non simus assueti, neq; in arte dicendi exercitati, sed ipsa dilectio nos impellat ad significandum tibi, & omnibus qui tecum sunt, ea quę hactenus fuerunt occulta, nunc uerò per gratiam Dei in apertum uenerunt dogmata. Nihil enim est occultum quod non reuelabitur, & nihil absconditum quod nō cognoscetur. Nec uerò requires à nobis qui inter Celtas uersamur, & circa barbaram linguam ut plurimū occupati sumus, artem dicendi, quam non didicimus, neq; facultatem scriptoris, in qua exercitati non sumus: neq; fucum uerborum, neq; uim persuadendi, quam non nouimus: sed simpliciter & uerē ac uulgari more tibi ex amore scripta, tu amanter suscipies, & ipse apud te ipsum ea augebis, ut pote qui potentior nobis existis, & hæc uelut semina ac principia à nobis accipis, & in mentis tuę amplitudine ad maiorem fructum producendū multiplicabis, ea quę paucis à nobis sunt relata: & potenter declarabis his qui tecum sunt, ea quę debilitate à nobis sunt prolata. Et sicut nobis studium fuit, cum tu iam olim ipsorū opinione cognoscere cupiueris, ut nō solū tibi ipsam manifestā faceremus, sed etiā instructionē daremus, quo ipsam falsam ostēderemus: sic etiā tu liberaliter alijs inseruiēs, iuxta gratiā tibi à Domino datā, ad hoc ut non amplius distraherentur homines ab ipsorū persuasionib. quę tales sunt. Dicunt enim in inuisibilibus ac innominatis altitudinibus, quoddā esse seculum perfectū præexistens. Hoc uerò etiam primū patrē, & Profundum appellant. Esse autem ipsum incomprehensibile & inuisibile, sempiternumq; ac ingēnitum, & in quiete ac requie multa per infinita temporum secula fuisse. Cum ipso autem esse & intelligentiā, quam sanē etiam Gratiā & Silentium nominant, & cogitasse aliquando hoc Profundum, à seipso omniū rerum principium producere ac emittere: & hanc emissionem quam emittere cogitauit, etiam uelut semen deposuisse, & hoc uelut in utero, in eo quod cum ipso est Silentio. Hoc uerò suscepto semine eo, prægnans factum esse, & peperisse Mentem, similem & æqualē ei qui emisit ipsam, & quę sola capiat magnitudinem patris. At Mentem hanc etiā unigenitum uocant, & patrem & principium omnium. Simul autem emissam esse cum ipsa ueritatem, & esse hunc primum & ab initio productum Pythagoricū quaternarium, quem etiam uniuersorū radicem uocant. Est enim Profundū & Silentium, postea Mens & Veritas: sensisseq; hunc unigenitum propter quę emissus esset, et emisisse etiam ipsum Verbum & Vitā, patrem omnium post ipsum futurorum, & principium & formationem totius complementi. Ex Verbo uerò & uita emissum esse per cōiugationem, hominem & Ecclesiam. & esse hunc primarium octonarium, radicem ac substantiam omnium, quatuor nominibus apud ipsos appellatum, profundū & mentis, & uerbi & hominis. Esse enim unumquemq; ipsorum masculū & fœminā, hoc modo. primū quidem, Primū patrē unitum esse per cōiugationem suę intelligentię. Unigenitum uerò, hoc est Mentem, ueritatē, Verbum autem, uitę: & ho-

Cerebrum expuere.

Ptolemæus flosculus scholę Valētinī.

Breuius inter Celtas.

Pythagoricus quaternarius.

A & hominem Ecclesiae. Hæc uerò secula in gloriam patris producta, uoluisse & ipsa de suo glorificare patrem, & emisisse emissiones in coniugatione, Verbum quidem & uitam post emissum hominem & Ecclesiam: alia decem secula emisisse, quorū nomina hæc dicunt, Profundus & Mistio, Ageratus & Vnio, Per se naturalis & Voluptas, Immobilis & Cōmixtio, Vnigenitus & Felicitas. Hæc sunt decem secula, quæ item ex Verbo & Vita emissæ esse asserunt. Hominem uerò etiā ipsum emisisse cum Ecclesia secula duodecim, quibus hæc nomina tribuunt: Paraclerus & fides, paternus & spes, maternus & charitas, sempermens & intelligentia, Ecclesiasticus & beatitudo, Voluntas & sapientia. Hæc sunt triginta erroris ipsorum secula, quæ silentio occultantur, & non cognoscuntur. Hoc inuisibile & spirituale est secundū ipsos cōplementum trifariam diuisum, in octonarium, et denarium, et duodenarium. Et propterea dicunt Saluatorem (neq; enim Dominum appellare uolunt) triginta annis nihil in aperto fecisse, ostendentem horum seculorum mysterium. Sed & in parabola operariorum in uineam missorum, triginta hæc secula manifestissimè indicata esse asserunt. Mittuntur enim alij circa primā horam, alij circa tertiā, alij circa sextam, alij circa nonam, alij circa undecimā. Dum enim relatæ horæ inter se componuntur, tricenarium numerum explent. Vna enim, & tres & sex & nouem & undecim, triginta sunt, per horas autem secula indicata esse uolunt, & hæc esse magna & admiranda ac arcana mysteria, quæ colligunt ipsi: & sicubi quid ex his quæ in scripturis dicuntur, suo figmento adaptare ac assimilare possunt. Itaq; primum Patrem à solo eo cognosci dicunt qui ex ipso natus est, unigenito uidelicet, hoc est Mente: reliquis uerò omnibus inuisibilem ac incomprehensibilem esse. Mens autem sola, ex ipsorum sententia, delectabatur conspectu patris, & magnitudinis immensæ ipsius consideratione gaudebat, & reliquis quoq; seculis magnitudinem patris communicare meditabatur, qualis & quantus esset, & quod sine principio ac incomprehensibilis esset, & quod oculis percipi non posset. Detinebat autem ipsum Silentium ex uoluntate Patris, propterea quod uellet omnia ipsa ad notionem & desiderium inquisitionis prædicti primi patris sui perducere. Et reliqua quidem secula similiter tacite quodāmodo desiderabant productore seminis sui uidere, & radicē principio carentē cognoscere, plurimū uerò præ alijs impellebatur postremum & nouissimū duodenarij ab homine & Ecclesia producti seculū, hoc est ipsa sapientia: & pertulit affectum citra complexum coniugis sui, ipsius uoluntatis. Qui affectus initium quidē habuit in mente & ueritate, irruit autē in hoc seculum peruersum, per pretextum quidem dilectionis, per culpam uerò temeritatis, propterea quod non cum patre perfecto societatem habuisset, uelut mens ipsa. Affectum autem esse inquisitionem patris. Volebat enim (uelut dicunt) magnitudinem ipsius comprehendere. Deinde cum non posset, propterea quod rem impossibilē aggredieretur, in ualde magna angustia fuisse, tū propter profunditatis magnitudinē, tū quod imperscrutabilis est pater. Itemq; ob amorē erga ipsum qui se semper ulterius præ dulcedine ipsius extendebat, ita ut postremum cōsumpta fuisset, & in uniuersam essentiam resoluta, nisi in fulcientem, & (extra inenarrabilem magnitudinē) uniuersa conseruantem potentiā incidisset. Hanc autem potentiam etiā terminum uocant: à qua conseruatum ac fulcitū esse hoc seculū dicunt, ita ut uix redierit ad seipsum, & patrem incomprehensibilem esse crediderit, & priorem cogitationem deposuerit, cū affectu qui ex perturbata illa admiratione successerat. Quidam uerò ex ipsis, ad affectum sapientiæ & conuersionē, fabulantur ipsam impossibilem & incomprehensibilem rem aggressam, peperisse essentiam informem, qualem natura scēminea parere poterat. quam ubi considerasset, primū quidem cōtristatā esse, propter partus imperfectionē: deinde timuisse, quum neque ipsum esse perfectē haberet: postea mente motam esse ac desperasse, quærentem causam, & quomodo absconderet id quod factum esset. Dum uerò sic in affectib. uersaretur, accepisse cōuersionem, & ad patrem decurrere tentasse, & aliquatenus hoc ausam uirib. defecisse, & supplicem patris factam esse. Cum ipsa uerò etiam reliqua secula rogasse, & præsertim mentem ipsam, Hinc dicunt primum ini-

Triginta secula
la Valentini,
per Christū ap
probata.

Terminus, quæ
sit potentia.

tium habuisse essentiam ignorantiae, & tristitiae, & timoris & admirationis. At pater ^A prædictum terminum ob hæc per unigenitum emittit in imagine propria inconiugatum, in effœminatum. Illum enim aliquando cum coniuge Silentio, aliquando et super masculum & super fœminam esse uolunt. Hunc uerò terminum, etiam crucē, & redemptorem, & fructuarium, & finitorem & traductorem uocant. Verum per hunc terminum dicunt mundatam esse ac confirmatam sapientiam, & restitutā coniugio. Separata enim cogitatione ab ipsa unā cum accedente affectu, ipsam quidem intra complementum esse, cogitationem uerò ipsius unā cum affectu separatam ac ablatam esse, & extra complementum emotam, esse quidem spirituales essentiam, quæ naturalis quædam concitatio existit: informem uerò & sine specie, propterea quod nihil comprehendit, & ideo fructū debilem & fœminam ipsum dicunt. Postquam autem separata fuit hæc extra complementum seculorum, materq; ipsius restituta est proprio coniugio, unigenitum rursus aliam cōiugationem emisisse, iuxta prouidentiam Patris, ut ne quod seculum similiter ut illud afficeretur, **CHRISTVM** & Spiritum sanctum, ad confirmationem ac fulcimentum complementi, à quib. absoluta esse secula. **CHRISTVM** enim docuisse ipsa, coniugij naturam, ingeniti comprehensionem cognoscentia, idonea esse ad declarandum inter ipsa Patris agnitionem. Et quod neq; capi neq; comprehendere potest, & quod neq; uidere neq; audire ipsum datur, sed per solum unigenitum cognoscitur. & causam quidem æternę per ^Bpetuitatis ipsius Patris reliquis omnino incomprehensibilem esse. Verum generationis ipsius ac formationis comprehensibilem esse, per quam sanē æqualis est. Et hæc quidem iam emissus **CHRISTVS** inter ipsos operatus est. At uerò Spiritus sanctus ad æquata ipsa omnia gratias agere docuit, & ueram requiem induxit. Et sic forma ac sententia omnia secula æqualia constituta esse dicunt, ita ut omnia masculini sexus, Mentes & uerba, & homines, & Christi euaserint: & omnia fœminini sexus similiter, Veritates, et Vitæ, & Spiritus, & Ecclesiæ. Confirmata uerò in hoc omnia, & perfectē quæta facta, cum magno gaudio primum patrem hymnis celebrasse dicunt, & ipsum multæ læticiæ participem. & pro hac beneficentia, una uoluntate ac sententia totum seculorum complementum, consentiente Christo & Spiritu, & approbante ipsorum patre, unumquodque seculum quod pulcherrimum atque florentissimum in seipso habebat comportasse, & collationem fecisse: atq; his concinnē complicatis, & diligenter unitis, emisisse problemata, ac emissiones in honorem ac gloriam Profundi, perfectissimum decorem & sidus complementi perfectum fructum **IESVM**, quem & Saluatorem appellatum esse, & **CHRISTVM** & Verbum, patronymicē ac denominatiuē, & secundum omnia, propterea quod ab omnibus esset: satellitesq; ipsorum in honorem eorundem eiusdem generis angelos simul productos esse. Hæc qui dem igitur est tractatio, quæ intra complementum ab ipsis dicitur, & affecti seculi ac ferē perditū uelut in materia propter inquisitionem patris calamitas: et Termini, ac crucis, et redemptoris, & fructuarij, & finitis, & traductoris, sexangula compago: & primi **CHRISTI** cum Spiritu sancto ex ^Cpœnitentiā à patre ipsorum posterior seculis generatio: & secundi **CHRISTI**, quem etiam Saluatorem dicunt, ex collatione composita constitutio. Hæc autem manifestē quidem dicta non esse, eo quod nō omnes capiant cognitionem: per mysteria uerò à Saluatore indicata esse in parabolis, his qui intelligere possunt, hoc modo: Triginta quidem secula significata esse per triginta annos, uelut antea diximus, in quibus nihil in aperto Saluatorem fecisse dicunt: & per parabolam operariorum uineæ. Et Paulum manifestissimē dicunt sæpe nominare secula. Insuperq; etiam ordinem ipsorum seruasse, dum dixit: In omnes generationes seculorum seculi. Sed & nos dum in gratiarum actionibus dicimus, In secula seculorum, illa ipsa secula significare. Et ubicunq; seculum aut secula nominantur, relationem ad illa esse uolunt. At duodenarij seculorum emissionem, significari per hoc quod Dominus duodecim annorum existens, disputauerit cum doctoribus legis: & per Apostolorum electionem (duodecim enim sunt Apostoli) & reliqua decē & octo secula manifestari, per

Christi duo Valentinus.

Scriptura qua
nititur Valentinus.

- A per hoc quod dicunt: Post resurrectionem ex mortuis, decem & octo mensibus ipsum cum discipulis conuersatum esse. Sed & per primas nominis ipsius grecè scripti literas, per Iota uidelicet & Ita, octodecim secula signatè prout Greci numerant significari. Similiter uerò & decem secula per literam Iota, quæ in nomine ipsius prima est, significari dicunt. & propterea dixisse Saluatorem, Iota unum aut unus apex non præteribit, donec omnia fiant. Cæterum affectum qui circa duodecimum seculum contigit, significari dicunt per defectionem Iudæ, qui duodecimus erat Apostolorum. Et quod duodecimo mense passus est. Vno enim anno uolunt ipsum post baptismum suum prædicasse. Insuper uerò & in ea quæ sanguinis fluxum patiebatur, manifestissimè hoc indicari. Nam ubi duodecim annos ipsa passa fuisset, per Saluatoris præsentiam curatam esse, ubi tetigisset fimbriam uestimenti ipsius. & propterea dixisse Saluatorem: Quis me tetigit? ut doceret discipulos, mysteriū in seculis factū, & affecti seculi sanationē. Quæ enim duodecim annis passa est, illa uirtus est, dū extendebatur, & in infinitū fluere essentia ipsius, uelut dicunt: & nisi attigisset uestimentū ipsius, hoc est ueritatē primī quaternarij, quæ per fimbriā significata est, resoluta fuisset in essentiā suā. Sed cessauit, & sedatus est affectus. Nam egressa uirtus huius (esse aut hanc Terminū uolunt) curauit ipsam, & affectus ab ipsa secessit. At uerò Saluatorem ex omnibus existentē Omne esse, per hoc dictū ostendi dicunt: Omne masculinū aperiens uuluā. Nam hic quū Omne esset, aperuit uuluā cogitationis affecti seculi, quæ extra complementū emota est: quam sanè etiam secundum Octonarium uocant, de quo paulo post dicemus. Et à Paulo palam ob hoc dictum esse asserunt: Et ipse est omnia. Et rursus: Omnia in ipsum, & ex ipso omnia. Et rursus: In ipso habitat omne complementum deitatis. Sed & omnia instaurata esse in CHRISTO per Deum, ita dictum esse interpretantur, & si qua alia huiusmodi sunt. Postea uerò de Terminō suo, quem pluribus nominibus appellant, duas ipsum habere actiones pronunciant, Confirmatiuam & Separatiuam, siue diuisiuam. Et quatenus quidem firmat ac fulcit, Crucem esse: quatenus uerò diuidit ac distinguit, Terminum. Et Saluatorem quidem sic dicunt actiones suas indicasse, & primum Confirmatiuam in eo quod dicit: Qui non portat crucem suam, & sequitur me, discipulus meus esse nō potest. Et rursus: Tollens crucem suam, & sequitur me. Diuisiuam uerò in eo quod dicit: Non ueni mittere pacem, sed gladium. Sed & Ioannem hoc ipsum significasse dicunt, dum dixit: Ventilabrum in manu eius, & purgabit aream, & colliget frumentum in horreum suū, paleas uerò comburet igni inextinguibili: & per hoc actionem termini indicasse. Ventilabrum enim crucem esse interpretantur, quæ consumat materialia omnia, uelut ignis paleas: purgat autem eos qui saluantur, uelut uentilabrum frumentum.
- C Paulum uerò apostolum etiam ipsum huius crucis mentionem fecisse dicunt, hoc modo: Verbum enim crucis his quidem qui pereunt stultitia est, nobis uerò qui saluamur, uirtus Dei. Et rursus: Mihi autem ne contingat in aliqua re gloriari, nisi in cruce Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Talia equidem de complemento suo & figmento omnes dicunt, adaptare enitentes ea quæ rectè dicta sunt, his quæ malè ab ipsis excogitata sunt. Et non solum ex Euangelicis & Apostolicis scriptis demonstrationes facere conantur, peruertentes interpretationes, & malitiose adulterantes expositiones: sed etiam ex lege & prophetis, nimirum quum multæ parabolæ ac allegoriæ in ipsis relatæ sint, & ipsarum ambiguitas ad multa per expositionem trahi possit, callidè ad figmentum suum ac dolose adaptantes, captiuos abducunt à ueritate eos qui non firmam fidem in unum Deum patrem omnipotentem, & in unum Dominum Iesum Christum filium Dei conseruant. Cæterum quæ extra complementū ab ipsis dicuntur, talia sunt: Cognitionem supernæ sapientiæ, quam etiam Achamoth uocant, emotam ē cōplemento una compassione & affectu, dicunt in umbris & tectis locis efferbuisse per necessitatem. Extra lucem enim & complementū edita est, informis & sine specie, uelut abortus, eo quod nihil comprehendit: misertumq; eius esse CHRISTVM, & per crucem

cem propria uirtute extentum formasse, formatione secundum essentiam solum, A
 nō etiam secundum scientiam ac cognitionem: et ubi hoc fecisset, recurrisse contra-
 cta sua uirtute, atq; illam reliquisse: quo percipiens afflictionem suam, propter emo-
 tionem ē complemento, appetat prastantiora, habens odorem quendam incorru-
 ptibilitatis in se relictum à CHRISTO & Spiritu sancto. Et propterea ipsam am-
 bobus nominibus appellari, tum Sapientiam patronymicē, pater enim ipsius Sapi-
 entia uocatur: tum Spiritum sanctum, à spiritu circa Christum: formatamq; ipsam ac
 sapientem factam esse, uerum statim euacuatā, inuisibili cum ipsa conuersante Ver-
 bo, hoc est Christo, ad inquisitionem processisse lucis, quæ ipsam reliquerat: & non
 potuisse ipsam apprehendere, eo quod prohiberetur à Terminō: & hic Terminum
 prohibentem ipsam ab ulteriore progressu dixisse Iao. unde Iao nomen factum esse
 dicunt. Quum autem non posset pertransire Terminum, propterea quod affectui
 implicata esset, & sola foris relictā esset, omni afflictionis parti uariæ ac multiplicis
 existentis, ipsam succubuisse, & pertulisse tristitiam quidem, quod non compren-
 dit: timorem uerò, ne quemadmodum ipsam lux, sic etiam uita ipsam destituat. Et
 ad hæc desperationem. Omnia uerò in ignorantia. Et non uelut mater ipsius prima
 Sapientia & seculum, alterationem in afflictionib. habuit, sed contrarietatem. Ac-
 cidisse uerò ipsi etiam alteram affectionem, ex conuersione uidelicet ad eum qui
 compagem hanc uiuificauit. Et essentiam materiæ ipsam factam esse dicunt, ex qua
 mundus hic constitutus est. Ex conuersatione enim omnem mundi & opificis ani-
 mam generationem accepisse. Ex timore uerò & tristitia, reliqua initium habuisse.
 A' lachrymis enim ipsius factam esse omnem humidam essentiam. à risu uerò luci-
 dam. à tristitia autem & perturbatione, corporalia mundi elementa. Aliquando
 enim plorabat ac tristabatur, uelut dicunt, eo quod sola relictā esset in tenebris & e-
 uacuatione. Aliquando autem cogitans de luce quæ ipsam reliquisset, in laticiam
 diffundebatur, ac ridebat. Aliquando uerò rursus timebat. Aliquando desperabat,
 & mente mouebatur. Equidē multa hic deinceps tragœdia est ac imaginatio, uno-
 quoq; ipsorum aliter atq; aliter audacter narrante, ex quali affectu, & ex quo ele-
 mento essentia generationem accepit. Quæ etiam meritò uidentur mihi non om-
 nes uelle in aperto docere, sed solos illos qui magnas mercedes pro tantis mysterijs
 persolvere possunt. Non enim amplius hæc similia illis, de quibus Dominus noster
 dixit: Gratis accepistis, gratis date. sed remota & monstrosa ac profunda mysteria,
 quæ multo labore acquiruntur, ab his qui mendaciorum sunt studiosi. Quis enim
 non impenderit omnia bona sua, ut discat quod ē lachrymis cogitationis afflictī se-
 culi, maria & flumina, & uniuersa aquosa essentia generationem acceperunt: Ex ri-
 su uerò ipsius, lux, & ex perturbatione ac desperatione, corporalia mundi elementa:
 Volo autem etiam ipse aliquid conferre ipsorum fertilitati. Quandoquidem enim
 uideo quasdam aquas dulces esse, uelut fontes & fluuios & hymbres, atq; huiusmo- C
 di: quæ uerò sunt in mari, falsas: cogito mecum, non omnes ex lachrymis ipsius produ-
 ctas esse, propterea quod lachrymæ falsæ sint qualitate. Manifestum igitur, quod
 falsæ aquæ hæc sunt ex lachrymis. Verisimile est autem, ipsam in multa anxietate ac
 desperatione constitutam etiā sudasse. Hinc sanē iuxta argumentum ipsorum suspi-
 cari oportet, fontes & fluuios, et si quæ aliæ dulces sunt aquæ, generationem ha-
 buisse ex sudoribus ipsius. Incredibile enim est, quum una sit qualitas lachrymarū,
 aliàs falsas, aliàs dulces aquas ex ipsis prouenisse. Hoc autem magis credibile est, al-
 teras esse ē lachrymis, & alteras ē sudoribus. Quandoquidem uerò & calidæ quædā
 & acres sunt aquæ in mundo, cogitare quis potest, quid nā fecit, & ex qua parte has
 emisit. Tales enim fructus argumento ipsorum conueniunt. Quum igitur pertran-
 sisset omnem afflictionem mater ipsorum, & uix preminuisset, ad supplicationem
 conuersam ipsam esse lucis, quæ ipsam reliquerat, hoc est CHRISTI, dicunt. Qui
 cum reuersus esset ad cōplementum, ipse quidem, ut uerisimile est, piger erat ad hoc
 ut rursus descenderet: demisit autem paracletum ad ipsam, hoc est Saluatorem, pa-
 tre omnem uirtutem ipsi dante, & omnia sub potestatem tradente: & seculis rogan-
 tibus,

A tibus, ut per ipsum omnia crearentur uisibilia & inuisibilia, throni, deitates, dominationes. Emitteretur autem ad ipsam cum coætaneis suis angelis. At uerò Achamoth ipsum reueritam esse dicunt, & primum quidem tegmen & uelamen imposuisse ob uerecundiam: postea uerò ubi uidisset ipsum cum uniuersa fructuositate sua accurrisse ad ipsum, uirtute accepta ex conspectu eius: & ipsum formasse eam formatione secundum cognitionem, & afflictionum ipsius curationem fecisse, ita ut ipsas ab ipsa separaret, easque non negligeret, (non enim possibile erat ipsas deleri, uelut illas priores, propterea quòd in habitum iam celsissent, & ualida essent) sed secerneret per discretionem, quo confunderet & stabiliret, & ex incorporali affectu in corporalem materiam ipsas transmutaret. Atque sic aptitudinem & naturam induxisse ipsis, ut in compages ac corpora uenirent, ad hoc ut duae essentiae fierent, mala affectuum ac uirtutum, & affectuosa ex conuersione. Et propterea per uirtutem dicunt construxisse Saluatorem ipsam Achamoth, ut ab affectu liberata sit, & per gaudium speculationem luminum in ipso conceperit, hoc est angelorum qui cum ipso erant. & ubi ipsos concepit, peperisse docet fructus secundum imaginem, partum spirituale ad similitudinem satellitum Saluatoris factum. Cum igitur tria haec iam supposita sint ex ipsorum sententia, primum quod ex affectu est, quod erat materia: secundum quod ex conuersione, quod erat animale: tertium quod peperit, hoc est spirituale: sic conuersa est ad formationem ipsorum. Verum spirituale non potuisse ab ipsa formari, quoniam coessentialiale ipsi fuit. Conuersam autem esse ad formationem essentiae suae animalis factae ex conuersione, proposuisseque doctrinas ex saluatore. Et primum formasse ipsam ex animali essentia dicunt, Patrem & Regem omnium, tum coessentialium ipsi, hoc est animalium, quae sanè dextra appellant: tum eorum quae ex affectu & materia sunt, quae sinistra uocant. Omnia enim quae circa ipsum sunt, clandestinè formasse ipsum asserunt, commotum à matre. Vnde etiam Metropatora, id est matrem ac patrem: & Apatora, id est patre carentem, & opificem ac patrem ipsum uocant: dextrorum quidem patrem dicentes, hoc est animalium: sinistrorum uerò opificem, hoc est materialium: simul omnium autem, regem. Etenim cogitationem hanc uoluisse omnia in honorem seculorum facere, & imagines ipsorum fecisse dicunt. Imò potius saluatorem per ipsam fecisse. Et seipsam quidem in imagine inuisibilis patris seruasse, ut ne cognosceretur ab opifice: illum uerò in imagine unigeniti filij. Archangelos autem & angelos ab his factos, in imagine reliquorum seculorum. Patrem igitur ac Deum ipsum factum esse dicunt, omniumque extra còplementum sunt animalium ac materialium factorē. Discreuisse enim ipsum duas essentias confusas, & ex incorporeis corporales fecisse, atque sic coelestia ac terrestria creasse, & factum esse materialium ac animalium, dextrorum ac sinistrorum opificem, leuiumque ac grauium, & eorumque sursum feruntur, & eorum quae deorsum subsidunt. Septem enim ipsum coelos construxisse, supra quos opificem esse dicunt, & propterea Septenarium ipsum uocant. Matrem uerò Achamoth Octonarium còseruantem numerum primogeniti, ac primi octonarij ipsius còplemēti. At septem coelos non esse intelligibiles dicunt, uerum angelos ipsos esse asserunt. Sed & ipsum opificem angelum esse Deo simile: uelut etiam Paradisum, qui supra tertium coelum est, quartum angelum uirtute ac potētia esse dicunt. Et ab hoc aliquid accepisse Adam, conuersatum in ipso. Haec autem dicunt opificem putasse à se ipso fabricare, uerum fecisse ipsa Achamoth producēte. fecisse enim coelum, quum non nosset coelum: & formasse hominem, quum non nosset hominem: & terram protulisse, quum ignoraret terram. Et sic in omnibus ignorasse ipsum dicunt ideas ac formas eorum quae faciebat, & ipsam quoque matrem. Seipsum autem solum putasse omnia esse. Causam uerò ipsi fuisse matrem huius opinionis dicunt, quae sic ipsum producere uoluerit, caput quidem ac principium propriae essentiae, dominum uerò totius negotij. Hanc autem matrem etiam Octonarium uocant, & Sapientiam, & Terram, & Hierusalem, & Spiritum sanctum, & Dominum masculino genere. Habere uerò ipsam medietatis locum, & esse quidem supra opificem, infra uerò aut extra còplementum usque ad consummationem. Quandoquidē igitur materialem essentiam

Dextra & sinistra quae.

Metropator & Apator.

Opificis ignorantia.

Matris Octonarij nomina.

ex tri-

ex tribus affectibus constare dicunt, timore, tristitia, & desperatione: & ex timore. **A** re quidem ac conuersione animalia constitutionem accepisse: ex conuersione quidem opificem generationem habuisse uolunt, ex timore uero omnem reliquam animalem substantiam, uelut animas brutorum animantium ac bestiarum & hominum. ob id quum ipse imbecillior fuerit ad cognoscendum aliqua spiritalia, putasse se solum Deum esse, & per prophetas dixisse, Ego Deus, & prater me nullus. Ex tristitia uero spiritaliae malicias factas esse docent: unde etiam diabolus generationem habuisse, quem etiam Dominum mundi uocant, & daemones & angelos, & omnem spiritualem malicie substantiam. Ceterum opificem filium matris ipsorum dicunt, Mundi uero dominum opificis creaturam. Et mundi dominum scire ea quae supra ipsum sunt, quia spiritus est malicie. Opificem uero ignorare, ut pote qui animalis sit. Habitare autem matrem ipsorum in supercoelesti loco, hoc est in medietate. Opificem uero in supercoelesti, hoc est in septenario. Mundi dominum autem, in mundo apud nos. Ex perturbatione deinde ac desperatione, uelut ex ignobiliore, corporalia, uelut antea diximus, mundi elementa facta esse. Terram quidem circa perturbationis statum: aquam uero circa timoris lachrymarum motum: aerem circa tristitiae stabilitatem: ignem autem ex omnibus ipsis prouenisse, mortemque ac corruptionem, quemadmodum etiam ignorantiam in tribus his affectibus occultatam esse docent. Porro ubi mundum creasset Opifex, fecisse ipsum etiam **B** hominem Terreum, non ex hac arida terra, sed ex inuisibili essentia, ex diffusili ac fluxili materia acceptum, & in hunc insufflasse animalem decernunt. Et hunc esse eum qui ad imaginem ac similitudinem factus est. Iuxta imaginem quidem, materialem esse, similem quidem, sed non coessentialem Deo. Iuxta similitudinem uero, animalem. Vnde etiam Spiritum uitae essentiam ipsius dictam esse, quum sit ex spiritali defluxione. Postea autem circumdatam ipsi dicunt pelliceam tunicam, quam sensibilem carnem esse uolunt. Porro partum matris ipsorum ipsius Achamoth, quem per speculationem angelorum, qui circa Salvatorem sunt peperit, coessentialem matri existentem spiritualem, & ipsum ignorasse opificem dicunt, & clandestine depositum esse in ipsum, ipso non sciente, ut per ipsum in animam quae ab ipso est seminata, & in materiali hoc corpore gestatus, & in his etiam auctus, paratus fieret ad susceptionem perfecti. Latuit igitur, uelut dicunt, opificem, ille conseminatus cum insufflatione ipsius spiritalis homo, per inenarrabilem prouidentiam ab ipsa Sapientia. Sicut enim matrem ignorasse, ita etiam semen eius dicunt, quod ipsum sanè Ecclesiam esse uolunt, exemplar supernae Ecclesiae: & hoc etiam in seipsis esse censent, ut habeant ipsi animam quidem ab opifice, corpus uero à terra, & carnem à materia, spiritualem uero hominem à matre Achamoth. Quum igitur tria sint, Materiale quidem, quod etiam Sinistrum uocant, necessario perire dicunt, **C** utpote quod nullam incorruptibilitatis spirationem ostendere possit: Animale uero, quod & Dextrum appellant, ut quod medium sit inter materiale & spirituale, eò secedere, quocunque tandem inclinationem fecerit: Spirituale uero emissum esse, quo hic animali coniunctum formetur, coeruditum ipsi in conuersione. Atque hoc esse dicunt Sal & Lucem mundi. Opus enim habebat animalibus & sensibilibus disciplinis, per quas etiam mundum constructum esse dicunt. Sed et Salvatorem ad hoc animale aduenisse: nam et liberum arbitrium id habet, ut ipsum saluet. Quae enim saluare uolebat, eorum primitias ipsum suscepisse dicunt: Ab Achamoth quidem spirituale, ab opifice uero indutum esse animale **C H R I S T V M**, à dispensatione uero circumdatum esse corpus animale essentiam habens, uerum arcano artificio constructum, ad hoc ut & inuisibilis & impalpabilis, ac afflictionis exors factus sit. Materiale uero nihil ipsum suscepisse dicunt: non enim esse materiam capacem salutis. Perfectionem autem fore, quando formatum ac perfectum effectum fuerit cognitione omne spiritali: hoc est, Spirituales homines perfectam cognitionem de Deo & de Achamoth habentes, & seipsos mysterijs initiatos hos esse asserunt. Erudiuntur enim in animalibus rebus animales homines, qui per

Homo materialis & animalis.

Homo spiritalis.

A per opera & nudam fidem confirmantur, & perfectam cognitionem non habent. Esse autem hos nos, qui ab Ecclesia sumus, dicunt. Quapropter etiam nobis bona opera necessaria esse pronunciant. aliter enim impossibile est saluari. Seipsos uero non per opera, sed propterea quod ex natura spirituales sunt, penitus & omnino saluari docent. Quemadmodum enim terreum impossibile est particeps fieri salutis, non enim capax eius esse ipsi dicunt: sic rursus iidem impossibile esse uolunt, spirituale corruptionem suscipere, in quibuscumque tandem operationibus uersentur. Quo enim modo aurum in coeno depositum non amittit pulchritudinem suam, sed propriam naturam conseruat, coeno nullam iniuriam auro inferente: sic etiam seipsos dicunt, in quibuscumque materialibus actionibus uersentur, minime laedi, neque abijcere spirituales substantias. Quapropter sane etiam interdicta omnia intrepide qui perfectissimi sunt, faciunt, de quibus scripturae affirmant, quod facientes ipsa regnum Dei non possidebunt. Etenim quae simulachris dicata sunt, indifferenter edunt, neque se inquinari ab ipsis putantes. Et ad omnes festiuas gentium delicias ad honorem simulachrorum fientes, primi conueniunt, ut aliqui ipsorum neque a spectaculo apud Deum & homines odiofo, eorum qui cum feris depugnant, & gladiatoriam artem in hominum caedem exercent, abstineant. Alij etiam uoluptatibus carnis ad satietatem inferuientes, carnalia carnalibus, & spiritualia spiritualibus attribui dicunt.

B Et quidam ex ipsis mulierculas, quae clandestine ab ipsis hac doctrina erudiuntur, corrumpunt: uelut sapissimae ab aliquibus ipsorum deceptae, & postea ad Ecclesiam Dei conuersae foeminae, etiam hoc ipsum cum reliquo errore confessae sunt. Alij palam omni pudore exuto, quasque amauerint foeminas, eas a maritis auulsas sibi uxores duxerunt. Alij rursus modestae ab initio, uelut cum sororibus se habitare simulantes, progressu temporis deprehensi sunt, praegnante sorore a fratre facta. Sed & alia multa detestanda ac impia facientes, nobis qui propter timorem Dei etiam cogitatione ac uerbis peccare cauemus, insultant, uelut idiotis, & nihil scientibus. Seipsos uero exaltant, perfectos se appellantes, & semina electionis. Nos enim in usu gratiam accipere dicunt, & propterea ipsa spoliari: seipsos autem priuatim partam, quae ex supernis ab inenarrabili & innominata coniugatione descendit, gratiam habere, & propterea adijci eam ipsis. Quapropter etiam omni modo oportere ipsos semper coniugationis mysterium cogitare ac meditari. & hoc stupidis persuadent his uerbis, sic dicentes: Quicumque in mundo natus ac degens, uxorem non amauerit, ut ipsi commixtus sit, non est ex ueritate, & non procedet ad ueritatem. Qui uero ex mundo natus est, & mixtus fuerit mulieri, non procedet ad ueritatem, propterea quod in concupiscentia mixtus est mulieri. Ob id igitur bonos animales nos nominant, & ex mundo esse dicunt, & necessariam nobis continentiam & bona opera, ut per ipsa ueniamus ad medietatem. Ipsi autem spiritualibus ac perfectis appellatis, nequaquam. Non enim operatio ad complementum inducit, sed semen quod illic parum emittitur, & hic perficitur. Cum uero omne semen perfectum factum fuerit, Achamoth matrem suam discedere de medio loco dicunt, & intra complementum ingredi, & recipere sponsum suum Saluatorem, eum qui ex omnibus factus est, ut coniugatio fiat Saluatoris & Sapientiae, ipsius Achamoth uidelicet. & hoc esse sponsum & sponsam: nuptiarum uero domum, totum complementum. At uero spirituales ubi animas exuerunt, & spiritus intellectuales facti sunt, inuisibiliter & incomprehensibiliter intra complementum ingressos, sponsas attribui angelis qui sunt circa Saluatorem. Opificem uero etiam ipsum transire in matris Sapientiae locum, hoc est in medietatem, iustorum item animas requiescere etiam ipsas in medietatis loco. Nihil enim animale intra complementum transire. His autem sic factis, ignem latitantem in mundo ubi effulsit & exarsit, omnemque materiam consumpsit, simul cum ipsa consumptum iri, & ad hoc ut non amplius sit secessurum esse dicunt. Caeterum opificem nihil horum nouisse pronunciant ante Saluatoris aduentum. Sunt autem qui dicunt, emisisse ipsum etiam CHRISTVM filium proprium, sed animale; & de hoc per prophetas loquutum esse, Esse autem hunc qui per

Valentiniani
omnia etiam in
terdicta faciunt.

Mundi consum
ptio per ignem.

Mariam transiuit, quemadmodum aqua per canalem transit. Et in hunc in baptis-
mate descendisse illum qui est ex complemento ex omnibus Saluatorem, in specie
columbae: fuisse autem in ipso idem semen ipsius Achamoth spiritale. Itaque Domi-
num nostrum ex quatuor his compositum fuisse dicunt, conseruantem figurā pri-
mogeniti ac primarij quaternarij: ex spiritali, quod erat ab Achamoth: ex anima-
li, quod erat ab opifice: ex dispensatione, quod erat constructum arcana arte: & ex
Saluatore, quod erat columba quae in ipsum descendit. Et hoc quidem afflictionis
exors permanisse. Non enim possibile erat ipsum pati, quum non apprehensibilis
& inuisibilis esset. & propterea cum adduceretur ipse ad Pilatum, depositum in ipsum
CHRISTI spiritum sublatum esse. Imò neque semen à matre passum esse dicunt. Læ-
fionis enim expers est, & inuisibile, quod est spirituale, etiam ipsi opifici. Passus est
Christus qualis
passus sit. igitur ex ipsorum sententia animalis CHRISTVS, & qui ex dispensatione arcana mo-
do constructus est: quo ostenderet ipsius mater figuram superni CHRISTI, illius
qui extentus est in cruce, & formauit Achamoth formatione secundum essentiam.
Omnia enim hæc figuras illorum esse dicunt. At animas quae habuerunt semen
Achamoth, meliores fuisse dicunt quam reliquas, & ideo plus dilectas fuisse ab
opifice, ignorante causam, & ab ipso tales esse putante. Quapropter & in prophe-
tas constituit ipsas, & sacerdotes ac reges. Et multa ab hoc semine dicta esse per pro-
phetas narrant, utpote quorum animae altioris sint naturae. Multa uerò etiam ma-
trem de superioribus dixisse ferunt, sed & per hoc semen, & per animas ab hoc fa-
ctas. Et deinceps diuidunt prophetias, aliquid à matre dictum esse uolentes, ali-
quid à semine, aliquid ab opifice. Sed & IESVM similiter, aliud à Salvatore dixisse,
aliud à matre, aliud ab opifice. uelut in progressu orationis ostendemus. Opifi-
cem uerò, ut qui ea quae supra ipsum sunt ignoret, moueri quidem propter ea quae di-
cuntur: contempsisse uerò ipsos, cum alias aliam causam putasset, quod spiritum qui pre-
dicat, habens & ipse proprium quendam motum, aut hominem, aut manuum complexum.
Et sic ignorantem permanisse usque ad aduentum Domini. Vbi uerò uenisset Salua-
tor, didicisse ipsum ab illo omnia dicunt, & beneuolum ad ipsum accessisse cum omni
uirtute sua. Et ipsum esse centurionem in Euangelio, qui dicit ad Saluatorem: Nam
Centurio in E-
uangelio. & ego sub potestate mea habeo milites & seruos, & quodcunque mandauero faciunt.
Aboluturum porro ipsum esse gubernationem mundi usque ad opportunum tempus, ma-
ximè uerò propter Ecclesiae curam: imò etiā propter cognitionem preparati ipsi præ-
mij, quia in matris locum transibit. At uerò hominum tria genera constituunt, Spiritua-
Hominum ge-
nera tria. le, terreum, animale: quemadmodum fuerunt, Cain, Abel, Seth. & ex his tres naturas non
amplius in uno, sed in genere. Et terreum quidem in corruptionem transire: animale ue-
rò si meliora eligat, in medietatis loco quiescere: si uerò deteriora, transiturum esse etiā
ipsum ad similia. Spiritualia autem quae seminauerit Achamoth, ex eo tempore usque in
praesens, à iustis animis erudita hic, & enutrita, propterea quod parua sunt emissa,
posteaque perfectione digna facta, sponsas attribui angelis Saluatoris docent: cum
animalia hominum genera necessario in medietate cum opifice requiescant in aeternum.
Et ipsos sanè Animales homines rursus subdividentes, dicunt alios natura bonos
esse, alios natura malos. & bonos quidem esse hos, qui seminis capaces fiunt: uerum
natura malos nunquam illud semen suscipere posse. Cum igitur talis sit ipsorum doctri-
na, quam neque prophetae praedicauerunt, neque Dominus docuit, neque Apostoli tra-
diderunt, quam de uniuersis iactant se plus alijs cognouisse, ex non scriptis legen-
Ex arena funi-
culumnectere. tes, & quod dici solet, ex arena funiculosnectere studentes: ad faciendam fidem conan-
tur praedictis adaptare aut parabolas dominicas, aut sermones propheticos, aut di-
cta apostolica, quo figmentum ipsorum non testibus carere uideatur, ordinem & seriem
scripturarum transilientes, & quantum in ipsis est membra ueritatis soluentes. Trans-
ferunt enim & transformant, & aliud ex alio facientes, multos decipiunt per male
compositam Dominicorum uerborum adaptatorum sapientiam. Quemadmodum
si quis regiae imaginis pulchrae, ex preciosis lapidibus fabricatae à sapiente artifice,
subiectam hominis formam soluat, & lapillos illos transferat & accommodet, ac faciat
formam

A formam canis aut uulpeculae, atque hanc male fabricatam. Deinde praescribat ac dicat, hanc esse regis imaginem illam pulchram, quam sapiens artifex fabricauit, ostendens lapillos illos a primo artifice probe in regis imaginem compositos, uerum male a posteriore in canis formam translatos: & per lapillorum apparentiam seducat imperiores, qui regiae formae notionem non habent: & persuadeat, quod haec putrida uulpeculae forma sit pulchra illa regis imago. Ad eundem sane modum etiam hi aniculae fabulas consuantes, deinde uerba & dictiones & parabolas undecunque detrahentes, adaptare uolunt fabulamentis suis eloquia Dei. Et quae quidem intra complementum adaptant, diximus. Quae uero his quae extra complementum ipsorum sunt, adaptare & accommodare conantur ex Scripturis, sunt huiusmodi. Dominum in nouissimis mundi temporibus propter hoc ad passionem uenisse dicunt, ut ostenderet afflictionem circa postremum seculum factam, & per suum finem declararet finem totius negotij circa ipsa secula. Virginem autem illam duodecim annorum archisynagogi filiam, quam praesens Dominus ex mortuis suscitauit, figuram ipsius Achamoth esse narrant, quam extentus CHRISTVS ipsorum formauit, & ad perceptionem lucis, quae ipsam reliquerat, perduxit. Quod autem apparuerit ipsi Saluator extra complementum existenti in abortus sorte, Paulum dixisse dicunt in prima ad Corinthios epistola: Postremum autem omnium uelut abortiuo uisus est etiam mihi. Et aduentum Saluatoris cum coetaneis ad ipsam Achamoth, similiter ipsum manifestasse in eadem epistola, dum dixit: Oportet mulierem uelamen habere in capite, propter angelos. Et quod ueniente Salvatore ad ipsam, Achamoth ob uerecundiam uelamen imposuerit, Moysen manifestum fecisse, dum uelamen posuit super faciem suam. Et afflictiones ipsius quae passa est, significasse Dominum dicunt in cruce. Et in eo quidem quod dixit, Deus meus cur dereliquisti me: significasse ipsum, quod relicta fuit a luce, ipsa Sapientia: & prohibita est a Terminio ab ulteriore progressu. Tristitiam uero ipsius significasse, dum dixit: Tristis est anima mea usque ad mortem. Timorem autem, dum dixit: Pater si possibile est, transeat a me poculum hoc. Sed & desperationem similiter in eo quod dixit: Et quid dicam, non scio. At tria hominum genera sic ipsum demonstrasse docet: Materiale quidem in eo quod dixit ad eum qui interrogauerat, Sequar te: Non habet filius hominis, ubi caput reclinet. Animale uero in eo quod dixit ad eum qui dixerat, Sequar te, uerum permittite mihi primum domesticis meis, &c. Nemo admota aratro manu in tergum respiciens, idoneus est regno coelorum. Hunc enim dicunt medium esse, & illum similiter qui plurimas iusticiae partes confessus est se fecisse, & postea sequi noluit, a diuitijs uictus, ut non perfectus euaderet, nam & hunc animalis generis fuisse uolunt. Spirituale uero in eo quod dixit: Dimitte mortuos sepelire mortuos suos: tu autem uade, & annuncia regnum Dei. Et dum ad Zacchaum publicanum dixit: Festinus descende, nam hodie in domo tua oportet me manere. Hos enim spiritualis generis fuisse praedicant. Et fermenti parabolam, quod mulier in farinae fata tria abscondisse dicitur, tria hominum genera significare dicunt. Mulierem enim sapientiam dici docent: farinae uero tria fata, tria hominum genera, Spirituale, animale, terreum. Fermentum autem, ipsum Saluatorem dictum esse docent. Et Paulum dixisse, Terreos, animales, spirituales, nunc quidem: Qualis terreus, tales & terrei. nunc uero: Animalis uero homo non suscipit ea quae spiritus sunt. Alibi autem: Spiritus indagat omnia. Caterum illud, Animalis non suscipit ea quae spiritus sunt de Opifice dictum esse pronunciant, qui cum animalis sit, non nouerit neque mater spiritualem existentem, neque semen ipsius, neque ea quae in complemento sunt secula. Et quod eorum quos saluare uolebat Saluator, primitias assumpsit, Paulum dixisse: Et erant primitiae sanctae, & ipsa massa. primitias quidem spirituale dictum esse docentes, massam uero nos, hoc est animalem ecclesiam, cuius massam ipsum assumpsisse dicunt, & in seipso contraxisse, quoniam ipse fermentum erat. Quod autem Achamoth extra complementum errauerit, & a CHRISTO formata sit, & a Salvatore requisita, ipsum indicare dicunt in eo quod dixit, Seipsum uenisse ad erroneam ouiculam. Ouiculam enim erroneam, matrem ipsorum

Simile.

Scriptura de-
torta.

ipforum dici exponunt, ex qua Ecclesiam hic seminatam esse uolunt. Errorem autē A
extra complementum, in affectibus commorari, ex quibus materiam factā esse asse-
runt. At uerō mulierem uerrentem domum, & inuenientem drachmam, supernam
Sapientiam dici narrant: quæ ubi amisisset cogitationem suam, postea purgatis om-
nibus per Saluatoris aduentum, reperit ipsam: quapropter & hanc restitutā esse ex
ipforum sententia, intra complementū. Symeonē porro qui in ulnas accepit. **CHRISTVM**, & gratias egit ipsi, ac dixit, Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundū
uerbum tuum in pace: figuram opificis esse dicunt, qui ubi uenisset Saluator, didicit
transpositionem suā, & gratias egit Profundo. Et per Annam prophetissam quæ in
Euangelio prædicatur septem annis cum uiro uixisse, reliquo uerō omni tempore
uidua permansisse, donec conspecto Saluatore agnouit ipsum, & loquebatur de ip-
so ad omnes, manifestissimē Achamoth ipsam significari asserunt: quæ cum modico
tempore Saluatorem cum coetaneis suis uidisset, reliquo uniuerso tēpore in me-
ditatione existens, expectabat ipsum quando uenturus esset, & ipsam coniugationi
suæ restitutus. Sed & nomen ipsius indicatum esse à Saluatore, dum dixit: Et iu-
stificata est Sapientia à filiis suis. & à Paulo itidem sic: Sapientiam autem loquimur
inter perfectos. Quin & coniugationes intra complementum Paulum dixisse astru-
unt, ostensione in uno facta. De coniugatione enim circa uitam scribens, dixit: My-
sterium hoc magnum est, Ego autem dico in **CHRISTVM** & Ecclesiam. Insuper B
& Ioannem discipulum Domini docent primum Octonarium indicasse, hæc uerba
proferentes hoc modo: Ioannes discipulus Domini uolens dicere uniuersorum ge-
nerationem, per quam omnia produxit pater, principium quoddam proponit,
quod primum generatum est à Deo, quod sanē & filium unigenitum & Deum uo-
cauit, in quo pater omnia produxit seminario modo. Ab hoc autem dicit Verbum
productum esse, & in ipso uniuersam seculorum essentiam, quam ipsum Verbum
postea formauit. Quoniam igitur de prima generatione dicit, rectē à principio, hoc
est Deo & Verbo doctrinā facit. dicit autem sic: In principio erat Verbum, & Ver-
bum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum.
Prius distinxit tria, Deum, & Principium, & Verbum: & rursus ipsa unit, quo &
productionem amborum ipforum ostendat, tum Filij, tum Verbi: & simul unio-
nem inter ipsos mutuam, & ad patrem. In patre enim, & ex patre principium: in
principio autem, & ex principio, Verbum. Rectē igitur dixit, In principio erat Ver-
bum: erat enim in filio. Et Verbum erat apud Deum: nam in principio. Et Deus erat
Verbum, consequenter omnino. nam quod ex Deo genitum est, Deus est. Hoc e-
rat in principio apud Deum: ostendit productionis ordinem. Omnia per ipsum fa-
cta sunt, & sine ipso factum est nihil: omnib. enim post ipsum seculis formæ & gene-
rationis autor Verbum factum est. Sed quod factū est in ipso, inquit, uita est. Hic etiā C
coniugationē indicauit: uniuersa enim per ipsum facta esse dixit, uitam uerō in ipso.
Hæc igitur quæ in ipso facta est, coniunctior est ipsi, quæ ea quæ per ipsum facta sunt.
Cum ipso enim est, & per ipsum fructum facit. Quandoquidem enim infert, Et uita
erat lux hominum. Vbi hominem nunc dixit, etiā Ecclesiam æqui uocē cum homi-
ne indicauit, quo per unum nomen indicaret coniugationis societatem. Ex Verbo
enim & Vita, homo gignitur, & Ecclesia. Lucem autem dixit hominum ipsam Vi-
tam: propterea quod illuminati sunt ab ipsa, hoc est formati & manifestati. Hoc ue-
rō etiam Paulus dicit: Omne enim quod manifestatur, lux est. Quando itaq; manife-
stauit & genuit Vita hominem & Ecclesiam, Lux ipforum dicta est. Clare igitur in-
dicauit Ioannes per hæc uerba cum alia, tum secundum quaternarium, Verbum ui-
delicet, & Vitam, Hominem & Ecclesiam. Imò & primum quaternarium significa-
uit. Narrans enim de Saluatore, & dicens omnia extra complementum per ipsum
formata esse, fructum esse dicit ipsum totius complementi. Etenim Lucem dixit ip-
sum quæ in tenebris lucet, & non apprehensa est ab ipsis: quoniam omnia quæ fa-
cta sunt ex affectu & afflictione concinnauit, & ignoratus est ab ipsis tenebris. Sed
& Filium & Veritatem & Vitam appellat ipsum, & Verbum carnem factum,
cuius

Euangelij Ioan-
nis tortura.

A cuius gloriam uidimus, inquit, & erat gloria ipsius uelut unigeniti à patre ipsi data, plena gratia & ueritate. Dicit autē sic: Et uerbum caro factū est, & habitauit inter nos, & uidimus gloriam eius, gloriā quasi unigeniti à patre, plenū gratia & ueritate. Exactē igitur etiam primum indicauit quaternarium, ubi Patrem dixit, & Gratiam, & Unigenitum, & Veritatem. Sic Ioannes de primo, & omnium seculorum matre, Octonario dixit. Patrem enim dixit, & Gratiam, & Unigenitum, & Veritatem, et Verbum, et Vitam, et Hominem, et Ecclesiā. Vides ō charissime, uiam et methodū, qua utentes seipsos decipiunt, calumniantes scripturas, figmentū suum ex ipsis confirmare conantes. Ob hoc enim & ipse apposui ipsorum uerba, quo ex ipsis intelligas insidiarum improbam fraudem, et erroris maliciam. Primum equidem si proposuisset Ioānes supernū Octonariū ostendere, ordinem utiq; seruasset productionis: et primum quaternarium, qui uenerandissimus est, uelut dicūt, inter prima nomina posuisset, atq; sic secundum cōiunxisset, ut per nominum ordinem Octonarij ordo ostenderetur: et non post tantum interuallum uelut oblitus, et postea recordatus, in extremis primi quaternarij mentionem fecisset. Deinde si etiam coniugationes significare uoluisset, Ecclesie nomen non sanē reliquisset, aut etiam in reliquis coniugationibus masculorū appellatione cōtentus fuisset, quum etiam illę alię similiter adintelligi possint, quo per omnia unitatem conseruasset, aut si reliquorū coniuges

B recensuit, etiam hominis coniugem indicasset, et nō dimisisset ex uaticinatione nos nomē ipsius accipere. Manifeste igitur est adulterata expositio. Quum enim Ioannes unum Deum omnipotentem, et unum unigenitum **CHRISTVM IESVM** predicet, per quem omnia facta esse dicit, hunc filium Dei, hunc unigenitum, hunc omnium factorem, hunc lucē uerā illuminantem omnem hominem, hunc mundi creatorem, hunc eum qui in propria uenit, hunc eundem carnem factum, et qui habitauit inter nos. Illi peruertentes iuxta uerisimilem expositionem, alium unigenitū esse uolunt iuxta productionem, quem sanē et principiū uocant: et alium Saluatōrē fuisse uolunt, et alium Verbum filium unigeniti: et aliū **CHRISTVM** ad correctionem complementi emissum, & unumquodq; ex relatis à ueritate sublatum, abuteri nomīnibus ad proprium propositum transtulerunt. Quare secūdum ipsos inter tot nomina Ioannes Domini **IESV CHRISTI** mentionem nō fecit. Si enim Patrem dixit, & Gratiā, & Unigenitum, & Veritatem, & Verbū, & Vitam, & Hominem, & Ecclesiā, iuxta illorum argumētum de primo octonario dixit, in qua nondum **IESVS**, nondum **CHRISTVS** Ioannis magister. Quod autem non de coniugationibus ipsorum Apostolus Ioannes dixit, sed de Domino nostro **IESV CHRISTO**, quem & Verbum Dei esse nouit, ipse manifestum fecit. Repetitionem enim faciēs de Verbo ab ipso suprà in principio relato, insuper exponit: Et Verbum caro factū

C est, & habitauit inter nos. At secundum illorum argumentum, non Verbum caro factum est, quod sanē neq; uenit unquam extra complementum, sed ille dispensationis Saluator Verbo posterior. Discite igitur uos stupidi, quod **IESVS** qui passus est pro nobis, qui habitauit inter nos, hic idem est Verbum Dei. Si enim aliud quoddam seculum pro salute nostra caro factum esset, uerisimile esset de alio Apostolum dixisse. Si uerō Verbum illud Patris idem est quod descendit & ascendit, ille unius Dei unigenitus filius, secundum uoluntatem patris caro factus est pro hominibus: non de alio quodam, neq; de Octonario, Ioannes sermonem fecit, sed de Domino **IESV CHRISTO**. Neque enim Verbum secūdum ipsos principali ter caro factum est. Dicunt enim Saluatorem induisse corpus animale ex dispensatione constructum arcana prouidentia, ad hoc ut inuisibilis & impalpabilis fieret. Caro autem est uetus illa ex terra secundum Adam facta formatio à Deo, quam uere factum esse Verbum Dei, Ioānes significauit. Et dissolutus est ipsorum primus atque ab initio genitus Octonarius. Cum enim unum & idem ostendatur Verbum, & Unigenitus, & Vita, & Lux, & Saluator, & **CHRISTVS**, & filius Dei, & hoc idem caro factum sit pro nobis, soluta est Octonarij illorum cōpago. Hac autem soluta, intercudit uniuersa ipsorū tractatio, quam falso somniātes impetunt scripturas,

*Euangelij Ioan
nis ratio.*

proprium argumentum effingentes. Deinde dictiones & nomina sparsim posita colligentes, transferunt (uelut antea diximus) ex eo quod secundum naturam est, in id quod est contra naturam: similia facientes his qui argumenta utcunque occurrentia sibi ipsis proponunt, & postea ex Homeri poematis ipsa tractare conantur, ut imperitiores putent de illo ex propinquo tracto argumento Homerum uersus fecisse, & multi corripiantur ac seducantur per compositā uerborum consequentiā, tanquam hos sic Homerus fecisset. Quemadmodum fecit ille qui Herculem ab Eurystheo ad canē in Orco missum, per Homericos uersus describit hoc modo. Nihil enim prohibet exempli gratia, etiā horum mentionem fecisse, quum similis & idem sit utrorumq; conatus.

*Homericorum
uersuum cento
ad ostentatio-
nem consutus.*

Hæc ubi dicta dedit, dimisit ab ædibus illum
Susspirantem altè, magnarum nomine rerum
Amphitryoniaden gestarum sæpe coruscum,
Eurystheus Stheneli natus, ualde inclytus heros,
Ducturum ex Erebo & tristi de limine Ditis
Cerberum, ut in superis latratus ederet auris.
Ille autem mediam permensus fortiter urbem,
Montanus ueluti leo abibat, robore nixus.
Ast illum comites cuncti post terga sequuti,
Et pueri, & sponsæ formæ præstante, senesq;
Lugebant, ueluti qui mortis limina adiret.
At Maia genitus, Pallas quoq; cæsia, euntem
Deducunt, ut quò tendebat cautior iret.
Norat enim affectus fraterni pectoris ipsa.

Quis nam ex simplicioribus non corripiatur ab his uersibus? & nō putarit sic ipsos Homerum de tali argumento fecisse? Verum qui expertus est Homericæ poëlis tractationem, ipsos agnoscet, gnarus quòd partim de Vlysse dicti sunt, partim de ipso Hercule, partim de Priamo, partim de Menelao & Agamemnone. & sublati ipsis, singulisq; in proprios locos restitutis, totam argumenti tractationem è medio tollet. Sic uerò etiam qui regulam ueritatis immobilem in seipso tenet, quam per baptismum accepit, nomina quidem & uoces ac parabolas ex scripturis agnoscet: uerum blasphemum hoc argumentum non agnoscet. Et si enim lapillos cognoscet, tamen uulpeculam pro regia imagine non recipiet. Sed singulis dictis in proprios locos relatis, & ueritatis corpusculo adaptatis, ipsorum figmentum denudabit, & ex rerum natura auferet. Quandoquidem uerò huic scenæ deest refugium, & quò euadat non habet, quo quis ipsorum imitationem transgressus doctrinam destructoriā inferre possit: rectè fieri à nobis putauimus, ut ostenderemus prius in quibus huius fabulæ patres inter seipso dissentiunt, ut qui ex diuersis spiritibus erroris existunt. Nam ex hoc exactè cognoscere continget, etiam ante demonstrationem, firmam esse eam quæ ab Ecclesia prædicatur ueritatem, & mendacium illud quod ab his est falso confictum. Ecclesia enim quanquam per uniuersum orbem terrarum usque ad fines terræ dispersa, ab Apostolis & ipsorum discipulis fidem accepit, quæ est in unum Deum omnipotentem, qui fecit cælum & terram, & maria, & omnia quæ in eis sunt: Et in unum Christum IESUM, filium Dei, incarnatum pro nostra salute: Et in Spiritum sanctum, qui per prophetas prædicauit dispensationis mysteria, & aduentus, & ex uirgine natiuitatem, & passionem, & resurrectionem ex mortuis, & in carne ad cælos assumptionem dilecti Christi Iesu Domini nostri, & ipsius ex cælis in gloria patris aduentum ad instauranda omnia, & excitandam omnem totius humani generis carnem: quo Christo Iesu Domino nostro, & Deo, & Saluatori & regi, iuxta uoluntatem Patris inuisibilis, omne genu flectatur, cœlestium & terrestrium, ac infernorum: & omnis lingua confiteatur ipsi, & iudicium iustum in omnib. faciat: & spiritualia quidē nequitiei, & angelos transgressos ac desertores factos, & impios ac iniustos, & iniquos ac blasphemos homines in ignem

*Fides uera
quæ sit.*

A in ignem eternum mittat: iustis uerò & sanctis, & qui mandata ipsius seruauerunt, & in dilectione ipsius permanserunt, partim ab initio, partim ex poenitentia, uitam largitus incorruptibilitatem donet, & gloriam aeternam tribuat. Hanc praedicationem & hanc fidem Ecclesia (uelut dixi) adepta, quanquam per totum mundum dispersa, diligenter conseruat, quasi unam domum inhabitans: & similiter his credit, uelut unam animam & idem cor habens, & consonè hæc praedicat & docet, ac tradit, uelut uno ore praedita. nam linguae in mundo dissimiles sunt, uerum uirtus traditionis una & eadem est. Et neque in Germanijs fundatae Ecclesiae aliter credunt, aut aliter tradunt, neque in Hispanijs, neque in Celtis, neque in Oriente, neque in Aegypto, neque in Libya, neque hæc quæ in medio mundo constitutæ sunt. Sed quemadmodum Sol creatura Dei, in toto mundo unus & idem est: sic etiam praedictio ueritatis ubique lucet, & illuminat omnes homines ad cognitionem ueritatis uenire uolentes. Et neque qui ualde potens est in dicendo ex Ecclesiae praefectis, alia ab his dicet. Nemo enim est super magistrum: neque debilis in dicendo hanc traditionem imminuet. Quum enim una & eadem fides sit, neque is qui multum de ipsa dicere potest, plus quam oportet dicit: neque qui parum, ipsam imminuit. At uerò plus atque minus iuxta intelligentiam aliquos nosse, non in alterando idem argumentum contingit, & in excogitando alium Deum præter opificem & creatorem & nutritorem huius uniuersi, ita ut hoc non sis contentus: aut alium **B** CHRISTVM, aut alium unigenitum. Sed in eo ut quæ in parabolis dicta sunt amplius explices, & ad fidei propositum accommodes, & ut tractationem & dispensationem Dei in genere humano factam enarres: & quod longanimis fuerit Deus propter transgressorum angelorum defectionem, & ob hominum inobedientiam declares: & ut cur alia temporalia, alia aeterna, & alia coelestia, alia terrestria, unus & idem Deus fecit, annuncies: & quid quum inuisibilis sit Deus, prophetis apparuerit non in una forma, sed aliter alijs, intelligas: & ut cur plura testamenta hominibus tradita sint, significes: & quis sit uniuersuiusque testamenti character doceas: & ut cur conclusit omnia Deus in inobedientiam, ut omnium miseretur, perscruteris: & cur Verbum Dei caro factum est, & passum est, gratias agas: & cur in nouissimis temporibus aduentus filij Dei apparuerit, hoc est principium in fine, denuncies: & de fine atque de futuris, quæ in scripturis habentur, explices: & quare desperatas gentes, cohæredes & eiusdem corporis, & participes sanctorum Deus fecit, ne taceas: & quomodo mortalis hæc caruncula induet immortalitatem, & corruptibilis incorruptibilitatem, praedices: & quomodo non populus, est populus: & non dilecta, dilecta: & quomodo plures eius quæ deserta est liberi, quæ eius quæ uirum habet, doceas (ob hæc enim & similia ipsis, exclamauit Apostolus: O altitudo diuitiarum, & sapientiae, & scientiae Dei, quam imperscrutabilia sunt iudicia eius, & imperuestigabiles uiae ipsius) & non in eo ut super creatorem & opificem illorum matrem, & ipsius cogitationem seculi errantis excogites, & ad tantam blasphemiam deuenias: neque ut rursus complementum super ipsam, nunc triginta nunc innumerabilem seculorum gentem ementiaris: quemadmodum hi dicunt, reuera diuina intelligentia destituti doctores, quum ea quæ est Ecclesia uniuersa unam & eandem fidem habeat per totum mundum, uelut diximus. Videamus porro nunc inconstantem etiam horum sententiam, quum sint duo uel tres, quomodo de iisdem non eadem dicunt, sed & rebus & uerbis contraria pronunciant. Nam Valentinus, qui primus à Gnostica **C** appellata secta principia ad proprium doctrinae characterem adaptauit, sic protulit: dualitatem siue binarium innominabilem esse decernens, cuius altera pars appelletur Inenarrabilis, altera Silentium. Deinde ex hoc binario secundum binarium productum esse, cuius alteram partem Patrem nominat, alteram Veritatem. Ex hoc autem quaternario productum esse Verbum & Vitam, Hominem & Ecclesiam: esseque hunc Octonarium primum. Et à uerbo quidem ac uita, decem Virtutes productas esse dicit, uelut antea diximus. Ab Homine uerò & Ecclesia duodecim, ex quibus unam defectricem ac discedentem reliquam tractationem fecisse, Terminos item

Plus aut minus
eruditi in fide
qui dicantur.

Valentinianorum
dogmatum in-
constantia.

duos asseruit, alterum inter profundum ac reliquum complementum, distinguen- A
tem genita secula ab ingenito patre: alterum separantem ipsorum Matrem à com-
plemento. Sed & CHRISTVM non à sæculis quæ in complemento sunt, emissum
esse, sed à matre extra constituta ex præstantiorum sententia genitum esse cum um-
bra quadam. Et hunc quidem ut qui masculus esset, à seipso umbram disseuuisse, &
ad complementum recurrisse: Matrem uerò relictam cum umbra, euacuata spí-
ritali substantia, alium filium protulisse. Et hunc esse opificem, quem etiam omni-
potentem dicit, subiectorum. Simul autem prolatum esse cum ipso etiam sinistrum
principem docuit, similiter uelut Gnostici falsò appellatí, de quibus à nobis dice-
tur. Et IESVM aliquando quidem ab eo qui separatus est à Matre ipsorum, &
uniuersis ammixtus, hoc est à uoluntate, productum esse dicit. Aliquando uerò ab
eo qui in complementum recurrit, hoc est CHRISTO. Aliquando autem ab Ho-
mine & Ecclesia. Sed & Spíritum sanctum ab Ecclesia dicit productum esse, ad
indagationem ac fructificationem seculorum inuisibiliter in ipsa ingressum, per
quem secula plantas ueritatis proferunt. Hactenus Irenæus. Et hæc quidem at-
que huiuscemodi prædictus uir senex Irenæus, per omnia ex Spíritu sancto ornatus,
uelut generosus athleta à Domino prolatus, et cœlestibus gratijs ac donis illitus, se-
cundum ueram fidem ac scientiam luctatus, contra uniuersum ipsorum deliriũ argu-
mentum decertauit, & ea quæ uanè ab ipsis proferuntur, ad uerbum recensuit. Exa- B
ctissimè uerò ipsos in secundo libro suo ac reliquis confutauit, uolens quodãmodo
humí postratum ac deuictum trahere, & coram omnibus in triumphũ ducere, & im-
pudentẽ ac debilem uanę opinionis prouocationẽ atq; illecebras in ipso prostrato
deprehendere. Nos autem his paucis à nobis dictis cõtenti, & his quæ ab illis uerita-
tis scriptoribus relata sunt ac cõposita, & uidentes quod alijs elaborauerũt, Clemens
inquam, & Irenæus, et Hippolytus, et alijs plures qui etiam mirabiliter ipsorum fece-
runt subuersionem: non ualde quid amplius labori apponere, uelut diximus, uolui-
mus, contenti prædictis uiris: & hoc ipsum cogitantes, quod omni rationis compoti
etiam ex ipsis in doctrinis ipsorum uerbis euersio ipsorum contra ipsos apparebit.
Primum quidem, quod diuersæ sunt apud ipsos opiniones, & alter alterius dogma-
ta dissoluere proficitur. Deinde quod inconstantia & non coherentia sunt ipsorum
fabulamenta, cum neq; Scriptura usquam talia referat, neq; Moysis lex, neq; aliquis
propheta post Moysen, imò neq; Saluator, neque ipsius Euangelistæ, neq; Apostoli.
Si enim hæc uera essent, Dominus qui ad illuminandum orbem terrarum uenit, &
prophetæ ante ipsum, deinde etiam Apostoli qui redarguerunt idololatriam, & om-
nem iniquam actionem, & non timuerunt scribere contra omnem iniquam do-
ctrinam ac aduersitatem, clarè utiq; talia nobis annunciaissent: & maxime cum ipse
» Saluator dicat. Externis quidem in parabolis, uobis autem parabolæ ad interpreta- C
» tionem regni cœlorum dicendæ sunt. Quascunq; igitur parabolas in Euangelijs di-
xít, statim interpretatus esse uidetur. Profectò dixit & quod sit granum sinapis, &
quod fermentum, & quæ mulier quæ fermentum in tria sata coniecit, quæ uinea,
quæ ficus, quis seminator, quæ optima terra. Et frustra hi insaniunt à dæmonibus
» agitati. De quibus sanctissimus apostolus Paulus inquit: In nouissimis temporib.
» deficient aliqui à doctrina, intenti fabulis ac doctrinis dæmonum. Et rursus sanctus
» Iacobus de tali doctrina dicens: Non est hæc sapientia quæ ex supernis descendit,
sed terrestris, animalis, diabolica: superna uerò sapientia primum quidem pura est,
deinde pacifica, tractabilis, absq; hæsitacione ac dijudicatione, plena misericordia
& fructibus bonis, & cætera. Cuius nullus fructus in prædictis reperitur. Apud ip-
sos enim est inconstantia, & omne iniquum negocium, dæmonumq; fœtus, ac sibi-
li draconum, aliàs aliter & aliud unoquoq; ipsorum loquente. Apud quos non mise-
ricordia, non commiseratio reperitur, sed disceptationes & dissidia: & nusquam pu-
ritates, nusquam pax, nusquam modestia. Volo autem coactus à sermonis progres-
su, etiam si me desitum esse pollicitus sum, pauca ab ipsis dicta in memoriam reuo-
cata subuerrere. Non enim artificiosi sermonis mihi cura est, sed legëtium utilitatis.
Dicunt

A Dicunt itaq; quod duodecimū seculum, illud in defectiōe constitutum penitus ē numero illorum duodecim excidit, & perditur numerus duodenarius. Hoc autem factum esse dicunt, eo quod Iudas qui duodecimus erat, excidit. Et sic duodenariū numerum dissipatum esse. Similiter autem de ea quę ex sanguinis profluuiō laborabat. Et de ea quę unam drachmam de decem perdiderat. Ostēditur autem, quod neq; duodecimū seculū Iudæ personam habere poterit, uelut antea à sanctissimō Irenæo dictum est: Iudas enim penitus perijt. Duodecimū uerò seculum iuxta ipsorum figmentū non euacuatum est. Stetit enim coram ipso traductor siue finitor, dixitq; ad ipsum Iao, uelut ipsi dicunt, & sic firmatum est. Neq; quæ duodecim annis sanguinis profluuiō laborauit, ipsorum dramati ac fabulę alsimilabitur. Seruata est enim post duodecim annos, in quibus sanguinis fluxus ab ipsa ferebatur. Non enim per undecim annos ab afflictione libera degebat, & in duodecimo seruata est. Neq; quæ decem drachmas habuit, unam in totum perdidit, ut seculum materiæ perditum apud ipsos fingatur. Accendit enim lucernam, & inuenit drachmam. Ex duabus itaq; his aut tribus rationibus, omnia ipsorū statim confutata relinquentur fabulamenta, uelut inefficacia ac putrida, à prudentiæ filiis ac liberis sanctæ Dei catholicæ Ecclesiæ. Vt ne enim ipsos impetendo, rem in immensam longitudinē extendam, hucusq; facta narratione, et tantæ ipsorum improbitati sine imposito, ad

B sequentes tranlibo, Deum inuocans ducem & auxiliatorem nostræ debilitatis, ut ab hac & predictis sectis seruemur, itemq; ab his quas postea demonstrabimus studiosis, & uanitatum ac inconstantium dogmatum in mundo exactam cognitionē habere uolentibus. Nam in multos hic sua somnia disseminās, & gnosticum, hoc est cognitorem ac scientem seipsum appellans, multos, ut ita dicam, scorpiones uelut unā catenam cōnexuit, quemadmodum uetus & euident fabula habet: Quod scorpion al

Fabula scorpionum catenæ.

ter alteri implexus catenam necantes, decem aut plures, de tecto siue domo seip-

Contra Secundianos, quibus coniunctus est Epiphanes, & Isidorus, hæresim XXXII.

C Præterita Valētini heresi, & multis laborib. in spinosa ipsius satione exhaustis, per multum, ut ita dicam, laborem & agricolationis afflictionem, ad reliquias spinosæ ipsius sationis, & serpiginosæ ipsius bestiarum ac reptilium formationis deueniemus: sanctum Spiritum à Christo petentes, quo per ipsum animas diuina doctrina ac sancto uerbo attrahamus, & uenena ab his qui præoccupati sunt, extrahere possimus. Incipiam autem de his dicere iuxta successionem, quis alijs successerit, ex his qui ab ipso originem traxerunt, & aliam præter illius sationem docuerunt. Secundus itaq; quidam ex ipsis existens, & amplius quid sapere uolens, omnia quidē secundum Valentinum exposuit, uerū ampliorem sonitum in aures attonitorum immisit. Hic enim cū sit secundum Valentinum, uelut dixi, super Valentinum autem sentiat, primum Octonarium dicit esse quaternarium dextrum, & quaternariū sinistrum: sic uocari tradens, alterum quidem lucem, alterum uerò tenebras. Virtutē uerò quæ defecit & relicta est, non esse à triginta seculis, sed post triginta secula, ut sit ab his quæ post alterum octonarium posterius facta sunt. At de

Secundus.

CHRISTO

dextr

Dextri ac sinis- dextri ac sinistri apud ipsos statuuntur, inuenietur quid, quod quaeretur mediū inter **A**
stri ratio. dextrum ac sinistrum. Quicquid enim dextros ac sinistros ordines habet, medium
 consistit inter sinistra ac dextra sua. Et nusquam poterit esse dextrum aut sinistrum,
 nisi interueniente corpore, utriusque partis discretio fiat. Itaque o stolide Secunde, &
 qui a te decepti sunt, id quod medium est, a quo sane & dextra & sinistra subsident,
 unum quiddam erit, & non poterit alienum esse ab uno aliquo, id quod ex ipso sub
 sidet dextrum ac sinistrum. Et necessario reducetur totum in id quod unum est, su
 pra quod nihil ascendit, neque descendit: & quod nihil inferius habet, nisi quae ab
 ipso sunt creata. Erit hoc manifestum his qui ueritatem considerant, quoniam
 unus est Deus Pater & Filius & Spiritus sanctus. Si uero unus Deus est, ex quo om
 nia: neque quid sinistrum est in ipso, neque alia imminutio, neque quid inferius praeter
 creaturas ab ipso factas. Quae uero post Patrem & Filium & Spiritum sanctum sunt,
 omnia bene creata sunt, & ad constitutionem ab ipso splendide ac recte producta.
 Si uero rursus talis dicet nobis alius progressus serpens, quod dextra quidem ac si
 nistra ex uno sunt, ipse uero medius est, & sibi ipsi adducit dextra, atque his delecta
 tur: dextra autem uocat etiam lucem, sinistra uero uelut aliena a se, & in sinistra sita
 repellit: dicat mihi unde accipit hanc geometriam, ut probe concinnet intransmu
 tabilem dextram ac sinistram? Apud nos enim dextra aut sinistra merito nominan
 tur a membris in corpore fixis, in quibus nunquam alteratio contingit. Quae uero **B**
 extra nos sunt, aliquando dextra esse possunt, aliquando sinistra. Omni enim ad
 orientem intuenti, Auster siue Meridies dextra uocabitur, regio uero Aquilonaris
 aut septentrionalis, sinistra. Et uice uersa, si ad Occidentales partes conuersus fuerit
 homo aliquis, alteratis nominibus regiones inuenientur: & quae ante horam de
 xtra fuit, australisque ac meridiana, in sinistram rursus mutata: & quae borealis antea,
 septentrionalisque ac sinistra, in dextram mutata. Vbi itaque excogitauit sibi ipsi impo
 stor ille geometriam secundum Deum? Et o ingentem illam nugacitatem, omnia
 confundentem. Afferit enim, post defectionem trigesimali seculi, posteriorem uirtu
 tem genitam esse. Vnde igitur defectionis naturam deprehendisti, o bone, aut uir
 tutem quae defecit, dic mihi? Si enim inuenisti hanc a germine superiorum non cre
 atam, sed genitam: quando quidem tibi & praesidi tuo non creata, sed genita decer
 nuntur ea quae creata sunt, & a participatione uniuscuiusque naturae ab unaquaque ac
 cipientis ea quae rursus gignuntur enasci: profecto iuxta ipsius rationem contra te
 ipsum armaris. Si enim a superioribus & posterior uirtus, & defectio genita est, na
 taque ac instar germinis producta: participat igitur supernis donis, quoniam com
 municat cum complemento posterior uirtus, & complementum cum posteriori
 uirtute: & nihil differet hoc ab illa, neque illa ab hoc, quum ambo iuxta extremitates
 inter se communicent. Et ex omni ratione redargueris, ex seminio diaboli erroris **C**
 tui ornatum habere, o omnium miserabilium miserrime. Quod uero non relinquam
 aliquid eorum quae a quibusdam fiunt ac dicuntur, quum in unaquaque heresi multi
 sint principes, alia pro alijs super magistros suos se reperisse iactantes, adhuc perse
 uerabo in narrando de his qui in hac secta sunt. Verum alia ab his dicunt, de Epi
 phane inquam, ac Isidoro, qui ex occasione orationis exhortatoriae seipsum in am
 pliorem miseriae profunditatem immerisit: reuera autem a Carpocrate proprio suo
 patre secundum carnem, Epiphane occasione accepit, uerum praedicti Secundi
 heresi coniunctus etiam ipse Secundianus fuit. Multa est enim errantium alterius
Epiphane ad alterum differentia, & multiplex ac impura inanum uocum mixtura. Hic enim
Carpocratis Epiphane filius, uelut dixi, Carpocratis, ex matre Alexandria appellata, his con
filius. nectitur, uelut dixi, a Cephalenia paternum genus habens, qui septem supra decem
 annos natus, citius e uita decessit, Domino ipso malos uelut spinas submouente,
 & melius quid de orbe terrarum prouidente. Post mortem autem ipsius, hi qui ab
 ipso seducti sunt, a plaga ipsis ab illo incussa non abstinuerunt. In Samo enim uelut
 Deus adhuc in hunc usque diem colitur. nam regionis indigenae delubro ipsi constru
 cto, sacrificia ac festiuitates celebrant per nouilunium. Aras item ipsi erexerunt, &
 Muse-

- A** Museum celebre in nomen ipsius constituerunt, quod sanè Epiphanis Museum *Museum Epi-*
uocatur. Sacrificant enim ipsi Cephallenes ad tantum errorem perducti, & libant, *phanis.*
& in constructo ipsi delubro conuiuantur, hymnosq; ipsi canunt. Cæterum prop-
ter excellentiam eruditionis in omnibus disciplinis, & præcipue Platonica, uniuersa
deceptio ex ipso contigit circa prædictos, tum iuxta hæresim, tum iuxta reliquum
errorem, insanum uidelicet simulachri eius cultū, quo illius regionis homines sunt
attriti. Sequebatur itaq; hic Epiphanes Secundum, & complices eius. Veneni enim
sui eiaculationem ipsi affricauit, serpiginosæ inquam corruptionis inaniloquenti-
am. Isidorum uerò dicunt in oratione Parænetica per exhortationis modum impro-
bitatis suæ autorem fuisse. An autem etiam ipse eadem senserit, & ex ipsis originem
duxerit, aut ex philosophis didicerit, & ipse exhortatorium dicendi genus exercue-
rit, non ita clarè de Isidoro cognoscere potuimus. Veruntamen hi omnes æquale
opus consuunt. Primum quidem, quòd ipse Epiphanes cum patre suo & sectæ an-
tistite Carpocrate ac sodalibus eius, communes esse hominum uxores fanciuit, ex *Vxores com-*
Platonis de Republica libris occasionem nactus, & propriam concupiscentiam *munes.*
perficiens. Hinc autem initium facit, dicens uelut in Euangelio habetur, Salvatore
dicente: Triplices eunuchos esse, eum qui ab hominibus castratur, & eum qui ex
natiuitate, & eum qui seipsum propter regnum cælorum uoluntariè castrauit. &
B inquit: Alij itaq; ex necessitate, & non pro ratione eunuchi fiunt: alij uerò regni cœ-
lorum gratia seipsos castrant: quapropter ea quæ ex nuptijs contingunt, supputatio-
nem uidelicet rerum necessariarum, & negotiorum occupationem formidantes,
Melius est matrimonium contrahere quàm uri, ne in ignem immittas animā tuam, *cc*
Apostolum dicere ait, die ac nocte resistens ac timens ne à continentia excidas. Nā
dum in resistendo uersatur anima, à spe diuiditur. Sustine igitur, (uelut iam antea
dixi, exhortationis in medium proferens orationem) Isidorus ad uerbum in Mora- *Isidorus.*
libus inquit, pugnacem uxorem, ut ne abstraharis à gratia Dei, ignemq; per semen
eijciens cum bona conscientia Deum adora. Quum autem, inquit, gratiarum actio
& benignitas Dei in petitionem tuam inciderit, & steteris de cætero non peragens
cum uirtute, ut ne offendaris, nuptias contrahe. Deinde rursus dicit: At iuuenis
quis est, aut pauper, aut procliuius in Venerem, hoc est debilis, & non uult nuptias
contrahere secundum rationem, hic à fratre ne separetur: turpes autem quasdam
suspiciones sibi ipsi exquirens miser ille fabulam confingit. Dicat itaq;, inquit: In-
gressus sum ego ad sancta, nihil possum facere. Si uerò suspicionem habuerit, dicat:
Frater impone mihi manum ut ne peccem, & accipiet auxilium sensibile ac intelli-
gibile. Velit solum absolvere bonum, & adsequetur. Deinde rursus dicit: Aliquan-
do ore quidem dicamus, non uoluimus peccare, cogitatio uerò incumbit ad peccan-
dum. Talis propter timorem non facit quod uult, ut ne supplicium ipsi imputetur.
- C** Cæterum humanum genus habet necessaria quædam & naturalia sola. Habet ami-
ciri necessarium, ac naturale. Naturale autem est, & uenereis rebus uti. Necessario
uerò has apposui uoces ad hos redarguendos, quum non rectè uiuant nec Basiliani,
nec Carpocratiani, nec Valentini aut Epiphanis sectatores. Cui sanè Epipha-
ni coniunctus est prædictus Secundus. Inter se enim connexi, ita ut aut hic illi tradi-
derit, aut ille huic errorem impertierit, etiamsi aliqua parte inter se differant, tamen
in una hæresi seipsos collocarunt. Quare etiam potestatem habere peccandi docue-
runt, quum propter perfectionem omnia naturalia sint seruanda: & si peccent,
propter naturaliter insitam electionem id faciant. Alioqui neq; eadem ipsis facere
permittunt primi horum dogmatum parentes. Tradunt præterea etiam hi uelut ad
sublimiorem cognitionem ac scientiam progressi, primum quaternionem sic. Est
quoddam præ omnibus proprium præincogitabile, inenarrabileq; ac inno-
minatum, quod ego singularitatem nomino. Huic singularitati adest uirtus, quam
etiam ipsam Vnitatem appello. Hæc unitas & illa singularitas, quæ unum sint, emi-
serunt nō dimittentes principium in omnibus, intelligibile ac inuisibile, quod princi-
pium doctrinæ ratio Monadem uocat. Huic Monadi adest uirtus coessentialis ipsi,
quam

*Clemēs Alexan-
drinus, uel A-
theniensis.*

quam & ipsam Vnū nomino. Hæ uirtutes, Vnitas, Singularitas, Monas, & Vnum, A reliquas seculorum emissiones produxerunt. Deinde qui recte scripserunt de ueritate, horum uesaniā in scriptis suis redarguerunt: Clemens uidelicet, quem quidam Alexandrinum, alij Atheniensem dicunt. Sed & sacer Irenæus, deridens ipsos ob prædicta, tragicum illud in medium adduxit, Iuii (inquit) & heu heu: tragicum enim hoc reuera ob talem calamitatem proferre licet eorum, qui ridicula hæc nomina figmenta scripserunt, & eius qui tanta audacia citra omnem ruborem mendacio suo nomina imposuit. In eo enim quod dicit, Est quoddam proprincipium præ omnibus præincogitabile, quod singularitatem nomino. Et rursus, Huic singularitati adest uirtus, quam etiam ipsam Vnitatem appello: manifestissimè confessus est, quod relata figmentum suum sunt, & quod ipse nomina figmento imposuerit, à nullo alio prius posita. & clarum est, quod ipse hæc nomina effingere ausus fuit. Et nisi ipse affuisset in uita, non sanè ueritas nomen habuisset. Nihil igitur prohibet, etiam alium quendam in eodem argumento sic nomina præscribere. Deinde idem beatus episcopus Irenæus in hæc, uelut diximus, ridicula uerba, etiam ipse à seipso aliam nomenclaturam apposuit: uelut dignam ac conferendam ipsorum nugacibus deliramentis, nimirum peponum & cucumerorum ac cucurbitarum generibus, uelut de subiectis aliquibus confictis: uelut studiosis ex his quæ prius legunt, clarum fuerit. Alij uerò rursus ex ipsis primum ac principalem octonarium his B nominibus appellant. primò Proprincipium, deinde Incogitabilem, tertio Inenarrabilem, quarto Inuisibilem. Et ex primo quidem Proprincipio productum esse, primo & quinto loco Principium. ex Incogitabili uerò, secundo ac sexto loco Incomprehensibilem. ex Inenarrabili autem, tertio ac septimo loco Innominabilem. ex Inuisibili uerò, quarto & octauo loco Ingenitum. Atq; hoc est complementū primi octonarij. Et has Virtutes uolunt esse ante Profundum & Silentium, ut perfectis perfectiores esse uideantur, ac Gnosticis magis Gnostici, hoc est scientes: quibus meritò quis acclamarit, ô deliri sophistæ. Nam de ipso Profundo multæ ac diuersæ apud ipsos sunt sententiæ. Alij enim ipsum inconiugatum dicunt, & neq; masculinum, neq; foeminam, neq; omnino quid esse. Aliqui uerò masculinum & foeminam ipsum esse dicunt, hermaphroditæ naturam ipsi attribuentes. Alij rursus Silentium ipsi coniugem adiungunt, ut prima coniugatio fiat. Et ex hoc & hæc reliqua secula ad eundem modum effingunt, & ingentia quædā sunt in ipsis somnia, quæ mentem ipsorum in altis. somnum deprimunt. Et quid opus est me diutius in his tempus terere? quum facile deprehensu sit ipsorum argumentum, itemq; confutatio ac subuersio facilis ex prædictis, si quis uelit ueritati inhærere, & non uanis fabulis seduci. Cæterum hæc mihi de his dicta sint. Præterita autem hac secta, ad consequentes uiam mihi securam ac callem leuem explorabo, quo horū improbitatem recensens C ac redarguens, me ipsum & audientes in uirtute Dei conseruem, per Domini nostri doctrinam & ueram speculationem. Nunc uerò sœda hac uipera multis alijs uiperis simili, conculcata per Euangelij doctrinam, sequentes considerabimus.

Contra Ptolemaïtas, XXXIII hæresim.

Secundo & Epiphani, qui Isidori exhortatoriam orationem in suam opinionem straxit, successit Ptolemæus, ex eadem Gnosticorum appellatorū secta existens, & de numero Valentinianorum cum alijs quibusdam, uerum alia præter magistros suos asserens. cuius etiam nomen iactant hi qui ipsi obediunt, Ptolemæi uocati. Hic igitur Ptolemæus & socij eius, adhuc maiori experientia quàm præceptoris eius nobis processit, ut qui ad illorum narrationem excessus quosdam additionis excogitauit. Duos enim hic coniuges, Deo apud ipsos Profundo appellato, excogitauit ac donauit: has uerò etiam dispositiones siue affectiones appellauit, Intelligentiam & Voluntatem. Et intelligentiam quidem semper affuisse in ipso, cogitantem semper aliquid emittere: uoluntatem uerò in ipso successisse. Primum enim cogitauit emittere, deinde (inquit) uoluit. Quapropter etiam duabus his affectionib. siue uirtutibus (uirtutes enim rursus ipsas uocat) intelligentia scilicet ac uoluntate, uelut

A uelut inter se commixtis, Vnigeniti & Veritatis emissio per coniugationem facta est: quas formas quasdam & imagines duarum affectionum patris inuisibilis uisibiles processisse uolunt, Voluntatis quidem Veritatem, Intelligentiae uero Mentem. Et propterea Voluntatis, ingenitae essentiae imago masculina facta est, foeminea uero intelligentiae. Voluntas enim uirtus facta est Intelligentiae. cogitabat enim Intelligentia emissionem: non tamen emittere ipsa per seipsam poterat quae cogitabat. Quando autem uoluntatis uirtus accessit, tunc quod cogitarat produxit. Et heu uanam illorum ac deliram nugacitatem. Hoc enim neque de homine aliquis sane mente praeditus acceperit, nedum de Deo. Videtur autem mihi prudentior ipso esse Homerus, in eo quod Iouem curam secum in animo uoluentem describit, sollicitum & agreferentem, & per totam noctem sine somno perseverantem, quo Achiuis insidias strueret: quum Thetis ipsum rogasset, ut poenas darent Graecorum principes, atque ipsi Graeci, propter contumeliam ac iniuriam Achilli illatam. Nihil enim hic Ptolemaeus in gloriam patris uniuersorum, quem etiam Profundum appellat, magis rationi consentaneum excogitauit, quam sunt ea quae de Ioue Homerus dixit. Immo ipsum potius comprehendit Iouem, ut qui ex Homero notionem accepit. Magis enim Homericam sententiam de Ioue & Achiuis merito dixerit, qui tantam suam audaciam euomuit, quam de uniuersorum domino: qui simul ut cogitat, **B** etiam perficit hoc quod uoluit: & simul ut uult, etiam hoc meditatur quod uoluit: hoc meditans quod & uult, & hoc uolens quod & cogitat: quum totus sit cogitatus, totus mens, totus lex, totus oculus, totus auditus, totus fons omnium bonorum, & in nullo affectu haereat. Deus enim est, & non curans & haesitans uelut Profundum siue Iupiter, de quo dicentem Homerum Ptolemaeus de Profundo suo loquens imitatus est. Caeterum ad ampliorem confutationem impostoris illius, consequenter apponam quae ab ipso Ptolemaeo ad Floram quandam foeminam scripta sunt, blanda penitus ac uenenosa uerba: ut ne quis putet nos ex auditu solum deceptorem illum redarguere, ut qui non prius legerimus adulteratam ipsius doctrinam. Nam supra praedicta etiam legem Dei per Mosen datam blasphemis incessere non erubescit. Sunt autem uerba ipsius haec.

Ptolemaeus ad Floram.

Quod legem per Mosen datam, soror mea optima Flora, multi praecipuarint, neque fundamentum ipsius scientes, neque praceptorum eius gnari, exacte puto etiam tibi conspicuum fore, ubi discordes de ipsa sententias didiceris. Alij enim a Deo & patre datam dicunt. Alij uero contraria uia progressi, ab aduersario corruptionis autore diabolo hanc datam esse affirmant: uelut etiam mundi creationem ipsi attribuunt, patrem ac creatorem hunc esse dicentes. Verum in hoc omnino errarunt hi, & utriusque a proposita ueritate discesserunt. Neque enim a perfecto Deo ac patre hanc latam esse apparet, cum imperfecta sit, & completionem egeat, habeatque mandata incongrua talis Dei naturae ac menti. Neque rursus aduersarij iniquitati legem attribuere conuenit, ut cuius propositum sit iniustitiam exercere, & hoc sane fuerit eorum qui non intelligunt ea quae a Salvatore dicta sunt. Domus enim aut ciuitas diuisa in seipsam stare non potest, Saluator noster pronunciauit. Insuper mundi creationem propriam Verbi esse, & per ipsum omnia facta esse, & sine ipso factum est nihil, Apostolus Ioannes inquit: non subsistentem falsa dicentium sapientiam remouens, & illam non corruptionem inducentis, sed iusti & malos odio habentis Dei esse asserens. Verum contra sentire, hominum dementium est, & causam prouidentiae opificis non habentium: & non solum animae oculis, sed etiam corporis excceptorum. Quod quidem igitur hi aberrarint a ueritate, ex relatis tibi manifestum est. Accidit autem hoc utrisque ipsorum peculiariter: alteris quidem, eo quod ignorant iustitiam Dei: alteris uero, quod ignorant uniuersorum patrem, quem solus ille qui uenit, ac solus nouit, manifestauit. Superest itaque nobis, qui amborum errorem cognitum habemus, exponere tibi ac declarare ipsam legem qualis sit, & legislatorem a quo sancta est, ita ut dicendorum a nobis demonstrationes ex Saluatoris nostri uerbis propo-

*Homerus quo
modo Iouis af-
fectiones de-
pinxit.*

*Legis Mosai-
ca ratio.*

k situri

*Lex trifariam
diuisa.*

situri simus, per quæ solum citra errorem ad ueritatis comprehensionem deduci A
datur. Primum igitur discendum, quod uniuersa illa lex quæ in quinque libris Mo-
sibus continetur, non ab uno aliquo sancita est: dico sanè, non à solo Deo. Sed sunt quæ
dam ipsarum præcepta etiam ab hominibus lata. Et trifariam hanc diuisam esse, Sal-
uatoris uerba nos docent. Nam in ipsum Deum & eius legislationem diuiditur, &
in Moysen: non quemadmodum per ipsum legem dat Deus, sed sicut ex propria in-
telligentia procedens, etiam Moyses aliqua fanciuit: & in seniores populi, qui primi
comperiuntur mandata quædam propria proposuisse. Quomodo igitur hoc ita se
habeat, ex Saluatoris uerbis ostenditur. Didiceris autem hoc sic. Saluator alicubi
disputans aduersus eos qui de repudio ipsum interrogabant, quod sanè repudium
licitum esse sancitum est, dixit ad ipsos: Moyses ob duriciam cordis uestri permisit
dimittere uxorem, ab initio enim non sic factum est. Deus enim (inquit) coniun-
xit hanc coniugationem: & quod coniunxit Deus, homo ne separet, inquit. Hic
alteram Dei ostendit legem, prohibentem separari uxorem à uiro suo: alteram Mo-
sis, quæ ob duritiam permittit hoc iugum separari. Et profectò in hoc contraria
Deo sancit Moyses: contrarium enim est, non debere seiungi. Si tamen & Moysis
sententiam, iuxta quam hoc fanciuit, expendimus, inuenietur hoc non iuxta suum
proprium propositum, sed iuxta necessitatem fanciuisse, propter lege pressorum
debilitatem. Quandoquidem enim Dei uoluntatem seruare non poterant hi in eo, B
quo non licebat ipsis repudiare suas uxores, quæ cum ipsis iniucundè cohabitabāt,
& periclitabantur ne ex hoc amplius peruerterentur ad iniusticiam, & ex hac ad in-
teritum: hanc iniucunditatem ipsorum exscindere uolens Moyses, per quam futu-
rum erat ut perirent, secundam quandam uelut iuxta circumstantiam minus malam,
pro maiori permutans, repudiij legem à seipso ipsis tulit: quò si illam seruare non
possint, uel hanc seruarent, & non ad iniusticias ac malicias conuerterentur, per
quas certissimus interitus sequuturus ipsos erat. Hæc quidem huius sententia fuit,
iuxta quam contra Deum legem tulisse comperitur. Veruntamen quod ipsius Mo-
sis lex hic alia ostenditur, præter legem Dei, minime ambiguum est, etiam si per
unam saltem nunc id demonstrauerimus. Quod uerò etiam seniorum quædam sint
traditiones legi implicatae, etiam hoc Saluator declarat. Deus enim (inquit) dixit,
Honora patrem tuum & matrem tuam, ut tibi bene fiat. Vos autem dixistis (in-
quit, ad seniores loquens) Quicumque dixerit patri & matri, donum quodcumque ex
me, in tuum uertitur commodum, &c. & irritam fecistis legem Dei per traditiones
seniorum uestrorum. Hoc autem Esaias exclamauit dicens: Populus hic labijs me ho-
norat, cor uerò ipsorum longe abest à me: frustra autem colunt me, docētes doctrinas, præ-
cepta hominū. Manifestè igitur ex his uniuersa lex trifariam diuisa ostenditur. nam &
ipsius Moysis, & seniorū, & ipsius Dei legislationē in ipsa cōperimus. Hæc quidem C
igitur diuisio uniuersæ illius legis hic à nobis facta, ueritatē in ipsa ostēdit. Rursus
autem una hæc pars, ipsius Dei lex in tres partes diuiditur: in purā legislationē nihil
mali implexū habentē, quæ etiā propriè lex dicitur, quā nō uenit ut dissolueret Sal-
uator, sed ut impleret. (nō enim erat alienus ab ipsa quā impleuit: nō enim habebat
perfectionē:) & in eā quæ implicata est deteriori: ac in iniusticiā, quā sustulit Salua-
tor, ut quæ incōgrua erat suæ naturæ. Diuiditur autem & in figuratā & significatiuā,
quæ secundū similitudinē eorū quæ iuxta similitudinē præstantiora sunt, sancita est.
Hanc transtulit Saluator à sensibili & apparente, ad spiritualem & inuisibilē. Et est
quidem Dei lex pura illa, & nihil mali implexū habens, ipsa Decalogus, decē illę sen-
tentia in duabus laminis separatae, & ad sublationem interdictorū, & ad præceptio-
nem faciendorum, quæ uelut puram habentes legislationē, non autem habentes per-
fectionē, indigebant impletionē à Salvatore. Quæ uerò implicata est iniusticiæ, est
ea quæ ad uindictā ac retributionem eorū qui prius iniuriā intulerunt, lata est: ocu-
lum pro oculo, & dentem pro dente elidendi iubens, & eadē pro eadē retribuere. Ni-
hil autem minus etiam is qui secundus iniuriā infert, iniurius est, ordine solū immu-
tato idem opus operans. Hoc autem præceptū iustū quidem aliàs & erat & est, pro-
pter

*Lex Dei trifa-
riam diuisa.*

Apter debilitatem eorum quibus lex posita est, in transgressione purae legis latum: uerum incongruum patris uniuersorum naturae ac bonitati. fortassis autem hoc conueniens, uerum magis necessarium. Qui enim unam eadem fieri non uult, in eo quod dicit, Non occides: is ubi imperauit occisorem uicissim occidi, secundam legem ferens, & duabus eadibus sanciens, non animaduertit seipsum a necessitate abductum. Quapropter sane filius qui ab illo ad nos accessit, hanc legis partem sustulit, confessus & ipse esse Dei. & tum inter alia connumerat ueteri sententiae, tum ubi dixit, Deus quum dixit: Qui maledicit patri aut matri, morte moriatur. At uero pars ipsius figurata est, quae ad similitudinem spiritualium ac praestantiorum posita est, quae uidelicet in oblationibus & circumcisione, sabbatoque ac ieiunio, & pascha te ac azymis, & eiusmodi sancita est. Haec enim omnia quum imagines sint figuraeque ac signa, ueritate manifestata translata sunt: & ut iuxta id quod apparet, ac corporaliter perficiantur, sublata sunt: iuxta id uero quod spirituale est assumpta, nominibus quidem iisdem manentibus, rebus autem permutatis. Etenim oblationes offerre praecipit nobis Saluator, sed non per bruta animantia, aut suffitus, sed per spirituales laudes & glorias & gratiarum actiones, & per distributionem ac beneficentiam erga propinquos. Et circumcisione nos uult circumcidi, sed non praeputij corporalis, uerum cordis spiritualis. & Sabbatum seruare: uult enim nos ociosos esse ab operibus malis. Quin & ieiunare: sed non corporale uult ieiunium nos ieiunare, sed spirituale, in quo est abstinentia ab omnibus uitijs. Seruatur tamen & apud nostros ieiunium, quod apparet. Nam & animae aliquid conferre potest haec, si cum ratione fiat. quando neque propter imitationem aliquorum fit, neque propter consuetudinem, neque propter diem, uelut dies hoc praescribat: & simul ad recordationem ueri ieiunij, ut hi qui nondum illud ieiunare possunt, ab apparente ieiunio ipsius recordationem habeant. Sed & pascha similiter, itemque azyma, quod imagines fuerint, ostendit etiam Paulus apostolus: Pascha autem nostrum (inquit) immolatus est CHRISTVS. &, Vt sitis (inquit) azymi non participantes fermentum (fermentum nunc maliciam dicit) sed sitis noua conspersio. Haec itaque ipsa quam Dei legem esse confitemur, in tres partes diuiditur. In eam quae impletur a Salvatore: nam Non occides, non adulterium committes, non perierabis: in eo quod neque irasci nos debere, neque concupiscere iussit, comprehensum est. & in ea quae perfecte sublata est: nam oculum pro oculo, & dentem pro dente, implicatum iniustitiae, etiam ipsum iniustitiae opus habens, sublatum est a Salvatore per contraria (contraria autem mutuo se perimunt) Ego enim dico uobis, ut ne omnino resistatis improbo: sed si quis tibi alapam inculserit, obuerte illi etiam alteram maxillam. Figuratur autem & in hancque translata est ac alterata a corporali in spirituales, significatiuam uidelicet ac figuratam partem, ad similitudinem atque imaginem praestantiorum sancitam. Imagines enim ac signa quum alias res exhibeant, recte fiebant usquequod non aderat ueritas. praesente autem ueritate, ea quae sunt ueritatis facere oportet, non quae imaginis. Haec uero & discipuli ipsius, & Apostolus Paulus ostendit, dum imagines quidem, uelut iam antea diximus, per pascha & azyma demonstrat: partem uero legis iniustitiae implicatam, ubi dixit, Legem mandatorum in doctrinis abolitam esse: partem autem nihil mali implexum habentem, ubi ait, Lex quidem sancta, & mandatum sanctum ac iustum & bonum. Quantum igitur compendio dici potest, sufficienter arbitror tibi demonstratum esse, & legislationem ex hominibus introductam esse, & ipsam Dei legem trifariam diuidi. Superest autem nobis, ut quid est hic Deus qui legem tulit, dicamus. Sed & hoc puto tibi in praedictis demonstratum esse, si diligenter auscultasti. Si enim neque ab ipso perfecto Deo haec lata est, uelut ostendimus: neque a diabolo (quod neque dicere phas est) alius est praeter hos, hic qui legem posuit. Hic uero Opifex & creator totius huius mundi est, & eorum quae in ipso sunt, qui alius est ab horum essentijs, & medius horum consistens, merito etiam medietatis nomen tulerit. Et si perfectus Deus bonus est secundum suam naturam, uelut etiam est: unum enim solū esse bonū Deum patrem

Figuratorum
praeceptorum
rationes.

Ieiunij ratio.

Legis dator
qui sit.

suum Saluator noster pronunciauit, quem ipse manifestauit. Est aut & is qui aduer- A
 sariae naturae est, malus ac improbus, & in iniusticia delineatur. Qui igitur medius
 consistit, & neque bonus est, neque malus, neque iniustus, proprie utique iustus dici po-
 terit, ut qui suae iusticiae sit procurator, & erit quidem inferior perfectio Deo, & minor
 illius iusticia hic Deus, utpote & genitus existens, & non ingenitus. Vnus enim
 est ingenitus pater, ex quo omnia, omnibus proprie pendentibus ab ipso. Maior
 uero & principalior aduersario fiet, & alterius essentiae ac naturae ab utriusque horum
 essentia. Etenim aduersarii essentia est corruptio ac tenebrae. Materialis enim hic
 est, & multifidus. Verum patris uniuersorum ingeniti essentia, est incorruptibilitas
 & lux per se existens, simplexque ac uniformis. At uero horum essentia duplicem quan-
 dam uirtutem produxit. Ipse uero melioris est imago. Neque te nunc hoc perturbet,
 scire cupidam, quomodo ab uno principio uniuersorum ingeniti ac incorruptibilis,
 quod & est, & nos confitemur ac credimus esse bonum, constitutae sunt & hae naturae,
 tum corruptionis, tum medietatis, non eiusdem essentiae existentes, quum bonum naturam
 habeat, similia sui ipsius & coessentialia generare ac proferre. Disces enim consequen-
 ter, Deo dante, etiam huius principium ac generationem, ubi digna facta fueris apostoli-
 ca traditione, quam etiam nos ex successione accepimus, una cum hoc quod regulabi-
 mus omnes sermones per Saluatoris doctrinam. Hac tibi o soror mea Flora, paucis
 recensere non cunctatus sum, ac compendiose perscripsi, & simul propositum sufficien- B
 ter declaravi. quae etiam ad consequentia magnopere tibi conducent, si modo uelut
 pulchra ac bona terra, fecunda semina nata, fructum per ipsa produxeris. Haecenus
 Ptolemaeus. Quis uero horum uerborum huius impostoris, ac sodalium eius insaniam suffe-
 ret? Ptolemaei inquam, ac sociorum eius, usque adeo miscentium ac consuentium figmenta?
 Neque enim quispiam ex ueteribus tragicis poetis, neque qui secuti sunt imitatoribus mo-
 ribus praediti, Philistionem dico & Diogenem, qui incredibilia scripsit, aut alij omnes
 comicus. qui fabulas conscripserunt ac decantarunt, tantum mendacium effingere potuerunt, ue-
 Diogenes. lut hi audacter contra suam ipsorum uitam ducti, horrenda sibi ipsis construxerunt, & men-
 poeta. tem hominum ipsis credentium in stultas quaestiones & genealogias nuncque finiendas
 coiecerunt, ipsi ea quae in manibus sunt non scientes, & coelestia mensuris quibusdam
 dimetiri promittentes, & quarundam obstetricantium matrum uelut coelestium matrum, &
 non existentium uelut quae sint, scientias suscipientes. At ubi quis audierit ab his, si-
 quidem ex desipientissimis fuerit, per mendacium, putans se sublime aliquid apud ipsos
 cognouisse, facile subducetur: quoniam omnis auicula secundum genus congregatur,
 & simili uir agglutinabitur, inquit Scriptura. Si uero quis contigerit ipsis ex pruden-
 ribus, & rectam rationationem habentibus, deridebit quidem tantam nugacitatem.
 Ab ipso uero argumento eorum quae ab ipsis dicuntur, euerisionem ipsorum cognoscet.
 Redarguuntur enim hi omnino contra se ipsos uanitatis suae mendacium armati. Vnde
 enim uobis, o uos Ptolemaei ac Ptolemaeae, profundum mensura, & partum obste- C
 tricationes, & generatiuarum rationum cognitio? Nam uelut qui affuissetis, & coelestium
 naturas conspexissetis, & uelut ipsi ante Profundum apud uos appellatum fueritis, co-
 gnitionem nobis ostendere promittitis: cum nullus unquam propheta hoc dixerit, non
 ipse Moses, non qui ante ipsum, non qui post ipsum fuerunt, non Euangelistae, non
 Apostoli, nisi forte fabulosa gentium poemata dixeris Orphei ac Hesiodi, & Stesi-
 chori, apud quos hominum generationes transformatae sunt in deorum cognomi-
 nationes: & quae inter homines facta sunt, poetice composita sunt. Nam & illi sic
 senserunt, dum deos fecerunt Iouem & Rheam, & Iunonem, & Mineruam, atque
 Apollinem & Venerem, & horum malicie sobolem coluerunt, atque sic mundum in ima-
 ginationem multitudinis deorum ac cultus simulachrorum immiserunt. At non am-
 plius mihi multa necessitas impedebit, ad te o Ptolemae subuertendum, ac confutan-
 dum sodales tuos, cum iam primi parentes tui satis sint a me confutati. Verum propter
 praedictorum ex te confusionem, recensebo aliorum errorem, Deum inuocans mediocrita-
 tis nostrae auxiliatorem, quo argumentum apud singulas gentes male excogitatum de
 prehendam, ac in triumphum ducam, ob studij promissionem a Deo gratiam petens. Quo
 uero

A uerò non inexaminatae sint tres tuae dictiones, quas ad Floram mulierculam scribēs iactas, o Ptoleme (semper enim serpentine doctrine mulierculas peccatis onustas decipiunt, iuxta Apostoli sermonem) ipsas sanè dictiones hic propriè adponam, & ipsarum destructionem, quae necessaria est, ut ne relinquatur zizaniosa tuae factionis aliqua radix, deinceps consequentur faciam. Dicis igitur o bone, legem trifariā diuisam esse, & habere aliquid ex Deo, aliquid ex Mose, aliquid ex seniorib. Et quod quidem ex senioribus putas, non potes alicubi scriptum ostendere, hoc manifestū est. Nusquam enim in lege habentur seniorum traditiones. Sed ignorans & libros & ueritatem, calumniando seducis, consequentias etiam uniuscuiusq; exactae cognitionis ignorans. Nam traditiones seniorū, expositiones apud Iudeos appellant. Sunt autem hae quatuor. una quae Mosis nomine fertur. altera eius qui uocatur Rabbi aciba. tertia Adda, siue Iuda. quarta filiorū Asamongi. Nā ubi potes tu cōtentiose ac instabili mente praedite, ostendere in quinque libris & legislationis Dei, quod relatus est sermo qui à Salvatore dictus est: Si quis dixerit patri suo corban, hoc est donum quodcumq; ex me in tuum cedit cōmodum. Sed non potes ostendere. Itaque excidit sermo tuus, cum uerbum hoc nusquam in quinque libris Mosis habeatur, & frustra decepta à te Florae illulisti. Quae uerò à Mose, neq; ipsa extra Deum sancita sunt, sed ex Deo per Mosen: id quod ex ipsa Saluatoris responsione ostenditur. Ipsa enim quae produxisti testimonia, contra te ipsum collegisti. Dicit enim Dominus in Evangelio, Moses scripsit secundum duritiā cordis uestri. Quod uerò scripsit Moses, nō extra uoluntatē Dei scripsit, sed ex Spiritu sancto sancit. Dicit enim Dominus in Evangelio: Quod Deus cōiunxit, homo ne separet. et quomodo cōiunxit, uerbū declarauit, ut discamus, dicens: Iccirco relinquet homo patrem suum & matrem suā, & adhærebit uxori suae, & erunt duo in carnem unam. Deinde infert dicens: Quod igitur Deus coniunxit, homo ne separet. Quāq; Dominus hoc nusquam dixerit, quando Adam & Euā formauit, sed solum, Faciamus ipsi secundū ipsum auxiliariū. Verū hoc ab ipso Adam dictum est, quando surrexit ex somno, & dixit: hoc nunc os ex ossibus meis: & caro ex carne mea, haec uocabitur mulier, quoniam ex uiro suo haec desumpta est. Deinde dicit: Propterea relinquet homo patrem suum & matrē suam, & adhærebit uxori suae, & erunt duo in carnem unam. Non igitur Deus hoc loquutus est, sed Adam. Dominus autem testatur in Evangelio, Dei uerbum esse quod per Adam dictum est: & ab hoc ipso argumento ostendit, quod illic quidem Adam dixit, uerū uoluntas Dei loquebatur. Et hic Moses legem tulit, Deo ipsi annuncianti legislationem. Et hae quidem iam duae tuae dictiones interciderunt, & non eminus, sed ab ipso usu. Et quod legislatio Dei est, manifestū est. Ubique enim Deus lege sancit, alia in tempora, alia in figuras, alia in reuelationem futurorū bonorum, quorū expletionem Dominus noster IESVS CHRISTVS ubi aduenisset in Evangelio ostendit. Porro aliā deorum diuisionē, rursus trifariā partitam apud te, repetam, & ipsam à te per calumniā ex cogitatam esse ostendam: & non aliud hoc opus esse, quā impostoris, declarabo. Qualis enim nobis tertius adest Deus, ex duabus imaginibus constitutus, et neuter ex duabus existens, neque maliciā habēs ac iniustitiam, uelut dixisti: neq; bonitatem, et lucidam essentiā, uerū mediū existens iustus. Etenim cū reuera alienus sis ab omni iustitia, meritò ignoras quid est iustitia, aliā ipsam praeter bonitatem putās. Multum uerò redargueris o falsarie, et à ueritate aliene. ex nullo enim alio fit iustitia, q̄ ex bonitate. Et neq; aliter quis fiet bonus, si non fuerit iustus. Vnde & Dominus laudans legem & iustos ipsius, dixit: Ornatis sepulchra prophetarum, & aedificatis monumenta iustorum, & patres uestri ipsos occiderunt. Vnde autē facti sunt prophetae ac iusti, quā à patre bonitatis? Et ut ostenderet quod in patre bonitatis iustus cōsistit, dixit: Similes fiat Patri uestro qui in cœlis est, quoniam exoriri facit solem suum super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos: quo ostendat iustum, bonum: & bonum, iustum: & malum, iniustum: & iniustum, malum. At uerò implicationem legis quam dixisti, nō potes ostendere. manifestus enim factus es calūniari legē, implicationē

Lex nō est trifariam diuisa.

Seniorū traditiones siue expositiones quae duplices.

Iustitiae ac bonitatis ratio.

quandam ipsi attribuens, propterea quod lex dixit: Oculum pro oculo, & dentem A
pro dente: & eo quod lex occidit homicidam. Verum ex ipsa Domini nostri IESU
CHRISTI tractatione ostendetur, quod non implicatio quædam erat, sed ipsa ea-
dem erat legislatio, & idem efficit quod mandatum à Salvatore dictum, nempe, Si
quis te percusserit in dextrâ maxillam, obuerte ipsi etiam alterâ. Et lex ipsa olim hoc
asseruit dicens, Oculum pro oculo, hoc est obuerte illi maxillâ. Quo enim effugeret
quæ pateretur si percuteret, exhibuit uerberati maxillâ, gnarus quod si auferret ocu-
lum, eadem passurus sit propter legem. Quemadmodum enim pater uult castigare li-
beros, & unicuique ætati congruam affert castigationem, & non æqualiter paruū puerū
castigat & adolescentē, neque adolescentē similiter ut iuuenē, neque iuuenē ut perfe-
ctum uirū: sed ei qui sub mamma hæret, per digitum castigatio cōtingit: puero uerò
maiori, per alapam manus: adolescenti autem per lorū, iuueni uerò per uirgā, uiro
autem ultio maiorū delictorū gladius per legem: Sic etiā Dominus consequenter
unicuique generationi cōuenientia sancit. Illos enim timore castigauit, uelut pue-
ris paruis colloquēs, & ignorantib. uirtutē Spiritus sancti. Perfectos autē perfectis
mysterijs dignatus est. Nā in Euāgelio sic quodāmodo dicit discipulis, in multis lo-
cis: Nescitis quid facio, cognoscetis autē postea, hoc est quū perfecti facti fueritis. Et
rursus, Nō nouerunt quod resurrexisset ex mortuis. Paulus uerò, Nondū enim po-
tuistis, sed neque amplius potuistis: ostendens quod progressu tēporis perfectiora B
sunt mandata, quū sint quidē eadem, mutantur autē in aliū habitū, & iuuenib. qui-
dem aliter formētur, aliter uerò perfectioribus. Etenim lex ubi sancit Oculum pro
oculo, nō dixit ipsis, Eijcite oculum pro oculo: sed si quis eiecerit oculum, eijciatur
oculus eius qui eiecit. Unusquisque autē parcens proprio corpori, maxillam uerberan-
dam exhibebat, & nō uerberabat, & ab eo tempore seruabantur, quæ nunc in Euā-
gelio clare dicta sunt, quū tunc quidē necessariō castigarentur uelut iuuenes, nunc
autem ex uoluntate obediant, utpote perfecti. Si uerò dicis cōplicationē esse hanc,
dicere oculum pro oculo, & homicidā occidi: ecce & de die iudicij uideamus Salua-
torem dicentem, quod ueniet ipsius dominus. Hoc autē de seipso dixit, quum ipse
omniū sit Dominus. & inquit: Et diuidet ipsum seruū, & partem eius cum infide-
libus ponet. Igitur & cōtra Saluatorē arma induis, ut rursus uerba eius calumnieris,
& dicas hunc nō esse bonū, & quidem quū ex bono patre genitus sit, & bonus, &
iustus, & neque alius præter patrem. Poteris igitur etiā ipsum à patris essentia abalie-
nare, o tu qui nobis rursus diuisor ac geometra prodijisti, omnia legū trifariam diui-
dens. Et quod quidē dixisti, quod ad figuras significatiue quædam in lege scripta
sunt, modice attigisti ueritatem, quo per modica possis etiā ad alia deceptione uti.
Etenim reuera illis figurate contigit. Nobis autē scripta est ad cōmonefactionem,
ad quos fines seculorū peruenerunt, inquit sanctissimus Apostolus, de circumcisio-
ne ac sabbato atque alijs loquens. Utinā autem omnia uerē dixisses, & nō adhuc ter-
tium Deum medium, qui nō est, nobis protulisses, imò potius tibi ipsi & his qui à te
decepti sunt. Arbitror autē & in præsens sufficienter cōtradictiones tuas o circula-
tor dictum esse, quarū confutatione facta ad sequentes hæreses procedā, eundem
Deum consueto more inuocans in auxilium nostræ mediocritatis, ut uniuscuiusque
sectæ adulteratæ cōfutationē deprehendamus. Nā quod sibilis tuus, uelut Carcha-
rias à mari reuersus & uiperam prouocans, Floram per literas & alios cum ipsa dece-
pisti, in relatis demonstratū est. Caterum quum in ueritatis sagena, cuius ænigma
Dominus in Euangelio regnum cœlorū esse pronunciauit, hunc inuoluerimus, &
unum ex improbis ac uenenatis piscibus ipsum esse declarauerimus, per hoc quod
uerba ipsius improba, deprehensu facilia per ueræ fidei doctrinā fecimus: & in uirtu-
te Dei hunc contriuerimus: ipsi quidem Deo gratias agamus, uerum ad
consequentes sectas similiter, uelut antea dixi, pro-
cedere tentemus.

Carcharias
uiperā sibilis
prouocat.

FINIS SECUNDI TOMI PRI-
MI LIBRI.

TERTII

TERTII TOMI PRIMI LIBRI EPIPHANI

NII HAERESSES XIII SVNT,

Et hæc in ipso habentur.

A 1. Marcossij. Marcus quidam fuit Colorbasi condiscipulus, duo principia et ipse introducens. Reprobat autem mortuorum resurrectionem. Imaginationes uero quasdam per pocula ex incantatione in coruleum ac purpureum colorem transmutans, deceptas mulierculas ad sacra sua pelliciebat. Sed et ipse per uigintiquatuor literas uult per omnia assimilari Valentino.

2. Colorbassij. Et hic Colorbasius similiter eadem narrans, in aliqua uero parte differens ab alijs sectis, à Marco inquam ac Valentino, emissiones et octonarios aliter docuit.

3. Heracleonitæ. Et ipsi octonariorum fabulam eto ducuntur, aliter uero præter Marcum et Ptolemæum ac Valentinum et alios. Sed et ad finem eos qui apud ipsos moriuntur, similiter ut Marcus redimunt, per oleum et balsami succum, et aquæ lotiones ac affusiones quasdam,

B Hebraica uerba admurmurantes, super caput uidelicet eius qui liberatur.

4. Ophitæ, sunt qui serpentem glorificant, et hunc Christum putant. habent autem naturale hoc reptile in cista quadam.

5. Caiani similiter cum prioribus legem, et cum qui loquutus est in lege reprobant, carnisque resurrectionem negant. Et Cain glorificant, fortioris uirtutis ipsum esse dicentes. Simul autem et Iudam demirantur ac laudant, simulque et Core, et Datan, et Abiron, imò etiam Sodomitas.

6. Sethiani. Hi rursus ipsum Seth glorificant, dicentes eum esse ex superna matre quæ poenitentiam egit, propterea quod Cain produxisset: et postea ubi abiectus esset Cain, et occisus Abel, superno patri congressa est, et purum semen ipsum Seth fecit, à quo deinceps deductum est omnium hominum genus. Sed et ipsi principatus et potestates, et quæcunque alij docent, docuerunt.

7. Archontici. Hi rursus ad multos principes uniuersum referunt: et quæ facta sunt, ex his facta esse dicunt.

C Deprehenduntur autem et capti in turpitudine quadam. Carnis resurrectionem negant. Vetus Testamentum calumniantur. Utuntur autem et ueteri et nouo Testamento, singula uerba ad suam ipsorum sententiam falso trabentes.

8. Cerdoniani, à Cerdone erroris participationem susceperunt, sicut hic ab Heracleone. uerum fraudem auxit, et ex Syria Romam digressus, prædicationem

suam exposuit, in temporibus Hygini episcopi. Duo autem principia hic prædicat inter se contraria. Non esse uero Christum genitum. Similiterque mortuorum resurrectionem negat, itemque ea quæ habentur in ueteri Testamento.

9. Marcionistæ. Marcion à Ponto originem ducens, episcopi quidam filius erat: uerum ubi uirginem corripisset, aufugit, propterea quod expelleretur à proprio patre ex Ecclesia. Quum autem Romam adisset, et poenitentiam ac ueniam petisset ab his qui illo tempore isthic erant, et assequutus non esset, elatus est contra fidem, et tria principia induxit ac docuit, Bonum, et Iustum, et Malum: esseque nouum Testamentum alienum à ueteri, et eo qui in ipso loquutus est. Carnis resurrectionem negat. Baptisma dat non solum unum, sed etiam tria post lapsum. Pro mortuis autem in fide instructis alij apud ipsos baptisantur. Intrepidè autem etiam mulieribus permittit, ut lauacrum dent.

10. Lucianistæ. Lucianus quidam antiquus, non is qui nunc temporibus Constantini uixit, omnia secundum Marcionem docuit. Et ad hæc alia quædam præter Marcionem, et ipse nimirum abundantius docet.

11. Apelleiani. Et hic Apelles, similiter ut Marcion et Lucianus, uituperat omnem creationem, et ipsum creatorem. Non autem similiter his tria principia introduxit, sed unum principium, et unum Deum, qui sit summus et innominatus. Ipsum autem unum fecisse alium, et hic factus improbus compertus, mundum in sua malicia fecit.

12. Seueriani. Seuerus quidam rursus Apellem sequens, unum reijcit. Et uitem ex draconiformi satana ac terra inter se congressis, productam esse fabulatur. Mulierem autem auersatur, sinistrae uirtutis ipsam esse asserens. Nomenclaturas uero quasdam principum, et libros quosdam apocryphos introducit. Similiter item uelut alij, carnis resurrectionem negat, itemque uetus Testamentum.

13. Tatiani. Tatianus hic eodem tempore cum Iustino martyre et philosopho uixit. post mortem autem Iustini martyris ac philosophi, corruptus est Marcionis dogmatis, discipulusque ipsius fuit, eademque quæ ipse docuit, alijs etiam præter ipsum appositis. Dicebatur autem à Mesopotamia originem ducere,

TERTIVS TOMVS PRIMV

LIBRI EPIPHANII.

Contra Marcosios, hæresim XXXIIII.

Marcus.
Marcosij.

ARCVS autem quidam, à quo Marcosij appellati, ab his progres-
sus, & alia præter hos ausus, mala in mundum euomuit. His enim
successit, Secundo inquam, & Epiphani, Ptolemæoq; ac Valenti-
no, uerum in maiore circulatoriam collectionem euectus est. Mu-
lierculas enim & uiros ab ipso seductos allexit, cum putaretur mi-
ser ille prædictorum deceptorum corrector esse, magicæ impostu-
ræ expertissimus existens. Prædictos autem & prædictas omnes decepit, ut ipsi ue-
lut scientissimo intenderent, & qui uirtutem maximam ab inuisibilibus ac innomi-
natis locis haberet. atq; sic Antichristi præcursor reuera ostensus est. Nam Anaxilai
ludicra cum Magorum appellatorum uafricia commiscuit, & per ipsa illudēs, ac ma-
gicam artem exercens, in admirationem sui uidentes & credentes ipsi perduxit: ue-
lut etiam sodales eius usq; in hunc diem faciunt. Qui uerò opera curiositatis uidēt,
putant uirtutes aliquas in manibus ipsius perfici, & eorum qui apud ipsos hæc fa-
ciunt. Quum enim mentem etiam ipsi amiserint, non uident, neque probare noue-
runt, quod ex incantatione ludicri, ut ita dicam, ipsius constitutio perficitur. Ipsi e-
nim attoniti penitus facti sunt, mala quadam suspitione abducti. Aiunt enim, tria
pocula ex uitro albo apud ipsos parari, mixta uino albo: & in ea quæ perficitur ab i-
pso incantatione, & gratiarum actio esse putatur, statim transmutari, unumq; fieri ru-
brum uelut sanguinem, alterum purpureum, tertium cæruleum. Ego itaq; ut ne in
secundum laborem meipsum immitterem, contentum esse oportere duxi, his quæ à
beatiss. ac sanctiss. Irenæo contra ipsum Marcum, & qui ex ipso processerunt, tracta-
ta sunt: quæ sanè hic ad uerbum exponere uolui, & sunt hæc. Dicit enim de ipsis Ire-
næus ille sanctus, in declarando ea quæ ab ipsis dicuntur, sic loquens: Pocula uino
mixta simulans se gratias agere, & diutius extendens sermonem inuocationis, pur-
purea ac rubicunda apparere facit, ut putetur gratia ab his quæ sunt super uniuersa,
sanguinem suum instillare in illud poculum, per inuocationem ipsius: & ualde cu-
piant præsentem ex illo poculo gustare, ut & in ipsos instillet gratia quæ per magum
hunc inuocatur. Rursus autem mulierculis tradens pocula uino mixta, ipsas gratias
agere iubet se præsentem. & quum hoc fit, ipse aliud poculum multo maius illo super
quo decepta illa gratias egit afferēs, & à minore super quo muliercula gratias egit,
in hoc quod ab ipso adornatum est transfundens, simul ita dicit: Gratia quæ est an-
te uniuersa, illa cogitatione incomprehensibilis & inenarrabilis, impleat tuum inter-
num hominem, & multiplicet in te agnitionem suam, conseminans in te granum si-
napis in bonam terram. Et talia quædam loquutus, ubi miseram illam ad insaniam
extimulauit, miraculorum editor apparet, dum magnum poculum expletur ex mi-
nore, ut etiam ex ipso superfundatur. Et alia quædam ab his similia faciens, multos
decepit, & post se traxit. Verisimile est autem, ipsum etiā dæmonē quædam assessorē
habere, per quem & ipse prophetare ac uaticinari uidetur: & quas dignas putat ut
particeps fiant gratiæ eius, uaticinari facit. Maxime enim circa mulieres occupatus
est, atq; has preminētis loci & purpuratas ac ditissimas: quib. sepe imponere studēs,
ad ipsas per assentationem dicit: Volo tibi impertiri gratiam meam, quoniam pater
uniuersorum angelum tuum semper uidet ante faciem suam. Locus autem magni-
tudinis tuæ in nobis est. Oportet nos unum efficere. Accipe primum à me, & per
me gratiam: para te uelut sponsa, expectans sponsum suum, ut sis quod ego, & ego
quod tu. colloca in thalamo tuo semen lucis. Accipe à me spōsum, & suscipe ipsum,
& suscipere in ipso. Ecce gratia descendit in te. Aperi os tuum, & uaticinare. Quum
autem mulier responderit, Nunquam uaticinata sum, & non noui uaticinari: rursus
inuocationes quasdam faciens ad stuporem eius quæ seducitur, dicit ad ipsam: Ape-
rios

A rios tuū, & loquere quaecunq̃, & uaticinaberis. Illa uerò emollita, ac facile impulsā à prædictis uerbis, & animo calefacta præ spe uaticinandi, corde plus quā decet palpitante, delira loqui audet, & omnia prout incidunt uanè ac confidenter, utpote ab inani spiritu calefacta, quēadmodum quidam præstātor nobis de talibus dixit: Audax & impudens res est, anima quē inani aere calefcit. Et hinc de cetero prophetissam seipsam putat, & gratias agit Marco, qui propriam gratiam ipsi contribuit. & talionem rependere ipsi conatur, non solum per possessionum largitionem, unde etiam immensam pecuniarum uim comportauit: sed etiā per corporis societate, per omnia ipsi uniri cupiēs, ut cum ipso in unum deueniat. Iam uerò quēdam fideliores mulieres timorem Dei habentes, & non deceptæ, quas similiter ut reliquas seducere studuit, iubens ipsas uaticinari, conspuentes ac detestātes ipsum, à tali congregatione discesserunt, probè gnaræ quòd uaticinari non à Marco mago hominibus contingit, sed quibus Deus ex supernis gratiam suam demiserit, hi à Deo datam habent prophetiā: & tunc loquuntur, ubi & quando Deus uult, & non quando Marcus iubet. Nam quod iubet, maius ac principalius est eo quod iubetur. illud enim dominatur, hoc uerò subditum est. Si igitur Marcus, aut alius quispiam iubet, uelut in coenis opulentiae hi semper ludere solent, & se mutuò uaticinari iubere, & ad proprias concupiscentias sibi ipsis futura prædicere: erit is qui iubet, maior et principalior

B prophético spiritu, cum sit homo: quod impossibile est. Verum tales spiritus qui ab ipsis iubentur, & loquuntur quando ipsi uolunt, putidi ac inualidi sunt: audaces uerò et impudentes, ut qui à satana emittuntur ad deceptionem ac perniciem eorum qui non firmam fidem, quam ab initio per Ecclesiam acceperunt, custodiūt. Quod autem & amatoria illectamenta, ad hoc ut corporib. ipsarum contumeliā inferat, hic Marcus quibusdam mulierib. etiam si nō omnib. inducit, hę ipse saepe ad Ecclesiā Dei cōuersę, cōfesse sunt, & corpore se ab ipso uitiatas esse, & se ualde amāter ipsum amasse. Quare etiā diaconus quidā ex nostris in Asia, qui excepit ipsum in domū suā, in hanc calamitatē incidit, cum uxor ipsius speciosa esset, & mente ac corpore ab hoc Mago corrupta, ita ut ipsum multo tēpore sit sequuta. Postea uerò ubi cum magno labore fratres ipsam conuertissent, per uniuersum uitæ tempus hæc in confessione perseverauit, lugens ac lamentans propter corruptionē quam à Mago passa fuit. Sed & discipuli eius aliqui in iisdem locis diuagantes, multas mulierculas seduxerunt ac corruerunt, perfectos seipsos uocantes, uelut nemo possit magnitudinē cognitionis ipsorū adæquari, nec si Paulum aut Petrū dicas, aut alium quendā ex Apostolis: & plura omnibus se cognouisse iactantes, & magnitudinē cognitionis innarrabilis illius uirtutis se solos deuorasse, esseq̃ se in altitudine super omnem uirtutem. Quapropter etiam libere se omnia facere, nullum timorem in ulla aliqua re habentes. Nam propter redemptionem incomprehensibiles ac inuisibiles se fieri iudici. Si uerò etiam apprehenderit ipsos, constituti apud ipsum cum redemptione hæc dixerint: O assessor Dei, & mystici ante secula Silentij, qua magnitudines semper faciem patris uidentes, duce ac ductore te utentes, subtrahunt sursum formas suas, quas illa magica audacia prædita, imaginatione ducta propter bonitatem primi patris produxit, nos imagines, tunc cogitationem rerum supernarum uelut insomnium habens: ecce iudex propè, & præco iubet me rationem reddere. Tu uerò uelut sciens utrorūq̃ res, pro nobis utrisq̃ rationē, uelut quæ una sit, iudici affer. Mater uerò statim ubi audiuit hos, Homericā Orci galeā ipsis imponit, ut inuisibiliter iudicē effugiant: & euestigiò subtractos ipsos in thalamū inducit, & sponsis suis tribuit. Talia sanè dicentes ac facientes, etiā in nostris regionibus Rhodanusiæ terræ multas mulierculas seduxerūt, quæ cauterio inuistā cōscientiam habentes, partim manifestè cōfitentur: partim hoc facere uerētes, tacite quodāmodo apud seipsas de uita Dei desperant. & aliquæ quidē penitus discesserūt, aliquæ uerò inter utrūq̃ ambigunt: & quod prouerbiū dicit, faciunt neq̃ foris neq̃ intus existētes, hunc fructū seminis filiorū cognitionis habentes. Hic Marcus uterū & recepta culū Colorbasi introduxit, seipsum solū genitū fuisse dicēs, utpote unigenitus ipsi

exiſtens,

Orci galea,
prouerbiū.
Rhodanusiæ
regio.

Neq̃ foris,
neq̃ intus:
prouerbiū.

existens, & semen defectionis in ipsum depositum in hunc modum peperit. Ipsum, ^A inquit, supremum ab inuisibilibus ac innominatis locis quaternarium, in figura mulieris ad ipsum descendisse: Quoniam, inquit, masculum eius mundus ferre nō potuit. & hanc quaternitatem indicasse, quæ ipsa esset: & uniuersorum generationem, quam nulli unquam neque Deo, neque homini reuelauit, huic soli exposuisse, ita loquutam. Quando primum pater ille cogitatione incomprehensibilis, & essentiam non habens, qui neque masculus est, neque foemina, parturiebat, & arcanum suum generari uolebat, & inuisibile formari, aperuit os, & emisit Verbum simile ipsi, quod altans ostendebat ipsi quid esset, ipsum inuisibilis illius forma apparens. Pronunciatio autem nominis talis facta est. Loquutus est uerbum primum nominis sui, quod erat principium. Et erat comprehensio eius syllabica elementorum quatuor. & adiunxit secundam, & erat etiam ipsa elementorum quatuor. consequenter loquutus est tertiam, & erat ipsa syllabica comprehensio elementorum decem. & postea aliam loquutus est, & erat ipsa elementorum duodecim. Facta igitur est pronuntiatio totius nominis, elementorum quidem triginta, syllabicarum uero comprehensionum quatuor. Singula autem elementa proprias literas, & propriū characterem, & propriam pronuntiationem, & figuras ac imagines habere dixit. & nullum ipsorum esse quod illius conspiciat formam, cuius ipse elementum est. Sed neque cognoscunt ipsum. Neque uero proximi sui unumquodque pronuntiationem obsidet. sed idem ^B pronunciat, ut totum pronunciantis, totum nominare putent. Vnumquodque enim ipsorum quum pars sit totius, propriū sonum uelut totum nominare, & non cessare sonum edentia usquequo ad extremam literam uniuscuiusque elementi una lingua utentis deueniant. Tunc autem & restaurationem uniuersorum fore dixit, cum omnes ad unam literam digressæ, unam & eandem enunciationem sonuerint. cuius enunciationis imaginem esse protulit, quum nos simul Amen dicimus. Sonos autem esse eos qui formant essentiam, nō habens & ingenitum seculum: & esse hos formas, quas Dominus angelos dixit, quæ assidue uident faciem patris. Nomina uero elementorum communia, et quæ dici possunt, secula, et uerba, & radices, & semina, & complementa, & fructus uocauit. Singula autem ipsorum nomina, & uniuscuiusque propria, in nomine Ecclesiæ comprehensa intelligi dixit. Quorum elementorum postrema litera uocem suam emisit, cuius sonus egressus, ad imaginem elementorum propria elementa generauit. Ex quibus & ea quæ hic sunt, redimita esse dixit: & quæ ante hæc sunt, generata esse. Ipsam uero literam, cuius erat sonus, consequentem sonum deorsum, à syllaba sua sursum susceptam esse dicit, ad completionem uniuersi: mansisse autem sonum infernè, uelut extra proiectum. Elementum uero ipsum, à quo litera, cum enunciatione sua descendisse infra, quod literarum triginta esse dicit: & unamquamque de triginta literis, in seipsa habere alias literas, per ^C quas nomen literæ nominatur. & rursus alias per alias nominari literas, & alias per alias, ut in infinitum multitudo literarū dilabatur. Sic porro clarius didiceris quod dicitur. $\Delta\epsilon\lambda\tau\alpha$ elementum literas in seipso quinque habet, ipsum Δ , & ϵ , & λ , & τ , & α . Et hæc rursus literæ per alias scribuntur literas, & aliæ per alias. Si igitur uniuersa substantia ipsius $\Delta\epsilon\lambda\tau\alpha$ in infinitum dilabitur, dum semper aliæ literæ alias generant, & inter se mutuò succedunt: quanto magis illius elementi maius esse literarum pelagus putandum est: Et si una litera sic infinita est, uide totius nominis literarum profunditatem, ex quibus primum patrem, ipsum Marci Silentium constare docuit. Quapropter etiam patrem scientem incomprehensibilitatem suam dedisse elementis, quæ etiam secula uocat, unicuique ipsorum propriam enunciationem proferre, propterea quod non possit unum enunciare totum. Hæc ubi declarasset ipsi Quaternitas, dixisse amplius ipsam: Volo autem tibi etiam ipsam ostendere ueritatem. deduxi enim ipsam ex supernis domibus, ut inspicias ipsam nudam, & pulchritudinem ipsius consideres: imò etiam audias ipsam loquentem, & prudentiam eius admireris. Vide igitur caput supernè, α & ω . Collum, β & ψ . Humeros unà cum manibus, γ & χ . Pectus, δ & ϕ . Septum transuersum, ϵ & ν . Dorsum, ζ & τ . Ventrem,

A trem, α & σ . foemora, θ & ρ . genua, ι & π . tibias, κ & δ . talos, λ & ξ . pedes, μ & ν . Hoc est corpus Veritatis secundum magum. hæc figura elementī. hic character literarū. Et uocat elementum hoc hominem, esseq; fontem ipsum dicit omnis uerbi, & principium totius uocis, & omnis inenarrabilis narrationem, & taciti Silentij os: & hoc quidem corpus ipsius est. tu uerò sublimius mentis intelligentia eleuata, genitorem & patris datorem ipsum Verbum ab ore Veritatis audi. Vbi autem ipsa hæc dixisset, Veritatem intuitam ipsum, aperto ore dixisse Verbum. Verbum autem nomen factum esse, & nomen factum esse hoc quod cognoscimus & loquimur, CHRISTVM IESVM: quod etiam ubi nominasset, ipsam statim conticuisse. Expectante autem Marco ipsam amplius quid dicturam, rursus Quaternitas in medium progressa dixit: Quam contemptibile putasti uerbum quod ex ore Veritatis audiuisti? Non hoc quod nouisti & putas, uetus nomen est. Vocem enim solum habes, uirtutem uerò ipsius ignoras. IESVS enim est insigne nomen, sex literas habens *in ipsis nominis ratio.* quod ab omnibus qui ex uocatione sunt, cognoscitur. Quod uerò apud secula complementi multarū partium est, alterius formæ est, & alterius figuræ, & cognoscitur ab illius cognatis, quorum magnitudines apud ipsum sunt semper. Has igitur apud uos uiginti quatuor literas, defluxiones esse scito trium uirtutum imaginarias, quæ totum supernum elementorū numerum complectuntur. Etenim mutas literas non uem esse puta, ipsius patris & Veritatis, propterea quod muti sint ipsi, hoc est inenarrabiles & ineffabiles. Semi uocales uerò octo esse ipsius Verbi ac uitæ, eo quod uelut mediæ sint inter mutas & uocales, & suscipiant supernarum quidem defluxionem, infernarum uerò relationem. Vocales autem & ipsas septem hominis et Ecclesie esse, quoniam uox per hominem progressa formauit uniuersa. Sonus enim uocis formam ipsis induxit. Habet igitur Verbum & Vita octo literas, Homo uerò & Ecclesia septem, Pater autē & Veritas nouem. Quando uerò pro defectus ratione firmatus in patre descendit, missus ad eum à quo separatus est ob correctionem peccatorum, ut complementorum unitas æqualitatem habens fructificet unam in omnibus eam quæ ex omnibus est uirtutem: lic numerus illarū septem, uirtutem accepit ipsarum octo, & facti sunt loci similes numeris, octonarij existentes: qui tres in seipso redacti, uiginti quatuor numerum produxerunt. tria uerò elementa, quæ dicit ipse in coniugatione trium uirtutum esse, quæ sunt sex. à quibus defluerunt uiginti quatuor elementa, quadruplicata inenarrabilis quaternij ratione, eundem numerum faciunt: quæ sane dicit innominati esse, ferri autem ipsa à tribus uirtutib. ad similitudinē inuisibilis. quorū elementorū imagines imaginū esse duplices apud Græcos literas: quæ connumeratæ uiginti quatuor elementis, iuxta potestatem eorū quæ iuxta proportionē fiunt, tricenariū numerū faciunt. Huius rationis atq; huius dispensationis fructū, in similitudine imaginis apparuisse dicit illum, qui post sex dies quartus ascendit in montē, & factus est sextus, & detentus est ac descendit in septenario, cum insignis octonarius esset, & haberet in seipso omnē elementorum numerum, quē manifestauit ipso ueniente ad baptisma colūbæ descensus quæ est ω & α . Numerus enim ipsius uocis colūbæ apud Græcos, nimirū $\pi\epsilon\iota\varsigma\epsilon\pi\tau\alpha$, est unū & octingenta, & propterea Mosem, in sexta die hominē factum esse dixisse. Et iuxta dispensationē in sexta die quæ est paraſceue, postremū hominē in regenerationem primī hominis apparuisse: cuius dispensationis principiū & finem sextā horam esse, in qua affixus est ligno. Perfectam enim mentem cum sciret senariū numerū uim faciendī ac regenerandī habere, manifestasse filijs lucis regenerationē, quæ facta est in ipsum insignē numerū per ipsam. Vnde etiā duplices literas numerū insignē habere dicit. Insignis enim numerus cōmixtus uiginti quatuor elementis, nomē triginta literarū efficit. Vtus est autē ministro, septenarij numeri magnitudine, uelut Marci Silentiū dicit: quo cōsiliū per se excogitati fructus manifestaretur. Insignē uerò hūc numerū in presenti dicit eū, qui in insigni formatus est, intellige eum qui uelut diuisus est, aut dissectus, & foris mansit: qui sua ipsius uirtute & prudentia, per emissionē à seipso hunc septē uirtutū mundū, ad imitationē potētiae septenarij animauit: & animā posuit esse uniuersā

Literarū græcarum ratio.

Senarij numeri ratio. *uiginti quatuor uox supputatur ex numero literarum.*

Insignis numerus senarius.

Cœli septem, se-
ptem uocales
enunciant.

Iesus nominis
numerus.

uniuersi totius uisibilis. Vfus est igitur & ipse hic hoc opere, uelut uoluntariè ab ipso facto. Aliqua uerò ministrant ac exequuntur cogitationem ipsius matris, ut quæ sint inimitabilium imitamenta. Et primum quidem cœlum loquitur α . Secundum uerò ϵ . Tertium η . Quartum autem & medium inter septem cœlos, uirtutem ipsius ι enunciat. Quintum $\omicron$. Sextum υ . Septimum uerò et quartum à medio, elemētum ω exclamat: quemadmodum Marci Silentium, quod multa nugatur & nihil ueri dicit, cōfirmat. Quæ sanè uirtutes simul omnes, inquit, inter se mutuò implicatæ, sonāt ac glorificant illum à quo producta sunt atq; emissa. Gloria autem sonitus demittitur ad primum parētem. Huius uerò glorificationis sonitum in terrā delatum, dicit plastem ac formatorem factum esse, genitoremq; eorum quæ sunt in terra. Porro demōstrationem affert à recens editis pueris, quorum anima simul ut de utero processit, uniuscuiusq; horum elementorum sonum exclamat. Quemadmodum igitur septem uirtutes, inquit, glorificant uerbum: sic anima in pueris plorans ac lamētans Marcum ipsum glorificat, proptereaq; etiam Dauidem dixisse, Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. Et rursus, Cœli cœlorum enarrant gloriā Dei. Et i deo anima in laboribus ac erumnis constituta, in releuationem suam pronunciat ω in signum laudationis, qua superna illa anima cognationem ipsius agnoscens, auxiliarium ipsi demittat. Et de nomine quidem uniuersi quod est triginta literarū, et de Profundo ex huius literis augescente, insuperq; de ueritatis corpore duodecim membra habente, ita ut unumquodque ex duabus literis constet, & de uoce ipsius quam protulit in conuersatione, & de solutione nominis non prolati, & de mundi ac hominis anima, quemadmodum habent dispensationem secundum imaginem, hoc modo delirauit. Consequenter aut quomodo ex nominib. æqualis numeri uirtutem Quaternitas ipsi ostendit referemus, quò nihil lateat te, o charissime, de his quæ ab ipso dicta ad nos peruenerūt, uelut sape à nobis expetiuiisti. Sic igitur declarauit ipsi sapientissimū illud Silentium uigintiquatuor elementorū generationē. Singularitati coadesse unitatē: ex quib. duæ emissiones, uelut antè dictum est, Singularitas et Vnū progressē quatuor factę sunt. Bis enim duo sunt quatuor. Et rursus duæ & quatuor in idem cōpositæ, senarium numerū manifestauerunt. Senarius autem numerus quadruplicatus, uigintiquatuor formas peperit. Et primi quidem quaternarij nomina, sancta sanctorum intelligi, & non posse dici, cognosci autem à solo filio: quæ pater nouit quæ sint. Quæ uerò reuerenda sunt, & cum fide apud ipsum nominantur, hæc sunt. $\alpha\epsilon\rho\eta\tau\omicron\varsigma$ & $\sigma\epsilon\gamma\eta$, $\pi\alpha\tau\eta\rho$ & $\alpha\lambda\eta\theta\epsilon\alpha$. hoc est, Inenarrabilis & Silentium, Pater & Veritas. Huius autem quaternarij uniuersus numerus est elemētorum uigintiquatuor. $\alpha\epsilon\rho\eta\tau\omicron\varsigma$ enim nomen literas septem in se habet, $\sigma\epsilon\gamma\eta$ uerò quinque, $\pi\alpha\tau\eta\rho$ quinque, $\alpha\lambda\eta\theta\epsilon\alpha$ septem. quæ compositæ in idem bis quinque, & bis septem, uigintiquatuor numerum impleuerunt. Eodem modo etiam secundus quaternarius, $\lambda\omicron\gamma\omega$ & $\zeta\omega\eta$, $\alpha\upsilon\theta\rho\omega\pi\omicron$ & $\epsilon\kappa\kappa\lambda\upsilon\sigma\iota\alpha$, hoc est, Verbum & Vita, Homo & Ecclesia, eundem elementorum numerum ostenderunt. Et Saluatoris nomen narrabile illud $\iota\eta\sigma\omicron\upsilon\varsigma$ literarum sex esse, Inenarrabile uerò ipsius literarum uigintiquatuor. Et $\chi\omicron\varsigma$ $\chi\epsilon\iota\varsigma$, hoc est filius **CHRISTVS**, literarū duodecim. Quod uerò in **CHRISTO** ineffabile est, literarum triginta. & propter hoc dicit ipsum α & ω . ut $\pi\epsilon\rho\iota\sigma\epsilon\rho\alpha\upsilon$, hoc est columbam indicet, quum hæc auis hunc numerum habeat. At uerò **IESVS** hanc habet, inquit, arcanam generationem. A matre enim uniuersorum prima Quaternitate, in filiæ modum processit secunda Quaternitas, & factus est octonarius. consequenter processit denarius: sic factus est denarius & octonarius. Denarius igitur cum octonario congressus, & decuplum ipsum faciens, octogenarium numerum produxit: & octogenarium rursus decuplans, octingentorum numerum generauit: ut sit uniuersus literarū numerus ab octonario in denarium progressus, κ & π & ω , hoc est, octo, & octoginta, & octingenta. Nomen enim **IESVS** iuxta numerum in literis, octingentas octoginta octo literas clarè habet, & supercœlestē **IESV** secundum ipsos generationem. Quapropter etiam alphabetum Græcorum habere unitates octo, denarios octo, cētenarios octo, ita ut octingentorum octuaginta

Agintaocto numerū demonstrat, hoc est, **I E S V M** ex omnibus numeris conflatum. Et propterea & **Ω** ipsum nominari, ut significet ex omnibus generationē. Et rursus sic primo quaternario iuxta numeri progressum in seipsum composito, denarius numerus resiliuit. Vñ enim et duo & tria ac quatuor in idem cōposita decem fiunt, hoc est **ι**, atq; hoc **I E S V M** esse uolunt. Sed & **ϣϛς**, inquit, cū literarum octo sit, primum octonarium significat, qui denario complicatus **ιϥϣϛϛ**, id est **I E S V M** peperit. Dicitur autem, inquit, & **ϣϛς ϣϛς**, hoc est duodenarius. **ϣϛς** enim nomen literarum quatuor est, **ϣϛς** uerò octo: quæ compositæ, duodenarij magnitudinē ostenderūt. Priusquā igitur, inquit, huius nominis insigne appareret, hoc est ipse **I E S V S**, in magna ignorantia & errore homines erant. Quando uerò manifestatum est hoc sex literarum nomen **ιϥϣϛς**, qui carnem induit ut ad sensum hominis descenderet, habens in seipso & sex, & uiginti quatuor: tunc cognito eo cessauit ignorantia. Ex morte uerò in uitam redierunt, nomine ipsis uia ac duce facto ad patrem ueritatis. Voluisse enim patrem uniuersorum soluere ignorantia, & destruere mortem. Ignorantiæ aut solutio, cognitio ipsius facta est. Et propterea electū esse iuxta uoluntatē ipsius, secundū imaginem superne uirtutis dispositū hominē. A' quaternario enim processerunt secula, erat aut in quaternario, Homo & Ecclesia, Verbū & Vita. Ab his igitur uirtutes, inquit, profluxerunt, & generauerunt qui in terra apparuit **I E S V M**.

B Et Verbi quidē locum expleuisse angelū Gabriel, Vitæ aut spiritū sanctū, Hominis uerò, uirtutē altissimi, Ecclesiæ aut locū uirgo ostendit. Atq; sic secundū dispensationē per Mariā gignitur apud ipsum homo, quē pater uniuersorū pergressum per uerum, elegit per uerbū ad sui cognitionē. Vbi uerò uenisset ipse ad aquā, descendisse in ipsum uelut columbā, eum qui sursum recurrit, & duodenariū numerū impleuit, in quo est semē eorū qui cum ipso seminati sunt, & simul descenderūt, ac simul ascenderūt. Ipsam uerò uirtutē quæ descendit, semē patris esse dicit, quod habet in seipso & patrē et filiū, & uirtutē Silentij innominabilē, quæ per hos cognoscitur, & omnia secula. Et hoc esse Spiritū, qui loquutus est per **I E S V M**, & cōfessus est seipsum filiū hominis, & patrē manifestauit: qui descendit quidē in **I E S V M**, unitus est aut ipsi. Et destruxit quidē mortē, inquit, Saluator ex dispensatione, notū aut fecit patrē **CHRISTVM**. Esse igitur **I E S V M** nomen dicit ex hominis dispensatione, positū uerò esse in assimilationē & formationem descensuri in ipsum hominis, eum qui ipsum capit. habuisse aut ipsum, & hominem, & ipsum Verbū, & Patrem, & Inenarrabilem, et Silentium, & Veritatem, & Ecclesiā atq; uitam. Hæc sanē iam super lu & heu sunt, & omnem tragicā exclamationem ac cōmiserationem excedunt. Quis enim non ode rit tantorū mendaciorū malum cōpositorem poetam? cū Veritatem quidem uideat simulachrū à Marco factam, atq; hoc alphabeti literis recens notatam, ad hoc

C quod ab initio est, heri ac nudius tertius, quod dici solet. Græci confitentur se à Cadmo primū sedecim literas accepisse. Deinde temporib. progredientibus seipsos excogitasse aliquando aspiratas, aliquando duplices. Postremò uerò omniū Palamedem aiunt longas his apposuisse. Priusquam igitur hæc facta sunt à Græcis, Veritas non erat. Corpus enim ipsius secundum te ô Marce, posterius est Cadmo, & his qui ante ipsum fuerunt. posterius item his qui reliqua elementa apposuerunt. posterius etiam teipso. tu enim solus simulachrū induxisti, eam quæ à te ueritas dicitur. Quis uerò feret tuum Silentij, quod tanta nugatur, quod innominatū nominat, & inenarrabilem exponit, & imperuestigabilem enarrat? Et aperuisse os dicis eum quem incorporeū & forma carentem dicis, & protulisse uerbū uelut unum aliquod ex compositis animalib. uerbumq; ipsius simile existens ei qui ipsum emisit, & formā inuisibilis factum, elementorū quidem esse triginta, syllabarū uerò quatuor. Erit igitur secundum similitudinem uerbi pater omnium, uelut tu dicis, elementorū quidem triginta, syllabarū uerò quatuor. Et rursus, quis feret te in figuras ac numeros, aliquando triginta, aliquando uiginti quatuor, aliquando sex solum, concludentem uniuersorum conditorem ac opificem & creatorem Verbum Dei: & coincidentem ipsum in syllabas quatuor, elementa uerò triginta? & uniuersorum Dominum qui firma-

Christi nominis numerus.

Heri ac nudius tertius. prouerbium.

Literarū Græcarum inuentionis ratio.

uit coelos, in octingentorum octuaginta octo numerum deducentem, ita ut similis A
 alphabeto factus sit. Et patrem qui omnia complectitur, ac ipse incomprehensibi-
 lis est, in quaternarium & octonarium, & denarium ac duodenarium diuidentem:
 & per tales multiplicationes id quod inenarrabile & cogitatione incomprehensibi-
 le est, uelut tu dicis, in patre exponentem. Et quem incorporeū & essentiam & non
 habentem nominas, eius essentiam ac substantiam ex multis literis, alijs ex alijs na-
 scentibus, fabricas ipse Dædalus mendax & faber malus fiens sublimissimæ uirtu-
 tis. Et quem indiuisibilem dicis esse, in mutas & uocales ac semiuocales sonos subdi-
 uidens, & mutum esse de ipso uniuersorum patre ac intelligentia filij ementiens, ad
 summam blasphemiam & maximam impietatem perduxisti omnes tibi credentes.
 Quapropter etiā iuste ac congruē, tali tuæ temeritati diuinus senex, ac ueritatis præ-
 co concinnus acclamauit, sic loquutus: Simulachrorum fictor Marce, & monstrorū
 spectator, astrologica ac magica artis experte, per quas erroris dogmata corrobo-
 ras, signa ostendens his qui a te seducuntur uirtutis eius quæ defecit aggressiones,
 quas tibi pater tuus satanas suppeditat, ut per uirtutem Azazel operationes facias,
 habens te præcursores maliciæ quæ est contra Deum. Et hæc quidem amator Dei
 senex. Nos uerò reliqua mysteria ipsorum quæ longa sunt, breuibus exequi ac re-
 censere conabimur, & quæ multo tempore delituerunt in apertum proferre. Sic e-
 nim ab omnibus facile coargui poterint. Generationem igitur seculorum, & errorē B
 ouis, eiusdemq; inuentionem, in idem unientes, magis mysticē conantur hi prædica-
 re, qui omnia ad numeros deducunt, & ex unitate ac dualitate uniuersa constare as-
 serunt, & ab unitate usque ad quatuor numerantes, sic denarium generant. Vnum
 enim, & duo & tria ac quatuor, composita in idem, decem seculorum numerum pe-
 pererunt. Rursus dualitas a seipsa progressa usque ad senarium, uerbi gratia, duo &
 quatuor et sex, duodenarium produxit. Et rursus a dualitate similiter numerantibus
 nobis usque ad denarium, tricenarius productus est, in quo sunt octo, & decem, &
 duodecim. Duodenarium igitur affectionem appellant, propterea quod Senarius
 ipsum conseruauit, eo quod Senarius ipsum sit insequutus. Et ob id circa duodena-
 rium numerum errore contingente, ouem præ lasciuia profugam errasse, nam de-
 fectionem a duodenario factam esse dicunt. Eodem modo etiam a duodenario u-
 nam uirtutem discessisse ac periisse uaticinantur. Et hanc esse mulierem quæ perdi-
 dit drachmam, & accendit lucernam, & inuenit ipsam. Sic igitur etiam numeros
 relictos, in drachma quidem nouem, in oue uerò undecim, ubi mutuò inter se im-
 plicantur, numerum nonaginta nouem parere. Nam noies undecim, & uicissim
undecies nouem, nonaginta nouem sunt. Quapropter etiam uocem ἀμν, id est
 Amen, hunc numerum habere dicunt. Non cunctabor autem tibi etiam aliter ipsos
 exponentes declarare, ut undiquaque fructum ipsorum consideres. Literam enim C
 κ, si inter ipsas literas senarij nota connumeretur, octonarium esse uolunt, quum
 a prima octauo posita sit loco. Deinde rursus citra senarij notam ipsorum elemen-
 torum numerum supputantes, & componentes usque ad κ, Tricenarium produ-
 cunt. Auspicatus enim ab α, & desinens in κ, ita ut ex numero elementorum se-
 narij notam eximas, & incrementum literarum componas, inuenies tricenari-
 um numerum. Nam usque ad elementum ε, quindecim fiunt: deinde appositus i-
 psis septenarius numerus, uigintiduo efficit. ubi autem his accessit κ, hoc est octo-
 narius, admirandum illum tricenarium implet. Et hinc demonstrant, octonarium
 matrem esse triginta seculorum. Quandoquidem igitur ex triginta uirtutibus uni-
 tus est tricenarius numerus, & ter ipse repetitus nonaginta fecit: ter enim triginta
 nonaginta sunt: sed & ipse ternarius in seipsum compositus, nouem genuit: hoc
 modo sanè octonarius nonarium apud ipsos numerum peperit. Et quandoquidem
 duodecimum seculum, facta defectione superna, undecim reliquit, conuenientem
 figuram literarum figure λδγ, id est uerbi positam esse dicunt. Vndecimum enim in
 ter literas positum est ipsum lambda, quod est numerus tricenarius: & ad imaginem
 positam esse supernæ dispositionis. Nam ab α, citra senarij notam, numerus ipso-
 rum

Numeris scri-
 pturam con-
 stare.

Amen uocis nu-
 merus.
 Litera κ posi-
 tus ratio.

A rum literarum usque ad λ compositus, iuxta incrementum literarum una cum λ , nonaginta nouem numerum facit. Quod autem λ , quæ undecima in ordine litera est, ad sui similis inquisitionem descendit, ut duodecimum numerum expleret, & inuento ipso impletus sit, manifestum esse dicunt ex ipsa elementis figura, ex duob. $\lambda\lambda$ composita. Duo enim $\lambda\lambda$ ipsum μ constituunt. Quapropter etiam fugisse ipsum per cognitionem, eam quæ nonaginta nouem erat regionem, hoc est reliquias & defectum, figuram sinistrae manus: persequutum autem esse unum, quod nonaginta nouem appositum, in dextram suam manum transtulit. Tu quidem ô charissime, ubi hæc legeris, satis scio, ridebis multum, talem ipsorum sapientem se putantem stultitiam. Digni uerò sunt luctu, qui tantam pietatem, & magnitudinem ueritatis inenarrabilis uirtutis, & tantas dispensationes Dei, per alpha & beta, & per numeros, adeò frigide ac uiolenter distrahunt. Qui uerò ab Ecclesia discedunt, & anilibus hisce fabulis credunt, reuera per se cōdemnati sunt: quos Paulus iubet nos post unam atq; alteram admonitionem deuitare. Ioannes autem CHRISTI discipulus auxit ipsorum condemnationem, ne salutem quidem à nobis dici ipsis uolens. Qui enim ipsis (inquit) salutem dicit, particeps fit operum ipsorum malorum. Et merito. Non est enim salus impijs, dicit Dominus. Impij uerò super omnem impietatem hi sunt, qui creatorem cœli & terræ solum Deum omnipotentem, super quem alius Deus non est, ex defectu, qui etiam ipse ex alio defectu natus est, productum esse dicunt: ut secundum ipsos sit ipse emissio tertij defectus. Qua sententia uerè explosa ac reprobata, oportet nos procul ac longè ab ipsis fugere: & quāto plus affirmāt ac gaudent suis inuentis, tanto magis scire amplius ipsos à prauorum spirituum octonario agitari. Quemadmodum enim qui in phrenitidem affectionem sunt illapsi, quanto plus rident & ualere se putant, & omnia uelut sani faciunt, quædam uerò etiam supra q̃ qui sani sunt, tanto magis male habent: similiter & hi quāto magis excellenter sapere sibi uidentur, & se ipsos eneruant supra uires iaculantes, tanto magis non sapiunt. Egressus enim immundus ignorantia spiritus, deinde uacantes ipsos non Deo, sed mundanis quaestionibus reperiens, assumptis alijs septem improbiorebus seipso, ubi mentem ipsorum emolliuit, uelut qui possint ea quæ super Deum sunt intelligere, & idoneos ipsos ad errorē fecit, octonarium ignorantia prauorum spirituum in ipsos immisit. Volo aut tibi etiam referre, quomodo ipsam creationem secundū imaginem inuisibilem, ab opifice, uelut ignorante eo, per matrem factam esse dicunt. Primum quidem quatuor elementa dicunt (ignem, aquam, terram, aerem) ad imaginem producta esse superni primi quaternarij: itemq; actiones ipsorum connumeratas, hoc est calidum & frigidum, siccumq; ac humidum, exactè exprimere imaginem octonarij. Consequenter decem uirtutes sic enumerant. Septem quidem corpora circularia, quæ etiam coelos uocant: deinde circulum ipsa cōtinentem ac ambientem, quem etiam octauum cœlum nomināt: & ad hæc Solem & Lunam. Hæc quum sint decem numero, imagines esse dicunt inuisibilis denarij, qui à uerbo & uita prodijt. Duodenarium uerò significari per zodiacum appellatum circulum. Duodecim enim animalia manifestissimè duodenarium hominis & Ecclesiæ filiam adumbrare dicunt. Et quoniam è contrario coniugatus est (inquiunt) ad uniuersorum lationem uelocissimam existentem, ipse Saturnus, qui suo corpore grauat, & uicissim ponderat illorū uelocitatē sua tarditate, ut ipse in triginta annis circuitum à signo in signū faciat: imaginē ipsum dicunt Terminī, qui matrē ipsorum triginta nomina habentē ambit. Et Lunam rursus suum cœlum circumeuntem in triginta diebus, per dies numerum triginta seculorum significare uolunt. Sed & Solem in duodecim mensibus circumeuntē, & circularem suam restitutionē absoluentē, per duodecim menses duodenarium manifestū facere. At uerò dies duodecim horarū mensurā habentes, lucidi duodenarij figuram esse. Quin & horam duodecimā diei partem, ex triginta partibus adornatā esse dicunt, propter imaginem tricenarij. Sed & ipsius zodiaci circuli mensuram in ambitu esse partium trecentarum sexaginta. u. numquodq; enim animal partes habere triginta. Sic aut & per circulum, imaginem

Literarum mira
expensio.

Creationis re-
rum stolidi
ratio.

Zodiaci circuli
ratio.

coniunctionis duodecim ad triginta conseruatam esse dicunt. Insuper & terram in A
 duodecim regiones diuisam esse dicētes, & in unaquaq; regione uirtutem ex coelis
 iuxta perpendiculum suscipientem, & similes liberos ei quæ deflectionem demisit
 uirtuti parientē figuram esse duodenarij & liberorum eius, manifestissimē affirmāt.
 Ad hæc inquirunt, quum uoluisset opifex superni octonarij infinitatem & æternita-
 tem, neq; terminū neq; tempus habentem imitari, & non potuisset durabilitatem i-
 plius ac sempiternitatē exprimere, propterea quòd fructus sit defectus: in tempora
 & spacia, multorumq; annorū numeros, æternitatem ipsius deposuisse, ut qui puta-
 bat in temporum multitudine infinitatem eius se imitari. Atq; hic dicunt, quum ef-
 fugisset ipsum ueritas, insequutum esse mendacium, & propterea destructionem ac-
 cepturum esse ipsius opus temporibus completis. Et de creatione quidem talia di-
 centes, unusquisq; ipsorum quotidie prout potest, recentius quid excogitat ac gignit.
 Perfectus enim nemo est, qui non magna mendacia apud ipsos producit. Cete-
 rum quæ ex prophetis transformant, ea necessarium est indicare, & ipsos confuta-
 re. Moses enim (inquirunt) incipiens opus creationis, statim in principio tractatio-
 nis matrē uniuersorū ostendit, dum ait: In principio fecit Deus cœlū & terram. Qua-
 tuor igitur hæc nominans, principiū, Deum, cœlum et terram: quaternarium ipsorū,
 uelut ipsi dicunt, expressit. Et inuisibilem ipsius ac occultatum (inquirunt) indicasse,
 dum dixit: Terra autem erat inuisibilis & inornata. Secundum uerò quaternariū pri-
 mi quaternarij progeniem, sic ipsum dixisse uolunt, dum abyssum nominat, & tene-
 bras, & in ipsis aquam, & spiritū qui super aquas fertur. Postea uerò denarij ipsum
 mentionē facere, ac clarē dicere & diē & noctē, firmamētumq; ac uesperā, & quod
 uocatur mane, aridamq; ac mare, insuperq; herbā ac fructum, & decimo loco lignū.
 Atq; sic per decem nomina decē secula indicasse. Duodenarij aut uim sic apud eum
 imagine expressam esse. Solē enim dicere, et lunam, & stellas, & tēpora, & annos, &
 cete, & pisces, & reptilia, & uolatilia, & quadrupeda, & feras bestias, & postea duo-
 decimū hominem. Atq; sic à Spiritu tricenariū per Moysen dictū esse docent. Sed &
 formatum hominem secundum imaginem supernę uirtutis, habere in seipso ab uno
 fonte uirtutem: constitutam autem esse hanc in cerebro, à qua defluere uirtutes qua-
 tuor ad imaginem superni quaternarij uocatas, uisum, auditum, olfactum, & quar-
 tam gustum. Octonarium uerò significari dicūt per hominem sic, ut qui aures duas
 habeat, & oculos totidem, insuperq; olfactus foramina duo, & duplicem gustum a-
 mari ac dulcis. Totum autem hominem totam Tricenarij imaginem sic habere do-
 cent. In manib. quidem per digitos denarium gestare, in toto uerò corpore in duo-
 decim membra diuiso duodenarium. Diuidunt autem ipsum, quemadmodum uerū
 tatis corpus apud ipsos diuisum est, de quo antea diximus. Octonarium igitur qui
 inuisibilis & inenarrabilis est, in uisceribus absconditum intelligi. Solem porrò rur-
 sus, magnum illud luminare, in quarta die factum esse, propter quaternarij nu-
 merū dicunt. Tentorij item, siue tabernaculi à Moise cōstructi atria, ex bysso & hya-
 cintho, purpuraq; ac coccino facta, eandem apud ipsos imaginem ostenderunt. Ve-
 stem quoq; sacerdotis talarē quatuor ordinibus lapidū preciosorum ornatam, qua-
 ternariū significare decernunt. Et si qua alia huiusmodi in scripturis habentur, quæ
 ad quaternariū numerū trahi possunt, propter suum quaternarium facta esse dicūt.
 Octonariū uerò rursus ostendi sic. In octaua die hominē formatum esse dicunt. Ali-
 quando enim in sexta ipsum factū esse uolunt, aliquando uerò in octaua. Nisi for-
 tassis terreū quidē in sexta die formatū esse dicūt, carnalē uerò in octaua. Distincta
 enim sunt hæc apud ipsos. Aliqui uerò aliū esse uolunt secundū imaginē & similitu-
 dinē factū masculū ac foeminam hominē, & hunc esse spiritualem. Aliū item qui for-
 matus est ex terra. Sed et arcē mysteriū in diluuio, in qua octo homines seruati sunt,
 manifestissimē salutarē octonariū significare aiūt. Eundem significare etiam ipsum
 Dauidem, qui octauus est natiuitate inter fratres suos. Insuper & circumcisionem o-
 ctauo die fientem, circumcisionē superni octonarij declarare. Et in summa, quæcūq;
 inueniuntur in scripturis quæ ad octonarium numerum trahi possunt, ea octonarij
 mysterium

Scriptura fal-
 so detorta.

Hominis for-
 matio stolidē
 expensa.

A mysterium explere dicunt. Quin & Denarium significari per decem gentes dicunt, quas Deus promisit se Abraham in possessionem daturum esse. Sed & mysterium circa Saram, quod post decem annos dat ipsi suam ancillam Agar, ut ex ipsa liberos suscipiat, eundem significare. Seruus item Abraam missus ad Rebeccam, & iuxta puteum largitus ipsi armillas aureas decem: & fratres ipsius detinentes ipsam ad decem dies, idem apud ipsos significant. Insuperq; Roboam qui decem sceptrā accepit, & decem tabernaculi atriā, & columnā decem cubitorum, & decem filij Iacob ad mercaturam frumenti primum in Aegyptum missi, & decem Apostoli quibus manifestatur post resurrectionem Dominus, Thoma non praesente, inuisibilem denarium ex ipsorum sententia exprimebant. At uerò duodenarium, circa quem mysterium afflictionis ipsius defectus factum esse uolunt, & ex qua afflictione uisibilia omnia constructa esse asserunt, clarè & manifestè ubiq; positum esse dicunt. Velut duodecim filios Iacob, ex quibus etiam duodecim tribus: & poculum uarium duodecim lapillos habens: & duodecim tintinnabula: & duodecim lapides à Mose sub montem positos. Similiter etiam eos qui à Iesu in flumine positi sunt, & alios qui ultra flumen. Et eos qui gestant arcam Testamenti. Et eos qui ab Helia positi sunt in exustione uituli. Sed & numerum Apostolorum. Et in summa, omnia quae duodenarium numerum seruant, ipsorum duodenarium delineare dicunt. Ceterum

B horum omnium unionem, quae Tricenarius appellatur, per arcam Noe altitudinis triginta cubitorum: & per Samuelem qui fugit ipsum Saul, inter triginta uocatos primum: & per Dauidem, quando per triginta dies latebat in agro: & per eos qui ingressi sunt cum ipso in speluncam: & quod longitudo sancti tabernaculi fuit triginta cubitorum. & si qua alia eiusdem numeri reperiunt, Tricenarium suum per talia ostendi contendunt. Porro necessarium arbitratus sum, apponere his etiam ea quae de primo patre suo, qui incognitus erat omnibus ante aduentum CHRISTI, ex scripturis eligentes persuadere conantur, quo ostendant Dominum nostrum aliū praedicare patrem, praeter uniuersi creatorem: quem, uelut antea diximus, impiè blasphemii defectus fructum esse dicunt. Itaq; prophetam Esaïam, ubi dixit, Israel autem me non cognouit, & populus me non intellexit: inuisibilis illius Profundi ignorantia dixisse accommodant. & per Oseam dictum, Non est in ipsis ueritas, neq; agnitio Dei: in idē tendere cogunt. Et hoc, Non est qui intelligat ac requirat Deū, omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt: de Profundi ignorantia ponunt. Sed & hoc quod à Mose dictum est, Nemo uidebit Deum, & uiuet: ad illum referri credunt. Creatorem enim à prophetis uisum esse, mentientes dicunt. hoc uerò, Nemo uidebit Deum, & uiuet: de inuisibili & omnibus ignota magnitudine dictum esse uolunt. Et quod quidem de inuisibili patre ac creatore uniuersorum dictum est, Nemo

C uidebit Deum: omnibus nobis manifestum est. Quod uerò non de Profundo ab ipsis excogitato, sed de opifice, qui & ipse est inuisibilis Deus, ostendetur in sermone progressu. Sed & Daniele idem hoc significare dicunt, in eo quod interrogat angelum interpretationes parabolarum, uelut non sciens: sed & Angelum abscondentem ab ipso magnum mysterium ipsius Profundi, dicere ipsi, Fuge Daniel, hi enim sermones obturati sunt, donec intelligentes intelligant, & albi in albescent. & se ipsos esse albos ac benè intelligentes gloriantur. Supra hæc uerò immensam multitudinem apocryphorum & spuriarum scripturarum, quas ipsi finxerunt, ad stuporem stolidorum afferunt, & ut admirentur hi qui ueritatis literas non nouerunt. Assumunt autem ad hoc etiam illam uersutiam: Quod quum puer esset Dominus, & literas disceret, praeceptorq; ad ipsum, uelut moris est, dixisset, Dic alpha: respondisse se ipsum alpha. & quum rursus beta praeceptor dicere iussisset, respondisse Dominum, Tu dic mihi prius quid est alpha, & tunc dicam tibi quid est beta. Et hoc exponunt, uelut ipse solus quod incognitum est norit, quod ipsum in figura ipsius Alpha manifestauit. Quaedam uerò etiam ex Euangelij in hunc characterem accommodant. uelut responsionem ad matrem suam quum duodecim annorū esset, Nescitis quod in his quae patris mei sunt, oportet me esse: quem non nouerant (in

quiunt) Patrem ipsis denunciabat. Et propterea misisse discipulos ad duodecim A
tribus, prædicantes ipsis ignotum Deum. Et ad eum qui dixit ipsi, Magister bone:
eum qui uerè bonus est Deus, ipsum confessum esse, dum dixit, Quid me dicis bo-
num? unus est bonus, Pater qui in cœlis est. Cœlos autem nunc secula dicta esse
asserunt. Et per hoc quod non respondit his qui dixerunt ad ipsum, In qua uirtute
hæc facis: sed contraria interrogatione ipsos consternauit, inenarrabilem uirtutem
patris ipsum demonstrasse, in hoc quod non dixerit, exponunt. Sed & in hoc quod
dixit, Sæpe concupiui audire unum ex sermonibus istis, & non habui qui diceret:
ostendisse dicunt per unum, reuera unum Deum, quem nō nouerint. Insuper in eo
quod appropinquauit urbi Hierosolymis, & fleuit super ipsam, ac dixit, Si nouisses
& tu hodie quæ ad pacem pertinent, uerum abscondita sunt à te: per uerbum ab-
scondita sunt, Absconditum profundum ipsum indicasse uolunt. Et rursus quum
dixit: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos, &
discite à me: ueritatis patrem ipsis promississe dicunt. Quod enim non nouerant,
hoc ipsis promittebat. Demonstrationem autem supremam, & uelut coronidem
sui propositi, hæc asserunt. Gratias ago tibi pater Domine cœli & terræ, quod ab-
scondisti hæc à sapientibus ac prudentibus, & reuelasti ea paruulīs, certè pater sic
fuit bona uoluntas apud te. Omnia mihi tradita sunt à patre meo: & nemo nouit
filium nisi pater, neq; patrem quisquam nouit nisi filius, & cuicumq; filius reuelauit. B
In his palam aiunt ipsum ostendisse, quod patrem ueritatis ab ipsis excogitatum,
nemo nouit ante aduentum ipsius: & asserere uolunt, quod creator & conditor
semper ab omnibus cognitus sit. Atq; hæc Dominum dixisse de ignoto omnibus
patre, quem ipsi prædicant. At redemptionis ipsorum traditionem, inuisibilem &
incomprehensibilem esse contigit, ut quæ inuisibiliū ac incomprehensibilium ma-
ter sit. Et propterea quod instabilis est, non simpliciter, neq; una ratione proferri
potest, eo quod unusquisque ipsorum, uelut ipsi uolunt, de ea tradat. Quotquot e-
nim sunt huius opinionis mystæ, tot etiam redemptiones. Et quod quidem in ab-
negationem baptismatis regenerationis in Deum, & totius fidei destructionem,
immissa est hæc species à Satana, in conuenienti loco redarguentes ipsos refere-
mus. Dicunt autem ipsam necessariam esse his qui perfectam cognitionem accepe-
runt, ut in uirtutem quæ super omnia est, sint regenerati. Aliter enim impossibile
est intra complementum ingredi. Nam hæc est quæ in profunditatem ipsos dedu-
cit. Baptisma enim apparentis I E S V, esse remissionis peccatorum. Redemptio-
nem autem C H R I S T I, qui in ipso descendit ad perfectionem. Et illud quidem
animale, hanc uerò spirituales esse promittunt. Et baptismum quidem prædicatum
esse à Ioanne ad poenitentiam, Redemptionem autem à I E S V inuectam esse ad
perfectionem. Et hoc esse de quo dicit, Et aliud baptismum habeo baptizari, & ualde C
festino ad ipsum. Sed & filijs Zebedæi, matre ipsorum rogante, ut locaret ipsos è
dextris ac sinistris in regno, hanc redemptionem proposuisse Dominum dicunt,
dum dixit: Potestis baptisinate baptizari, quo ego baptizabor? Et Paulum aper-
tè asserunt redemptionem in C H R I S T O I E S V sepe indicasse, & esse hanc quæ ua-
riè ab ipsis & incōsonanter traditur. Aliqui enim ipsorū thalamū nuptialem adpa-
rant, & sacrorum initiationem perficiunt cum uocū admurmurationibus super his
qui sacrantur. Et spirituales nuptias esse dicunt, idq; ab ipsis iuxta similitudinem su-
pernarū coniugationū. Alij uerò ducunt ad aquā, & baptizantes ita dicunt: In no-
men ignoti patris uniuersorū, in Veritatem matrem omnium, in eū qui descendit
I E S V M, in unionem & redemptionem ac societatem uirtutū. Alij uerò Hebraica
quædā nomina adiiciunt, quo magis admirationi sint his qui initiātur, hoc modo:
Basema, Chamosse, Baæanocra, mistadia, ruada, custa, babophor, calachthi. Horū
interpretatio hæc est: Super omnē uirtutē patris inuoco id quod nominatur Lux,
& Spiritus bonus, & Vita, quia in corpore regnasti. Alij rursus redēptionē adijci-
unt his uerbis: Nomen absconditū ab omni deitate & dominatione ac ueritate, quod
induit I E S V S Nazarenus in uita Lucis C H R I S T I, C H R I S T I uiuētis, per Spiritum
fan-

Redemptio
mater inui-
sibilium

Baptismi for-
ma Marci &
sodalium eius

A sanctum in redemptionem angelicam, Nomen restitutionis, Messia, Vphareg, Namempſaman, Chaldaean, Mosomedaea, Acphranæ, Pſeuua, IESV Nazaria. Et horum interpretatio hæc est: CHRISTI non diuido spiritum, cor, & super cœlestem uirtutem misericordem. utinam fruar nomine tuo Saluator ueritatis. Et hæc quidem uerba dicunt hi qui initiant. Qui uerò initiatus est, respondet: Firmatus sum & redemptus, & redimo animam meam à seculo hoc, & omnibus qui cum ipso sunt, in nomine Iao, qui redemit animam suam in redemptionem in CHRISTO uiuente. Deinde acclamant omnes præsentes: Pax omnibus super quos nomen hoc requiescit. Deinde inungunt initiatum succo balsami. Hoc enim unguentum figuram fragrantiae super uniuersa esse dicunt. Quidam uerò ipsorum ad aquam ducere superfluum arbitrantur, uerum oleum & aquam simul permixta, una cum additione similium, uelut diximus, uerborum, in caput eorum qui initiantur, fundunt: & hoc redemptionem esse uolunt. Vngunt autem ipsi balsamo. Alij uerò hæc omnia auersantes dicunt, non oportere inenarrabilis ac inuisibilis uirtutis mysterium, per uisibiles ac corruptibiles creaturas perfici, & eorum quæ mentem concipi non possunt, & incorporalia sunt, per sensibilia ac corporalia. Esse autem perfectam redemptionem, ipsam cognitionem inenarrabilis magnitudinis. Quum enim defectus & afflictio facta sint præ ignorantia, per cognitionem dissolui omnem ex ignorantia constitutionem: ut sit cognitio, liberatio ac redemptio interni hominis, & neque corporalis sit, corruptibile enim est corpus: neque animalis, nam & anima ex defectu est, & est uelut habitaculum patris. Spiritualem igitur oportet etiam redemptionem esse: redimi enim per cognitionem internum hominem spiritalem, & contentos ipsos esse uniuersorum cognitione. atque hanc esse redemptionem ueram. Hactenus Irenæus. Hanc uniuersam & exactam perscrutationem beatus senex Irenæus fecit, iuxta ordinis seriem omnem exponens adulteratam ipsorum doctrinam. Quapropter sanè, uelut etiam antea à nobis indicatum est, his quæ ab ipso elaborata sunt contenti, omnia ad uerbum, uelut apud ipsum habentur, apposui-mus. Subuertentur enim ex ipsis quæ à sancto uiro, aduersus ipsorum improbitatem dicta sunt. Nos enim credimus, sicut penitus ueritas apparet, & recta cogitatio suggerit, & ueluti pietatis regulæ consentaneum est, legique ac prophetis, & ab origine iuxta successionem patriarchis, ipsiusque Saluatoris nostri doctrinæ, quum etiam Apostoli ipsius manifestè doceant, unum confiteri Deum patrem omnipotentem uniuersorum, & Dominum nostrum IESVM CHRISTVM, & sanctum eius Spiritum, unam sanctam Trinitatem increatam, ita ut alia omnia ex nihilo facta sint, post Patrem & Filium & Spiritum sanctum. Quum autem hoc ab omnibus prædictis sanctis Prophetis & Euangelistis atque Apostolis clarè creditum sit, & iidem hoc ipsum manifestè confessi sint, non utique poterit aliqua fraudulenta uersutia obsistere aduersus radium ueritatis, uelut à nobis iam sæpe diffuse in tractatione aduersus singulas hæreses dictum est. ut undique deprehendatur etiam hic mortifer circulator, similiter ut prædicti, qui ostentationis & nimiae curiositatis gratia, magna hæc mala consuit ac excogitauit. Verum præterita etiam huius improbitate, & his qui ab ipso Marcossij appellantur, ad consequentes o charissimi festinemus, ipsarum radices rursus perscrutantes, & fructuum ipsarum amaritudinem abolentes, euerſionemque ac omnia quæ contra ipsos sunt, ostendentes, non ad detrimentum legentium, sed ad auertendum eos, ut nullam ex prædictis sectis aut posterioribus accedant: sed cognitis his quæ apud ipsos scripta sunt, & auditis his quæ decantantur, condemnatoque uniuscuiusque ipsorum errore, ac serpentina improbitate, fugiant, & uelut dixi, ne accedant. Qui rerum historias scripserunt, dipsadem tradunt quendam serpentem talem ueneni perniciem inducere. Etenim in locis quibusdā, ubi fontes sunt in petris, aut uenæ, siue riuuli parui aquarum, quæ à petris funduntur in receptaculum aliquod, ipsa dipsas aquam reperiens ac bibens, postquam bibit, uenenum immittit in prædictas aquarum strationes, ut omne animal quod accessit, & potu se satiauit, uideatur quidem sibi utilitatem percepisse ex participatione aquæ: statim uerò circa aquarum

Fidei confessio.

Dipsadis natura.

receptaculum, ex ueneno dipsadis suscepto cadat ac moriatur. Quin et si aliquem percusserit eadem dipsas, affectio doloris ex ueneno ipsius uehementiori ui uictoria pedito, ad sitim & appetentiam potus urget, semper ad bibendum ac ingerendum potum irritans. At percussus putat se aliquid utilitatis accipere ad perniciem, quoties in lethali hoc dolore potum sumit. Verum in ipso potu expleto uentre, & non amplius suscipiente, postea una cum potu animam emitit. Sic etiam hic per poculum mortem operatur, ac propinat ab ipso seductis. A quo ueneno per uirtutem Dei liberati, ad consequentes eamus.

Contra Colorbasios, sectam XXXV.

Colorbasius.

Post hos sequitur Colorbasius, qui de praedicti Marci praestigij collectionem fecit. imò etiam à Ptolemæi radice instar spinosi aculei exortus est, & alia rursus praeter hos, quibus uelut aculeis mundum uexaret, excogitauit: nimirum maiorem imaginationem uelut ex supernis ueniens commentus. Et primum quidem quando cum Marco in eadem opinione degebat, secta ipsorum instar bicipitis serpentis erat: postea uerò uelut caput à corpore reptilis resectum, & adhuc spirans, multos deleuit, & iniuria affecit, uelut maius quid & compertius praeter socios suos & priores docens. Dicit enim primum octonarium, non iuxta consequentiam alio ab alio seculo emisso, productum esse: sed simul ac semel sex seculorum emissionem à primo patre & intelligentia generatam esse ac productam, uelut ipse obstetricatus affirmat. Et non ex Verbo & uita, hominem & Ecclesiam: aut uelut alij uolunt, ex homine & Ecclesia, Verbum & uitam genita esse, ipse ac sodales ipsius dicunt, sed alio modo hoc tradunt. Nempe id quod cogitauit producere primus Pater, hoc Pater uocatum est. quoniam autem quod produxit, Veritas erat, hoc Veritas appellatum est. Quando igitur ostendere uoluit hoc ipsum, Homo dictum est. Quando uerò produxit quos praedelegit, hoc Ecclesia nominatum est. Et homo Verbum produxit, hic est primogenitus filius. consequitur autem ad uerbum etiam Vita, & sic primus octonarius completus est. Multa uerò contentio est apud ipsos etiam de Salvatore. Quidam enim ex omnibus ipsum factum esse dicunt, & ideo bene complacenter uocari, quoniam uniuerso complemento bene cōplacuit. Alij uerò à solis decē seculis, à uerbo ac uita emisissis, ipsum productum esse uolunt, progenitorum nomina conseruantem. Alij ex duodecim seculis ab homine et Ecclesia genitis productū aiunt, & ob id filium hominis ipsum se confiteri, uelut ex homine natum. Alij à CHRISTO & sancto Spiritu, in fulcimentum complementi, genitum ipsum dicunt. Et propterea CHRISTVM dici ipsum, patris à quo editus est, appellationē conseruantem. Alij uerò quidam ex ipsis nugatores, primum patrem uniuersorum, & primum principium, & primum incomprehensibile, hominem uocari dicunt. atque hoc esse magnum ac absconditum mysterium, quod Virtus quæ super uniuersa est, & omnia complectitur, homo uocatur. Et propterea filium hominis Salvatorem seipsum dicere. Hæc est Colorbasi inanis & imaginaria per strepitus uocum uanitas. quam si quis considerauerit, erit ex prioribus uelut ambitiosa quædam iactantia uniuscuiusque illorum opinionis. Vnusquisque enim uana gloria captus, & sibi ipsi congregationem in sequentem ipsum colligere cupidus, quæ in mentem uenerunt, commentus est, neque secundum prophetiam loquens: non enim Spiritus sanctus in ipsis loquutus est, neque ex prophetarum ac Euangelistarum ueritate uel unicam occasionem adeptus. Subuersio uerò huius falsi nominis scientiæ, est idem ueritatis qui contra primos dictus est sermo. Quum enim ex Valentini & priorum ipso schola hi omnes sint, & opinionem illorum alius aliter exponat, æqualem cum ipsis turpitudinem ac confusionem subire debent. Magnam enim nobis inanum uerborum imposturam etiam hic Colorbasius induxit. proposuit enim nobis nomē hominis, de incomprehensibili & inuisibili ac sancto Deo patre uniuersorum confictum, ut suo errore coniungat Salvatoris sermonem, seipsum filium hominis dicentis: & abducat mentem eorum qui ipsi attendunt, à uera & euidentissima CHRISTI de seipso confessione, ad difficultatem & uocū inanitatem, ita ut quærendum putent

De Salvatore
opinionēs di-
uerse ac uariæ.

Hominis appel-
latio.

A putent in cœlestibus esse quod non est. Demus enim ipsum, eo quod pater eius homo uocatur, filium hominis seipsum nominare, & non à carne quam de uirgine utero accepit, hoc est à Maria sancta, genitus per Spiritum sanctum: id quod miser ille Colorbasus dicit. Quid nam dixerit de eo quod ipse Dominus noster IESVS CHRISTVS ad Iudæos dixit: Nunc autem queritis me occidere, hominem qui ueritatem uobis dixi, quam audiui à patre meo. Et non hic amplius dixit, ab homine patre meo, sed de patre quidem confitens, Deum ipsum uniuersorum significauit. De seipso uerò quia homo factus fuit, in ueritate hominem seipsum dixit, uelut etiam Apostoli dicunt, ut ueritas undiquaque confirmetur, & cognoscatur unde sunt Domino nomina attributa: IESVM uirum approbatum erga nos signis ac miraculis, &c. Quid itaque ad hæc dixeris, ô omnium hominum miserrime? Quandoquidem ex supernis uenis, afferens nobis nouas nomenclaturas, & iactas te ob id quod hominis nomen ipsi uniuersorum Domino & omnium patri attribuere ausus es, ut ex hoc uocetur Dominus ipse filius hominis, eo quod pater homo uocatur, inuenias etiam nobis aliam quandam appellationem patri cōuenientem, iuxta hoc quod Dominus uir est approbatus. Verum nunquā inuenire poteris. Etsi enim uir homo est, & ad distinctionem mulieris hominem uirum uocamus, tamen non etiam in hoc aliquid cōminisci poteris. Nam sine figuris ac membris, tum occultis, tum uisibilibus, uir uocari non potest. Dicimus enim etiam mulierem hominē, sed non uirum: quapropter etiam hic homo, & hæc homo dicimus. Verum diuidentes genus propriè, scēminam quidem mulierem uocamus, masculum uerò uirum. Hoc enim est discrimen generis masculi ac scēminæ, nempe Vir & Mulier, generum habitu diuiso. æqui uocē autem homo & uir & mulier uocatur. Hæc itaque quum sic habeant, uenite mihi omnes serui Dei, uos ueritatis amatores, & deridete impostorem ac circulatorē Colorbasum. Imò potius lugete deceptos, qui & seipsos & multos perdiderunt. Nos autem Deo gratias agamus, quod per pauca ac simpliciā uerba, ueritas filios suos ad rectam uiam deducere solet, & impia ac fastuosa per multā artem fucata dispergit, eueritque ac delet placidē incedens, uelut clarē uidere est ex prophetico sermone. Accusans enim propheta eos qui horrenda curiose sciscitantur, & nugas ad suam ipsorum fraudem ac perniciem excogitant, dixit: Propterea quod non uoluistis uos aquam Siloam placidē procedentem, produxit super uos Dominus aquam fluminis, regem Assyriorum. Aqua enim Siloam, est doctrina eius qui missus est. Quis autem fuerit hic, quā Dominus noster IESVS à Deo patre missus: placidē autē procedit, eo quod nihil inane, nihil confictum, sed in ueritate sanctā suā sponfam docet, quæ ab ipso columba, propter innocentiam & mansuetudinem ac purissimā uitam, in canticis Solomonis appellatur. Et sanè mirari licet, alias quidē quæ non sunt ipsius, uerum nomine ipsius seipsas appellauerunt, pellices nominauit & reginas, propter regium nomen, quod unaquæque sibi ipsi CHRISVM inscribens iactat. Cæterum etiam si octuaginta sint pellices, quæ sanè sunt ipsæ hereses, deinde uerò puellæ quarū non est numerus, inquit: Vna est columba mea, perfecta mea. hoc est, ipsa sancta sponfa catholica Ecclesia. Columba quidem, uelut dixi, propter mansuetudinem innocentiamque ac uitæ puritatem: perfecta uerò, propterea quod perfectam ex Deo accepit gratiam ac scientiam ab ipso Salvatore per Spiritum sanctum. Ipse igitur sponsus, quem interpretamur missum, hoc est Siloam, aquam habet placidē procedentem. hoc est doctrinam nullum sonitum, nullum strepitum facientem, minimeque fraudulentam ac fastuosam. Sponfa autē ipsius etiam ipsa placida columba, neque uenenū habēs, neque loquacitatē, neque aculeos, uelut hi omnes serpentiū forma præditi, & uenenum exhalantes, dum unusquisque uenenū mundo præparare conatur, & credentes ipsi inficere. Ex quorum numero etiā hic unus exiit, cuius deprehendendi per diuinum uerbum ac supernum auxilium, mihi hic studium fuit, cōterendique instar phalangij tetragnathi appellati, aut cōfringēdi per firmā contentionem, uelut caput ab amphibæna bicipiti serpente resectum. Præterito autem hoc, rursus consequentes considerabo: & per preces orabo, ut dum

Veritatis uis.

Aqua Siloam placidē procedens, quæ sit.

Phalangium tetragnathum.

Amphibæna.

has

has persequor, ueritatem quidem in ipsis eloquar, neminem uerò offendam, & neq; ipse offendar aut lædar.

Contra Heracleonitas, XXXVI hæresim.

Heracleon quidam huic Colorbaso successit, à quo Heracleonitæ appellati: nihil minus in uerborum uanitate exercitatus. Et quæ quidem illi dicunt, etiam hic decernit omni modo, utpote ex ipsis originem ducens, & qui ab ipsis uenenum affricuit. Verum excellentius quædam super illos in seipso expressit, & illos excedere conatus est, ut etiam sibi ipsi collectionem seductorum faceret. Hi enim omnes in corpus centum capita habens, seipsum efformarunt: aut Centimanum illum aliquando à Græcorum poetis confictum imitati sunt, Cottum uidelicet, siue Briareum, quem etiam Egæonem uocant, aut Gygen: aut Argum illum multis oculis præditum. Qualiter enim illi in suis scriptis monstrose confingunt, & dicunt habere illum centum manus, & aliquando quinquaginta capita, aliquando centum, hunc uerò centum oculos: & ea de causa dicunt Mercurium uocari Argiphontem, ut qui Argum multis oculis præditum occidit: sic etiam horum quilibet cupiens sibi ipsi principatum constituere, caput nominauit seipsum, aliam introducens præter præceptorum suorum uanum laborem ac furiosam doctrinam. Quo uerò non in multam longitudinem præfationis compositionem extendam, ad propositum deueniam. Hic itaq; Heracleon, & qui ab ipso Heracleonitæ appellati sunt, uelut dixi, similiter ut Marcus, & quidam ante ipsum, de octonarijs sentit, de superno inquam, & inferno. Deinde etiam coniugationes triginta seculorum similiter docet. Hominem uerò etiam ipse esse dicit supernum uniuersorum patrem, quem etiam Profundum appellauit. Vult autem etiam ipse neque masculum, neq; foeminam ipsum dicere. Ex ipso autem esse uniuersorum matrem, quam & Silentium nominat, & Veritatem. Ab ipsa uerò esse secundam matrem, quæ in obliuione genita est: quam & ipse Achamoth uocat. Ex qua de cætero omnia in defectu constituta sunt. Vult autem plura prædecessoribus suis etiam hic dicere, quæ sunt hæc. Eos qui moriuntur de ipsis, & ad ipsum uitæ exitum deueniunt, accepta à Marco occasione, non amplius uelut ille redimit, sed aliter hic rem tractat, redimens uidelicet ad finem uitæ eos qui ab ipso seducti sunt. Quandoq; enim aliqui ex ipsis, oleum aqua mixtum capiti defuncti immittunt. Alij uerò unguentum quod balsami succus dicitur, & aquam: Inuocationem tamen communem habentes, uelut etiam ante ipsum Marcus faciebat, cum quorundam nominum additamento. Inuocatio autem hæc est: Messia, Vphareg, Namempsæman, Chaldaean, Mosomedaæa, Acplirane, Pseuua, Iesu, Nazaria. Hoc autem faciunt, ut hi qui has inuocationes in uitæ exitu accipiunt, cum aqua & oleo aut unguento permixtis, incomprehensibiles fiant, & inuisibiles supernis principatibus ac potestatibus, ut inuisibiliter transgrediatur internus ipsorum homo: tanquam corpora hæc in creatura relinquantur, anima uerò ipsorum opifici adstet supernè in defectu constituto, ut & illic maneant apud ipsum, transcendat autem (uelut dixi) interior ipsorum homo, anima & corpore interior, quem sanè uolunt dicere ex superno complemento descendisse. Præcipiunt autem his quibus sic illuserunt: Si ueneris (inquiunt) ad principatus & potestates, habe in memoria ut post decessum hinc dicas: Ego filius à patre, patris qui prius erat, filius autem in præsentî, ueni ut uideam omnia aliena & propria, & non aliena omnino, sed ipsius Achamoth, quæ est foemina, & hæc sibi ipsi fecit. Deduco autem genus ex eo qui prius erat, & uado rursus ad propria unde ueni. Et ubi hæc dixerit, effugere ipsum potestates, uenire autem ad opificem supernè circa primum octonarium (uolunt enim etiam ipsi post opificem infra esse septenarium, ipsum uerò esse in septenario octauum, uerum in defectu & ignorantia) & è uita egressum dicere his qui sunt circa opificem: Vas sum preciosum, magis quam foemina quæ fecit uos: Si mater uestra ignorat suam radicem, ego noui me ipsum, & cognosco unde sum. Et inuoco incorruptibilem Sapientiam, quæ est in patre: mater uerò est matris uestræ, quæ patrem non habet, imò neq; coniugem masculum. foemina uerò à foemina edita fecit uos, ignorans etiã matrem

*Centimanus fabulosus.
Argus centum oculos habens.*

Achamoth.

Redemptio stultorum a mortuorum.

A matrem suam, & putans seipsam esse solam. Ego autem inuoco ipsius matrem. Hæc ubi audierint qui sunt circa opificem, ipsos ualde turbari, & reprehendere radicem suam & genus matris. Hunc uero abire in propria, abiecto uinculo suo, & angelo, hoc est anima. Putant enim post corpus & animam, esse & aliud quid in homine. Et de redemptione quidem hæc sunt quæ ad nos deuenerunt. Cæterum prudentes audita ampliori ipsorum nugacitate, deriserint utique stolidam imitationis rationem, quomodo unusquisque ipsorum alia ab alio sancit prout uult, & ab audacia sua non desistit, sed quæcunque potest quisque excogitat. Et quum usque in hunc gignantur apud ipsos ac subnascantur, qui quotidie inueniunt quid noui quod dicant, & illectos seducant, difficile est omnia ipsorum studia inquirere, aut tradere. Vnde contentus ero rursus & de hac secta relatis, quæ ad nos peruenerunt. Talis autem doctrina cui non manifesta fuerit, quod fabula est ac nugacitas tota tractatio. Vnde enim o bone tu, aut qui ante te fuerunt, corpus accepistis? Animam item unde? Et intimum hominem unde? Et siquidem ex supernis à superno spiritali, uelut fabulam fingens dicis, & promissione spei eos qui à te seducti sunt, elatos facis, ut scopo quodam elati, per præstigiosum fabulamentum tuum distrahantur, dic quæ est societas superni spiritalis ad materiale? Quæ uero materialis ad animale? Quomodo autem opifex ea quæ non sua erant, condebat? Quomodo uero supernus ille uirtutem de se spiritualement exhibuit opifici, qui non bene operatus est? Quomodo autem opifex ubi permiscuit suum animale cum materiali, magis materiae uoluit suam uirtutem illigare? Si autem suam uirtutem uult immiscere, non ergo aliena est materia. Si uero etiam est aliena, quis ipsi exhibuit materiae potestatem? Et primum dic mihi o impostor, utrum odio habens animam illigauit ipsam materiae, aut ignorans futurum? Verum scio quod neutrum horum dices. Materiam enim non dicimus corpus, absit: neque Dei creaturas, sed materiam quandam nouit Scriptura, post hanc uitiosam & unicuique arti ad supellectilem structuræ atque operationis propositam, aliam inquam quandam nouit Scriptura, ex mente nascentem sordidam cogitationem, & cœnosas ratiocinationes peccati. Nascuntur enim uelut à luto graueolentia, & impurus pestilensque ac cœnusus odor. Velut beatus David dum persecutionibus ac uituperiis ab improbis hominibus impeteretur, dixit: Infixus sum in materiam profundî, & cætera. Quandoquidem uero uidetur tibi o Heracleon, hoc materiam dici hominum corpora, & mundum hunc uniuersum: qua intentione proposita opifex suam animam materiae immiscuit? Siquidem malum ignorans, non potest creare, qui non cognoscit quod uult creare. Neque enim nos quid facimus in singulis artibus operantes, quod non intelligimus. Nam & animo prius meditamur id quod facere uolumus, & nouimus priusquam faciamus, id quod perficere proposuimus: & quidem quum nos debiles simus, & multum à uirtute Dei absumus: uerum per donatam hominibus ab ipso prudentiam, nouimus ac intelligimus. Contigit autem tibi o Heracleon, prudentia ex Deo in detrimentum. Quia non secundum Deum ipsam exeres, sed iuxta prauum institutum. Adhuc autem rursus interrogo: Vnde spiritalis ipsius mixtura animali ac materiali contigit? quod sane spirituale apud te internus homo dicitur, secundo ac tertio externo homini coniunctum, animæ inquam ac corpori. Et siquidem ex uoluntate supernæ uirtutis uniuersorum patris, profundî uidelicet, iuxta tuam sententiam: Igitur non nihil commune habet cum supernis creatura, quæ circa nos est, compermixta per patris superni bonam uoluntatem, & scintillâ ex supernis ab ipso demissam, quæ scintilla iuxta tuam opinionem spiritalis est ac intimus homo. Si uero dicis, opificem qui est in imminutione ac defectu, aut matrem quam uocas Achamoth, accepisse uirtutem ex supernis, hoc est spirituale: non amplius in defectu & ignorantia est opifex, neque ea quæ à te Mater appellatur. Quomodo enim quis in ignorantia fuerit eius quod concupiscit? Si enim omnino quod melius est appetit, nouit sane quod pulchrum est & bonum. Et qui bonum nouit, & hoc non odit, sed appetit, non est alienus à bono, Et ut ne tempus conteram circa machinationes huius

Materie significatio in Scriptura.

circu-

circulatoris occupatus, hic contentus ero. Omnis enim ipsius cecidit nugacitas, ab eo quod omnes palam confitentur uniuersorum Dominum bonum esse, & præscire, & omnia facere posse, & quod ab ipso omnis natura quæ creata est, benefacta est. Neque enim possibile est sine Deo quid esse, præterquam solum peccatum, quod *Peccati radix* radicem non habet, neque in finem manet: sed in nobis inductio modo fit, & à nobis *Peccati radix nulla.* rursus cessat: quemadmodum ubique contra omnes hæreses uerba faciens demonstrauit, quod unus est Deus qui omnia fecit ac creauit, pater Domini nostri IESU CHRISTI: & unus uigenitus ipsius filius, Dominus noster & Saluator ac Deus: & unus sanctus ipsius Spiritus, Trinitas sancta & coessentialis. Ex qua omnia bene creata, non mala quædam sunt, sed bona, iuxta eam cui sic complacuit bonitatem, ex nihilo adesse uocata. Cui Deo honor & gloria & imperium, Patri in filio, Filio in patre, cum sancto Spiritu, in secula seculorum, Amen. Porro quum rursus huius fecerim subuersionem quam paucissimis, ad sequentes progrediar, singularum pro uiribus facturus confutationem, atque sic perniciosæ ipsorum improbitatis absoluturus destructionem. *Serpis natura.* Seps equidem hic merito dici poterit, qui est reptile quadrupes, stelioni similis. cuius morsus detrimentum pro nihilo reputatur: sputum autem in cibum aut potum ei aculatum, statim mortem assumentibus inducit. Qualis sanè est etiam huius doctrina. Caterum quando & huius uenenum deprehendimus, & per uirtutem Domini à faucibus a labijs eorum qui lædi poterant, deterimus, consequentes (uelut diximus) persequamur, detrimenti ipsorum confutationem facientes.

Contra Ophitas, XXXVII hæresim.

Ophite unde dicti. *Serpentis fraus.* **Q**uemadmodum igitur per Dei uirtutem promissimus, ita Deo opitulante, heresim Ophitarum ad relatas uanitatum opiniones consequentem deinceps exponemus, quæ partim per eadem fertur, partim uariatur, moribus inquam & habitu eorum qui ipsa utuntur, uelut ex sublimi dissensionis ipsorum errore omnibus manifestum fiet. Errore enim ducuntur, non ueritate. Deprehendetur autem nunc & confutabitur ipsorum dementia. Ophitæ equidem occasiones acceperunt à Nicolao & Gnosticis, & sectis prioribus. Vocantur autem Ophitæ propter Ophin, id est serpentem, quem glorificant. Absurda enim etiam hi eructant, ex prædicto graueolentiæ esu repleti: & uelut à nouo dæmone decepti hi, serpentem, uelut dixi, colunt. Et uide ad quantam malignitatis artem processit serpens, qui hos decepit. Quæ admodum enim ab initio Euam & Adam decepit: sic etiam nunc occultans seipsum, & in præsentem, et in tempore Iudæorum, usque ad CHRISTI aduentum. Deinde etiam progressu temporum, homines gulosos, esu per ipsum ex inobedientia facto ac assumpto, adhuc subiens ac irritans, ad ampliorem seductionem à uero Deo abducit: multa quidem pollicens semper, uelut etiam ab initio. Nam & tunc decepit *Ophite unde dicti.* *Serpentis fraus.* **C**edens, Eritis sicut dii. Deinde progredientibus temporibus multiformem & monstrosam imaginationem ipsis induxit. Ab uno enim uero Deo ipsos abduxit, & olim blasphemam idololatriam ac multitudinis deorum uanitatem ipsis immisit. Nunquam enim fuerunt dii, sicut neque sunt: sed Deus. Prius autem in seuit insanum simulachrorum cultum, & deorum multitudinem, ac fraudulentam mentem. Non autem erat autor solus serpens qui apparebat: sed serpens qui in serpente loquutus est, hoc est diabolus, & qui aures hominis per mulierem turbauit. Et neque lignum erat peccatum, Deus enim nihil mali plantat: uerum cognitionem induxit lignum, ad sciendum bonum ac malum. Et non propter cognitionem mors, sed propter inobedientiam. Nam tota tunc aduersarij machinatio non cibi gratia facta est, sed ut operaretur in ipsis inobedientiam. Vnde qui tunc inobedientes fuerunt, ex paradiso expulsi sunt, iustissimè obiurgati, non per odium, sed per studium ac curam Dei. Dixit enim ad ipsos Dominus: Terra es, & in terram reuertèris. Oportebat enim eum qui uerè artifex erat, instar figuli curam gerere proprii per manus suas facti figmenti ac uasis: & hoc postea in imminutione constitutum propter inobedientiam, non sic sinere, sed in antiquam massam transmutare: quo rursus in regeneratione repararet

Auas in resurrectione ad antiquam claritudinem, & adhuc ampliorem: hoc est, corpora eorum qui iniustissima fecerunt, & poenitentiam egerunt, & a proprijs erroribus destiterunt, & in cognitione Domini nostri IESU CHRISTI perfecti sunt, quo fiat massa resurrectionis ex terra, & uelut massa ab artifice emolita, rursus ad priscam & adhuc meliorem effigiationem construatur. Huiusmodi quidem erant serpentis aduersus Euam insidia. Ab initio enim gulosa humana natura, & semper uanitatis dogmatibus, ac inanibus promissionibus seducta. Et olim quidem idem suae eiaculationis ueneni finem non declarabat. Postea uero post aduentum CHRISTI in carnem, euomuit & expuit omnem suam ueneni eiaculationem, & improbam malignitatis uersutiam. Hic enim seipsum in mentem deceptorum immisit, quo glorificetur uelut Deus, & prior intelligatur. Cognoscitur autem idem serpens, & per hanc scholam suam, & per sensibilem serpentem deceptionem inducere. Serpentem autem diuina Scriptura uocat diabolus, non quod omnino talis sit forma, sed propter apparetem hominibus obliquitatem, & eam quae in primis facta est per serpentem fraudis structuram. Proinde apud ueritatem cognoscentes ridiculum est hoc dogma, itemque qui ipsi addicti serpentem uelut Deum colunt. Quum enim non possit diabolus uirilem mentem, quae a Domino uim ueritatis accepit, decipere: conuertitur ad foeminam, hoc est hominum ignorantiam, & eos qui sunt in ignorantia persuadet, quando solidam rationem fallere non potest. foemineos enim semper cogitatus adit, uoluptatemque ac concupiscentiam, hoc est ignorantiam in hominibus effoeminatam: & non solidam rationem, quae omnia prudenter considerat, & Deum ex naturali lege considerat. Nam serpens apud ipsos seipsum CHRISTVM esse dicit. Imò non ipse, non enim loqui potest: sed qui ipsorum mentem sic sentire fecit, diabolus. Quis igitur conspecto serpente non agnosceret inimicum, ac fugiet? Hac enim de causa etiam Dominus ipsum hunc serpentem in humani generis inimicitiam constituit, quoniam omnino uas diaboli factus est, ut qui pecus sit, & per ipsum diabolus hominem in paradiso decepit, ut huius sensibilis serpentis inimicitia conspecta, fraudis insidias effugiant, & auersentur etiam figuram ipsius, ut ita dicam, aspicere. Atribuunt autem & hi Ophitae appellati, huic serpenti omnem cognitionem, dicentes quod hic principium fuit cognitionis hominibus: fabulose introducentes ea quae ab ipsis putantur mysteria, quum sint inania figmenta, nugis ac uana sapientia referta. Reuerta enim hae fabulae sunt. Dicunt enim a superno saeculo producta esse saecula, & posterius genitum esse Ialdabaoth: hunc autem editum esse per imbecillitatem ac ignorantiam propriae matris, hoc est superni Prunici. Hanc autem Prunicum aiunt descendisse in aquas, & ipsis permixtam fuisse, & non potuisse ad superna procedere, eo quod grauitati materiae permixta esset. Nam ubi aquis & materiae permixta fuit, amplius secedere non potuit. Leuaui autem seipsam per uim ad superiora, & seipsam extendit, atque sic facta est superius coelum, & sic stabilita inuenta est non amplius potens neque sursum ascendere, neque infra descendere, sed in medio fixa ac exteta permansit. Infra enim deferri non potuit, quia non erat cognata. Sursum autem procedere non potuit, eo quod ex materia quam assumpsit grauaretur. At per ignorantiam ipsius editus Ialdabaoth, uenit ad infima, & fecit sibi ipsi septem filios, qui sane seipsos septem coelos fecerunt. Ipse uero concludit ea quae sunt supra ipsum, & occultauit, ut septem ab ipso editi filij non cognoscerent ea quae sunt supra ipsum, quum sint ipso inferiores, sed ipsum solummodo. Et hic Ialdabaoth (inquiunt) est Deus Iudaeorum: sed non est ita, Absit. sed iudicaturus est ipsos Deus omnipotens, qui Deus est & Iudaeorum & Christianorum & omnium: & non Ialdabaoth quispiam est, iuxta delirum ipsorum fabulamentum. Deinde aiunt, conclusis supernis per Ialdabaoth uersutiam, hi septem ab ipso geniti filij, siue saecula, siue Dei, siue Angeli (diuersis enim nominibus apud ipsos appellantur) iuxta formam patris sui Ialdabaoth formauerunt hominem, non facile, neque cito, sed eodem modo quo etiam priores sectae in sua uerborum uanitate excogitauerunt. Dicunt enim etiam

Serpens
diabolus.

Ignorantia
malum.

Ialdabaoth.
Prunicus.

Hominis forma
tio delira.

m hi,

hi, Reptile erat homo uelut uermis, non potens neq[ue] sursum flecti, neq[ue] erigi. Verum ad insidias ipsius laldabaoth, superna mater Prunicus appellata, uolens euacuare ipsum laldabaoth potentia, cuius ex ipsa particeps fuit, operata est in ipso, ut in hominem à filiis ipsius formatum potentiam ipsius euacuaret, & ab ipso scintillam demitteret in hominem, animam uidelicet. Et tunc stetit (inquiunt) homo erectus in pedes, & transgressus est mente octo coelos, & cognouit ac laudauit supernum patrem, qui est supra laldabaoth. laldabaoth autem dolore ductus, propterea quod cognita essent ea quæ supra ipsum essent, respexit infra in amarulentia ad materiæ fecem, & genuit uirtutem serpentiformem speciem habentē, quam etiam filium ipsius uocant. Et hic, inquiunt, demissus est, & decepit Euam. Illa uero audiuit ipsum, & credidit uelut filio Dei, & persuasa edit de ligno cognitionis. Deinde ubi hanc stulticiam exposuerunt, & ridiculam hanc professionem, ac tragicam concordiam ac consonantiam, ut ita dicam, concinnauerunt, comicamq[ue] hanc scenam: incipiunt nobis aliqua ostendere ad confirmationem falsorum ab ipsis dictorum deorum. Nempe, nonne & intestina nostra per quæ uiuimus ac nutrimur, serpentiformia existunt? Sed & alia quædam deceptis introducunt ad errorem ac deliram suam opinionem. Propter hanc autem (inquiunt) causam, serpentem colimus, quoniā Deus autor cognitionis multitudinī factus est. laldabaoth uero, aiunt, non uoluit commemorare supernam matrem, neq[ue] supernum patrem hominibus. Postea autem serpens & cognitionem intulit, & hominem ac mulierem, omnem supernorum mysteriorum cognitionem docuit. Quapropter pater, id est, laldabaoth iratus, propterea quod hominibus cognitionem ostendit, deiecit ipsum de coelo. Et hinc regem de coelo Serpentem dicunt: qui portionem serpentis, & nihil aliud possident. Colunt igitur ipsum propter hanc (uelut inquiunt) cognitionem, & panem ipsi offerunt (habent enim naturalem serpentem, quem in cista quadam alunt) quem circa tempus ipsorum mysteriorum latibulo offerentes, & alios panes in mensa disponentes, serpentem prouocant. aperto autem latibulo procedit, & sic progressus iuxta ipsorum stultitiam ascendit in mensam, & panibus inuoluitur. Et hoc perfectum sacrificium esse uolunt. Vnde etiam uelut à quodam audiui, non solum frangunt panes in quibus idem serpens obuolutus est, & accipientibus tradunt: sed etiam unusquisq[ue] salutatur serpentem, ac osculatur ex ore, siue per præstigias quasdam serpente ad mansuetudinem incantato, siue ex alia diaboli operatione ad hos decipiendos ipso animalculo blandiente. Adorant autem hunc, & hanc gratiarum actionem dicunt, quæ per ipsum inuolutum facta est. Et rursus per ipsum, ut aiunt, superno patri hymnum sursum mittentes, sic mysteria sua perficiunt. Stultitiam autem dixerit quis hoc, ludibrio plenam, ita ut neque euerlio à diuina Scriptura requiratur ad hoc, sed ipsum per seipsum ei qui mentem secundum Deum sanam habet, ridiculū uidebitur. Statim enim omnis ipsorum uerborum uanitas delira reperiatur. Si enim prunicum dicunt esse, quomodo ab ipso nomine nō putiditas mentis ipsorum deprehendetur, uelut iam antea dixi: Quicquid enim prunici uocē refert, inutile est. Si uero inutile, non inter præferenda locandum est. Et quomodo laudabile fuerit, quod inutile est? Quomodo uero non fabulosum est dicere, quod prunicus laldabaoth euacuauit? & scintilla ad inferiora descendit ab euacuatore? In supernis autem constitutus homo, cognouit eum qui superior est euacuator. Et miraculum magnum est, quomodo homo, in quo minima scintilla est, cognoscit super angelos qui ipsum formauerūt. Nam qui fecerunt hominem, Angeli, siue filij ipsius laldabaoth, non cognouerunt ea quæ sunt supra laldabaoth. Qui uero ab ipso genitus est per scintillam, cognouit. Ipsi itaq[ue] seipsos euertunt per propria dogmata, nunc quidem serpentem glorificantes, nunc uero deceptorem ipsum erga Euam factum dicentes, in eo quod dicunt, Euam decepit: & modo CHRIS TV M ipsum esse prædicant, modo filium superioris laldabaoth, qui filios iniuria affecit, eo quod supernam cognitionem ab ipsis cōcluserit, & matrem ignominia affecit: itemq[ue] supernum patrem, eo quod non

Serpentis
cultus.

Prunicus
quid sit.

A non permittit à se genitos filios superiorem ipso patrem glorificare. Quomodo igitur rex coelestis est Serpens, si contra patrem excitatus est? Quomodo uero, si cognitionem dat, in fraude Euam decessisse praedicatur? Qui autem per deceptionem cognitionem indit, non amplius cognitionem dat, sed pro cognitione ignorantiam. Quare reuera uidere est, quod hoc in ipsis perficitur. Ignorantiam enim habentes, cognitionem hanc putant: in hoc errantes, quod suam deceptionem ac ignorantiam cognitionem dicunt. Proferunt autem & alia testimonia, quod etiam Moyses in deserto serpentem aureum exaltauit, in hoc erectum ut medela esset his qui à serpente morfi essent. Hanc enim speciem, morsus curatiuam esse dicunt. Rursus autem contra seipsos haec decernunt. Si enim serpentium erant morsus, atque hi nociui, ergo serpens non est bonus. Quod uero tunc exaltatum est à Moyses, per inspectionem faciebat sanationem, non propter serpentis naturam, sed bonam Dei uoluntatem, qui per serpentem tunc commorsus uelut remedium operabatur. Nihil uero miri est, si quis per quae laesus est, per ea curationem assequitur. Et ne quis uituperet creaturam Dei, uelut rursus alij errantes dicunt. Praefigurabatur autem hoc his qui in deserto degebant, propter causam quam Dominus ubi uenit in Euangelio dicit: Sicut exaltauit Moyses serpentem in deserto, sic exaltari oportet filium hominis. quod & factum est. Nam instar serpentis Dominum Saluatorem ignominia afficiebant, & ex insidijs serpentis iniuriam inferabant: dico autem, diaboli. Et quemadmodum in exaltatione serpentis sanatio commorsus fiebat, sic in crucifixione CHRISTI redemptio facta est animis nostris, à morsibus peccati nobis illatis. Afferunt autem & hoc ipsum dictum in testimonium iisdem dicentes: Non uides quod dixit Saluator: Quomodo exaltauit Moyses serpētem in deserto, sic exaltari oportet filium hominis. Et ob id etiam in alio loco (inquiunt) dicit: Estote prudentes uelut serpentes, & simplices ut columbe: & quae in signa doctrinae ex Deo recte usurpata sunt, ea hi ad suam ipsorum fraudulentam uersutiam trahunt. Dominus enim noster IESVS CHRISTVS & Deus uerbum, ex Patre ante omnia secula, sine principio, sine tempore genitus, non est serpens: absit. Sed contra serpentem ipse uenit. Si autem dixit, Estote prudentes ut serpens, & simplices ut columba: oportet nos interrogare ac cognoscere, cur duas has personas, tum columbae tum serpentis, nobis in doctrinam introduxit. Nulla est autem in serpente prudentia, praeter duas has. Primam, quod dum persecutionem patitur, cognoscens quod in capite ipsius tota uita eius existit, & timens superius praeceptum ad ipsum à Deo propter hominem dictum, nimirum, Custodies caput ab ipso, & ipse calcaneum à te: ubi totum corpus inuoluit in caput suum, occultat quidem craneum suum, tradit autem reliquum corpus per excellentem calliditatem. Sic uult nos unigenitus ille Deus ex patre progressus, in tempore persecutionis & in tempore tentationis, omnia nostra tradere gladio ac igni: custodire autem nostrum ipsorum caput, hoc est CHRISTVM non negare. Nam caput omnis uiri CHRISTVS, mulieris autem caput uir, caput uero CHRISTI Deus, iuxta Apostolum. Alteram rursus prudentiam habet serpens, uelut naturae rerum docti de hoc animali tradunt. Quando enim siti pressus, à latibulo procedit ad aquam ut bibat, non simul accipit secum uenenum, sed in latibulo relinquit, & sic progressus potum aquarum sumit. Proinde & ipsi hoc imitemur, ut quando ad sanctam Dei Ecclesiam, aut ad preces, aut ad mysteria uenerimus, maliciam, aut uoluptatem, aut inimicitiam, aut aliud quid, in cogitationibus nostris nobiscum ne feramus. Alioqui quomodo poterimus & columbam imitari, non à malicia remoti? Quāquam columbae genus in multis rebus non laudetur: petulans est enim columbarum genus, & à multiplici mixtione non alienum, lasciuumq; & per omne tempus uoluptati deditum. Ad haec uero debile, & infirmum. At uero propter innocentiam, & longanimitatem, & malorum in hoc animali obliuionem, insuper & propterea quod in columbae specie apparuit Spiritus sanctus: imitari nos uult diuinus

Serpens aureus
Mosis.

Serpentis prudentia duplex.

Columbae uero
laudata.

sermo sancti Spiritus uoluntatem, & innocentis columbæ innocentiam, ut simus A
quidem prudentes ad bonum, simplices uero ad malum. Et dissolutum est uni-
uersum ipsorum scenicum figmentum. Statim enim sanctus Apostolus improbi-
tatem & insidias non diffinit amplius, quàm contra diabolum & serpentem, di-
cens: Timeo ne forte uelut serpens Euam decepit in uafricia sua, ita corruppan-
tur cogitationes uestre à simplicitate & puritate CHRISTI ac iusticiæ. Vides
ut corruptionem pronunciauit Apostolus, & uafriciam uehementem, ac dece-
ptionem, ea quæ à serpente aduersus Euam peracta sunt, & non laudabile quid ab
ipso factum ostendit. Itaque horum dementia undiquaque facilis deprehensu ac
manifesta est, omnibus qui ueritatis doctrinam, & Spiritus sancti cognitionem
scire uolunt. Quò uero non consumam tempus, etiam hac molesta & ægre nauig-
abili pelagi tempestate concussa, ad alias marinas profectiones scapham arma-
bo, per uirtutem Dei & preces sanctorum diligenter obturans collum, quo præ-
ternauigantes speculemur ferarum undarum eleuationem, & bestiarum in pela-
go uirus eiulantium formas: uerùm à murænarum & pastinacæ dracænæq; ac
Carcharij & Scorpene ueneno illæsi pertransire, & serenum ueritatis portum per
preces ac supplicationes assequi possimus, ut impleatur etiam in nobis dictum il-
lud, Qui descendunt in mare, uirtutes Domini narrabunt. Proinde ad aliam conse-
quenter hæresim profectionem faciam, eamq; similiter exponam. B

Contra Caianos, XXXV III hæresim.

*Cain lauda-
tus.* CAiani quidam appellantur, ab ipso Cain cognomine hæreseos accepto. Hi
enim Cain laudant, & patrem suum hunc faciunt. Et ipsi, ut ita dicam, uelut
à diuersa undarum insolentia profecti, non extra eundem fluctum ac maris turba-
tionem constituti, & uelut à spinosa sylua exorti, non extra omnem spinarum acer-
uum consistentes, etiam si nomine sint diuersi. Spinarum enim genera multa sunt,
in omnibus tamen malicia aculeatæ iniquitatis inest. Hi dicunt Cain ex fortiore
uirtute esse, & ex superna autoritate, imò etiam Esau & Core & Sodomitas. Abel
uero ex debiliore uirtute esse. Esse autem hos omnes apud ipsos laudatos, & suos
cognatos. Gloriantur enim se cognatos esse ipsius Cain, & Sodomitarum, & E-
sau, & Core. Et hi (inquiunt) perfectæ ac supernæ cognitionis sunt. Quapro-
pter etiam creatorem mundi huius aiunt, circa ipsorum sublationem ac deletio-
nem occupatum, nihil potuisse ipsos lædere. Occultati enim sunt ab ipso, & trans-
lati ad supernum sæculum, unde fortis Virtus est. Sapientia enim ipsos ad seipsam
adduxit, ut qui proprii ipsius sint. Et ea de causa ludam exactè de his cognouisse
dicunt. Nam & hunc cognatum suum esse uolunt, & in cognitionis excessu eun-
dem connumerant, ut etiam libellum quendam ex nomine ipsius inscriptum fe-
rant, quem Euangelium Iudæ uocant. Sed & alia quædam scripta eodem modo C
confingunt, contra utrum quem Hysteram uocant, eamq; Hysteram creatorem
uniuersæ huius molis coeli ac terræ appellant. Et non posse, aiunt, alios saluari, ni-
si per omnia processerint, uelut etiam Carpocrates dicit. Vnusquisque enim ipso-
rum ob hanc nimirum causam nepharia faciens, & turpes actiones perficiens, &
quæcumq; peccata faciens, uniuscuiusq; angeli nomen inuocat, tum eorum qui
sunt angeli, tum eorum qui fictè ab ipsis Angeli dicuntur, & unicuiq; horum at-
tribuit nepharium quoddam peccatorum in terra opus, propriam actionem ad
nomen angeli cuius uult referens. Et quum hæc faciunt, sic dicunt, ô tu Angele u-
tor tuo opere, ô tu potestas ago tuam actionem. Et hoc est quod perfectæ cogni-
tio apud ipsos dicitur. Nam intrepidè ad nepharias turpesq; actiones proceden-
di occasiones à prædictis matribus ac patribus sectis, Gnosticis inquam, & Ni-
colao ac sodalibus ipsius, Valentinoq; ac Carpocrate habent. Iam uero peruenit
ad nos etiam liber, in quo finxerunt uerba quædam plena impietatis, hæc in se ha-
bens. Hic est, inquit, angelus qui Moysen excæcauit. Et hi sunt angeli qui Core &
Datan & Abiron occultauerunt ac transulerunt, Rursus autem alium libellum
finxe-

*Euangelium
Iudæ.
Hysteræ crea-
tor coeli ac ter-
ræ.*

A finxerūt ex nomine Pauli apostoli, nefarijs actionibus refertum, quo etiam Gnostici appellati utuntur, quem Ascensum Pauli uocant, occasione inuenta ab eo quod Apostolus dicit se ascendisse usque ad tertium coelum, ac audiuisse uerba arcana, quae non licet homini loqui. Et haec (inquiunt) sunt arcana uerba. Docent autem haec & talia malos colentes, & bonos reprobantes. Esse enim, uelut dixi, Cain fortioris uirtutis, Abel uero debilioris. Has autem uirtutes Euae implexas generasse Cain, & Abel, & esse alterius Cain, alterius Abel. Esse autem Adam & Euam à talibus Virtutibus siue Angelis generatos. Et genitos filios, Cain inquam, ac Abel, contendisse inter se: & eum qui genitus fuit à fortiori uirtute, occidisse eum qui à minore ac debiliori genitus fuit. Easdem uero fabulas adiungunt hi etiam, dum per exhibitionem ignorantiae eorundem uenenorum, credentibus insidiantur, quod uidelicet oportet omnem hominem sibi ipsi eligere fortiorem uirtutem, & à minori ac infirma separari, hoc est ea quae coelum fecit, & carnem & mundum: & transgredi ad suprema per crucifixionem CHRISTI. propter hoc enim, inquiunt, uenit ex supernis, ut in ipso perficeretur Virtus fortis, contra debiliorem uirtutem trophaeum erigens, & corpus tradens. Et quidam ex ipsis hoc dicunt. Alij uero alia. Aliqui enim dicunt, eo quod malus esset CHRISTVS, traditum esse ipsum à Iuda, quum uellet peruertere doctrinam legis. Laudant enim ipsum Cain & Iudam, uelut dixi, & dicunt: Ea de causa tradidit ipsum, quoniam uolebat dissoluere ea quae recte tradita erant. Alij uero ex ipsis, Non, inquiunt: sed quum bonus esset, tradidit ipsum iuxta coelestem cognitionem. Nouerunt enim, inquiunt, principes, quod si CHRISTVS traditus esset cruci, debilis ipsorum uirtus euacuaretur. Et hoc, aiunt, quum nosset Iudas, festinauit, & omnia commouit ut traderet ipsum, bonum opus faciens nobis ad salutem. Et oportet nos laudare, ac laudem ipsi retribuere, quoniam per ipsum parata est nobis crucis salus, & per hoc propositum supernorum reuelatio. Caeterum omni modo hi seducti sunt, quod non bonum quendam colunt ac laudant. Palam est autem quod haec ex diabolo ipsis insita sunt, ignorantia uidelicet & seductio. impletur autem in ipsis id quod scriptum est: Vae his qui dicunt bonum malum, & malum bonum: qui dicunt tenebras lucem, & lucem tenebras: qui dicunt dulce amarum, & amarum dulce. Vndiquaque enim uetus & nouum Testamentum pronunciat, impietatem ipsius Cain praedicans. Hi uero quum tenebrarum sint amatores, & malefactorum imitatores, ipsum Abel odio habent, Cain uero diligunt. Et Iudae laudem tribuunt. Corruptam autem cognitionem habent, duas uirtutes ponentes, debiliorem & potentiorē: inter se uero pugnantes, facientes autem in mundo non mentis alterationem, sed genitorum. & alios quidem secundum naturam à malicia essentiam habere, alios uero à bonitate. Nullum autem iuxta mentem bonum aut malum dicunt, sed iuxta naturam. Et primum quidem uideamus de Cain, quomodo uetus Testamentum dicit: Maledictus tu à terra, quae aperuit os suum, ut susciperet sanguinem fratris tui ex manu tua. Et rursus: Maledictus tu in operibus tuis, & eris gemens ac tremens in terra. Consona autem ueteri Testamento Dominus in Euangelio de hoc dicit, quando Iudaei dicebant, Nos patrem habemus Deum: Dominus uero ad ipsos dixit, Vos filij estis patris uestri diaboli, quia mendax est. nam & pater ipsius mendax erat: ille homicida erat, & in ueritate non mansit. Quum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, quia pater ipsius mendax erat. Vnde etiam aliae haereses ubi audierunt uerbum hoc, patrem quidem Iudaeorum diabolum esse dicunt. Habere autem patrem alium, & ipsius patrē rursus patrem. Verum effreni lingua loquuntur, mente caecutientes. Nam ad omnium Dominum Deum Iudaeorum ac Christianorum atque omnium, cognationem illius referunt, hunc patrem illius patris esse dicentes, eū uidelicet qui legem dedit per Moysen, & tot miracula fecit. Non est autem hoc, o charissime. Ipse enim Dominus statim dicit, in omnibus nostri curam habens, ut ne à proposito digrediamur, alia pro alijs comminiscens ac

Ascensus Pauli,
liber.

Iudas laudatus.

Pater diaboli
quis sit.

„ excogitantes, patrem ipsorum esse diabolum, ad discipulos loquens: Nōne
 „ duodecim uos elegi? & unus ex uobis diabolus est. Non diabolus dicens natu-
 „ ra, sed mente. Rursus autem in alio loco dicit: Pater Domine cœli & terræ, serua
 „ hos quos dedisti mihi: Quando eram cum ipsis, seruaui ipsos, & nullus ex ipsis
 „ perijt, nisi filius perditionis. Rursus alibi dicit: Oportet filium hominis tradi, iuxta
 „ id quod scriptum est de ipso. Væ autem per quem tradetur: expediret enim ipsi,
 „ si nunquam natus esset, &c. Proinde omnino nouimus, quod de Iuda loquutus
 Diabolus est est ad Iudæos. Nam à quo quis superatus est, ab eo etiam in seruitutem redactus
 ipse Iudas. est. Et cui quis credit, hunc patrem habet ac principē & ducem suæ persuasionis.
 Dicit igitur Dominus, Vos filij patris uestri diaboli estis. Nā pro CHRISTO Iudæ
 crediderunt, quemadmodum ab initio Eua à Deo declinans, serpenti credidit. De-
 inde quod non solū mendax erat, sed etiā fur, iuxta id quod in Euangelio dictum
 est: Quapropter etiam ipsi tradidit marsupium, ut inexcusabilis esset, qui propter
 Cain Iudæ avaritiam proprium Dominū tradidit in manus hominū. Quis igitur huius pater,
 pater. qui ante ipsum mendax erat, quā Cain, cuius imitator est Iudas: Ille enim menti-
 tus fratri, uelut ex fraterna charitate decepit ipsum, & per mendacium seduxit: &
 „ ubi eduxisset ipsum in campum, eleuata manu occidit. Sic etiam Iudas: Quid uul-
 „ tis mihi (inquit) dare, & ego ipsum tradam uobis? Et quem osculatus fuero, ipse
 est, tenete ipsum. Et quum uenisset proditor, Aue rabbi, dixit labijs colens, cor au-
 tem longe remotum à Deo habēs. Itaq; hic Iudas pater ipsorum factus, iuxta ab-
 negationem Dei & prodicionem, satanas existens ac diabolus non natura, sed
 Cain filius mente, filius fuit ipsius Cain, iuxta imitationē homicidæ illius ac mendacis. Nam
 diaboli. & pater ipsius ante ipsum mendax erat, non Adam, sed diabolus, cuius imitatio-
 nem habuit in fraterna cæde, & odio ac mendacio, & contradictione aduersus
 „ Deum, dum dixit: Nunquid, custos fratris mei sum ego? non noui ubi est. Sic
 etiam diabolus Domino dicit, Nunquid gratis colit Iob Deum? Quandoqui-
 dem enim ipse diabolus per mendacium decepit Euam & Adam, alia pro alijs di-
 „ cens, & amicitiam cum creatore ostendens, Eritis sicut dii, & nō moriemini: hunc
 imitans Cain prætextu fraternæ charitatis fratrem decepit dicens, Exeamus in
 „ campum. Quapropter etiam sanctus Ioannes dixit: Qui odit fratrem suum, hie
 „ non est perfectus in charitate, sed ex Cain est, qui occidit fratrem suum. Et cur
 ipsum occidit? quia mala erant opera ipsius, & æmulatus est opera illius, quia
 bona erant. Sic etiam hi magis inuidentes ipsi Abel bona opera habenti, ipsum
 uero Cain colentes, quomodo non redarguuntur? quum ipse Saluator expresse
 „ dicat, & duram sententiam ipsis decernat: Quod requiretur à generatione hæc
 „ omnis sanguis iustus, effusus ab Abel iusto, usq; ad Zachariam prophetam, quem
 „ occidistis in medio templi & altaris, &c. Non igitur uelut hi dicunt, propter
 cognitionem Iudas tradit Saluatorem: neque Iudæi mercedem habent quod cru-
 cifixerunt Dominum: etiam si per crucem nos salutem habeamus. Non enim tra-
 didit ipsum Iudas ut cederet nobis ad salutem, sed per ignorantiam & æmulatio-
 nem & avaritiam, & Dei abnegationē. Nam tametsi dicat scriptura, CHRISTVM
 uoluisse cruci tradi: aut etiam si dicat diuina Scriptura, absurditates in extremis
 diebus per nos perficiendas: non tamen omnino aliquis ex nobis qui iniqua fa-
 cimus, excusationem inuenerit, Scripturæ testimonium producens, uaticinan-
 tis hæc futura esse. Non enim quia dixit Scriptura facimus, sed quia facturi era-
 mus, Scriptura prædixit propter Dei prænotationem: & ut Deus qui bonus est,
 iram autem contra peccantes infert, non suspectus fiat uelut qui affectibus ob-
 noxijs sit. Ira enim Dei aduersus singulos peccantes, non ab affectu proficisci-
 tur: affectus enim expers est numen, infert autem iram contra hominem, non
 affectu indignationis correptum, neque ira superatum. Ostendit autem affectus
 exortem se Deus, præuaticinatus futurum iudicium ac iustum supplicium fore,
 quo deitatem affectus exortē ostendat. Prædixit itaq; Scriptura iuxta præcogni-
 tionem nos præmuniens ac docēs, ut ne incidamys in iram Dei immedicabilem,
 non

Prædictionū in
 scriptura quæ
 sit ratio.

non ex affectu decretam, neque ex eo quod ab affectibus superatus sit contingentem, sed hominibus peccatum facientibus iustissime preparatam, & his qui non agunt poenitentiam ex ueritate. Sic etiam de cruce, non quia dixit diuina Scriptura, Iudaei crucifixerunt, & Iudas prodidit Saluatorem: sed quia traditurus erat Iudas, & Iudaei crucifixuri, ea de causa Scriptura praedixit in ueteri Testamento, & Dominus in Euangelio. Quare non ex cognitione futurae mundo beneficentiae, prodidit Dominum Iudas, uelut illi dicunt: sed gnarus quidem suum Dominum esse, ignarus autem quod salus mundo futurus esset. Quomodo enim humanae salutis curam gesserit, qui ab ipso Salvatore filius perditionis uocatur? Et hoc audit, Conferret ipsi si nunquam natus esset. Et hoc, Amice ad quid ades? & hoc, Unus ex uobis me tradet. & Qui edit mecum panem, leuauit contra me calcaneum: uelut habet Euangelium ex praecedente testimonio Psalterij. Et, Vae per quem filius hominis traditur. Nam ipse Iudas de seipso omnia detexit, & laudantium ipsum atque suam ipsius dementiam redarguit, etiamsi inuitus, attamen ubi accepit precium triginta argenteos, postea poenitentia ductus, & argenteos auersatus, uelut qui malum aliquod perpetrasset, malum quidem sibi ipsi, malum uero etiam his qui crucifixerunt. At uero Dominus bonum per seipsum perficiens nobis & mundo, seipsum tradidit, ut contingeret nobis salus. Proinde non Iudae proditori gratiam agimus, sed misericordiae Saluatori, qui animam posuit pro nobis proprijs suis ouibus, uelut ipse dixit. Quomodo enim qui putasset se bonum quid perfecisse, postea dicit: Poenitet me, quia tradidi sanguinem innocentem. & auersatus est triginta argenteos precium aestimati a filiis Israel. Et rursum in alio Propheta: Si iustum est uobis, date mercedem meam, aut renunciate. Et rursus in alio Propheta: Et dederunt argentum precium aestimati. & dixerunt, Pone ipsum in fornacem, & uide an sincerum sit, uelut probatum est a filiis Israel. Et quod colligere licet ex diuina Scriptura de his quae perfecta sunt in Domino nostro, non per Iudae operationem ad bonum, sed per Saluatoris nostri ac Domini IESU CHRISTI, pro nobis non ex necessitate, sed ex uoluntate, suipsius traditionem, & dispensationem crucis pro salute nostra? Scio me magnam testimoniorum molem coaceruare. Verum uelut rursus alius Propheta dicit, Fiat caula ipsius deserta, & episcopatum ipsius accipiat alter: hic pronus factus crepuit medius, & effusa sunt omnia intestina ipsius, & ad finem laqueo usus, ostendit se totam salutem suam perdidisse, eo quod exciderit a spe, per suas inordinatas ac procliuas contra Dominum suum insidias, & propter auaritiam in abnegationem Dei. Quare etiam Apostoli pro ipso in suum numerum constituerunt Matthiam, dicentes: Ex quo transgressus est Iudas, ut abierit in proprium locum. Qualem uero hunc praeterquam quem Saluator ipsi pronunciauit, dicens quod est filius perditionis. Hic enim decretus est ipsi locus, perditionis uidelicet. Porro quum de hoc sufficere putemus relata, consequenter rursus ad aliam sectam transeamus o charissimi, obliqua & uenenata dogmata reuelantes, eorum qui ex conficta diabolica uersutia, mundo corruptionis gratia immissi sunt. Talium enim mentem deteriora appetentem, generi buprestae ac canthari similem, quum reuelauerimus, & nociuam existentem per uirtutem Dei contriuerimus, ad aliorum perscrutationem mentem adijcientes, Deum adiutorem o filij CHRISTI, inuocemus,

Buprestes &
Cantharus.

Contra Sethianos, XXXIX haeresim.

Sethiani rursus haeresis alia sic appellata. Non autem ubique haec reperitur, neque ea quae hanc praecessit Caianorum appellata. Fortassis autem iam pleraque harum eradicatae sunt e mundo. Quod enim non ex Deo est, non stabit, sed tempore quidem uiget, uerum in finem non durabiliter permanet. Arbitror autem in Aegyptiorum regione me forte in hanc haeresim incidisse. Non enim exacte memini regionis, in qua cum ipsis congressus sum. Et quaedam sane ex perlustratione & proprio aspectu de hac cognouimus, aliqua uero ex libris. Hi enim Sethiani a

Seth filio Adam se genus ducere gloriantur. Ipsum autem glorificant, & ad ipsum omnia quæ uirtutis sunt, referunt, & uirtutis signa, & iustitiæ, & quæcunque talia sunt. Quin **CHRISTVM** ipsum nominant, & ipsum esse **IESVM** affirmant. Docent autem doctrinam suam sic. Ex angelis, inquiunt, Facta sunt omnia, & non ex superna uirtute. Hi enim consona dicunt priori sectæ Caiarum hac parte. Factos esse ab initio statim duos homines. Et ex his duobus esse Cain & Abel. De his autem seditiosos factos angelos inter se disceptasse, sicq; fecisse ut Abel à Cain occideretur. Erat enim seditio angelis, contententibus de generibus hominum horum duorum, eius qui genuit Cain, & eius qui genuit Abel. Obtinuisse uerò supernam uirtutem, quam Matrem dicunt ac foeminam. Videtur enim ipsis, matres esse supernæ, & foeminas & masculos, & parum abest ut etiam cognationes & patriarchas dicant. Quandoquidem igitur præualuit, inquiunt, mater & foemina appellata, gnara quod occisus esset Abel, id animo uoluens, fecit generari ipsum Seth: & in hoc posuit suam uirtutem, quum suscepisset in seipsam semen supernæ uirtutis, & scintillam ex supernis missam in primam deiectionem seminis ac constitutionis. Et esse hanc constitutionem iustitiæ, & electionem seminis ac generis, quo per hanc constitutionem & hoc semen, destruantur uirtutes Angelorum qui mundum fecerunt, & duos ab initio homines. Ob hanc igitur causam, etiam genus ipsius Seth segregatum hinc deducitur, ut quod electionis est, & ab alio genere discretum. Progredientibus autem temporibus, inquiunt, & simul existentibus duobus generibus, tum ipsius Cain, tum Abel, in idem congressis per magnam maliciam, simulq; mixtis: ubi inspexisset illa omnium Mater, purum semen hominum uoluit efficere, uelut dixi, eò quod Abel occisus esset, & hunc Seth delegit, ac purum edidit, & in hoc solo genus uirtutis ac puritatis suæ deposuit. Quum autem uidisset rursus multam permixtionem, & inordinatum impetum Angelorum & hominum, ad permixtionem duobus generibus progressus, & seditiones quasdam generum tumultuatione ac confusione ipsorum inducente: profecta rursus eadem Mater ac foemina, diluuium induxit, & perdidit omnem seditionem hominis uniuersi generis contrarij, quo uidelicet purum genus à Seth & iustum solum maneret in mundo ad constitutionem generis ex supernis, & scintillæ iustitiæ. Fefellerunt autem ipsam rursus Angeli, & imposuerunt ipsum Cham in arcam qui de semine ipsorum erat. Quum enim octo animæ seruatae sint in arca Noë, septem quidem esse puri generis dicunt, unum autem esse Cham alterius uirtutis, qui ingressus est clam matre superna. Ab angelis autem hoc constructum, sic effectum esse. Quandoquidem enim sciebant, inquiunt, Angeli quod uniuersum ipsorum semen delendum esset in diluuium: per calliditatem quadam prædictum Cham ad conseruationem creati ab ipsis generis malicie clandestinè immiserunt. Et ex hoc obliuio & error circa homines, & confusi peccatorum impetus, & multiplex uitiorum mixtura facta sunt. Et sic mundus ad præscam confusionem rursus reflexit, & impletus est malis, uelut ab initio ante diluuium. At à Seth secundum semen & generis successionem ipse **IESVS CHRISTVS** uenit, non secundum genera, sed mirabiliter in mundo apparens, qui est ipse Seth, qui tunc fuit, & nunc **CHRISTVS** hominum generi accessit, à matre ex supernis demissus. Hæc omnia sic facta esse dicunt illi. Stultas autem & inefficaces ac uanitatis plenas esse tales prædicationes, omnibus manifestum est. Non enim duo homines formati sunt, sed unus ille Adam, & ex Adam Cain et Abel ac Seth. & non amplius ex duobus hominibus, sed ex uno, usque ad diluuium uniuersum genus ipsius Adam constitutiones in mundo habet. A diluuium uero ex Noë rursus uno homine, & non ex diuersis hominibus, sed uno Noë, qui per successionem ex semine Seth fuit, totum hominum genus non in duo diuisum, sed in unum genus, à quo etiam Noë & ipsius uxor, & Sem & Cam & Iapheth, filij ipsius, & tres uxores filiorum eius, ab ipso Seth omnes genus deducunt, & non à duobus

Seth puritas.

Seth esse
Christum.

A duobus hominibus qui non sunt facti, iuxta horum fabulamentum. Libros por-
 rò quosdam ex magnorum uirorum nominibus conscribunt. Ex nomine quidem *Libri Sethia-*
 Seth septem libros esse dicentes, alios uerò libros alienigenas, sic enim uocant. *morum.*
 Alium autem ex nomine Abraam, quem & reuelationem esse dicunt, omni ma-
 licia refertum. Alios item ex nomine Moſis, & alios aliorum. Caterum ad mul-
 tam stultitiam mentem suam deducentes, mulierem quandam formosam uxorem
 ipsius Seth esse dicunt. Vide uerò mihi ô charissime, horum dementiã, quo per o-
 mnes modos ipsorum scenica figmẽta, fabulosamq; & inanem sapientiam ac con-
 ficta deliramenta cognoscas. Sunt etenim aliæ quædam hæreses quæ uirtutem
 quandam esse dicunt, quam nominatim Formosam uocant. Quæ itaque apud
 alios uirtus formosa putatur ac appellatur, eam hi uxorem ipsius Seth dicunt. Vn-
 de possumus demonstrare, uelut scitis charissimi, & natura hominem ipsum Seth,
 & non ex supernis quid alteratum: & fratrem natura ipsius Cain & Abel, ex uno
 patre atque una matre. Cognouit enim (inquit Scriptura) Adam Euam uxore
 suam, & concepit ac peperit Cain, & imposuit ipsi nomen Cain, quod est
 possessio, dicens: Possedi filium per Deum. Et rursus cognouit Adam uxorem
 suam Euam, & concepit ac peperit filium, & uocauit nomen ipsius Abel. & lon-
 gè postea ubi mortuus esset Abel: Et cognouit Adam Euam uxorem suam, &
B concepit ac peperit filium, & uocauit nomen ipsius Seth, quod significat per-
 mutationem. Restituit enim mihi Deus semen pro Abel quem occidit Cain. At
 uerò, Possedi per Deum: &, Restituit mihi Deus: unum Deum ostendit om-
 nium creatorem, & genitorum datorem. Quod autem hi habuerunt uxores,
 tum Cain, tum Seth, manifestum est. Abel enim iunior occisus est nondum uxo-
 re ducta. Quemadmodum autem in Iobelai reperitur, quæ etiam Genesis ex-
 acte explicata appellatur: etiam nomina uxorū Cain & Seth, is liber conti-
 net. ut omnimodo hi confundantur, qui fabulas uitæ inuexerunt. Quum enim
 Adam genuerit filios & filias, necesse fuit illo tempore filios proprios sororibus
 copulari. Non enim erat hoc iniquum, quoniam nullum aliud genus erat. Nam
 & ipse Adam propriæ, ut ita dicam, filiæ ferè ex corpore ipsius formatae copu-
 latus est, quæ ad coniugium ipsi à Deo formata fuit, & non erat iniquum. Et ip-
 sius filij copulati sunt, Cain sorori maiori Saue appellatæ: Seth uerò tertius fi-
 lius post Abel genitus, Azuræ sorori suæ uocatæ. Geniti sunt autem ipsi Adam
 & alij filij, uelut Genesis exacte explicata habet, nouem post hos tres, ut sint ip-
 sius filia quidem duæ, masculi uerò duodecim, unus quidem occisus, undecim
 uerò relictī in uita. Habes autem & horum declarationem in generatione mun-
 di, & primo libro Moſis sic dicente: Et uixit Adam annis noningentis trigin-
C ta, & genuit filios ac filias, & mortuus est. Ampliatīs autem hominibus, & gene-
 ratione Adam extenta, sinceritas iuxta nuptias pudicas dilatabatur, consequen-
 ter procedens. Et quando quidem geniti sunt filij Adam, & filij filiorum, & ex
 his filia per generis successionem genitæ sunt, de cæterō non amplius sorores
 suas in uxores duxerunt. Sed ad bonam legem deuenit, etiam ante conscriptam
 per Moſem legem, pudicarum nuptiarum ritus. & ex patruis suis uxores sibi du-
 cebant, & sic dilatatis iam hominibus, mixta sunt duo genera, ipsius Cain ad ge-
 nus Seth, & ipsius Seth ad alterum, & reliqua filiorum Adam genera. Hinc dein-
 cept quum diluuiū omnem hominum statum funditus perdidisset, conserua-
 tus est solus Noë, qui inuenit gratiam apud Deum, iustus inuentus in illius tem-
 poris generatione. Arcam autem uelut iam ante à nobis dictum est, construxit si-
 bi ipsi ex præcepto Dei, uelut ueræ Scripturæ habet. In qua conseruatū esse, idem
 ueritatis liber dicit, ipsum, & cum ipso prædictas septem animas, coniugem in-
 quam ipsius propriam, & tres filios, uxoresq; horum itidem tres. Ex hoc autem re-
 liquias humanæ constitutionis in mundo genitas esse, rursus ueritas ipsa confir-
 mat. Vnde iuxta generationum progressum, & per successionem filio patri suc-
 cedente, mundus ad quinque generationes deuenit, Et facta est illo tempore
 Baby.

Babylonis extructio in terra Assyriorum, & turris quæ tunc ab ipsis est ædificata. Erant autem circa hoc tempus, uelut iam in superioribus sectis exposui, iuxta seriem generationum supra à me tractatarum, omnes uiri septuaginta duo numero, duces ac capitanei: de genere Cham, triginta duo: de genere Sem quindecim: de Iapheth, uiginti quinque. Et sic turris & ipsa Babylon facta est. Ex his dispersæ sunt per omnem terram tribus & linguæ. Et quandoquidem septuaginta duo tunc turrim ædificantes, linguis dissipati sunt, confusi, & ab una quam nouerant ex uoluntate Dei inspirati, alius aliam habuit. Ex quibus sanè hucusque constitutio linguarum perdurat: ut si quis uelit, singulos principes uniuscuiusque linguæ inuenire possit. Sic Ionan quidem Græcam habuit, ex quo etiam Iones appellati sunt, qui ueterem Græcorum linguam habent: Theras autem Thracum, Mosoch Mossynæcorum linguam, Thobel Thessalorum, Elud Lydorum, Gephâr Gasphenorum, Mistrem Aegyptiorum, Psus Axumitarum, Arnot Araborum. Et ut ne singulatim recenseam, unicuique propria inspirata est lingua: & sic uniuscuiusque linguæ successio in mundo dilatata est. Vnde igitur hi ementiti sunt sua uerba, interponentes sua fabulamenta, imaginantes ac somniantes ea quæ non sunt uelut quæ sunt, & quæ sunt ex sententia sua dissipantes. Verùm hoc totum propositum diabolus hominum animis iniecit. Videre autem licet ac admirari, quomodo in multis absurditatibus hominem decepit, & ad iniquitatem distraxit, ad scortationes & adulteria ac lasciuias, & ad simulachrorum insanos cultus & præstigias, & sanguinis effusiones, rapinasque ac insatiabiles ludosque ac uoracitates, & quæcunque huiusmodi. Nusquam uero antè CHRISTI aduentum ausus est in dominum suum blasphemum aliquod uerbum loqui, aut contra elationem cogitare. Expectauit enim CHRISTI aduentum, uelut dicit: De te scriptum est, Angelis suis mandabit de te, & in manibus portabunt te. Audiuit enim semper prophetas annunciantes CHRISTI aduentum, redemptionem futuram eorum qui peccauerunt, & per CHRISTVM poenitentiam agunt: putauitque se misericordiam aliquam assequuturum esse. Quando autem miser ille uidit CHRISTVM non suscepisse de salute ipsius curam, aperto ore contra proprium Dominum blasphemiam euomuit, hominibus opinionem immittens, ut negent quidem quæ sunt, quæ uerò non sunt querant. Sic itaque & hi redarguentur omni modo decepti. Seth enim mortuus est, & anni ipsius descripti sunt. Quum enim uiuisset annos nonningentos duodecim, debitum naturæ persoluit, ubi genuisset filios & filias, uelut diuina Scriptura ait: Per successionem autem filius huius Enos nomine, etiam ipse ubi uiuisset annos nonaginta quinque, ex hac uita decessit, genitis filiis ac filiabus, uelut idem ueritatis liber habet. Vnde igitur Seth qui tunc mortuus est, cuius etiam filij ubi per successionem uixerunt, & uita decesserunt, inuenietur ille dominus, qui à Maria semper uirgine genitus est, ex bona uoluntate in hominum uita, qui genitus est sine tempore, qui semper est apud patrem, in substantia Deus Verbum. Venit autem in extremis diebus, & in seipsum efformauit ex uirgineo utero carnem, & animam humanam accepit, atque sic perfectissimè homo factus est, prædicauitque nobis mysteria uitæ, iusticiæque operatores discipulos suos constituit, & doctrinam suam per seipsum & per ipsos humanum genus edocuit: non quæ Sethiani sentiunt reuelans, neque Seth seipsum nominans, uelut hi delirantes, ac ebrietate quadam grauati, à ueritate exciderunt. Cæterum quum nunc contracta sit ipsorum hæresis, & non opus habeam extendere contra ipsam confutationem longiorem, contentus sum præsentibus his solis. Sauciatur enim facilis est horum dementia, & quæ potest seipsam redarguere ac manifestare, non solum in proposita & per calumniam excogitata CHRISTI uita, quod uidelicet Seth ipsum putant, & esse affirmant, sed etiam in argumento de duobus hominibus. Si enim uirtutes ex supernis principium habent, non sanè citra uenam, quam etiam matrem uniuerforum esse dicunt, facta ac peracta sunt ea quæ à duo-

Linguarum
diuisio.

Diaboli insidie
post Christi ad-
uentum.

A à duobus perpetrata sunt. Inuenitur enim una causa duarum uirtutum, & si ne ipsa nihil eorum quæ facta sunt, factum esse. Et recurrent rursus ad hoc, ut confiteantur unum esse Dominum omnium, & opificem ac creatorem uniuersorum, ubi semel unum principium est ostensum. At postquam etiam de hac hæresi hæc diximus, & uenenum serpentinae ipsorum ex aspidibus prognatae sobolis reuelauimus, ad aliam rursus ô charissimi iuxta eandem tractationis cōsequentiā pergamus.

Contra Archonticos, XL hæresim.

Archonticorum hæresis quædam hos sequitur. Verum non in multis locis hæc apparet, sed solum in Palæstinorum prouincia. Transtulerunt & uenenum suum iam alicubi in magnam Armeniam. Sed & in parua Armenia hoc zizanium iam conseminatum est à uiro quodam ab Armenia ad Palæstinorum terram profecto, temporibus Constantij circa obitum ipsius, cui Eutactus nomen fuit, quum Atactus potius appellandus esset, ob incompósitos mores: qui sanè didicit hanc malam doctrinam, & deinde reuersus ad propria docuit. Transumpsit autem, uelut dixi, in Palæstina, uelut ab aspidē uenenum, à Petro quodam sene, indigne Petro appellato: qui habitabat in uicinia Eleutheropolis Hierusalem, tribus ^{Eutactus Armenius.} signis ultra Cherbon, Cabarbaricha ciuitatem uocant. Hic senex primum habuit indumentum admirandum, simulatione plenum: forinsecus enim reuera pelle ouilla indutus erat, & intrinsecus lupus rapax esse ignorabatur. Anachoreta ^{Petrus Anachoreta.} enim uidebatur esse, ut qui ab hominibus secesserat in spelunca quadam desidens. Qui multos profecto ad renunciationem cōgregauit. Et pater sanè ob senectam ac habitum uocabatur, & bona sua pauperibus distribuebat, & quotidie eleemosynas faciebat. In prima autem ætate sua in multis sectis examinatus est. Verum Aëtij episcopi tempore accusatus, ac tunc Gnosticorum hæresim exercere conuictus, depositus est à presbyterio. Erat enim aliquando constitutus presbyter loci: sed postquam de hæresi conuictus fuit, ab Aëtio persecutionem passus est. Et digressus habitauit in Arabia in Cochaba, ubi Ebionæorum & Nazoræorum radices pullularūt, uelut in multis sectis de hoc loco indicauī. Postea uerò uelut modestus factus ad senectam, rursus rediit, afferens secū hanc ueneni ei aculationem occulte, & apud omnes ignotus, donec postremum ex uerbis quæ in aures quorundam insusurrauerat, talis conuictus à nobis excōmunicatus est, & per nostram tenuitatem confutatus. Et consedit in spelunca, de cætero contemptus ab omnibus, & à fraternitate destitutus, & à plerisque qui uitæ suæ curam gerunt. Ad hunc senē perductus prædictus Eutactus ab Aegypto profectus, & malæ senis doctrinæ particeps factus, hoc uenenum uelut magnam mercem acceptum, in patriam suam auexit. Erat enim, uelut dixi, originis ex parua Armenia, ex locis prope Satalen. Reuersus itaq; ad suam patriam multos eiusdem paruae Armeniae polluit, corruptis quibusdam diuitibus, & quodam Senatorij ordinis, & multis spectabilibus uiris: per quos illustres homines multos illic perdidit. Verum Dominus citius ipsum e uita sustulit, præterquam quod zizanium suum seminauit. Attamen hi quoque libros sibi ipsi confictos scripserunt apocryphos ac reiectos, quorum nomina hæc sunt. Alterum enim symphoniam paruam, paruam nimirum libellum ^{Symphonia paruam & magnam, librorum nomina.} uocant: alterum uero magnum, magnam symphoniam. Sed & alios quosdam libros apud se accumulāt, quo in congressibus uideantur suum errorem per multos confirmare, & in medium asferre. Quin & alienigenis appellatis utuntur: Sunt enim libri sic appellati. Accipiunt autem occasiones ab ascensu Efaia, in superq; alijs quibusdam apocryphis. In summa, ex libro Symphonia dicto, octonarium quendam esse dicunt cœlum, & septenarium. Esse autem in singulis cœlis principes, & hos quidem esse in septem cœlis, ita ut in unoquoq; cœlo unus sit princeps. Ordines autem esse unicuiq; principi. Et Matrem lucidam supernè in octauo esse, uelut etiam aliæ hæreses. Et aliqui ipsorum corpora petulantia polluta habent. Alij uerò simulatum ieiunium præferunt. Decipiunt autem

autem simplices homines habitu solitariè degentium, renunciationem quādam iactantes. Aiunt autem esse in uno quoque cœlo, uelut dixi, principatum & potestatem, & angelica quædam ministeria, quum unusquisque princeps sibi ipsi ministerium generauit ac fecit. Non autem esse carnis resurrectionem, sed solum animæ. Execrantur sacrum lauacrum, etiam si sint quidam ex ipsis præoccupati ac baptizati. Mysteriorum quoque participationem ac bonitatem reprobant, uelut quæ sit aliena, & in nomen Sabaoth facta. Hunc enim uolunt esse secundum quasdam alias hæreses, cum qui in septimo cœlo dominatur, & qui in alios imperium obtinet. *Anima cibus potestatum.* Cibum autem principatum ac potestatem esse dicunt animam, sine ipsa uero non posse illas uiuere: propterea quod ex humore superno sit ipsa, & uires illis præbeat. Vbi uero hæc in cognitione fuerit, & baptismata Ecclesiæ fugerit, & nomen Sabaoth eius qui legem dedit: tunc per unumquodque cœlum ascendere, & excusationem apud singulas potestates facere, atque sic eam transgredi ad superiorem matrem, ac patrem uniuersorum, unde sanè descendit in hunc mundum. Iam uero dixi, quod baptismum detestantur, uelut muscæ immorientes, & olei odorati compositionem uitiantes. Quemadmodum de his & similibus ipsis, parabola apud Ecclesiasten dicta est. Muscæ enim reuera sunt interficientes ac mortificantes, ac putidum facientes aromaticum ac ungentarium oleum, ipsa sancta Dei mysteria in lauacro nobis in peccatorum remissionem donata. Admiretur porro quis merito, ubi reperit & apud naturæ rerum doctos aliqua utilitate plena, apes prudentiæ assimilatus, quæ omnibus quidem germinibus insidet, utilia uero sibi ipsi colligit. Prudens enim homo nusquam damnū patitur, sed ubique & undique lucrum fert. Imprudens autem damnum patietur, uelut sanctus Propheta dicit: Quis prudens & intelliget hæc? Et cui uerbum Domini est, & cognoscet ipsa, quoniam rectæ uia Domini, impij uero debilitabuntur in ipsis. Inuenimus enim apud naturæ rerum doctos physiologos appellatos, imò potius nos ipsi uidemus, quod cantharorum, hoc est scarabæorum genus, quod à quibusdam pilularium uocatur, *Scarabæi pilularij.* consuetudinem habet, ut in fœtore ac stercore uolutetur, & hoc est ipsorum alimentum & opera. Et alijs quidem idem stercus graueolens & abominabile est, apibus autem hoc stercus & graueolentia mors est. Et scarabæorum quidem opera ac tractatio est graueolentia: apibus autem uice uersa bonus odor & flores, & ungenta, in refrigerationem creationemque ac cibum, & in operam ac tractationem. Verum scarabæis prædictis talia contraria. Cuius rei si quis experimentum facere uelit, de ungento succi balsami aut nardi sumat, & scarabæis afferat, & mortem ipsis inducet, uelut physici testantur. Statim enim moriuntur, non ferentes bonum odorem. Sic etiam hi tranquillitatem & scortationem ac uitia appetentes, in mala spem suam habent. Vbi uero sacro lauacro ac bono odori appropinquarint, moriuntur, *Potestatum mundanarum ac cœlestium ratio.* in Deum maledicta effundentes, & ipsius dominationem reprobantes. Cæterum ex uno aut duobus testimonijs ipsos subuertemus. Si enim & principatus sunt & potestates, non extra Deum, maxime hi sunt in cœlis. Nouit enim Scriptura dicere, Angelos & archangelos non in contrarietatem locatos, sed ministratorios spiritus qui ad ministeriū demittunt, propter eos qui assequuturi sunt salutem. Nam & in terra in singulis regnis multi sunt principatus, sed sub uno rege. Quæ enim sunt potestates, à Deo ordinatæ sunt, Apostolus dicit. Quare qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Principes enim non sunt contra bonum, sed pro bono, & non sunt contra ueritatem. Vis autem, inquit, potestatem non timere: bonum facito, & habebis laudem ex ipsa. Non enim frustra gladium gestat. Minister enim est ad hoc ipsum à Deo ordinatus, ei qui malum facit. Et uides quod potestas hæc mundana ex Deo ordinata est, & gladij potestatem accepit: non autem aliunde, sed ex Deo, ad ultionem. Et non possumus dicere, eo quod sunt principatus & potestates in mundo, regem horum non esse regem: sed esse principatus & potestates in mundo, esse autem & horum regem. Quemadmodum igitur in terra uidemus principatus non contrarios regi, sed subditos in administrationem totius regni,

A regni, & ad bonam ordinationem terræ, ubi cades & pugna, ignorantiaque ac doctrina, bonæ item leges ac iniquitates, & hac de causa sunt potestates, ut ad bonum ordinem gubernationis uniuersi mundi omnia ex Deo bene disponantur ac administrantur. Sic etiam in cælo, maxime uero præcise illic ubi non inuidia, non æmulatio, non iniquitas, non contrarietas, non seditio, non iusiurandum, non rapina, neque aliud quid tale, potestates ob aliud negocium ordinatæ sunt. quale autem inquam, quam propter modulationem laudis, propter supernam immortalem glorificationem? propter quam uoluit liberalis noster Deus & rex largiri unicuique ex his quæ facta sunt ab ipso gloriam conuenientem, quo regni ipsius claritudo ac iucunditas semper glorificetur. Manifeste igitur illi errant, donum Dei ignorantes. Dicunt autem hi, uelut etiam supra à me indicatum est, diabolus esse filium septimæ potestatis, hoc est ipsius Sabaoth. Esse autem Sabaoth Deum Iudæorum. Diabolus uero malum eius filium, qui quum sit in terra, aduersetur proprio patri. Et ipsius patrem neque talem esse, neque rursus esse incōprehensibilem Deum, quem patrem uocant, sed sinistra esse potestatis. Porro rursus aliam fabulam hi narrant. Diabolus, inquiunt, progressus ad Euam, copulatus est ipsi uelut uir mulieri, & genuit ex ipsa & Cain & Abel. quapropter restitit alter alteri, propter æmulationem quam mutuò exercebant, non eo quod complacuit Abel Deo, uelut ueritas ipsa habet, sed aliam errantes rationem afferunt: quoniam, inquiunt, amabant ambo sororem suam propriam, ea de causa insurrexit Cain aduersus Abel, & occidit ipsum. Ex natura enim dicunt ipsos ex semine diaboli, uelut dixi, natos esse. Producunt autem testimonia ubi aliquos decipere uoluerint, ex diuinis libris. uelut etiam in alia secta hoc à me dictum est, Saluator ad Iudæos dixit, Vos ex satana estis, & quum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, nam & pater ipsius mendax erat: quo uidelicet dicant diabolum esse ipsum Cain, quoniam dixit quod ab initio homicida erat: & ut ostendant, patrem quidem ipsius esse diabolum, diaboli uero esse patrem principem mendacem, quem maledictis impetentes, contra suum ipsorum caput, dicunt ipsum esse Sabaoth: stolidi putantes nomen esse Dei uocem Sabaoth, uelut etiam antea in superioribus sectis per longum de Sabaoth, & aliorum nominum interpretationibus, à nobis tractatum est. Velut sunt Eli, & Eloim, & El, & Saddai, & Elion, & Rabboni, & Ia, & Adonai, & Iabe. Nam nomenclaturæ sunt glorificationum, quæ omnes interpretationem habent, & non sunt nomina adoptata, ut ita dicam, deitati, quæ sanè etiam hic explicabuntur. El enim est Deus. Eloim, deus semper. Eli, deus meus. Saddai, sufficiens. Rabboni, dominus. Ia, dominus. Adonai, qui est dominus. Iabe, qui erat, & est, & semper est: Sicut interpretatur Mosi, Qui est misit me, dices ad ipsos. Elion, altissimus. Sabaoth, uirtutum interpretationem habet. Dominus igitur Sabaoth, dominus uirtutum est. Omnibus enim expositum est, quod ubi Scriptura nomen Sabaoth usurpat, non solum id pronunciat ut diceret, dixit mihi Sabaoth, aut loquutus est Sabaoth, sed statim dicit Dominus Sabaoth, hoc est dominus uirtutum. Et postea apud ipsos & similes per mentis ipsorum cæcitatem, ea quæ rectè dicta sunt, in calumniam rapiuntur. Neque enim de diabolo à Salvatore in sermone ad Iudæos dictum est, uelut omnibus qui ueritatem sequuntur clarum existit. Sed propter Iudam ipsis hoc uerbum dixit. Non enim erant filij Abraam, qui ipsum ante aduentum eius in carnem sub quercum Mambre suscepit, sed condemnarunt seipsos ut filij fierent proditiōis Iudæ, qui à Domino satanas ac diabolus est appellatus, dum dicit: Nōne duodecim uos elegi, & unus ex uobis Diabolus est? & ea gratia malignos ipsius mores interpretans Dominus dixit: Quum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur. Et uelut alibi Euangelium dicit, Fur erat, & marsupium ipse portabat. Hic igitur diabolus uocatus Iudas, patrem habuit Cain, qui per mendaciū fratrem decepit suum Abel, & occidit. Qui etiā interrogatus à Domino, Vbi est Abel frater tuus? mentiens dixit, Nescio. Merito igitur & hic natura diabolum moribus imitatus, filius

Diabolus filius Sabaoth.

Sabaoth quid sit.

Nomen Dei

Iudæi filij facti sunt proditoris Iudæ.

eius à Domino dictus est. Nam à quo quis superatur, eius etiam seruus est. Et u-
 nusquisque nostrum quicquid tandem fecerit, eos qui prius id fecerunt, imitatus
 » patres habebit. Clare itaque dictus est sermo à Domino prolatus: Vos filij diaboli
 » estis. Et rursus: Quum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, quia pater ipsius
 mendax est. ut dicat primū Iudam & Cain: deinde, Nam & pater ipsius mendax
 est, ut dicat ipsum diabolum, propter ea quæ ab unoquoque horū perpetrata sunt.
 Inspiratione enim per os serpentis facta, omnia falsa loquutus est diabolus. Et sic
 tunc decepit Eua, & sublata est erronea horum fabula: etiam si dicat Scriptura,
 quod Cain occidit fratrem suum, quia ex diabolo erat. Ostensum enim est omni-
 no, non eo quod Eua ex semine diaboli conceperit, & quod per nuptiarum coni-
 ugiū ac corporum cōiunctionem Cain & Abel genuerit, uelut his uidetur: sed
 propter morum similitudinem, & malignitatis diaboli imitationem, filius ipsius
 appellatus est. Porro idem rursus dicunt, Adam copulatum Eux propriæ uxori
 genuisse Seth, natura proprium filium suum. Et tunc inquit supernam uirtutem
 Seth sursum
 raptus. cum ministris boni Dei angelis descendisse, ac rapuisse ipsum Seth, quem etiam
 alienigenam uocant, & euexisse sursum alicubi, & multo tempore educasse, ut ne
 occideretur: & post multum tempus rursus detulisse in hunc mundū, & spiritua-
 lem fecisse ipsum ac corporalem, ut non posset contra ipsum preualere, neque ip-
 se, neque aliæ potestates ac principatus mundi fabricatoris Dei. Dicunt autem ip-
 sum non amplius cultum præstitisse creatori atque opifici. Verum cognouisse in-
 nominabilem uirtutem, & supernum bonum Deum, ei que cultum præstitisse, &
 contra creatorem mundi & principatus ac potestates multa reuelasse. Quare e-
 tiam libros quosdam efformarunt in nomen ipsius Seth conscriptos, ab ipso eos
 editos esse dicentes. Alios item in nomen ipsius, & septem filiorum eius. Dicunt
 enim ipsum genuisse septem alienigenas appellatos, uelut etiam in alijs sectis di-
 ximus, Gnosticorum inquam & Sethianorum. Hi etiam alios prophetas esse di-
 cunt, Martiadem quendam, & Marrianum, raptos in cœlos, & qui per triduum
 Martiades &
 Marrianus
 propheta. descenderint. Et multa sunt quæ fabulose fingentes edunt, & blasphemā faciunt
 contra uerum Deum omnipotentem patrem Domini nostri IESU CHRISTI,
 uelut qui princeps sit & inuentor prauitatis, id quod ex libris ipsorum deprehen-
 ditur. Si enim malorum inuentor est ac maleficus, quomodo non statim bonus
 inuenietur, uelut etiam in alijs sectis diximus, qui contra scortationes & adulte-
 ria, rapinasque ac auaritiam legem tulit? Deū enim Iudæorum ipsum etiam ipsi di-
 cunt. Iudæis autem legem dedit, in qua omnia hæc interdixit, quorum inuento-
 rem ipsum esse dicunt. Quomodo autem pater satanæ uocari poterit, qui contra
 ipsum tot ac tanta designauit? Et si alienus est à superno apud ipsos appellato
 Deo, & non ipse est Deus omnipotens rex & Dominus noster IESUS CHRIS-
 TUS, quomodo in lege & in Euangelijs, & in prophetis ac Apostolis, ipse
 Deus Dominus, pater autem Domini nostri IESU CHRISTI appellatur? ue-
 lut clare nos ipse Dominus docet in Euāgelio dicens: Gratias ago tibi pater Do-
 mine cœli ac terræ: quo ostendat patrem suum Deum uniuersorum. Et de mor-
 tuorum resurrectione, indicans ipsam futuram esse, rursus dicit: Soluite templum
 hoc, & in tribus diebus excitabo ipsum. Templum autem dicit proprium cor-
 pus, solutum quidem per manus hominum, hoc est occisum. At uerò id quod
 corpus non est, sed in apparentia putatur, uelut hi rursus dicunt: non utique po-
 terit in manus uenire, excitarique tertia die, uelut promisit. Ostensa itaque clare est
 per talem dispensationem mortuorum resurrectio, quod nihil ipsi contradici po-
 test. Et neque opus est animæ, ut excusationem prætendat apud unamquamque
 potestatem: nam & hoc hi confingunt, uelut dictum est: sed ut Domini benefi-
 centiam habeat per opera & fidem confirmatam. quemadmodum sanctissimus
 Paulus dicit, scribens ad Timotheum hæc uerba: Ut cognoscas quomodo oportet
 » in domo Domini ambulare, quæ est Ecclesia Dei uiuentis, columna & fun-
 » damentum ueritatis, qua plerique dimissa ad fabulas ac stultos sermones con-
 uersi

A uersi sunt, non intelligentes neque quæ dicunt, neque de quibus affirmant. Quorum de numero est Phygellus & Hermogenes. Sed & in secunda epistola, Hymenæum ac Philetum circa ueritatem aberasse dicit, qui & ipsi hanc hæresim sequuti sunt, alium Deum annunciantes, & genealogias infinitas & errorem hominibus inferentes, ac dicentes, Mundum non ex Deo factum esse, sed à principatibus ac potestatibus. Resurrectionem uerò iam factam esse, per liberos genitos ab unoquoque generante. Mortuorum autem resurrectionem non dicunt futuram esse. Et uidete fratres characterem ueritatis, & confutationem horum iniquitatis. Arbitror autem & de his sufficienter dictum esse. Vnde hac relicta, ad sequentes iter faciam: ubi illud solum dixerò, quod hæc hæresis ualde similis uidetur ob Archontice appellationis celebritatem, multiplici serpentium malignitati. Quodammodo enim ex multis reptilibus mixtum est congregata erroris ipsorum uenenosa eiaculatio, ut quæ uelut audaciam draconis habet, dolositatem uerò physali, retractionem autem spiritus batonis, elationē acontiae, procliuatatem ostracitæ. Quum autem horum omnium caput conculcauerimus per ueritatis doctrinam, ad reliquas o charissimi transeamus, uniuscuiusque errorem per Dei auxilium reuelare conantes.

Serpentium multiplicitas permixta.

Contra Cerdonianos, hæresim XLI.

B Cerdon quidam his & Heracleon succedit, ut qui ex eadem schola sit, & à Si-
mone ac Saturnilo occasiones accepit. Hic à Syria digressus, & Romā profectus, corruptor & sui ipsius & credentium ipsi miserrimus uisus est. Misera est enim hominum natura, quum relicta Dei uia errat, & ubi se ipsam à Dei uocatione separauit. Contigit enim his canis prouerbiū, qui umbræ intentus non continuit quod habebat in ore, & in aquam intuens, & maiorem umbram aquæ esse putans, quàm cibum quem in ore ferebat, aperto ore etiam eum quem habebat amisit. Sic & hi quū uiam repperint, & umbram assequi uelint in suspitione ipsorum obortam, non solum cibum qui in ore ipsorum, ut ita dicam, erat, ex Deo donatus, amiserunt, sed etiam perniciem sibi ipsis attraxerunt. Hic itaque Cerdon temporibus Hygini episcopi fuit, qui nonum locum successionis à Petro ac Paulo apostolis habuit. At uerò prædicatio ipsius prædictorum hæresiarum nugacitatis particeps, eadem esse uidetur: euariat autem ab ipsis, hoc modò se habens. Duo principia hic mundo prædicauit, & nimirum Deos duos. Vnum bonum & omnibus incognitum, quem & patrem Iesu uocauit. Et alterum opificem, qui malus sit & cognitus, loquutusque sit in lege, & apparuerit in prophetis, sæpe uisibilis conspectus. Non esse autem Christum genitum ex Maria, neque in carne apparuisse, sed in apparentia fuisse, & in opinione apparuisse, & in existimatione omnia fecisse. Et ipse carnis resurrectionem negat. Vetus autem Testamentum reprobatur, tum quod à Mose, tum quod à Prophetis traditum est, uelut à Deo alienum. Venisse autem Christum ex supernis ex ignoto patre, ad reprobationem fabricatoris mundi ac opificis principatus ac tyrannidis, quam hic exercebat, quemadmodum sanè multæ hæreses dixerunt. Caterum ubi modico tempore hic Romæ fuisset, impertiuit uenenum suum Marcioni. Quapropter Marcion huic successit. Quum autem hæresis facilis sit deprehensū, in summa de ipsa dicemus. Incipiemus autem rursus ipsius subuersionem ab his quæ ab ipso dicuntur. Equidem duo principia simul esse impossibile est. Aut enim duo ex uno quodam sunt, aut alterum est secundum, & alterum secundi causa ac principium. Quæretur igitur aut duorum causa, aut utrum horum principium sit alterius, uelut dixi. Et sic omni modo ad unum reducenda mens est, id uidelicet quod primum reperitur, ex quo etiam secundum, aut ambo, uelut dixi. Simul autem impossibile est duo principia esse. Imò neque differre alterum ab altero possibile est. Si enim differunt, sunt quidem duo: quæ uerò duo numero reperiuntur, unitatis numerum excedunt. Quum autem unus ac primus numerus quæritur, duo uni numero ac superiori subiacent, qui causa duorum existit.

Cerdon.

Canis umbram sequens.

Hyginus episcopus Romanus, nonus à Petro & Paulo.

Principia duo simul esse non possunt.

Non enim duo post unum numerum, aut unum principium ac primum, suū pso-
rum causæ esse possunt, quum singularis ac supremus numerus semper quæra-
tur. Si enim duo reperiuntur una existente concordia, & congaudentia & con-
cordia inter se, in eo quod alterum expectat, si alteri ita complacuerit, & alterum
gaudeat alterius coniugatione, seditio quædam in medio utriusque est. Si autem
seditionem agunt, & simul ambo inter se ex æquo robusta sunt: non utique pote-
rit CHRISTVS, qui ad alterius reprobationem uenit, huius tyrānidem destrue-
re, quum ipsum renitatur, & aduersus supernum inuisibile & innominatum con-
tendere possit, resistereq; ac nunquam dissolui. Dicit autem stolidus ille, etiam le-
gem ac prophetas malī ac aduersarij principij esse, CHRISTVM uerò boni. Vn-
de igitur prophetæ ea quæ de CHRISTO expressa sunt, prædixerunt, si non
una & eadē uirtus erat quæ loquuta est in lege & prophetis ac Euāgelij? quem-
admodum dicit ille qui loquitur in prophetis, Ecce adsum, &c. Vnde uerò etiam
Dominus in Euangelio prædixisset, inquit, Si Mosi crederetis, & mihi utique
crederetis, ille enim de me scripsit. Et multa dicere possum de testimonijs, quib-
us ille usus, scholam sibi ipsi coaceruauit, qui in malum euentum mundo exor-
tus est, & ab ipso deceptos seduxit. Verum præteribo etiam hanc hæresim, quum
Memycis ac Pemphredonis dolorem inducentium, & ex uolucrum ge-
nere originem ducentium, sub unum contactum extentorum, peremptionem
fecerim, per Dei efficacissimam fidem ac salutarem doctrinam: quum Dominus
noster IESVS CHRISTVS dixerit, Videte ne seducamini, Multi enim ue-
nient falsi prophetæ: & Apostolus de iisdem falsis Christis, & falsis doctoribus,
ac falsis fratribus dixerit, ac nos munierit, Consequenter itaq; ad aliarum enar-
rationem procedam.

Contra Marcionistas, hæresim XLII.

Marcion, à quo Marcionistæ, ex prædicto Cerdone occasionem accepit, &
ipse magnus serpens in mundum processit, & magnam multitudinem per
uarios modos usq; in hunc diem decepit, scholamq; doctrinæ suæ erexit. Hære-
sis autem adhuc etiam nunc est Romæ, & in Italia, in Aegyptoq; ac Palæstina, &
in Arabia ac Syria, in Cypro item atq; Thebaide. Quin & in Perside & alijs locis
reperitur. Magnopere enim improbus ille fraude sua prauauit. Hic genere Pon-
ticus fuit, ex urbe Sinope, uelut multa de ipso fama fertur. Prima uita sua uirgini-
tatem exercuit, solitarius enim uixit, & Episcopi sanctæ nostræ catholice Eccle-
siæ filius fuit. Progressu uerò temporis circa uirginem quandam corrumpitur, &
decepta uirgine seipsum atq; illam à spe detraxit. Et quū illam corrupisset, à pro-
prio patre ex Ecclesia ejicitur. Erat enim pater ipsius propter excellentem pieta-
tem illustris, & ueritatis insigniter studiosus, in episcopatus ministerio honeste ui-
uens perseverabat. Marcion autem multum supplicans, ac ueniam precatus, eam
à patre non impetrauit. Dolor enim uexabat uenerandum senem, ac episcopum,
quod nō solum lapsus esset ille, sed quod etiam ipsi dedecus afferret. Quum itaq;
asssequutus non esset ab ipso per blandicias quæ petebat, non ferens multorum lu-
dibrium, ab urbe sua aufugit, & uenit Romam quum mortuus esset Hyginus epi-
scopus Romanus (hic autem nonus erat à Petro ac Paulo apostolis) & cum seni-
bus adhuc superstitionibus à discipulis Apostolorum congressus, petebat ut in con-
gregationem reciperetur, & nemo id ipsi permittebat. Aemulatione igitur elat-
us, ubi non accepit præsentiam & Ecclesiæ ingressum, excogitat sibi ipsi consi-
lium, & ad impostoris Cerdonis sectam confugit. Et incipit ex ipso, ut ita dicam,
principio, & uelut à foribus quæstionum, proponere presbyteris illius temporis
hanc quæstionem. Dicite mihi (inquit) quid est hoc? Non mittunt uinum no-
uum in utres ueteres? Neque assumentum panni rudis in ueste ueteri? alioqui &
supplementum aufert, & ueteri non conueniet. maior enim fiet fissura. Et ubi hoc
audiuissent mites ac sanctissimi sanctæ Dei Ecclesiæ presbyteri ac doctores, con-
sequentia ac harmonia rationem reddentes, cum mansuetudine ipsi respon-
debant.

A debant. Filii hoc sunt utres ueteres, pharisaorum & scribarum corda inueterata in peccatis, & quae non susceperunt Euangelij praedicationem. Et uestis uetus est, uelut Iudas inueteratus in auaritia, non suscepit noui ac sancti & coelestis mysterij praedicationem, quae spem docet: & quidem coniunctus undecim apostolis, & ab ipso Domino uocatus, ampliore fissuram habuit per seipsum, quum nemo ipsi autor & causa esset. Nam mens ipsius non consentiebat supernae spei, & coelesti uocationi futurorum bonorum, pro pecunijs in hac uita, elationeque ac amicitia preferente, spe item ac uoluptate. Ille uero non sic inquit, sed alia sunt praerogae, quoniam ipsum suscipere non uoluissent. Hoc igitur clare ipsis dicebat: Cur non uoluistis me suscipere? Quum autem illi dicerent, Non possumus hoc sine permissu uenerandi Patris tui facere. una enim est fides, & una concordia: & non possumus aduersari bono comministro nostro, patri autem tuo. Aemulatione igitur commotus, & ad magnam indignationem ac superbiam elatus, fissuram efficit sibi ipsi, haeresim erigens, ac dicens: Ego findam Ecclesiam uestram, & mittam fissuram in ipsam in aeternum. Et reuera fissuram quidem immisit non paruam: sed non Ecclesiam diffidit, uerum seipsum, & eos qui ipsi obediuerunt. Accepit autem B occasionem ex praedicto Cerdone praestigiatore ac impostore. Nam & ipse duo praedicat principia. Apponens autem rursus illi, Cerdoni inquam, aliud quoddam praeter illum ostendit, tria principia esse dicens: Vnum quidem supremum innuminatum & inuisibile, quod etiam bonum Deum dicere uult, quod nihil ex his quae in mundo sunt, creauit. Alterum autem esse uisibilem Deum, ac opificem. Diabolum uero tertium, & inter duo haec, ut ita dicam, medium, inter uisibile uidelicet ac inuisibile. Creatorem autem & opificem ac uisibilem Deum, esse Deum Iudaeorum, esse item ipsum iudicem. Ab ipso porro Marcione etiam Virginitas praedicatur. Ieiunium item ac sabbatum praedicat. Mysteria autem apud ipsum perficiuntur uidentibus his qui instruuntur. Aqua autem hic in mysterijs utitur. Sabbatum uero ieiunat ob hanc causam. Quoniam Dei, inquit, Iudaeorum est requies, qui mundum fecit, & in septima die quieuit: nos ieiunamus hanc, ut ne officium Dei Iudaeorum faciamus. Carnis resurrectionem negat, uelut multae haereses. Animae uero resurrectionem esse dicit, & uitam ac salutem solius. Non solum autem unum lauacrum apud ipsum datur, sed etiam tria, & ultra dare licet apud ipsos si quis uelit, sicut a multis audiui. Contigit autem hoc fieri ipsi, ut tria lauacra dari permetteret, propter ludibrium quod sustinuit a discipulis suis qui ipsum norant ex delicto ac corruptione in uirginem commissa. Nam quum corrupisset in ciuitate sua uirginem, & aufugisset, atque in magno delicto inuentus esset, exco- gitauit praestigiator sibi ipsi secundum lauacrum, asserens licere usque ad tria lauacra, hoc est tres baptismos dare in remissionem peccatorum. quo si quis lapsus esset post primum, poenitentia acta accipiat secundum, & tertium similiter, si in delicto post secundum comperiat. Profert autem, nimirum ut se a ludibrio conseruet, & ut hoc confirmet quod post delictum rursus purgatus est, & de caetero innocens est, testimonium de hoc ementiens probabile, ut per uerisimilitudinem decipere possit, non autem hoc significet quod ipse uult. Baptizatus, inquit, Dominus a Ioanne, dicebat discipulis: Baptisma habeo baptizari, & quid uolo, si iam ipsum perfecit? Et rursus: Poculum habeo ut bibam, & quid uolo, si iam completo ipsum? & sic plura dare baptismata docuit. Nec uero hoc solum facit, sed & legem reijcit & prophetas omnes, dicens ex principe mundi opifice tales praedixisse. CHRISTVM uero ex supernis ab inuisibili ac innominato patre descendisse dicit, propter animarum salutem, & ad redarguendum Deum Iudaeorum, & legem ac prophetas, & eiusmodi. & in infernum descendisse Dominum, ut saluaret Cain, & Core, & Dathan, & Abiron, & Esau, & omnes gentes quae non nouerunt Deum Iudaeorum. Abel autem & Enoch, & Noe, & Abraam, & Isaac, & Iacob, Moysen item, Dauidque ac Solomonem illic reliquisse, propterea quod cognouerunt, inquit, Deum Iudaeorum esse creatorem ac conditorem, & quod of-

*Utres ueteres
qui sint.
Vestis uetus
quae sit.*

*Principia tria
Marcioni.*

*Sabbati ieiunium
cur fiat.*

Baptismi tres.

Resurrectio ani-
marum.

Cadaueris
appellatio.

Bonum & ius-
tum idem est.

ficia ipsius fecerunt, & non Deo inuisibili seipsum addixerunt. Dat etiam permis-
sionem mulieribus ut baptismum dent. Apud ipsos enim omnia sunt ludibrio ple-
na, & nihil aliud, quam etiam mysteria coram his qui instituuntur atque inician-
tur in sacris perficere audeant. Resurrectionem uero, uelut dixi, hic non corporum,
sed animarum esse dicit, & salutem his decernit, non corporibus. & transitiones
similiter animarum a corporibus in corpora asserit. Verum undiquaque cadit uana
ipsius doctrina, uelut iam in alijs sectis a me tractatum est. Quomodo enim resur-
get anima quae non cecidit? Resurrectio uero ipsius quomodo uocabitur, nun-
quam lapsa? Quicquid enim labitur, resurrectione opus habet. Cadit autem non
anima, sed corpus. Vnde etiam merito consuetudo solet ipsum cadauer uocare,
& ipse quoque Dominus ubi dixit, Vbi cadauer, ibi congregabuntur & aquilae.
Nam in monumentis non concludimus animas, sed corpora deponimus obruen-
tes terra. Quorum resurrectio in spem habet praedicationem, quemadmodum
frumenti granum, uelut etiam sanctus Apostolus testimonium protulit de gra-
no frumenti, & alijs seminibus. Sed & ipse Dominus in Euangelio, Nisi collapsum
granum frumenti mortuum fuerit, solum manet. Sanctus autem Apostolus dicit
(stultum enim uocat incredulum, & omnino ambigentem ac dicentem,) Quo-
modo fit resurrectio? quali uero corpore uenient? & statim ad tales dicit: Stulte tu,
quod seminas, non uiuificatur, nisi mortuum fuerit. Et penitus ostendit Scriptu-
ra, lapsi grani, hoc est corporis sepulti, & non animae resurrectionem fieri. Quo-
modo uero anima ueniet sola? quomodo regnabit sola, quae simul cum corpore
operata est iustum aut malum? Erit enim contrarium, & non iustum iudicium.
Quomodo autem consistet doctrina Marcionis de tribus principijs? Quomodo
bonus reperietur, qui in mali partibus opus perficit, aut salutis, aut aliorum? Si e-
nim non ipsius est mundus, demisit autem unigenitum suum in mundum, ut acci-
peret ex mundo alieno, quae non ipse seminauit, neque fecit, reperietur aut aliena
appetens, aut paupertatem sustinens, aut propria non habens, & ad aliena seipsum
immittens, quo sibi acquirat quae prius non habet. Quomodo uero iudex in me-
dio utriusque erit opifex? Deinde quos habebit ut iudicet? Si enim uasorum quae a
superno sunt, iudex praesidet, potens est super supernum: quandoquidem in me-
dium suorum iudiciorum affert ea quae superni sunt, uelut Marcioni placet. Et si
omnino iudex est, iustus est. Ostendemus autem a nomine iusti, quod idem est bo-
num & iustum. Quicquid enim iustum est, hoc & bonum est. Nam ab eo quod bo-
nus est, bonum largitur iuste cum ueritate ei qui bona fecit: & non amplius erit ad
bonum contrarius bono, secundum iustitiam bonum bono exhibens, & malo
supplicium irrogans. Neque rursus bonus fuerit, qui malo bonam mercedem in fi-
ne dat, quam non poenitentiam egerit, etiam si in praesenti oriri sinis solem suum
super bonos & malos, & pluuiam suam exhibuerit, propter libertatem arbitrii in
praesenti, tum bonis tum malis hominibus. Bona enim non amplius erit natura
ac iusta eius qui malo mercedem salutis in futuro saeculo exhibet, & non potius
odio habet malum ac prauum. At tertius inuentus ab ipso malus, si habet potesta-
tem operandi mala, & roboris uim contra bonos in mundo, aut ex supernis, aut
medijs iusti, reperietur hic fortior duobus dijs qui a Marcione producuntur, quo-
niam potestatem habet rapiendi aliena. Et imbecilles de cetero iudicabuntur illi
duo praeter unum malum, qui non possunt resistere, ac defendere a rapiente ea
quae ipsorum sunt, & in prauitatem transmutante. Quin & rursus aliter conside-
rabimus, quo inanis sapientiae ludibrium huius circulatoris deprehendamus. Si
enim omnino malus malus est, rapit autem bonos a bono, & iustos a iusto, pro-
prios uero non rapit solos: inuenietur malus non amplius malus, ut qui bonos ap-
petat, & uelut melioribus in iudicijs auxiliu ferat. Si uero & proprios iudicat, sup-
pliciumque de iniustis sumit, non amplius malus erit, qui malorum iudex existit. &
inuenietur omnibus modis doctrina ipsius seipsam subuertens. Vnde aut ipsum
esse acceperunt tria principia, rursus ediffere, Quis uero est qui his terminos con-
stituit?

Astituit? Si enim unusquisque in proprio loco circumscribitur, non amplius perfectiora tria comperientur circumscripta in quibusdam contentiuis locis. Comperietur autem id quod continet maius contento. Et quod continetur, non amplius Deus uocari poterit, sed potius contentiuis ille terminus. Si uero etiam simul inter se congressi, unusquisque iuxta diuisionem proprium sortitus est locum, & quisque in proprio existens, alteri non molestus est, neque incurfionem facit, non amplius principia inter se contraria sunt, neque aliquod ipsorum malum reperietur, propterea quod secundum iusticiam & quietem ac constantiam, proprio carent, & non ulterius procedere conantur. Si uero malus a superno superatur, cogiturque ac debellatur, ut qui diuisus sit & in proprio loco, cuius loci nihil ad supernum bonum pertinet, neque quicquam ab ipso possidetur, de his inquam, quae hic in mali sunt loco, magis tyrannicus comperietur supernus, & non amplius bonus, qui proprium filium siue CHRISTVM demisit, ut aliena accipiat. Et ubi est terminus qui tria principia distinguit, iuxta huius impostoris doctrinae rationem? Requiritur enim quartus quidam mansuetissimus, & tribus prudentior terminorum descriptor ac scientia praeditus, qui mensuras unicuique distribuit, & tres illos pacificauit. Si uero non seditionem inter se egerint, neque alius ad alterius res demittit, & hic quidem qui tria principia persuasit, inuenietur quartus, & sapientior & mansuetior. Sed & in proprio rursus loco quaeretur, a quo in medium trium uenit, & unicuique partem sapienter discreuit, ut ne mutuo iniuriam facerent. Si uero in his quae unius sunt, opificis inquam, duo principia diuersantur, tum malus in opificis locis ac regionibus, tum boni ipsius Christus qui huc aduenit: non amplius ergo iudex & opifex solum reperietur, sed etiam bonus, ut qui concedat duobus, ut in propria ipsius faciant quod uolunt. Aut imbecillis comperietur, & non potens prohibere a proprijs alienos raptos. Si autem etiam minor potentia est, non amplius reperietur opificium consistens, sed defecit iam olim, dum diripitur quotidie, tum a malo ad propriam partem, tum a bono ad superna. Et ubi amplius opificium consistet ac stabilietur? Si uero dicis, quod tempore desinet, & possibile est hoc omnino desinere, per ipsius boni curam: non igitur bonus auctor damni erit, qui non olim fecit quod postea bonum perficere putauit. neque tamen ab origine fecit, priusquam plures iniuria afficerentur, & a iudice detinerentur, atque infra maneret. Rursus porro diuinam Scripturam non recte intelligens, producit, & simplices decipit, peruertens Apostoli dictum: Christus nos redemit ex maledictione legis, factus pro nobis maledictio. & inquit, Si fu-

issemus ipsius, non sane quod suum erat, emisset: quum autem emerit, in alienum mundum uenit, ut emeret nos, qui non eramus ipsius. Creatura enim eramus alterius, & ob id ipse nos emit in uitam suam. Ignorat autem omnino miser ille, quod neque Christus maledictio facta, absit: sed maledictionem propter peccatum nostrum abstulit, ubi seipsum crucifixit, & factus est mors mortis propter peccata nostra, & maledictio maledictioni ipse factus. Quapropter non est Christus maledictio, sed maledictionis solutio. Benedictio autem omnibus in ipsum uere credentibus. Sic etiam redemit, non dixit emit. Neque enim ad alienum uenit, ut raperet aut emeret. Si enim emisset, non habens emisset: & uelut mendicus quae non habebat acquisiuisset, & adeptus nos uendisset, a quodam uidelicet foeneratore impulsus. Sed non habet sic res ipsa. Neque enim dixit, emit, sed redemit. Simile autem huic idem sanctus Apostolus dicit, Redimentes tempus, quia dies prauis sunt. Et non dies emimus, neque precium pro diebus damus. Sed patientiam & cunctationem longanimitatis significans, hoc dixit. Quare uox Redemit, argumentum fideiussionis declarat aduentus carnalis pro nobis in mundum, quem suscepit, ut pateretur pro nobis, quum sit Deus afflictionum exors, manens in propria deitatis suae indolentia. Et hoc ipsum quod suscepit pro nobis pati, non emens nos ab alienis, sed causam crucis pro nobis suscipiens, uoluntate, & non coactus necessitate, Vnde redarguitur per omnia Marcionis doctrina, & multa sunt quae

Christus maledictio factus.

Redimere tempus.

ad subuersionem artis ac tragœdiæ ipsius, ex pia cogitatione & rationabili apparitione procedunt in cōtradictione aduersus ipsum. Deueniam autem ad ea quæ ab ipso scripta sunt, imò potius maliciose acta. Hic enim Euangelium secundum Lucam solum habet circuncisum ab initio, propter Saluatoris conceptionem & carnalem ipsius aduentum. Non solum autem principiū rescuit ille, qui seipsum magis quàm Euāgelium corrumpit: sed etiam de fine ac medio multa ueritatis uerba recidit, & alia præter ea quæ scripta sunt, apposuit. Solo autē usus est hoc charactere, Euangelio uidelicet secundum Lucam. Habet autem & epistolas sancti Apostoli decem, quibus solis utitur, non autem omnibus in ipsis scriptis, sed aliqua ex ipsis refecans, quædam uerò capita permutans. His uerò duobus libris utitur. Alia autem scripta à seipso composuit his qui ab ipso decepti sunt. Cæterum epistolæ quæ apud ipsum leguntur, sunt. Prima quidem ad Galathas. Secunda uerò ad Corinthios. Tertia ad Corinthios secūda. Quarta ad Romanos. Quinta ad Thessalonicenses. Sexta ad Thessalonicenses secūda. Septima ad Ephesios. Octaua ad Colossenses. Nona ad Philemonem. Decima ad Philippenses. Habet autem & eius quæ ad Laodicenses dicitur, partes. Ex quo sanè caractere qui ab ipso seruatur, Euangelij ac Epistolarum Apostoli, ostendere possumus ex gratia Dei, ipsum esse deceptorem ac seductorem, & summè eum redarguere. Ex ipsis enim quæ ipse confitetur, citra ambiguitatem subuertitur. Ex iisdem enim quæ adhuc apud ipsum sunt, reliquijs Euāgelij ac epistolarum, ostendetur CHRISTVS intelligentia præditis non alienus esse à ueteri Testamento: & prophetæ quoque non alieni esse à Domini præsentia. Et quòd resurrectionem carnis Apostolus prædicat: & iustos prophetas nominat: & quòd sint inter eos qui seruantur, Abraam Isaac & Iacob. & omnia quæ sunt in sancta Dei Ecclesia salutaria, & sancta, & ex Deo firmata, tum in fide, tum in cognitione, & in spe atq; doctrina. Apponam autem & eam tractationem quam feci cōtra ipsum, priusquam hoc meum opus aggrederer, quod per uestrā fratres exhortationem facere sum aggressus. Ante annos multos perscrutans huius Marcionis excogitatam mendacitatem & deliram doctrinam, ipsos sanè prædicti libros quos possidet in manus accipiens, nempe id quod apud ipsum dicitur Euangelium, & quod Apostolicum uocatur, decerpens, & iuxta seriem eligens, ex prædictis duobus libris ea quæ ipsum redarguere possunt, pauimentum quoddam compositionis feci, consequenter positis capitibus & singulis locutionibus inscriptis, prima, secunda, tertia, & sic usq; ad finem perueni. In quibus apparet, quod stulte cōtra seipsum adhuc has quæ restāt, tum Saluatoris, tum Apostoli locutiones seruat. Aliquæ enim ex ipsis maliciose ab ipso immutatae sunt, & non sicut habuit Euāgelij secundum Lucam exemplar, & Apostoli characteris indicatio. Aliquæ uerò in natura sua restant, uelut Euangelium & Apostolus habet: & non ab ipso alteratae sunt, uerum ipsum redarguere possunt. per quæ ostenditur uetus Testamentum consonū esse nouo, & nouum ueteri. Alia uerò rursus locutiones eorundem librorum ostendunt CHRISTVM in carne uenisse, & inter nos perfectè hominem factum esse. Sed & alia rursus sunt quæ confitentur mortuorum resurrectionem, & Deum unum dominum omnium omnipotentem, ipsum esse creatorem cœli ac terræ, & omnium in terra conditorum: & neq; adulterant Euangelij appellationem, neq; tamen negant creatorem & opificem omniū, sed clare declarāt eum quem Euangelicæ & apostolicæ prædicationis character confitetur. Et sunt ea quæ à nobis tractata sunt, in subiectis apposita.

Prefatio translationis ac confutationis librorum Marcionis.

Qui cupit impostoris Marcionis adulteratas opiniones exactè cognoscere, & confictas eiusdē bestiae artes perscrutari, is ne grauetur hunc collectum à nobis laborem legendo euoluere. Nam ex Euangelio apud ipsum recepto, ea quæ improbæ ipsius maliciæ opponi possunt, collecta apposui, ut qui hunc laborem uersare uelint, hoc celeritatis exercitiū habeant, ad peregrinas ac nouas

EXCO-

*Marcionis
scripta.*

*Epiphanius pau-
menti cōpositio
contra Marcio-
nem.*

A exeogitatas ab ipso dictiones ac locutiones confutandas. Stylus enim ipse Euangelium secundum Lucam indicat. Quum aut amputatus sit, & neq; principium, neq; medium, neq; finem habeat, uestimenti a multis tineis corroso similitudinem pra se fert. Statim enim in principio omnia quae ab initio a Luca tractata sunt, hoc est quod dicit: Quandoquidem multi aggressi sunt, &c. & quae habentur de Elizabeth, & de angelo nuncium ferente Mariae uirgini, & de Ioanne ac Zaccharia, & de genealogia natiuitatis in Bethlehem, & de baptismatis tractatione: haec omnia resecuit ac transiliuit, & principium Euangelij hoc fecit, Anno decimo quinto Tyberij Caesaris, &c. Hinc itaq; hic initium facit, & non iuxta seriem perseuerat, sed alia (uelut dixi) amputat, alia apponit, sursum ac deorsum non recta procedens, sed uersute omnia circuiens. & sunt haec. I. Abi & ostende te sacerdoti, & offer pro purgatione tua, uelut praecepit Moses, ut sit testimonium hoc uobis: pro hoc quod Saluator dixit, in testimonium ipsis. II. Vt autem sciat is quod filius hominis potestatem habet dimittendi peccata in terra. III. Dominus est filius hominis etiam sabbathi. IIII. Iudam Iscarioth qui fuit proditor. Verum pro Descendit cum ipsis, habet Descendit inter ipsos. V. Et omnis turba quarebat ipsum tangere. Et ipse attollens oculos suos. VI. Ad eundem modum faciebant prophetis patres uestri. VII. Dico uobis, tantam fidem neq; in Israél inueni. VIII. Immutatum illud, Beatus qui non passus fuerit offendiculum in me. Habebat enim uelut ad Ioannem. IX. Hic est de quo scriptum est, Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam. X. Et ingressus in domum pharisaei, accubuit. Mulier autem illa peccatrix stans retro ad pedes, rigauit lachrymis pedes, & unxit, & osculabatur. XI. Et rursus haec lachrymis rigauit meos pedes, & unxit, & osculata est. XII. Non habet, Mater ipsius & fratres ipsius: sed solū, Mater tua & fratres tui. XIII. Nauigantibus ipsis obdormiuit. Excitatus autem, increpauit uentum & mare. XIII. Contigit autem inter eundem, turbæ constringebant ipsum, & mulier ubi tetigisset ipsum, sanata est a sanguine. Et dixit Dominus, Quis me tetigit? & rursus, Tetigit me aliquis. nam noui uirtutem a me processisse. XV. Sublatis in coelum oculis, benedixit super ipsos. XVI. dicens, Oportet filium hominis multa pati, & occidi, & post tres dies resurgere. XVII. Et ecce duo uiri loquebantur cum ipso, Elias & Moses in gloria. XVIII. ex nube uox, Hic est filius meus dilectus. XIX. Rogauit discipulos tuos, dixit autem eò quod non potuerunt enuncere ipsum, & ad ipsos: O generatio incredula, quam diu tolerabo uos? XX. Filius enim hominis, futurum est, ut tradatur in manus hominum. XXI. Neq; hoc legistis quod fecit Dauid, intrauit in domum Dei. XXII. Gratias ago tibi Domine coeli: non habet autem, & terrae: neq; habet, pater. Redarguitur autem: infra enim habet, ita pater. XXIII. Dixit legisperito, In lege quid scriptum est? & respondens post legisperiti respon sionem dixit, Recte fecisti, hoc fac & uiues. XXIII. Et dixit, Quis ex uobis habebit amicum, & uadet ad ipsum media nocte, petens tres panes. Igitur petite & dabitur. Quem enim ex uobis patrem filius petet piscem, & pro pisce serpentem dabit ipsi: aut pro ouo scorpionem. Si igitur uos qui mali estis, nouistis dona bona, quanto magis pater? XXV. Refectum est de Iona propheta. Habet enim, Natio haec, signum nō dabitur ipsi. Non autem habet de Niniue, & regina Austri ac Solomone. XXVI. Pro, praeteritis iudicium Dei: habet, praeteritis uocationem Dei. XXVII. Ve uobis qui aedificatis monumenta prophetarū, & patres uestri occiderunt ipsos. XXVIII. Non habet, propterea dixit Sapientia Dei, Mittā ad ipsos prophetas. Et de sanguine Zacchariae & Abel, & prophetarū, quod require tur ex generatione hac. XXIX. Dico amicis meis: Ne timete eos qui occidunt corpus: timete eum, qui postquā occidit, potestatem habet mittēdi in geennam. Non autem habet, Nōne quinque passeruli duobus assibus ueneunt, & unus ex ipsis non est in obliuione positus coram Deo? XXX. Pro, confitebitur ipsum coram angelis Dei: legit, coram Deo. XXXI. Non habet, Deus uestit gra men,

Lucæ Euange/ liū corruptum.

men. XXXII. Vester autē pater nouit quod indigetis his, carnalibus scilicet. A
 XXXIII. Quærite autē regnū Dei, & hæc omnia adiicientur uobis. XXXIII. Pro pater uester, pater habet. XXXV. Pro secunda aut tertia uigilia, habet uestertinam uigiliam. XXXVI. Veniet dominus serui illius, & dissecabit ipsum, & partem ipsius cum infidelibus ponet. XXXVII. Ne forte pertrahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori. XXXVIII. Amputatū est ab hoc, uenerunt quidam annunciantes ipsi de Galilæis, quorum sanguinem commiscuit Pilatus cum sacrificijs ipsorum, usquequò dicit de decē & octo in Siloam mortuis in turri. Et nisi resipueritis, usque ad parabolā fici, de qua dixit, agricola, donec fodero & misero stercora, & si non fecerit, excinde. XXXIX. Hanc ad filiam Abraam, quam alligauit satanas. XL. Amputauit rursus, Quū uideritis Abraam & Isaac & Iacob, & omnes prophetas in regno Dei: pro hoc uerò fecit, quum omnes iustos uideritis in regno Dei. Vos autem expelli foras: fecit, uos autē detineri foris: illic erit fletus & stridor dentium. XLI. Recidit rursus, Venient ab orientibus & occidentibus, & accumbent in regno Dei. Et hoc, Postremi erūt primi. Et hoc, Accesserunt pharisæi dicētes, Exi & uade, quia Herodes uult te occidere. Et hoc, dixit, Ite & dicite uulpeculæ illi: usquequò dixit, Non est possibile prophetam perire extra Hierusalem. Et hoc, Hierusalem Hierusalem quæ occidis prophetas, & lapidas missos. Et hoc, Sape uolui cōgregare uelut gallina filios tuos. Et hoc, Relinquitur uobis domus uestra. Et hoc, Non uidebitis me donec dixeritis, Benedictus. XLII. Rursus recidit parabolam omnem duorum filiorum, eius qui accepit partem bonorum paternorum, & alterius. XLIII. Lex & propheta usque ad Ioānem, ab eo tempore regnum Dei annunciat, & quilibet in ipsum uim facit. XLIII. De diuite & Lazaro, paupere ac mendico, quod delatus est ab angelis in sinum Abraham. XLV. Nunc autem hic solatio fruitur idem Lazarus. XLVI. Dixit Abraam, Mosen habent & prophetas, audiant ipsos. alioquin neque excitatū ex mortuis audient. XLVII. Recidit hoc, Dicite inutiles serui sumus, quod debuimus facere, fecimus. XLVIII. Quando occurrerunt decem leprosi, recidit multa & fecit, demisit ipsos dicens, Ostendite uos sacerdotibus, & alia pro alijs fecit dicens, Multi leprosi erant in diebus Helissæi propheta, & nō mundatus est nisi Neeman Syrus. XLIX. Venient dies quando concupiscetis uidere unam diem filij hominis. L. Dixit quis ad ipsum, Magister bone, quid faciedum mihi ut consequar uitam æternam. Ipse uerò dixit, Ne me dixeris bonum, unus est bonus Deus: apposuit, pater. & pro, præcepta nosti, dicit Præcepta noui. LI. Factum est quū appropinquaret Hiericho, cæcus clamabat IESU fili Dauid miserere mei. Et quando sanatus est, dicit, Fides tua te saluum fecit. LII. Amputauit hoc, Quum assumpsisset IESUS duodecim dixit, Ecce ascēdimus Hierosolyma, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per prophetas de filio hominis, tradetur, occidetur, & tertia die resurget. Hæc omnia amputauit. LIII. Rescidit caput de asino & Bethphage, & de ciuitate ac templo: quod scriptum erat, Domus mea domus orationis, & uos fecistis eam speluncam latronum. LIII. Et quæsiuerunt iniicere in ipsum manus, & timuerunt. LV. Rursus amputauit parabolā de uinea elocata colonis. Et hoc, Quid igitur est hoc, Lapidem quem reprobauerunt ædificantes. LVI. Rescidit hoc, Quod autem resurgent mortui, etiam Moses ostendit circa rubum, quū dicit dominum Deum Abraham & Isaac & Iacob, Deus autem est uiuentium, & nō mortuorum. LVII. Non habet hæc, Quod autem resurgent mortui, etiam Moses ostendit, dicens Deum Abraham, Deū Isaac, & Deum Iacob, Deū uiuentiū. LVIII. Rursus rescuit hoc, Pilus ex capite uestro non perierit. LIX. Rursus rescidit hæc, Tunc qui in ludæa sunt, fugiāt in montes, & cætera quæ sequunt usque ad, Ut impleantur omnia quæ scripta sunt. LX. Collocutus est cum militum imperatoribus, quomodo ipsum traderet ipsis. LXI. Et dixit Petro ac reliquis, Abite & præparate ut edamus pascha. LXII. Et accubuit, & duodecim Apostoli cū eo, & dixit, Desiderio deside-

A desideravi hoc pascha comedere uobiscum antequam patiar. LXIII. Rescidit hoc, Dico enim uobis, non edā ipsum donec cōpleatur in regno Dei. LXIII. Rescivit hoc, Quando misi uos, nunquid defuit uobis? & quæ sequuntur usq; & hoc quod scriptū est, oportet perfici, nempe, Et cū iniquis reputatus est. LXV. Distractus est ab ipsis fermē ad lapidis factū, positiscq; genibus orabat. LXVI. Et appropinquauit ut oscularetur ipsum, & dixit. LXVII. Rescidit quod fecit Petrus, quando percussit & amputauit auriculam serui pontificis. LXVIII. Et qui tenebant, illudebant ipsi, cædentesq; & percutientes dicebant, Vaticinare quis est qui te percussit? LXIX. Apposuit post hoc, Hunc deprehendimus peruertertem gentem, & destruētem legem & prophetas. LXX. Additio est post iubentem tributa non dare, & auertentem mulieres a liberis. LXXI. Et quum uenissent in locum qui dicitur Caluarie locus, crucifixerunt ipsum, & diuiserunt uestes ipsius, & obscuratus est sol. LXXII. Rescidit hoc, Hodie mecum eris in paradiso. LXXIII. Et quum clamasset uoce magna, expirauit. LXXIII. Et ecce uir nomine Ioseph, detractum corpus inuoluit sindone, & posuit in monumento in lapidem exciso. LXXV. Et reuersæ mulieres, qui euerunt sabbato secundum legem. LXXVII. Dixerūt illi in ueste splendida, Quid queritis uiuentem cum mortuis? surrexit: Recordamini quæ dixit, quum adhuc uobiscum esset, quod oportet filium hominis pati & tradi. LXXVII. Rescidit hoc quod dictum est ad Cleopā & illum alterum, quum obuiam factus est ipsis, o stulti ac tardi ad credendum in omnibus quæ loquuti sunt prophetae. Nonne hæc oportuit pati? Et pro hoc, quæ loquuti sunt prophetae: fecit, quæ loquutus sum uobis. reprehenditur autem, eo quod quando fregit panem, aperti sunt oculi ipsorum, & cognouerunt ipsum. LXXVIII. Quid turbati estis? Videte manus meas & pedes meos, quia spiritus ossa non habet, sicut me uidetis habere. Quin & hæc insuper coniungimus contra prædictum hæresiarcham, ad id quod a nobis contra ipsum perfectū est opus, quæ uidelicet apud ipsum rursus inuenimus, uelut in ultronea existimatione epistolarum Pauli Apostoli, non omnium, sed aliarum. quarum in fine totius tractationis nomina a nobis posita sunt, uelut Apostolicus liber apud ipsum appellatus habet, ita ut & ipsæ pro consueta illius malicia mutilatæ sint. uelut etiam in proposito nominato Euangelio reliquæ ueri Euangelij, si uerum dicere oportet, habentur, & tamē omnia fraudulenter commentus adulterauit ac corrupit.

*Apostolicus li-
ber Marcionis.*

*Ex Epistola ad Romanos, quarta apud ipsum, inter Apostolicas
uerò apud nos prima.*

C Quicunq; iniquē & sine lege peccauerunt, iniquē etiā & sine lege peribunt. Et quicunq; in lege peccauerunt, & per legem iudicabuntur. Non enim auditores legis iusti apud Deū sunt, sed factores legis iustificabuntur. II. Circumcisio quidem iuuat, si legem feceris. Si uerò transgressor legis fueris, circumcisio tua præputium facta est. III. Habentē formationem cognitionis & ueritatis in lege. IIII. Adhuc enim CHRISTVS quū nos essemus debiles, adhuc iuxta tempus pro impijs mortuus est. V. Quare lex quidem sancta, & mandatū sanctum & iustum & bonum. VI. Ut iustificatio legis impleretur in nobis. VII. Finis enim legis CHRISTVS ad iustitiam omni credenti. VIII. Qui enim diligit proximum, legem impleuit.

*Ex epistola ad Thessalonicenses prima, apud ipsum quinta, apud nos octaua. Et ad Thessalonicenses
secunda, apud ipsum sexta, apud nos nona, nihil adscripsimus. Ex episto-
la ad Ephesios ipsi septima, nobis quinta.*

Mementote quod uos quondam gentes, qui uocabamini præputium, ab ea quæ appellatur circumcisio in carne per manū facta, eratis tēpore illo sine CHRISTO, ab alienati a conuersatione Israël, & alieni a testamētis promissionis, spem non habentes, & impij in mundo. Nunc autem in CHRISTO IESU uos, qui aliquando eratis procul, facti estis propinqui in sanguine ipsius. Ipse enim est

est pax nostra qui fecit utraq; unum, &c. II. Quapropter dicit, Surge qui dormis, & surge à mortuis, & illucescet tibi CHRISTVS. III. Huius rei gratia, relinquet homo patrem ac matrem, & adhærebit uxori, & erunt duo in carnem unam: citra uocem, uxori.

Ex epistola ad Colossenses, octaua ipsi, nobis septima.

NE igitur quis uos iudicet in esu aut potu, aut in parte festiuitatis, aut nouis nijs ac sabbatorum, quæ sunt umbra rerum futurarum,

Ex epistola ad Philemonem, nona apud ipsum, apud nos decimatercia. & ad Philippenses, decima ipsi, apud nos sexta, nihil excerptimus. Ex epistola ad Laodicenses, quæ apud ipsum est undecima.

VNus Dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus & pater omnium, qui est super omnia, & per omnia, & in omnibus.

Ex epistola ad Galatas prima apud ipsum, quarta apud nos.

Dilcite quod iustus ex fide uiuet. Quicumq; enim sub lege, sub maledictione sunt. Qui uero fecerit ipsa, uiuet in ipsis. II. Maledictus omnis qui pendet in ligno. Qui autem ex promissione est, per liberam est. III. Testor autem rursus, quod homo circumcissus debitor est ut totam legem impleat. IIII. Pro, modicum fermentum totam massam fermentat: fecit, adulterat. V. Tota enim lex uobis impleta est, Diliges proximum tuum sicut teipsum. VI. Manifesta autem sunt opera carnis, quæ sunt scortatio, immundicia, lasciuia, simulachrorum cultus, ueneficium, inimicitia, lites, æmulationes, indignationes, contentiones, seditiones, hæreses, cædes, ebrietates, comestationes: quæ prædico uobis, quemadmodum & prædixi, quod qui talia faciunt, regni Dei hæredes non erunt. VII. Qui uero CHRISTI sunt, carnem crucifixerunt cum affectibus & concupiscentijs. VIII. Neq; enim qui circumciduntur, ipsi legem seruant.

Ex epistola ad Corinthios prima, quæ & illi & nobis secunda est.

SCriptum est enim, Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium & reijciam. II. Quo uelut scriptum est, Qui gloriatur, in Domino gloriatur. III. Principum mundi huius qui abolentur. IIII. Scriptum est enim, Qui deprehendit Sapientes in astutia ipsorum. Et rursus, Dominus cognoscit cogitationes hominum quod sunt uanae. V. Etenim pascha nostrum immolatus est CHRISTVS. VI. Non scitis, quod qui adhæret scorto, unum corpus est: erunt enim (inquit) duo in carnem unam. VII. Immutate. nam pro in lege, dicit, in Mosis lege. Ante hoc uero dicit, Nonne & lex hæc dicit? VIII. Num boues curæ sunt Deo? IX. Non enim uolo uos ignorare fratres, quod patres nostri sub nube erant, & omnes per mare transierunt, & omnes eundem spiritualem cibum comederunt, & omnes eundem spiritualem potum biberunt. Biberunt enim ex spirituali sequente petra, petra uero erat CHRISTVS, sed non in pluribus ipsorum concupiscentum est ipsi. Hæc aut figuræ nobis fuerunt, ne nos simus concupiscentes malorum, quemadmodum & illi concupuerunt. Neq; simulachrorum cultores sitis, sicut quidam illorum, uelut scriptum est: Sedit populus ut ederet ac biberet, & surrexerunt ad ludendum. Neq; tentemus CHRISTVM. usquequod dicit, Hæc aut figurate contigerunt illis, scripta uero sunt nobis, &c. X. Quid igitur dico? quod aliquid templo immolatum sit, aut aliquid simulachris immolatum sit? Imò quod quæ immolant, demonijs immolant, & non Deo. Apposuit aut Marcion uocem, templo immolatum. XI. Vir non debet comam nutrire, cum gloria & imago Dei sit. XII. Sed Deus contemperauit corpus. XIII. Erronee, sed in Ecclesia uolo quinque uerba mente mea loqui, aliter aut propter legem. XIII. In lege scriptum est, In alijs linguis & labijs alijs loquar ad populum hunc. XV. Mulieres in ecclesijs stent. Non enim permissum est ipsis loqui, sed subditæ sint, uelut etiam lex dicit.

XVI. De resurrectione mortuorum. Notum autem uobis facio fratres Euangelium, quod annunciaui uobis. Et, Si CHRISTVS non surrexit, uana est, &c. Sic prædicamus, & sic credidistis, quod CHRISTVS mortuus est, & sepultus, & surrexit

A rex it tertia die. Quum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est: Deuorata est mors in uictoriam.

Ex epistola ad Corinthios secunda, & ipsi & nobis tertia.

Quotquot enim sunt promissiones Dei, in ipso ipsum etiam, quapropter & i per ipsum, Amen Deo. II. Non enim nos ipsos prædicamus, sed Dominum IESVM CHRISTVM, nos autem seruos uestros propter IESVM CHRISTVM, quoniam Deus est qui dixit, è tenebris lucem illucescere. III. Habentes autem eundem spiritum fidei, & nos credimus, quare etiam loquimur: rescidit, iuxta id quod scriptum est. Hæc est adulterata Marcionis compositio, quæ habet quidem stilum & figuram Euangelij secundum Lucam, & Pauli Apostoli non totum, non omnium ipsius epistolarum, sed solum eius quæ est ad Romanos, & ad Ephesios, & ad Colossenses, & ad Laodicenses, & ad Galatas, & ad Corinthios primæ ac secundæ, & ad Thessalonicenses. Item primæ & secundæ ad Timotheum, & ad Titum, & eius quæ est ad Hebræos. quæ feruntur apud ipsum, uelut quæ non plenæ sint, sed adulteratæ. Undiquaque autem eadem compositio maliciôsè deprauata est, & in quibusdam dictionibus ascititiam additionem habet, non ad utilitatem, sed ad deteriores ac nociuas nouas dictiones contra sanam fidem, ex eiusdem stupidæ bestię mente. Hæc uerò à nobis elaborata sunt, ac tractata ex prædicta apud ipsum scriptura, Apostoli & Euangelij secundum Lucam. Porro sciant omnes qui eiusdem errori contradicere uolunt, quod immutata quidem uerba per maliciam, apposita sunt. Quæ uerò non habentur in proprijs locis, rapta sunt per ipsius temeritatem. Hæc enim sola putauit bestialis ille contraria esse. In hoc itaque contradicemus confictæ eiusdem uersutiæ. & tertio loco nobis studium erit ut colligamus quæ apud ipsum & apud nos inuenta sunt, conuenientia & indicationem habentia aduentus Saluatoris in carne, & testimonia consonantiæ noui Testamenti ad uetus, & confessiones filij Dei, in Euangelio confitentis Deum creatorem cœli & terræ, ipsumq; esse eum qui loquutus est in lege ac prophetis. Proprium autem hunc esse suum patrem. Et hæc quidem est prædicti argumenti nostri compendiarie memoriæ gratia scholijs illustrata ex Marcionis exemplaribus compositio, ad uerbum uelut pauimentum à nobis conscripta. Quo uerò non ea quæ difficilia intellectu sunt, apud quosdam tenebricosa & ignorata habeantur, rursus numeros inscriptionum, primi inquam & secundi ac tertij capitis iuxta seriem proponam, & interpretabor ob quam causam unaquæque locutio delecta est, & huc translata. Incipiam autem rem hoc modo,

Scholiū primum ex Euangelio apud Marcionem.

Abi & ostende te sacerdoti, & offer pro purgatione tua uelut præcepit Moses, ut sit testimonium hoc uobis. Confut. I. Quomodo potest Dominus qui contra legem, & contra Deum legis suam doctrinam habet, uelut tu dicis, dicere his qui ab ipso curantur, leproso inquam, Abi & ostende te ipsum sacerdoti: Quum enim sacerdoti dicat, legis sacerdotium non reprobatur. Et offer pro purgatione tua: etiamsi rescideris donum, apparebit ex uoce offer, quod de dono loquitur. pro purgatione tua, uelut præcepit Moses: Si enim Moses præceptum fieri consulit, non reprobatur neque blasphematur Deum legis, sed confitetur, ipsum & patrem suum Deum legem Mosi dedisse. Peruertisti autem uerba ô Marcion, dum pro, in testimonium ipsis: dicis, testimonium uobis. Et hoc palam mentitus es contra caput tuum. Si enim testimonium uobis dixit, testem seipsum fecit, quod non uenit ad destruendum legem aut prophetas, sed ad implendum.

Scholiū II. Ut autem sciatis quod potestatem habet filius hominis dimittendi peccata in terra. Confutatio II. Si igitur filium hominis seipsum uocat, non negat ipse unigenitus incarnationem, & frustra apud te cantatur, quod in existimatione apparuerit. Et si habet potestatem in terra, non aliena est terra à creaturis eius, ac patris ipsius. Scholiū III. Dominus est filius hominis etiam

o sabbati.

sabbati. Confut. III. Duo statim simul, & filium hominis, & Dominum sabbati, seipsum Saluator confitetur, docens ut ne Sabbatum alienum à sua creatione putetur, etiamsi postremum filius hominis ab aduentu in carne uocatus sit.

Schol. IIII. Iudam Iscarioten qui fuit proditor. Verum pro descendit cum ipsis, habet, Descendit inter ipsos. Confut. IIII. Iudas Iscariotes qui fuit proditor, cuius dicitur omnino eius qui comprehensus est, insuperque crucifixus, & multa passus. Quomodo igitur comprehensus crucifigitur, qui sub tactum non cadit, uelut tu dicis o Marcion? Apparentiam enim esse dicis. redarguetur autem opinio tua, eo quod scriptum est Iudas proditor. prodidit enim ipsum, & tradidit in manus hominum, suum Dominum. Nihil autem prodest tibi quod dicis, descendit inter ipsos, pro cum ipsis. Non enim potes apparentiam ac uisum decernere, eum qui postea apud te sub tactum cadere ostenditur. Schol. V. Et omnis turba querebat ipsum tangere. & ipse attollens oculos suos, &c. Confut. V. Quomodo rursus turba poterat tangere eum qui tactum non habet? Quales uero oculos sustulit ad coelos, qui ex carne non erat compactus? Imò hæc dixit, ut ostendat, quod mediator Dei & hominum homino Christus Iesus habens utraq, ex hominibus quidem carnem, ex Deo uero patre inuisibilem essentiam. Schol. VI. Secundum eundem modum faciebant prophetis patres uestri. Confut. VI. Si prophetarum meminit, non negat prophetas. Si damnat prophetarum cadem, & improperat occisoribus ac persecutoribus ipsorum, non alienus à prophetis est, sed Deus ipsorum est, qui ipsos fecit. Schol. VII. Dico uobis, tantam fidem neque in Israël inueni. Confut. VII. Si neque in Israël tantam fidem inuenit, uelut in Centurione à gentibus progresso, igitur non uituperat fidem ipsius Israël. Si enim aliena à Deo fuisset, & non ipsius ac patris eius, non utique fecisset huius laudem.

Minor in reg/
no Dei quis sit.

Schol. VIII. Immutatum illud, Beatus qui non passus fuerit offendiculum in me. Habet enim uelut ad Ioannem. Confut. VIII. Siue ad Ioannem habuerit, siue ad ipsum Saluatorem, beatos prædicat eos qui non offendiculum patiuntur siue in ipso, siue in Ioanne, ut ne quæ non audiant, ab ipso sibi ipsis fingant. Habet autem maiorem speculationem, ob quam dixit Saluator: Ut ne enim quis maiorem inter natos mulierum ab ipso positum Ioannem, etiam ipso Saluatore maiorem putaret, eo quod etiam ipse ex muliere natus est, cauet, & dicit hoc, Et beatus est quicumque non fuerit passus offendiculum in me. Vnde dicit, Qui uero minor est in regno Dei, maior ipso est. Erat enim Saluator tempore iuxta natiuitatem de carne minor ipso semestri temporis spacio: maior autem in regno, nimirum ut Deus ipse. Venit enim unigenitus, ut nihil in occulto loqueretur, aut quid contra propriam prædicationem mentiretur. Dicit enim, In occulto loquutus sum nihil, sed cum dicendi libertate. Veritas enim est: uelut dicit, Ego uia & ueritas. Neque igitur uia errorem habet, neque ueritas occultans seipsam, mendacium loquitur. Schol. IX. Hic est de quo scriptum est, Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam.

Confut. IX. Si cognoscit unigenitus Dei filius Ioannem, ac prænoscit, prænosces autem ostendit uolentibus scire uirtutem. quod hic est de quo scriptum est, Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam. Ergo qui scripsit & dixit, Mitto angelum meum ante faciem, Deus æternus qui in prophetis & in Lege loquutus est, non alienus erat à proprio Iesu Christo. Mittit enim angelum suum ante faciem ipsius, ante faciem filij ex patre honorati. Non enim misisset angelum suum alieno inseruiturum, siquidem contrarius ipsi erat, iuxta tuam o Marcion opinionem.

Schol. X. Et ingressus in domum pharisæi, accubuit. Mulier autem illa peccatrix stans retro ad pedes, rigauit lachrymis pedes, & unxit, & osculabatur. Confut. X. Vox ingressus, corpus ostendit. domum enim indicat, & corporis mensuram. Et accumbere nullius est quam corpus habentis, magnitudine præditum ac discumbens. Et mulierem rigare lachrymis pedes, non imaginarios, neque apparentes ostendit. unxit enim, & rigauit, & osculata est, contactum corporis sentiens. Scholium XI. Et rursus, Hæc lachrymis rigauit meos pedes, & unxit, & osculata est.

Con-

A Confutatio XI. Vt ne putes ô Marcion, solum putari apud homines, mulierem peccatricem pedes Saluatoris rigasse & unxisse, ac osculatam esse, ipse Saluator confirmat, non per apparentiam hæc facta esse docens, sed ex ueritate, ad redarguendum pharisæum, & te Marcionem, & eos qui tecum sentiunt, affirmans ac dicens: Hæc pedes meos unxit & osculata est. Quales uerò pedes, quàm eos qui ex carne & ossibus ac reliquis constant? Scholium XII. Non habet, Mater ipsius & fratres ipsius, sed solum, Mater tua & fratres tui. Confutatio XIII. Etiam si superiora rescideris, ô Marcion, Euangelij uerba, quo facias Euangelistam non suffragari dictioni à quibusdam relatæ, nempe, mater tua & fratres tui: non potes transgredi ueritatem. cur enim non multas dixit matres? cur non multas dixit patrias? Quot quàm multa dicunt de Homero? alij quidem Aegyptium dicentes, alij Chium, alij Colphonium, alij Phrygem, alij Smyrnaeum, Meletis & Critheidis: Atheniensem uerò ipsum Aristarchus pronunciauit. Alij Lydum, Maonis: alij Cyprium, Propodiadis, ex uicinia in ambitu circa Salaminios: & quidem hominem. Verum propterea quod in multis fuerat patrijs ac urbibus, ideo multos ad diuersam narrationem impulit. Hic uerò de Deo dicentes, & **CHRISTO**, non multas opinati sunt esse matres, sed unam quæ reuera ipsum genuit: & non multos fratres, sed filios Ioseph ex altera ipsius uxore: & non poteris contra ueritatem armari. Et ne te seducat sermo quem dixit Dominus, Quæ est mea mater, & qui fratres? Non enim negans matrem hæc dixit, sed intempestiuitatem eueruens eius qui dixit hoc, tanta turba circumstante, & ad salutarem ipsius doctrinam profusa, & ipso circa sanationes ac prædicationem occupato. Auocatio enim esse uidebatur hoc à susceptis negotijs, quod hic impediēbat ipsum, dum dicebat, Ecce mater tua & fratres tui: tantum abest ut de hoc gauisus fuerit. Non quod ignorarit uenisse ipsos antequam audiret, sed quod prænosceret quod foris starēt: alioqui cum increpatione intempestiuam illius uocem compescuisset, quemadmodum etiam ad Petrum aliquando dixit: Discede à me satana, quia non sapis quæ Dei sunt, sed quæ hominum. Scholium XIII. Nauigantibus ipsis obdormiuit: Excitatus autem, increpauit uentum & mare. Confutatio XIV. Quis dormiuit? dic. De deitate non audebis dicere. Si uerò etiam dixeris, contra caput tuum phanaticæ blasphemiam eructabis. Cuique uerò manifestum est, quod is qui in ueritate homo fuit, somno opus habens propter corporis necessitatem obdormiuit. Qui enim ipsum excitarunt, non apparentiam uidebant, sed ueram hominis incarnationem. Profectò manibus mouentes & clamantes testantur quod ipsum excitarunt. exurgens enim inquit, qui dormiit, carnem gestans Deus, qui quæ de cœlo descendit, & carnem propter nos induit, excitatus quidem est uelut homo, increpauit autem mare uelut Deus, & tranquillitatem fecit. Scholium XIV. Contigit autem inter eundem, turbæ constringebant ipsum, & mulier ubi tetigisset ipsum, sanata est à sanguine. Et dixit Dominus, Quis me tetigit? & rursus, Tetigit me aliquis, nam noui uirtutem à me egressam esse. Confutatio XV. Interim dum ipsi irent, inquit, & nondum ipse iret: ut ne aliter figures ipsum extra consequentiam eorum qui iter faciunt. Verum illud, Turbæ constringebant ipsum, indicat quod turbæ non potuissent constringere spiritum. Mulier ubi tetigisset ipsum, non aërem tetigit, sed contactum humanum. Quo enim ostenderet, quod non solum apparentia contactus corporis sui à muliere factus esset, docet dicens, Quis me tetigit? nam noui uirtutem à me exiisse. Scholium XV. Sublatis in cœlum oculis, benedixit super ipsos. Confutatio XVI. Si sustulit oculos in cœlum, & benedixit super ipsos, non in apparentia habuit oculorum & aliarum partium figuras. Scholium XVI. Dicens, Oportet filium hominis multa pati, & occidi, & post tres dies resurgere. Confutatio XVII. Si filium hominis & pati & occidi oportere seipsum confitetur unigenitus Dei filius, contra te est ascia hæc, excindens omnem radicem tuam, ô ex spinis nate Marcion, & nubes aqua carens, arborque infrugifera, ac autumnalis,

Homeri patria
ambigua.

tumnalis. Nam & rursus dicit, & post tres dies resurgere. Quid uerò resurgere di-
cit, quàm hoc quod passum est & sepultum in monumento? Apparentia autem,
siue uentus aut spiritus, aut imaginatio, funerationem ac sepulturam non susce-
perit, nec resurrectionem. Schol. xvii. Et ecce duo uiri loquebàtur cum ipso,
Elias & Moses in gloria. Confut. x vii. Fortassis arbitror per hæc uerba falsæ
apud sanctum Zachariam contra te ô Marcion expressa est, omne tuum contra
legem ac prophetas excogitatum mendacium excindens. Quàdoquidem enim
reprobaturus eras legem & prophetas, alienos ipsos asserens à Salvatore, & glo-
ria ipsius ac diuina doctrina, ambos duxit secum in propria sua gloria, & osten-
dit suis discipulis, & discipuli nobis & mundo: hoc est omni hominì uolenti uiue-
re, ut per primum uelut per asciam, tuas excindat radices. per secundum uerò, ue-
lut per falcem uerbi ueritatis, refecet ramos tuos, cicutam & lethale ac uiscosum
blasphemix succum hominibus producentes. Si enim alienus esset Moses à Chri-
sto, cui olim lex concredita est, & si prophetae alieni essent, non sanè ipsis cum ip-
so in propria gloria sua reuelasset. Vide enim miraculum quod neq; in monumen-
to hos ostendit, neq; circa crucem, sed quando partem gloriæ suæ uelut in arrabo-
nem nobis reuelauit, tunc sanctos, Mosem inquam ac Heliam, simul secum duxit,
quo cohæredes ipsos regni sui ostenderet. Schol. xviii. Ex nube uox, Hic est
filius meus dilectus. Confut. xviii. Omnibus sanè manifestum est, quod nu-
bes non est suprema, neque supra cælum existit: sed in creatura iuxta nos, unde
uox ad Salvatorem delata est. Si itaq; pater & in nube loquitur, ostendens disci-
pulis filium suum, non alius est opifex quàm idem ille qui etiam per nubem pro-
prio filio testimonium præbuit, & non solum eorum quæ supra cælum sunt, Do-
minus est, uelut tu dicis. Schol. xix. Rogauì discipulos tuos, dixit autem eò
quod non potuerunt eijcere ipsum, & ad ipsos: O generatio incredula, quàm diu
tolerabo uos? Confutatio xix. Quàm diu, temporis aduentus in carne signi-
ficationem habet. Et, O generatio incredula, uelut propheta in nomine ipsius di-
uina signa fecerint ac crediderint, quemadmodum Helias & Helissæus, atque alij
fecisse comperiuntur. Scholium xx. Filius enim hominis futurum est ut tra-
datur in manus hominum. Confutatio xx. Filij hominis, & tradendi in manus
hominum, apparentia non existimationis neq; imaginationis est, sed corporis &
membrorum conspectus. Schol. xxi. Neq; hoc legistis quod fecit Dauid, in-
trauit in domum Dei. Confut. xxi. Domum Dei dicit domum fixorum tento-
riorum, factorū à Mose. Non ignominia afficit legem, neq; Deum qui loquutus
est in lege. Deum enim ipsum dicit qui est ipsius pater, aut ipse unigenitus. Solet
enim Trinitas, Pater & Filius ac Spiritus sanctus operari in lege & prophetis, &
Euangelij atque Apostolis. Schol. xxii. Gratias ago tibi Domine cœli: non
habet autem, & terræ: neq; habet, pater. Redarguitur autem: infra enim habet, Ita
pater. Confutatio xxii. Gratias agit Domino cœli, siue detraxeris uocem ter-
ræ, siue rescueris uocem pater, ut ne patrem suum ostendas, ô Marcion, C H R I-
S T V M dicere ipsum opificē. Manent enim ueritatis membra uiuētia. Nam uelut
in reliquijs per obliuionem siuisti ô Marcion, Ita pater. Ostenditur itaque omni-
no proprio patri gratias agere C H R I S T V M, & ipsum cœli Dominum appel-
lare. Et multa est mentis tuæ uesania, quæ non intelligit ueritatis libertatem,
Scholium xxiii. Dixit legisperito, In lege quid scriptum est? & respondens
post legisperiti responsionem dixit, Recte dixisti, hoc fac & uiues. Confuta-
tio xxiii. Quum ueritas sit filius Dei, neminem seducit de uita interrogantem:
propter hominum enim uitam uenit. Quum itaq; ipsi uitæ cura sit, & seruanti le-
gem uitam esse ostendat, & eum qui secundum legem respondit, recte dixisse
pronunciet, & Sic fac & uiues dicat: quis adeò stupidus fuerit, ut credat quidem
Marcioni blasphemanti in Deum, qui & legem & Euangelij gratiam hominibus
largitus est, simul autem cum ipso abducatur, qui neq; ex lege, neque ex Spiritu
sancto aliquid doctrinæ habet. Scholium xxiiii. Et dixit, Quis ex uobis ha-
bebit

Abebit amicum, & uadet ad ipsum media nocte petens panes tres. Ergo petite & dabitur. Quem enim ex uobis patrem filius petet piscem, & pro pisce serpentem dabit ipsi? & pro ouo scorpionem? si igitur uos qui mali estis, nouistis dona bona, quanto magis pater? Confut. xxiiii. Redarguitur impostoris huius uitae superstitio. Non enim propter continentiam ipsi uita instituta est, neque propter mercedem bonam, ac spem certaminis, sed ob impietatem & falsae opinionis malignitatem. Docet enim hic animatis non uesci, pronuncians reos esse iudicii eos qui carnem edunt, uelut qui animas edant. Stultum est autem hoc totum. Non enim carnes anima, sed in carnibus anima. Et neque animarum in animalibus dicimus esse eam dignitatem quae in hominibus est, sed animam ad hoc solum ut animal uiuat. Putat autem miser ille, una cum alijs idem sentientibus, quod eadem anima & in hominibus & in brutis est. Hoc ipsum enim multae erroneae haereses frustra sentiunt. Nam & Valentinus & Colorbafus, Gnosticique omnes ac Manichaei, transitus animarum de corporibus ad corpora esse pronunciant in hominibus cognitionem non habentibus, uelut ipsi ex fabulamento quodam cōfingunt. Has enim dicunt peruagari, & singulorum animantium corpora pertransire, donec cognitionem assequutae fuerint, atque sic purgatae ac resolutae ad coelestia transmigrarint. Et primum quidem redarguitur tota ipsius uana fabulae confirmatio. Horum enim certitudinem nemo alius nosse potest, praeter Dominum nostrum IESVM CHRISTVM, qui propter ouem deperditam uenit, hoc est propter hominum animas. Qui earundem curam habens, & animaliter & corporaliter corporis atque animae dominium obtinet: & hanc uitam & futuram exhibet: ut qui mortuum Lazarum & filium uiduae, & filiam principis Synagogae a mortuis suscitauit, non in malum ipsos ferens, uelut ipsi corpus carcerem esse docent: sed bonum faciens ac sciens, quod & perseverantia hic in carne ab ipso decreta est, & futura carnis & animae resurrectio. Et si rursus nouisset quod una anima in brutis & hominibus est, uenit autem ut animae salutem procuraret: non oportebat ipsum ubi unum mundasset a demonio uexatum, illum uidelicet qui a monumentis egrediebatur, iubere ut demones discederent, & duo milia porcorum occiderent, si equales essent animae hominum ac porcorum. Quomodo enim unius curam gerens, his mille perdidisset? Si uero rursus uelut serpens oblique incedens comminiscitur ac dicit, quod dissoluit ipsos a corporibus ut sursum scanderent: oportebat Lazarum solutum a corpore non rursus reuerti in corpus, imo etiam illum ipsum a daemonio uexatum soluere uincula corporis. At non sic fecit. Sed potius prauidit sic corporis utilitatis gnarus. Concidit doctrinae tuae ratio de anima o Marcion, itemque illorum qui a te & ab alijs sectis originem ducunt. Caterum de simulata uitae tuae conuersatione rursus dicam, propterea quod dicis malum & illicitum esse carnibus uesci. Redarguit autem te Saluator, plus te sciens, & quod melius est dicens ab eiusmodi dicto. Dicit enim, A quo petet filius piscem, num serpentem dabit ipsi? aut pro ouo scorpionem? Et postea dicit: Si igitur uos qui mali estis, nouistis dona bona dare filiis uestris, quanto magis Pater uester coelestis? Si itaque bona dona uocauit piscem & ouum, non malum est quod ex Deo datum cum gratiarum actione accipitur. Et sic undiquaque improbitas tua confutata est. Schol. xxv. Resectum est de Iona propheta. Habet enim, Natio haec, signum non dabitur ipsi. Non habet autem de Niniue, & regina Austri ac Solomone. Confut. xxv. Et in his quae ressecare uideris, non potes o Marcion occultare ueritatem. Etiam si enim detraxeris de Iona propheta, qui dispensationem mysterij ipsius Saluatoris significat: detraxeris item de regina austri ac Solomone, & salutare Niniues documentum, & Iona praedicationem: tamen ipse propositus Saluatoris sermo te redarguit. Dicit enim, Natio haec signum petit, & signum non dabitur ipsi, uelut generationes quae ipsam praecesserunt signis a Deo de caelo dignae factae sunt. Sic Helias signum fecit per ignem qui de caelo descendit, & sacrificium arripuit. Et Moses secit mare, & pungit petram, ac prolicit aquam, & manna de caelo producit. Et

Animatorum esu
abstinet Marcion.

Animarum hominum ac brutorum diuersitas.

Iesus Naue solem ac lunam stare facit. Et quamuis omnibus modis occultet im-
 postor ille quæ scripta sunt, nihil lædet ueritatem, sed seipsum à ueritate abalie-
 nat. Scholium x xvi. Pro, præteritis iudicium Dei: habet, præteritis uocatio-
 nem Dei. Confutatio x xvi. Vnde non redargueris? Vnde contra te colligi
 poterit testimonium? prima enim concinnunt posterioribus, dum malitia tua re-
 darguitur. Si enim dixerit, continetis traditiones seniorum uestrorum, & præte-
 ritis misericordiam & iudiciū Dei: discite à quo tempore ipsos accusat quod hoc
 faciunt. Quando uerò traditio & inuentio seniorum ipsos contigit? Nimirum
 Traditiones Iudæorum. Dauidis quidem post reditū ex Babylone, Acibæ uerò etiam ante captiuitatem
 Babylonicam facta est. Filiorum autem Assamonæi, temporibus Alexandri &
 Antiochi ante aduentum CHRISTI centum nonaginta annis. Itaque & ab eo
 tempore per legem erat uocatio, & per prophetas misericordia. & undiquaq; cir-
 culatorius sermo tuus concidit. Scholium x xvi. Væ uobis, quia ædificatis
 monumenta prophetarum, & patres uestri occiderunt ipsos. Confut. x xvi.
 Si prophetarum curam gerit, eis qui occiderunt ipsos improprians, non alieni
 ab ipso fuerunt, sed serui & præparatores aduentus eius in carne, qui & testimo-
 nium præbuerunt nouo Testamento. Moses quidem dum dicit, Prophetam uo-
 bis excitabit Dominus Deus ex fratribus uestris sicut me. Et ante ipsum Iacob
 dicens, Ex germine filii mi Iuda prodijsti, reclinatus dormiuiſti ut leo, non deficiet
 princeps ex Iuda. Et paulo post, Donec uenerit cui sunt reposita, & ipse expecta-
 tio gentium, & in ipsum gentes sperabunt. Esaias uerò, Ecce uirgo in utero habe-
 bit. Hieremias uerò, Et homo est, & quis cognoscet ipsum? Et Micheas, Et tu
 Bethleem, & postea: Ex te mihi egredietur dux, &c. Et multa referre licet, etiam
 ipso saluatore dicente, Si Mosi crederetis, etiam mihi utiq; crederetis, ille enim de
 me scripsit. Scholium x xvi. Non habet, propterea dixit sapientia Dei, mit-
 tam ad ipsos prophetas. Et de sanguine Zachariæ, & Abel, & prophetarū, quod
 requiretur à generatione hac. Confut. x xvi. Et in hoc multa est tua confu-
 sio o Marcion, quum e character ueritatis seruetur, & reſectio furtorum tuorum re-
 periat in exemplari Euangelij secundum Lucam, ita ut loci comperiantur, & à
 te sublatis deprehendantur. Scholium x xvi. Dico autem amicis meis, ne time-
 te eos qui occidunt corpus. Time te eum qui postquam occidit, potestatem ha-
 bet mittendi in geennam. Non autem habet, Nonne quinq; passeruli duobus
 assibus ueneunt, & unus ex ipsis non est in obliuione positus coram Deo. Con-
 futatio x xvi. Hoc dictū, dico autem amicis meis, ne time te, &c: cogit te o Mar-
 cion, etiam sequentem parabolam confiteri. Sine Deo enim nihil fit, etiam si su-
 stuleris id quod de passerculis dicitur. Responde igitur de his quæ relicta sunt à
 te in hoc dicto, & dic nobis, quid sentis de eo, qui potestatem habet. Si enim di-
 xeris ipsum esse patrem CHRISTI, qui etiam apud te bonus Deus dicitur, e-
 tiam si male diuidas, tamen quandoquidem habet potestatem, dedisti ipsum iudi-
 cem esse, & unicuiq; pro dignitate retribuere. Si uerò non hoc dicis, sed opificem
 qui à te natura iudex celebratur, dic mihi quis dedit huic potestatem? Si enim à
 seipso habet, ergo magnus est & potestatem habet. Si autem iudicandi potesta-
 tem habet, habet etiam saluandi. Qui enim damnare potest, potest etiam absol-
 uere. Et aliter, si iudice mittente animas in geennam, Deus bonus ipsas non libe-
 rat: qui undiquaque earundem animarum curam non gerit, quomodo fuerit bo-
 nus? Aut enim quod fortior ipso est, & non potest ex manu illius liberare, hoc
 contingit. Aut quod potest quidem, non uult autem, & ubi est ipsa bonitas? Si
 uerò quoniam ipse creauit, potestatem habet etiam iudicandi, quomodo super-
 nus Deus, de quo tu fabularis, aliquos partialiter saluat? Si enim ab alienis acci-
 piens saluat, auarus est qui aliena cupit. Si uerò non auaritiam dicis esse, eò quod
 ad bonum & salutem fit hoc opus, personarum acceptorem ipsum facis, qui non
 bonum æqualiter omnibus, sed partialiter facit. Scholium x xvi. Pro confitebi-
 tur ipsum coram angelis Dei, legit coram Deo. Confut. x xvi. Undiquaq; con-
 uinci-

A vincitur, non secundum Deum procedere, etiam si in breuissimo sermone immutauerit ueritatem. Qui enim audet aliquid de scriptis ab initio mutare, non in uia ueritatis consistit. Schol. xxxi. Non habet, Deus uestit gramen. Confutatio xxxi. Quamuis non finis scripta uelut habent à Salvatore dicta, tamen seruantur loci in Euangelio sanctae Ecclesiae, etiam si negaueris tu Deum qui omnia fecit, & omnium curam gerit usque ad gramen, uelut ipse quoque Saluator confiteatur. Schol. xxxii. Vester autem pater nouit quod indigetis his, carnalibus scilicet. Confutatio xxxii. Nouit pater quod indigent discipuli carnalibus rebus necessarijs, & prouidet huiusmodi. prouidet autem non in alio saeculo, sed hic, non in alienis prouidentiam seruorum suorum faciens, sed in creaturis suis. Schol. xxxiii. Querite regnum Dei, & haec omnia adiciuntur uobis. Confutatio xxxiii. Si de alterius rebus nutrimur, & alius Deus regni caelorum est, quomodo sermo consonus erit? Aut enim ipsius est regnum, quapropter adicit omnia quae hic sunt ipsius, propter laborem desiderij regni sui. Aut ipsius quidem est regnum & illud saeculum, opificis uero ea quae hic sunt, & consentit opifex cum superni regno, adiuuans eos qui iustitiam & regnum superni quarunt. Quum autem sit uoluntas una, & non diuersa: non amplius duo sunt principia, aut tria. Reuera enim unus est Deus qui omnia fecit, & qui fecit bene, & non contrarie. Nostrium autem est peccare & errare, siue uolumus, siue nolumus. Schol. xxxiiii. Propter pater uester, pater habet. Confutatio xxxiiii. Et in hoc nullam nobis iniuriam facis, sed amplius confirmas. Nam patrem suum prouidentiam facere rerum quae hic sunt, confessus es Salvatore dixisse. Schol. xxxv. Pro secunda aut tertia uigilia, habet uespertinam uigiliam. Confutatio xxxv. Redarguitur bestialis ille, diuinos sermones stolidè ad suam opinionem inuertisse. Non enim diurnae fiunt uigiliae, sed nocturnae, à uespera ad tertiam uigiliam progressum intentionis habentes. Et non à matutino in uesperam, uelut hic maliciosè commentus esse deprehenditur. Schol. xxxvi. Veniet Dominus serui illius, & dissecabit ipsum, & partem ipsius cum infidelibus ponet. Confutatio xxxvi. Quis est qui dissecat seruum? dic mihi. Si enim opifex & iudex, qui à te Deus dicitur, est qui hoc facturum est, ergo ipsius sunt fideles. Increpans enim seruum non recte facientem, partem ipsius cum infidelibus ponit. Si uero pater CHRISTI est, aut ipse CHRISTVS, qui hoc facturum est, manifestè testimonium apud te ipsum cōseruas, quod contra te est. Nam dum confiteris aut CHRISTVM aut patrem ipsius citra ambiguitatem hoc facturum esse, confessus es eundem iudicem & eundem bonum & unum esse, qui & horum quae hic sunt, & eorum quae illic, prouidentiam habet. Schol. xxxvii. Ne forte pertrahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori. Confutatio xxxvii. Iudicem dicit opifex, exactorem uero unumquemque angelum ipsius, qui exacturi sunt facta à peccatoribus. qualia aut, quam delicta & peccata: quae & IESVS abominatur, & tu ipsum interdicere dicis. Si igitur quae bonus Deus abominatur, ea etiam iudex & opifex abominatur, unus & idem est qui ex opere unius uoluntatis ostenditur. Schol. xxxviii. Amputatū est ab hoc, uenerunt quidam nuntiātes ipsi de Galilaeis, quorum sanguinem cōmiscuit Pilatus cum sacrificijs ipsorum, usque quod dicit de decem & octo in Siloam mortuis in turri. Et nisi resipueritis, usque ad parabolam fici, de qua dicit agricola, donec fodero ac misero stercora, & si non fecerit, excinde. Confutatio xxxviii. Haec omnia sustulit compilator ille, occultans à seipso ueritatem. Propterea quod Dominus consensit Pilato qui tales recte iudicauit. Et quod recte illi in Siloam mortui essent, quum essent peccatores, & sic à Deo puniti essent. Porro cum maliciosè egerint aliqui circa regia praeccepta, prolata ab antiquis exemplaria probè munita, delipientes redarguunt. Sic etiam à domo regia, hoc est sancta Dei Ecclesia, prolatur Euangelium redarguit mures bonorum indumentorum corrosiores. Schol. xxxix. Hanc autem filiam Abraam, quam alligauit satanas. Confutatio xxxix. Si filia Abraam Dominus curam gerit, non alienus ab ipso est Abraam. confitetur enim

*Vigilia non
est ratio.*

ipsum sibi complacuisse, dum misericordiā erga filium ipsius ostēdit. Schol. XL. **A** Rescidit rursus, Quum uideritis Abraam & Isaac & Iacob, & omnes Prophetas in regno Dei: pro hoc autem fecit, quum omnes iustos uideritis in regno Dei. Vos autem expelli foras: fecit, uos autem detineri foras. Illic erit fletus & stridor dentium. Confutatio XL. Quomodo uestigia ueritatis apparent? Non enim potest quis uiam occultare. Seducere quidem homines potest ab ipsa, & occultare ipsam ab ignorantibus. uerū ab expertis eius, minimē. Non enim potest terram ubi est uia dissipare: & si ipsam quoque obscurauerit, locus tamen permanet uiae, qui cognitus coarguit eum qui uiam peruerit. Vide mihi uestigia ueritatis. Hunc enim sermonem ad quem dixit quam ad Iudaeos: & si ad Iudaeos, iam ostendit ipsos intus, & eijci a iustis. Qui sint autem illi, quam patres ipsorum, Abraam, Isaac, Iacob, & prophetae? Non enim dixit, uideritis iustos ingredientes, sed uideritis iustos in regno, uos autem eijci quidem, futuri significatione pronunciauit. Iustos autem iam esse ostendit non alienos ab his secundum carnem, neque secundum uocationem, sed cum his uocatos eos qui iam sunt iustificati, ante aduentum ipsius in carne. Si uerō etiam foris manere dixit, uelut patres intus sint: unde stridor dentium fit in iudicio, o stolide, si non resurrectio mortuorum fiat? Schol. XLI. Rescidit rursus, Venient ab orientibus & occidentibus & accumbent in regno Dei. & hoc, Postremi erunt primi. & hoc, Accesserunt Pharisaei dicentes, Exi & uade, quia Herodes uult te occidere. & hoc, ite ac dicite uulpeculae illi: usquequo dixit, Non est possibile prophetam perire extra Hierusalem. & hoc, Hierusalem Hierusalem quae occidis prophetas, & lapidas missos. & hoc, Sape uolui congregare uelut gallina filios tuos. & hoc, Relinquitur uobis domus uestra. & hoc, Non uidebitis me donec dixeritis, Benedictus. Confutatio XLI. Vide tantam temeritatem, quantam Euangelij collationem facit, uelut si quis animal accipiat, & dimidium corporis amputet, & per medietatem ignorantes persuadere conetur, & tale esse animal, nihil ab ipso ablatum esse. Scholium XLII. Rursus rescidit totam parabolam duorum filiorum, eius qui accepit partem paternorum bonorum, & prodigaliter consumpsit, & alterius. Confutatio XLII. Nihil differt posterior malicia a prioribus ausis. Verum sibi ipsi damnatum allicit, manente Dei ueritate. Schol. XLIII. Lex & prophetae usque ad Ioannem, ab eo tempore regnum Dei annunciat, & quilibet in ipsum uim facit. Confut. XLIII. Si legem ponit, & prophetas nominat, & legem non iniquitatem dicit, neque falsos prophetas appellat prophetas: clare confitetur, Saluatorem prophetis testimonium praebuisse, & demonstratum est quod de ipso praedixerunt. Schol. XLIII. De diuite & Lazaro mendico, quod delatus est ab angelis in sinu Abrae. Confut. XLIII. Ecce & inter uiuos, & beatos, & in quietis haereditate Abraham est a Domino connumeratus. Et Lazarus sinu ipsius dignus factus est. Ne itaque amplius, o Marcion, Abraam maledictis impetas, qui cognouit suum Dominum, & dixit ad ipsum, Domine qui iudicas omnem terram. Ecce enim testimonium ab ipso tulit, quod est iustus, & non alienus a uita quae a Domino laudatur. Schol. XLV. Nunc autem hic solatio fruitur idem Lazarus. Confutatio XLV. Si solatio fruitur Lazarus in sinu Abrae, non extra uocationem uitae est Abraham. Schol. XLVI. Dixit Abraham, Mosem habet ac prophetas, audiant ipsos, alioqui neque excitatum ex mortuis audient. Confut. XLVI. Non uelut qui adhuc in mundo sit, & qui deceptus sit, Abraham legi testimonium praebet, ac prophetis. Neque uelut qui nesciat quae sunt ex his euentura: sed postquam experientiam fecit quietis quae illic est. Post mortem enim testatur de ipso Saluator in parabola, quod per legis dogmata & prophetas salutem assequutus sit, & haec ante legem fecerit. Similiter autem & eos qui postea legem seruauerunt, & prophetis obedierunt, in sinu Abraham esse, & ad uitam cum ipso abire testatur. Quorum de numero unus erat Lazarus, per legem & prophetas uiuifico sinu beatitudinis ipsius Abraham dignus factus. Schol. XLVII. Recidit hoc, Dicite

A Dicite inutiles serui sumus, quod debuimus facere fecimus. Confut. XLVII. Et securitatem doctrinae Domini non adimittit. Muniens enim discipulos suos, ut ne per elationem amittant operis mercedem, humilitatem ipsos docuit. Hic uerò nō admittit. fastu enim per omnia elatus est, & nō ueritate. Schol. XLVIII. Quando occurrerunt decem leprosi, recidit multa & fecit, Demisit ipsos dicens, ostendite uos sacerdotibus: & alia pro alijs fecit dicens, Multi leprosi erant in diebus Helissai & prophetae, non mundatus est nisi Neeman Syrus. Confutatio XLVIII. Et hic prophetā Helissaeum uocat Dominus, & seipsum explere aequaliter quae ab illo facta sunt, ut redarguat Marcionem & omnes reprobantes Dei prophetas. Scholiū XLIX. Venient dies, quando concupiscetis uidere unam diem filij hominis. Confutatio XLIX. Si dies numerat, etiā tempus significat, & filium hominis dicit seipsum, ergo etiam mensuram aetatis ostendit, & dierum praedicationis exemplum. Non igitur sine carne est uerbū, sed in corpore est bona uoluntas. Scholium L. Dixit quidam ad ipsum, Magister bone, quid faciendum mihi ut consequar uitam aeternam: ipse uerò dixit, Ne me dixeris bonum. Unus est bonus Deus: appositus ille, pater. & pro, praepcepta nosti, dicit, praepcepta noui. Confutatio L. Ut ne ostendat praepcepta iam praescripta, dicit, mandata noui. Verum totum caput manifestum est ex consequentia. Et si patrem bonum dicit, & Deum nominat: recte à lege patris sui docet eum qui uult uitam consequi. **B** & non reprobatur neque reijcit, sed potius testatur eos qui in lege uixerunt uitā aeternam cōsequutos esse, Moysen uidelicet atque alios prophetas. Schol. LI. Factum est quū appropinquaret Hiericho, cæcus clamabat, Iesu fili Dauid miserere mei. Et quādo sanatus est, dicit, Fides tua te saluum fecit. Confutatio LI. In fide non inest mendacium. Si enim mentitur, fides non est. Dicit igitur, fili Dauid, & laudatur ac fert petitionem qui nomen confessus est, & non increpatus est uelut mendax, sed ut fidelis praedicatus est. Non ergo sine carne est is qui propter nominis inuocationem largitus est cæco uisum. Reuera enim erat, & non apparentia, ex semine Dauid secundum carnem à sancta uirgine Maria & per Spiritum sanctum genitus. Schol. LII. Amputauit hoc, Quum assumpsisset Iesus duodecim, dixit, Ecce ascendimus Hierosolyma, & consummabuntur omnia quae scripta sunt per prophetas de filio hominis: tradetur enim & occidetur, & tertia die resurget. Confut. LII. Haec omnia amputauit, ut in nulla recta uia procederet. Nō recta autem uia procedere redarguitur, maliciōse agēs omnibus modis. occultauit enim uerba, quo nimirū de passione negaret: Postea uerò, confitenti ipsum crucifixum esse, omnis malitiei labor ipsi in uanum cedit. Schol. LIII. Resecuit caput de asino & Bethphage, & de ciuitate ac templo, quod scriptum erat, Domus mea, domus orationis uocabitur, & uos fecistis eam speluncam latronum. Confut. LIII. Sui ipsius confutationem malicia non uidet, cæcutit enim, putat autem se posse occultare uiam ueritatis, quod est impossibile. Statim enim resiliuit relictis totis capitibus, propterea quod loco templi testimonium dedit, quod sit ipsius proprius, & in nomen ipsius aedificatus. Et à Hiericho relictā tota cōsequentia, quomodo uenerunt in Bethaniam & in Bethphage. Ex natura enim erat publica uia antiqua, ducens in Hierusalem per montem oliuarum, Non ignota his qui historiam loci descripserunt: quo à proprio ore cōfutetur, dicit, Factū est in una die, docente ipso in templo, quæsiuerunt iniicere in ipsum manus, & timuerunt: uelut habet caput sequens quinquagesimum quartum, Quomodo igitur à Hiericho fuerit in templo, ex eadem profectioe cognoscetur & ex distantia uia. Verum maliciosus ille hæc resecuit, ut occultaret ea quae in uia facta sunt, & in templo dicta ab ipso Salvatore ante hunc sermonē, nimirum Domus mea, domus orationis uocabitur, & quae sequuntur uelut habet propheta. Schol. LIII. Et quæsiuerunt iniicere in ipsum manus, & timuerūt. Confut. LIII. Consideratū est ac enarratum in confutatione praecedenti cum decenti compendio. Schol. LV. Rursus amputauit de uinea elocata colonis, Et hoc, Quid igitur est hoc, lapidem quem reprobauerunt

bauerunt ædificantes? Confut. LV. Nulla nos hoc iniuria afficit. Et si enim ip-^Asum resciderit, non à nobis rescidit, sed seipsum & suos damno affecit. Sufficiens enim contra ipsum confutatio est per plura testimonia. Schol. LVI. Resciderit hoc, Quod autem resurgent mortui, etiam Moses ostendit circa rubum quum dixit, Dominum Deum Abraam & Isaac & Iacob. Deus autem est uiuentium, & non mortuorum. Confut. LVI. Admirari licet uani illius demētiam, quod non intelligit idem esse hoc testimonium cum Lazari mendici testimonio, & cum parabola eorum quibus non permittitur ingredi in regnum. quarum parabolarum reliquias reliquit, & non amputauit. Verum per eandem turpitudinem reliquit hoc, illic erit fletus & stridor dentium. Quum autem digitus intingatur in aquam post mortem, & lingua refrigeretur aqua, uelut diues ad Abraam dixit propter Lazarum, & stridor dentium ac fletus fiat, resurrectionis corporum signum est, etiam si resciderit bestialis ille ea quæ uerè à Domino dicta sunt de mortuorum resurrectione. Schol. LVII. Non habet hæc, Quod autem resurgent mortui, etiam Moses ostendit dicens, Deum Abraam, Deum Isaac, & Deum Iacob, Deum uiuentium. Confut. LVII. Eò quòd repetiuit Saluator parabolam, dupliciter apud nos habetur, ut ne nos similes fientes circulatori Marcioni, aliquid de scriptis relinquamus. Iam uerò in superiori confutatione facta est contra ipsius maliciam contradictio. Schol. LVIII. Rursus rescuit hoc, Pilus ex capite uestro non perierit. Confut. LVIII.

*

Schol. LIX. Rursus rescidit hæc, Tunc qui in Iudæa sunt fugiant ad montes, & cætera quæ sequuntur usque ad, Ut impleantur omnia quæ scripta sunt. Confutatio LIX. Videtur ex obliuione laborare, & omnes ipsi æqualiter stolidos esse opinari. Et non nouit quod etiam si paruum dictum ab ipso relinquatur, confutationem id ipsius facit, quanto magis multis dictis ab ipso rescisis? Nihil itaque prohibet, si quis uelit apponere ad hæc rescicta testimonia, ea quæ ipse confessus est. Ostendentur enim consona esse his quæ ab illo rescicta sunt. In quibus dixit Abraam post mortem, Habent Moysen & prophetas, audiant ipsos. Quæ enim dicebant prophetae & Moyses, ex Deo patre erant, & ex ipso Domino filio Dei, & Spiritu sancto, quæ quum scripta essent, impleri oportebat. Scholium LX. Colloquutus est cum militum imperatoribus, quomodo ipsum traderet illis. Confutatio LX. O insaniam Marcionis, quis colloquutus est quàm Iudas? ad quid faciendum quàm ut traderet Saluatorem? Quum autem traditur Saluator, non amplius apparentia est qui traditur, sed ueritas. Si enim spiritus esset solum, carnalibus hominibus non traderetur. Verum quum Deus sit, sub tactum cadebat, & carne indutus in humanæ naturæ manus seipsum ultro tradebat. At illi contraria sibi ipsis præaementia dicunt. Nam aliquando disputans cum quodam Marcionista discipulo ipsius, ac dicens, uelut in Euangelio habetur, Quod assumpsit ipsum in desertum spiritus, ut tentaretur à diabolo: audiui ex ipso, Quomodo poterat satanas eum qui Deus erat, & maior ipso, & Dominus ipsius, uelut uos dicitis, tentare IESVM Dominum suum? Ego autem per auxilium Dei consilio sub manu nato, respondi ipsi dicens, Non creditis quod crucifixus est CHRIS TV S? ille uerò dixit, Etiam, & non negauit. Qui igitur ipsum crucifixerunt? Ille autem dixit, homines. Deinde dixi ipsi, Vter potentior est, homo aut diabolus? Ille uerò dixit, diabolus fortior hominibus est. Si igitur, inquam, diabolus fortior hominibus est, homines autem imbecilliores, CHRIS TV M crucifixerunt, non mirum est si etiam à diabolo tentatus est. Omnia enim uolens, & non necessario, pro nobis seipsum dedit Christus, ut pateretur in ueritate, non per debilitatem, sed per uoluntatem, in exemplar nobis proponens etiam ea quæ designauit contra diabolum, & in salutem nostram in passione crucis, in condemnationem peccati, & reprobationem mortis. Scholium LXI. Et dixit Petro ac reliquis, abite & præparate ut edamus pascha, Confutatio

Diabolus cur
tentare potuit
Dominum.

A LXI. Nebulam telorum contra te in uno testimonio hoc dictum continet o Marcion. Si enim praecipit sibi praeparari ut edat pascha, pascha autem antea quam pareretur CHRISTVS perficiebatur, omnino ideo quod a lege constitutum erat, CHRISTVS uero secundum legem uiuebat: manifestum est quod non ad destruendam legem uenit, sed ad implendam. Si uero legem rex non destruit, non condemnata est legis constitutio, neque regi interdicta. Quum autem non condemnata sit lex, & constitutio in confesso: si quid addiderit rex constitutioni ex maiori beneficentia, per potestatem claritudo appositionis contingit. Quum uero una & eadem sit legislatio, & beneficentia appositionis, omnibus sane manifestum est ac clarum, quod legi non aduersatur is qui additionem fecit. Ostensum itaque est, quod non contrarium est uetus Testamentum Euangelio, neque prophetarum consequentia. Contra te ipsum autem multis modis o Marcion, confutationem induxisti, imo potius ab ipsa ueritate coactus. Pascha enim uetus nihil erat quam ouiculae uictima, & carniū esus, animaticū eisus & azymorum. Et quis te coegit ut non penitus confutationem contra te sustuleris, quam ueritas ipsa? Nam carnis esum, quem tu damnas, Dominus Iesus cum discipulis suis comedit, perficiens pascha secundum legem. Et ne dicas, quod mysterium quod perficere uolebat, praenominauit dicēs, Volo uobiscum comedere pascha. Nam ut omnibus modis confundat te ueritas, non in principio facit mysterium, sed postquam coenauit, inquit, accepit haec & haec, & dixit, hoc est, haec & haec: & non reliquit locum malicie: Ostendit enim quod postquam comedit pascha secundum Iudaeos, hoc est postquam coenauit, ad mysterium deuenit. Schol. LXII. Et accubuit, & duodecim Apostoli cum eo, & dixit, Desiderio desiderauimus hoc pascha comedere uobiscum antequam patiar. Confut. LXII. Accubuit Saluator o Marcion, & duodecim Apostoli cum ipso. Si accubuit, & illi simul accubuerunt, non potest una dictio diuersam significationem habere, etiamsi pro modo ac dignitate differentiam habeat. Aut enim concedes etiam duodecim illos apparentia accubuisse, aut etiam ipsum in ueritate carnem habuisse, & uere accubuisse. Et dixit, Desiderio desiderauimus hoc pascha comedere uobiscum antequam patiar: ut ostenderet pascha ante passionem suam in lege expressum, & in stabilitatem passionis ipsius factum, & perfectius appellatum: ostendens uelut etiam sanctus Apostolus ait, Paedagogus nobis facta est lex in CHRISTVM. Si autem paedagogus est lex in CHRISTVM, non aliena a CHRISTO est lex. Schol. LXIII. Rescudit hoc, Dico enim uobis, non edam ipsum posthac, donec compleatur in regno Dei. Confut. LXIII. Hoc detraxit, & maliciose rescudit, ut ne scilicet faceret in regno Dei cibos ac potus, non gnarus bestialis ille quod spiritualia & coelestia terrenorum imitamentum esse possunt, quae assumuntur, sicut nos non nouimus. Testatur autem rursus Saluator, ac dicit, Sedebitis in mensa mea edentes ac bibentes in regno coelorum. Vnde igitur Helias & Moyses uisi sunt cum ipso in gloria? Verum nihil poterit quis contra ueritatem. Schol. LXIII. Rescudit hoc, Quando misi uos, num quid deficit uobis? & quae sequuntur usque, & hoc quod scriptum est oportet perfici, nempe, Et cum iniquis reputatus est. Confut. LXIII. Etiamsi rescueris uerba, tamen ab opere apparent ipsorum loci, praecedente lege, & praedicantibus prophetis, & Domino implente. Schol. LXV. Distractus est ab ipsis ferme ad lapidis iactum, positisque genibus orabat. Confut. LXV. Qui posuit genua, uisibiliter posuit, & sensibiliter perfecit. Si uero sensibiliter iuxta speciem opus geniculationis fecit, non sane citra carnem unigenitus aduenit. Ipsi enim se flectet omne genu coelestium & terrestrium ac infernorum. coelestium, spirituum: terrestrium, sensibilium: infernorum, in propria specie. Hic autem omnia in ueritate perficiebat, conspectus, & sub tactum discipulis compertus, & non decipiens. Schol. LXVI. Et appropinquauit ut oscularetur ipsum Iudas, & dixit. Confut. LXVI. Appropinquauit ei qui caro erat, Domino ac Deo, qui corpus accepit, ut oscularetur ue-

Pascha quid fuerit.

ra labia, non in apparentia existentia ac decipientia. Schol. LXVII. Rescidiť A
quod fecit Petrus, quando percussit & amputauit auriculam serui pontificis.

Confut. LXVII. Videtur in honorem Petri, impostor ille occultare id quod in
ueritate factum est, glorificationis Saluatoris dictum. Sed nihil proficiet, etiamsi
enim ipse resciderit, nos nouimus signa Dei. Nam post abscisionem auriculę,
Dominus rursus acceptam ipsam sanauit, ut ostenderetur quod Deus esset, &
Dei opus perfecisset. Schol. LXVIII. Et qui tenebant, illudebant ipsi, ceden-
tesq; ac percutientes dicebant, Vaticinare, quis est qui te percussit? Confut.
LXVIII. Quod uox hęc, Qui tenebant, & illudebant, & percutientes, itemq; ce-
dentes, & Vaticinare quis est qui te percussit? non apparētiā, sed tactum corpo-
ralem & carnosam substantiam significant: omnibus manifestum est, etiamsi tu fa-
stuose Marcion, non uelis manifestam Dei ueritatem confiteri. Schol. LXIX.
Apposuit post hoc, Hunc deprehendimus peruerterentem gentem: & destruētem
legem ac prophetas. Confut. LXIX. Vnde non deprehenderis, unde non re-
dargueris peruertere uiam Domini? quum hic apposueris id quod scriptum non
est, calumnians te ipsum: non enim dixerim Dominum: dicens, hunc deprehendi-
mus destruētem legem & prophetas. Contrariū redarguit te o uanissime, quum
ipse Saluator dicat, Non ueni ut destruam legem aut prophetas, sed ut impleam.
Non potest igitur idem qui dicit, Non ueni ut destruam, propter destructionem B
accusari. Non habet enim sic ipse sermo, sed, Deprehendimus hunc peruer-
tentem populum, dicentem seipsum CHRISTVM regem. Schol. LXX. Appo-
sitio est, post lubentem tributā nō dare: & auertentem mulieres & liberos. Con-
fut. LXX. Quis sibi ipsi pręcipitium asciscit, implens id quod scriptum est? Qui
sibi ipsi malus est, cui bonus erit? Omnis enim temeritatis ac malicie & periculo-
sę profectionis exemplum est, eō quod quę quidem scripta sunt refecat, quę ue-
rō scripta non sunt apponit, maximē in Euangelio indissolubili in æternum. Sed
& ea quę apponuntur, neque locum habent, neque ænigma. Non enim auertit
Iesus mulieres & liberos. Ipse enim dixit, Honora patrem ac matrem. &, Quę
Deus coniunxit, homo ne separet. At etiamsi dixit, Nisi quis reliquerit patrem &
matrem, & fratrem, & uxorem, & liberos, & cętera, non est meus discipulus: non
ut odio habeamus patres, sed ut ne ā patribus ac matribus ad alterius fidei impe-
rium subducamur, aut ā doctrina Saluatoris discedamus, dixit. Schol. LXXI.
Et quum uenissent in locum qui dicitur Caluarię locus, crucifixerunt ipsum, &
diuiserunt uestes ipsius, & obscuratus est sol. Confut. LXXI. Gloria misericor-
di Deo, qui colligauit currus tuos o Pharao Marcion: & quum uelles tu effuge-
re, submersit ipsos in mari. Nam quum omnia prętexas, non habebis hic ullam
occasionem prętextus. Qui enim carnem non habet, neque crucifigi potest. C
Quomodo non magnum hoc dictum fugisti? quomodo non magnam hanc rem
occultare conatus es? quę omnem ab initio excogitatam ā te improbitatē dissol-
uit. Si enim omnino crucifixus est, quomodo nō uides crucifixum tactus sensum
habentem? & clauis manus ac pedes transfixum? Nec uerō poterat apparentia
hoc esse, aut phantasma ac uisum, uelut tu dicis, sed uerē corpus quod ex Maria
accepit Dominus, carnem habens nostram, & ossa, & alia, quandoquidem & tu
confiteris quod Dominus cruci affixus est. Schol. LXXII. Rescidiť hoc, Hodie
mecum eris in paradiso. Confut. LXXII. Rectē hoc & conuenienter rescidisti
o Marcion, sustulisti enim ā teipso ingressum paradisi. Neq; enim tu ingredieris,
neq; eos qui tecū sunt ingredi fines. Reuera enim ex natura odio habent bonum
seductores, ac decepti. Schol. LXXIII. Et quum clamasset uoce magna, expi-
rauit. Confut. LXXIII. Si expirauit o Marcion, & uocem magnam edidit: unde
expirauit, aut quid est quod expirauit? Manifestum est autem etiamsi tu nul-
lus dicas, anima cum deitate ā corpore egressa, ita ut corpus sine spiritu manserit,
uelut ueritas habet. Schol. LXXIII. Et ecce uir nomine Ioseph, detractum
corpus inuoluit sindone, & posuit in monumento in lapidem exciso. Confut.

A LXXIII. Si detractum & inuoluit, & posuit in monumento, te non persuadent
 o Marcion, quis est te stolidior? Quid uero aliud clarius scriptura ostendere pos-
 sit? quando & monumētum, & locum, & speciem ostendit, & corpus triduanum
 situm, & inuolucrum sindonis, ut omnem ueritatem declararet. Schol. LXXV.
 Et reuersae mulieres quae uerunt sabbato secundum legem. Confutatio LXXV.
 Vnde reuersae sunt mulieres? Cur uero & Quae uerunt scriptum est, quam ut
 ostenderet scriptura ipsorum testimonium, redarguens tuam dementiam o Mar-
 cion? Ecce enim & mulieres testantur, & Apostolus, & Iudaei, & Angeli, & Io-
 seph, qui reuera palpabile corpus detraxit & inuoluit. Quis uero ornabit eum,
 qui propria condemnatione seipsum peruertit, uelut scriptum est? Scholium
 LXXVI. Dixerunt illi in ueste splendida, Quid quaeritis uiuentem cum mortuis?
 surrexit. Recordamini quae dixit quum adhuc uobiscum esset, quod oportet fi-
 lium hominis pati & tradi. Confutatio LXXVI. Neque hic te persuadent An-
 geli ipsi o Marcion, confitentes quidem ipsum triduo cum mortuis fuisse, uiue-
 re uero de cetero, & non amplius mortuum esse, qui semper quidem uiuit in dei-
 tate, & omnino non mortuus est. Mortuus autem est secundum carnem per tri-
 duum, & rursus uiuit. Dicunt enim ipsis, surrexit, non est hic. Surrexit autem
 quid est, nisi quod etiam dormiuit? Clarius enim hoc ipsum enarrant: Recordamini
 enim, inquit, quod quum adhuc superesset in uita, haec dixit uobis, quod
 oportet pati filium hominis. Scholium LXXVII. Rescidit hoc quod dictum
 est ad Cleopam & illum alterum, quum obuiam factus est ipsis, O stulti & tardi
 ad credendum omnibus quae loquuti sunt prophetae. Nonne haec oportuit pati?
 & pro hoc, Quae loquuti sunt prophetae: fecit, quae loquutus sum uobis. Redar-
 guitur autem, eo quod quando fregit panem, aperti sunt oculi ipsorum, & cogno-
 uerunt ipsum. Confut. LXXVII. Vnde facta est fractio panis, dic o Marcion?
 ab imaginatione, aut a corpore operante, magnitudinem habente secundum ue-
 ritatem. Vbi enim surrexit ex mortuis, in ipso sancto corpore surrexit in uerita-
 te. Fecisti autem o Marcion, pro hoc, nonne haec sunt quae loquuti sunt Prophetae:
 nonne haec sunt quae loquutus sum uobis. Omnino itaque cognouissent ex uerbis,
 Quae loquutus sum uobis. Quomodo igitur in fractione panis dicit, Aperti sunt
 oculi ipsorum, & cognouerunt ipsum, & disparuit ab ipsis? Decebat enim ipsum
 qui Deus erat, & corpus suum in spirituale transmutabat, ostendere quidem cor-
 pus uerum, disparere autem quando uolebat, quia omnia ipsi possibilia sunt. Nam
 & Helisaeus quum propheta esset, & ex Deo gratiam accepisset, petiuit a Deo, ut
 qui ipsum quaerent percellerentur caecitate, & percussi sunt, & non uidebant
 ipsum quum talis esset qualis erat. Sed & in Sodomis ostium ipsius Loth occulta-
 uerunt angeli, & non uidebant ipsum Sodomitae. Num & ostium Loth apparen-
 tia erat, o Marcion? Non relinquitur autem tibi ulla aliqua contradictio. Fregit
 enim panem, & porrexerat discipulis suis. Schol. LXXVIII. Quid turbati estis?
 uidete manus meas & pedes meos, quia spiritus ossa non habet, sicut me uidetis
 habere. Confut. LXXVIII. Quis non deriserit delirum illum, per stultitiam se-
 ipsum & aliorum animas detrahentem in infernum? Si enim haec non confiteretur
 ipse, probabilis esset ipsius error, & ueniam haberent qui ab ipso sunt decepti. Nunc
 autem postquam ille confitetur, & non sustulit haec uerba, legunt autem ipsa etiam
 sodales eius, peccatum eius & istorum manet, & inuitabilis est ipsius & illorum
 ignis, quum nullam excusationem habeant, Salvatore clare docente, quod etiam
 post resurrectionem ossa & carnem habet: uelut ipse testatus est dicens, Sicut me
 uidetis habere. Haec est tractatio nostri operis propter ipsum facti contra ipsum,
 ex reliquijs eorum quae apud ipsum ex Euangelio seruantur. Quare arbitror sane
 sufficientia haec esse ad oppositionem fraudis ipsorum. Deueniam autem & ad con-
 sequentia Apostolica dicta quae adhuc apud ipsum seruatur, & per nos rursus sic
 delecta sunt. Ita ut superius quidem iuxta ordinem per totum a nobis proposita
 sint, nunc uero ab epistola ad Galatas initio facto. haec enim apud ipsum prima ha-

betur. Nos autem tunc electionem fecimus, nō uelut apud ipsum, sed sicut habet Apostolicorum dictorum series, primū ea quæ ad Romanos est collocata. Hic autem iuxta ipsius stilum sic apponimus.

Ex Epistola ad Galatas.

Schol. I. Discite quod iustus ex fide uiuet. Quicumq; enim sub lege, sub maledictione sunt. Qui uerò fecerit ipsa, uiuet in ipsis. Confut. I. Hoc ipsum, discite quod iustus ex fide uiuet, quæ & ab Apostolo dicta sunt, ueterem scripturam suscipiunt, quæ sanè sunt ab Apostolo ad nostram uitam ex lege & prophetis dicta de nouo Testamento, & sunt coniugata nostræ spei. Sub maledictione sunt dicit, quia in lege minæ erant contra inobedientiam ipsius Adam, donec uenit qui ex supernis uenit, & corpore ex massa Adam indutus, maledictionem in benedictionem transmutauit. Scholium II. Maledictus omnis qui pendet in ligno. Qui autem ex promissione est, per liberam est. Confut. II. Quum ostenderit rursus sanctus Apostolus mysterium aduentus in carne & crucis, ad dissoluen-
dam maledictionem factum esse, idq; præscriptum in lege, & prædictum à prophetis futurum esse, & postea perfectum esse in Salvatore: manifestè ostendit in super quod non aliena est lex à Salvatore. prædixit enim, & testimoniū præbuit his quæ ab ipso facienda erant. Scholium III. Testor autem rursus, quod homo circumcissus debitor est, ut totam legem impleat. Confutatio III. Debitor est, nō uelut de desperato dicit, sed de grauiore onere quod potest leuius reddi. Quū unus sit Dominus qui potest & grauare & alleuiare, per propositum eorum qui non recusarunt suscipere salutem, per gratiam ipsius in aduentu ipsius in carne.

Schol. IIII. Pro, modicum fermentum totam massam fermentat: fecit adulterat. Confut. IIII. Quo nihil uerū apud ipsum inueniatur, nusquam ferè citra maliciam scripturas tractat. Verū ab ipsa consequentiā sermonis declaratio contingit. Nam fermentum quod massæ subactæ species est, per fermentationem primariam speciem amisit, & in alijs quoq; massis eandem corrumpit. Schol. v. Tota enim lex uobis impleta est, Diliges proximum tuum sicut teipsum. Confut. v. Quid opus habet sanctus Apostolus lege uti, si ab alienatū est nouum Testamentum à ueteri leger? Verū ut ostendat quod unius Dei duo Testamēta sunt, quorum consonantia, impleti. uidelicet legis per dilectionem proximi, quæ perfectum bonum operatur, æqualiter in duobus Testamentis cognoscitur: legis perfectionem dixit esse dilectionem. Schol. VI. Manifesta autem sunt opera carnis, quæ sunt scortatio, immunditia, lasciuia, simulachrorum cultus, ueneficium, inimicitia, lites, æmulationes, indignationes, contentiones, seditiones, hæreses, cædes, ebrietates, comestationes quæ prædico uobis, quemadmodum & prædixi, quod qui talia faciunt, regni Dei hæredes non erunt. Confut. VI. O admiranda mysteria, & contraria Dei exempla. Carni enim illigauit omnia horrenda. Caro autem nō semper erat, sed in sexta die structuræ mundi Adam formato, ex eo tempore initium habuit, formationis inquam: ut redarguantur qui dicunt semper ab initio esse malū, Nam neq; ab eo tempore quo formata est caro, peccauit, ut ne plastes causa peccati putetur, qui carnem peccatricem creauit: neq; ante formationem malum extitit: uerū post tempus ipse Adam in inobedientiam collapsus, quum haberet liberum arbitrium in propria uoluntate, à seipso peccatum intra se excogitatum commisit, ubi uidelicet eundem Dominum per inobedientiam spreuit. Vbi itaq; erat malum, priusquā caro esset? Quomodo uerò statim ut formata est, malum non operata est? sed post aliquod tempus. Proinde sublatu-
tus est sermo de malicie initio. Non enim potest antiqua ab initio esse, quoniam in carne posterius nata malicia, habet ut fiat, aut non fiat. Et neque caro rursus exors est cœlestium. Et ne quis accuset sanctum Apostolum, uelut qui dixerit, Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt. non enim omni carni culpam attribuit. Quomodo enim culpabitur caro quæ prædicta non fecit? Sed & ex alijs argumentis quæsitum declarabo, Quis enim accusabit electos Dei? Quomodo non

A non possidebit Maria sancta cum carne regnum cœlorum, quæ non scortata est, non petulans fuit, nō adulterium commisit, nullum flagitiosum carnis opus perpetravit, sed impolluta permansit: Non igitur de carne dicit, quod non possideat regnum cœlorū, sed de carnalibus hominibus, qui mala per carnem faciunt: quæ sanè sunt scortatio, simulachrorum cultus, & his similia. Et penitus confutata est fraus tua, ô erronee Marcion, quum ueritas undiquaq; præuerterit, & firmitatem prædicationis uitæ muniuerit. Scholium VII. Qui uerò CHRIS TI sunt, carnem crucifixerunt cum affectibus & concupiscentijs. Confutatio VII. Si qui Christi sunt, carnem crucifixerunt ô Marcion, manifestum est quod serui Christi ab affectibus & cupiditatibus mundam carnem effecerunt, & Christum imitati sunt, ostendentes ipsum carnem crucifixisse. Quapropter etiam ipsi eadem cum Domino suo sentiunt, & carnem crucifixerunt. Et si carnem crucifixerunt, impossibile est carnem quæ pro Christo passa est, non cum Christo regnare. quemadmodum etiam in alio dicto sanctus Apostolus ostendit dicens, Quemadmodum socij estis afflictionum Christi, sic etiam gloriæ. Scholium VIII. Neque enim qui circumciduntur, ipsi legem seruant. Confut. VIII. Non interdicta est igitur prior illa circumcisio in proprio tempore, si legem seruauit. Lex autē Christum annunciauit uenturum, ut legem libertatis exhiberet. Et non amplius circumcisio in carnem tempori Christi inseruiert. Venit enim uera per Christum circumcisio, cuius figura illa erat. Qui uerò adhuc per illam cōsignantur, etiam si omnem legem seruauerint, non amplius reputabitur ipsis legis obseruatio. Quandoquidem enim lex dicit de Christo, prophetam excitabit uobis dominus Deus ex fratribus meis sicut me, ipsum audietis: ipsorum profectio qui Christū, non audiuerunt, circumcisio præputium ipsis fit: & obseruatio legis, non amplius obseruatio. Bona itaq; est lex, & bona circumcisio, ex quibus cognouimus Christum, & perfectiorem ipsius legem, & perfectiorem ipsius circumcisionem.

Ex Epistola ad Corinthios I. quæ & illis & nobis secunda est.

Scholium I. Scriptum est enim, Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Confutatio I. Si ab his quæ scripta sunt in prophetis, deligit Apostolus testimonia ad declarandam ueritatem & bonam doctrinam: non alieni sunt propheta à ueritate & bono, & bona ipsius doctrina. Scholium II. Quo uelut scriptum est, Qui gloriatur, in Domino gloriatur. Confutatio II. Si laudatus est apud prophetas qui in Domino gloriatur, Dominum autem nouit Deum legis, qui apud te ô Marcion, & iudex & opifex & iustus appellatur, non alius est hic quàm Christi pater, cuius discipulus est Paulus. Nam à propheta doctrina doctor gentium constitutus à Christo Paulus, ex iisdem ac similibus doctrinis puram aquam hauriens, Ecclesiam sibi commissam rigat. Scholium III. Principum mundi huius qui abolentur. Confutatio III. Si principes mundi huius multi sunt, abolentur autem tales: cogeris ô Marcion non amplius trium principum radices quærere, sed perscrutari aliam fabulam multorum principiorum, & multarum radicum, multaq; tragœdiæ. Et quum calumniaris finxeris, (non enim reppereris, occurrente tibi uoce, qui abolentur) subuertetur illa à te excogitata principio carens principiorum radix. Omne enim quod desinit, non est sempiternum. Sed si principium habuit ut esset, etiam finem habebit. Impossibile est enim id quod principium habuit, perpetuò durare. Nisi sanè uelit id quod est, causa fiens eius quod aliquando non fuit, esse autem incepit. Id uerò quod est, est Pater, Filius, & Spiritus sanctus. Quod uerò non est, sunt hæc acquisita, quæ principium habuerunt ut sint. Inter quæ est & quod dicitur malum, & est malum, quod ex hominibus initium accepit, qui facti sunt quum aliquando non fuerint. Quum autem malum initium habuerit, ex quo tempore etiam homo qui aliquando non erat, non amplius erit malum. Citra ambiguitatem enim tolletur, eò quod non consentiat princeps eò quod habuit principium,

cipium, & inter mala seipsum constituit. Sedabitur enim post resurrectionem, & A non solum tunc, uerumetiam à legis prædicatione, & ante legem à multis qui secundum naturæ legem uixerunt, & adhuc amplius à CHRISTI in carne aduentu, perfectissimè autem à mortuorum resurrectione. Nam seminantur in corruptione, resurgunt in incorruptibilitate, non amplius malum operantes, non amplius morientes. Sed & quod cessabit, idem Apostoli sermo testatur dicens, Principum mundi huius qui abolentur. Et sublata est undiquaq; ò Marcion doctrina tua, ut quæ imaginaria est & falsa, instabilisq; ac absurda. Scholium IIII. Scriptum est enim, Qui deprehendit sapiētes in astutia ipsorum. Et rursus, Dominus cognoscit cogitationes hominū quod sunt uanæ. Confut. IIII. Vox Scriptum est, in usum prolata, & Cognoscit Dominus, usurpata, nō aliena est ab eo qui delegit hoc sermonis dictū, à sancto uidelicet Apostolo, apud quem usus habetur. Ex quo usu stilus & character apparet, quod non sit aliena Apostoli prædicatione à ueteri Testamento, unde ipsi testimonium conflatum est. Scholium V. Etenim pascha nostrum immolatus est CHRISTVS. Confutatio V. Si pascha confitetur Apostolus, & immolatum CHRISTVM non negat, non alienum est pascha à CHRISTO, qui secundum legem pascha ouem immolauit uerè, & nō apparentia. Cuius ouiculæ figura erat non in apparentia immolatus CHRISTVS, neque citra carnem passus. Quomodo enim potuisset spiritus immolari? Manifestum est enim quod non potuerit. Quum autem non potuerit sine carne immolari, immolatus autem sit in ueritate, uelut Apostoli minime dubia confessio confitetur: profectò omnino clarè ostenditur lex non aliena, in figura lata per tempus, usq; ad perfectiorem & euidentem agnum, in ueritate immolatū CHRISTVM, quem præcessit in ueteribus temporibus ouicula sensibilis alijs immolata, nobis autem pascha immolatus est CHRISTVS. Scholium VI. Non scitis quod qui adhæret scorto, unum corpus est: erunt enim, inquit, duo in carnem unam.

Confut. VI. Si non est uera lex, qua ratione ueri testimonium à lege accipiunt? Quorum unus est sanctus Dei Apostolus Paulus, qui hoc testimonium cum multis alijs ad euidentem declarationem ueritatis ac prædicationis boni Dei accepit.

Scholium VII. Immutate, Nam pro in lege: dicit, in Mosis lege. Ante hoc uerò dicit, Nōne & lex hæc dicit? Confutatio VII. Siue in secunda sententia immutaueris speciem ò Marcion, & putaueris eò quòd fecisti, in Mosis lege: te ab alienare propter Mosē Dei legē, ipsa coniunctio ex supernis tuam dementiam redarguit, nempe, nōne & lex hæc dicit? In lege enim scriptum est, Non obligabis os boui trituranti. Nulla uerò iniuria nos affecisti, siue apposeris nomen Mosis, uerum nobis quidem profuisti, contra teipsum uerò testimonium strinxisti. Undiquaq; autem confessus es te ignorare Dei esse Mosis legem, ex hoc, in Mosis lege: & nōne lex dicit. Sequitur enim Apostolus assentiens in eò quòd pos-

Non obligabis
os, quomodo ac
cipiendum.

tea dicit, num boues curæ sunt Deo? aut omnino propter nos dicit? Si uerò propter Apostolos dixit lex & Deus in lege loquutus, curam ergo gerit Apostolorum CHRISTI, in eo quòd monet non obligandū esse ipsis os, siue ut loquantur defectum habeant. Non igitur alienos à sua deitate Apostolus nouit, neque Apostoli alienum ipsum Deum putāt, ex testimonio quod de omnibus sanctus Apostolus dedit, dum inquit, num boues curæ sunt Deo? aut propter Apostolos dixit. Et si propter Apostolos dixit, creator autem est hominum & iumentorum ac brutorum, ex quorum numero sunt & boues & passerēs, reptiliaq; ac animalia uniuersa, tum alia, tum marina: ergo curam habet de omnibus iuxta uniuscuiusque proportionem. Et curam quidem de omnibus gerit, in eo quòd dicit, homines et pecora seruabis Domine. Et in eo quòd dixit, Quis dedit coruo cibum? & pulli coruorum ad Dominum uociferantur cibum quærentes, & Dabis alimentum opportunum omnibus. Imò dum triturant boues, admonuit ut ne obligemus os boui trituranti, Alioqui ostendisset, nō posse Deum nutrire creaturam suam,

A suam. Imò etiam si non, per hominum saltem alimentum, quod per ipsos iumentis suppeditatur. Ostendit autem scurras Apostolus, non ob penuriam alimenti, Deum per trituram bouum curam gerere, in eo quòd iubet talibus os non obligare, sed per ænigma de Apostolis & ipsorum statu significare. Omnium enim sensibilibus providentiam facit, & similiter omnium curam gerit. Non enim oppositè Apostolus aduersus Salvatorem scripsit, ut sic plerique prætexant. Minores enim bobus sunt passeruli, de quibus Saluator dixit, Quinq; passeruli uenduntur duobus assibus. Et rursus, Nonne duo passeruli uenduntur uno asse, & unus ex ipsis non cadet in laqueum, citra patrem uestrum qui in cœlis est? Simul equidem omnium providentiam habet, maiorū uerò curam gerit, iuxta maiorem speciem spiritualis consequentiæ. Proinde ex omnibus confitetur eundē creatorem & opificem & legislatorem, ueteris ac noui Testamenti esse Deum bonum, & iustum, atq; omniū dominum. Schol. VIII. Num boues curæ sunt Deo? Confut. VIII. De hoc iam tractatū est, & per longū actum in præcedenti dicto. Quapropter superfluum ratus rursus de ipso dicere, contentus fui prædictis. Schol. IX. Non enim uolo uos ignorare fratres, quod patres nostri sub nube erant, & omnes per mare transierunt, & omnes eundem spiritualem cibum comederunt, & omnes eundem spiritualem potum biberunt. Biberunt enim ex spirituali sequente petra: petra uerò erat Christus. Sed non in pluribus ipsorum complacitum est ipsi. Hæc autem figuræ nobis fuerunt, ne nos simus concupiscentes malorum, quemadmodum & illi concupiuerunt. Neq; simulachrorum cultores sitis, sicut quidam illorum, uelut scriptum est, Sedit populus ut ederet ac biberet, & surrexerunt ad ludendum. Neq; tentemus Christum, usquequò dicit: Hæc autem figuratè contigerunt illis, scripta uerò sunt nobis, &c. Confutatio IX. O ingentem insaniam. Quis habens oculos sole exoriente, seipsum à luce seducit? Si enim patres suos sanctus Apostolus dicit eos qui tunc fuerunt, & sub nube, & per mare transiisse, & spiritualem cibum ac potum esse, comedisse uerò ac bibisse ex spirituali sequente petra, Christum autem petram esse dicit: quis Marcionis dementiæ fidem habbebit, qui suæ ipsius ac auditorum suorum menti tenebras inducit, alienum esse Christum asserens ab his quæ in lege fiunt, & quæ confitetur Apostolus in ueritate, & non in apparentiâ? Dicit autem sanctus Apostolus, non in pluribus ipsorum complacitum esse Deo, omnino propter iniquam eorundem actionem. Si uerò non approbauit eos qui secundum legem iniqua operati sunt, ergo indignatur talibus, uelut qui ipse legem dedit, & legem suam esse docet, quæ temporî data est, & iustè inseruijt, usque ad aduentum ipsius in carne. Decet enim patrem familiâs singulatim ac conuenienter præcipere famulis suis ea quæ decent. Statim autem infert, dicens: Hæc autem figuræ nobis fuerunt, ne nos simus concupiscentes malorum, quemadmodum & illi concupiuerunt. Neque simulachrorum cultores sitis, sicut quidam illorum: non contra omnes suffragium ferens. Et unde nouisti hæc o Apostole? infert, uelut scriptum est, dicens: Sedit populus ut ederet ac biberet, & surrexerunt ad ludendum. Itaq; uera est Scriptura, ex qua etiam confutationem contra iniquos Apostolus sumit. Deinde rursus, Neque tentemus Dominum. Marcion autem pro Dominum, fecit Christum, Christum autem & Dominum eundem scimus esse, etiam si non uideatur Marcioni, quum proposita sit Christi appellatio, dum dicit, Petra erat Christus, & non in pluribus ipsorum complacitum est ipsi. Vbi uerò recensuit rursus sanctus Apostolus, totam capitis summam dicit: Hæc autem figuratè contigerunt illis, scripta uerò sunt nobis in admonitionem. Si itaque quæ figuratè illis contigerunt, scripta sunt nobis in admonitionem, is qui scripsit quæ tunc facta sunt, ad admonitionem nostri curam eorum gerebat, quorum etiam admonitionem fecit, ut ne fieremus nos concupiscentes malorum. Qui uerò non uult nos malorū concupiscentes esse, profectò bonus est, & non malus. In quibus enim ipse est, in his adhortatur nos esse, idem bonus Deus existens atq; iustus, prescriptorum Deus,

Christus
petra.

& eorum qui postea admonentur, creator omnium, & opifex, & legislator, & Iar A
gitor Evangelij, & dux Apostolorum. Scholium x. Quid igitur dico? quod
aliquid templo immolatum sit? aut aliquid simulachris immolatum sit? Imò quod
quæ immolant, dæmonijs immolant, & non Deo. Apposuit autem Marcion uo-
cem, templo immolatum. Confutatio x. Quid igitur dico? quod simulachris
immolatum aliquid sit? Imò quod quæ immolant, dæmonijs immolant, & non
Deo. Non reprobauit Apostolus uetus patrum tempus usque ad seipsum, & us-
quequò ipse in Hierusalem substitit, ex eo quòd dicit, eos qui simulachris immo-
lant, dæmonijs immolare, & non Deo. Non ergo condemnauit eos qui Deo im-
molarunt, quando sacrificiorum usus erat. Verum condemnauit eos qui simu-
lachris immolant, non propterea quod immolent, sed quod pro Deo simula-
chris immolent. Neque enim immolant, ut alimentum sibiipsis ex Deo datum, in
esum acquirant, sed dæmonibus immolant ac uanæ sapientiæ. Tu uerò ô Mar-
cion, apposuisti uocem, templo immolatum: ut qui putasti ex eo quòd mixta sunt
duo nomina templi ac simulachri, coniungi duorum modorum formam. Et non
est hoc ita. Si enim postquam uenit nouum Testamentum, immolaretur Chri-
sto priuatim, & in nomen ipsius animalia offerrentur, probabile à te excogita-
tum esset calumniæ mendacium: uelut his qui nunc Deo immolant, & his qui
tunc in templo Hierosolymorum immolarunt, & his qui simulachris immolant, B
simul coniunctis, & dæmonijs immolantibus, & non Deo. Quum autem nemo
immolarit animalia Christo, à Christi aduentu & nouo Testamento, manifesta
est apud te additio. Si uerò etiam ex natura hæc uox in Apostolo haberetur, de
templo immolatis, & simulachris immolatis, simul unum & idem iudicasset, a-
pud eos qui rectam rationem sequuntur, quum abusiue hæc uox dicatur ab Apo-
stolo, propter hominum consuetudinem qui semper simulachrum sacrum & tem-
plum uocant. & ubique intercidit falsa tua sententia, ostensa ueritate, quod im-
molantes simulachris, aut, uelut tu dicis, in templo immolantes, mendacium ope-
rantes, dæmonijs immolant, & non Deo. At non hi qui aliquando secundum le-
gem iustissime immolarunt. Nunc uerò hoc non amplius fiente, ita ipso uolen-
te, uelut etiam ab origine per Hieremiam prophetam dixit: Vt quid mihi thus
ex Saba fers, & cinamomum ex terra longinqua. Et rursus, Sacrificia tua non fue-
runt mihi iucunda. Et alibi, Tolle tua sacrificia Israël, & edite carnes. Non enim
præcepi patribus uestris in die quum apprehenderem ego manum ipsorum, ut
educerem ipsos ex Aegypto, de sacrificijs: sed hoc præcepi ipsis, ut unusquisque
faceret iusticiam erga proximum. Quum autem ipse dicat, Non præcepi, & in le-
ge dicat Mosi, Vnusquisque filiorum Israël si obtulerit sacrificium ex bobus aut ouib.
bus, masculum immaculatum offerat. Et rursus, Si quis peccauerit, & in delicto C
quodam fuerit, adducat ouem. Et rursus, Si peccauerit populus, offerat uitulum:
ostendit se benignè accipere sacrificia olim pro salute populi facta, non quod ip-
se egeat his, aut uelit hæc, sed quod ad ipsorum debilitatem condescendat, & ad
humanæ naturæ præconceptam notionem, quò à multitudine deorum, ad unius
Dei cognitionem ipsorum mentem transferat. Quandoquidem enim fortiter fun-
data erat mens ipsorum in sacrificio, uelut in pietate quæ pro propitiatione ac sa-
lute ipsorum simulachris offerretur: ut ne grauer ferrent, si semel à consuetudi-
ne auerterentur, hoc facere ipsis ad tempus permisit, & postea ab imaginatione
multitudinis deorum, & ab his quæ ex consuetudine ab ipsis fiebant, ipsos abdu-
cere uoluit, ut deinceps cognoscentes unum, & uni securè credentes, ab ipso au-
diamus: Num edero carnes taurorum, aut sanguinem hircorum bibero? & Num
quadraginta annis sacrificium obtulistis mihi in deserto domus Israël, & quidem
multis sacrificijs tunc oblati? quò ostendat, quod non ipsi obtulerunt, quan-
quam ipse susciperet, & in nomen ipsius illi offerrent: sed propter ipsorum in ra-
libus progressam consuetudinem, donec immutaret abstractos à tali consuetu-
dine ad unum, & ab uno deinceps discerent, quod neque indigebat, neque indiget,
&

Sacrificio/
rum ratio.

A & de cetero per aduentum CHRISTI sui omnem sacrificiorum usum tolleretur, uno sacrificio omnia quae antea fuerunt, complente ac perficiente, quod est sacrificium & uictima CHRISTI. Nam pascha nostrum immolatus est Christus, uelut scriptum est. Cuius sacrificij ac paschatis & doctrinae paedagogus fuit lex, deducens per figuram, & restituens in aliorum doctrinam. Schol. XI. Vir non debet comam nutrire, quum gloria & imago Dei sit. Confut. XI. Non solum imaginem Dei Apostolus hominem esse decernit, sed etiam gloriam. Quum autem comam proponat, quae corporalis est priuatim in corpore, & non in anima: non alienam certe à Deo bono creaturam esse decernit. propterea quod confitetur ipse ea quae in ueteri sunt Testamento, in nouo impleri. Schol. XII. Sed Deus contemperauit corpus. Confut. XII. Si Deus contemperauit corpus, non autem alium Deum Apostolus praedicat, quam uerum, confitetur autem Deum corpus membris contemperasse: non alium nouit Deum quam opificem ipsum bonum, & creatorem & iustum, factorem omnium, ex quibus omnibus unum opus est homo, qui membris ab ipso probè contemperatus est. Schol. XIII. Erroneè ipse Marcion, Sed in Ecclesia uolo quinque uerba mente mea loqui, aliter autem propter legem. Confut. XIII. Ergo etiam linguae ex dono Spiritus sunt. Linguae autem quales dicit Apostolus: Non solum uoces Hebraicas diuersimode ac uarie in singulis locutionibus rectè cum sapientia uariegatas, sed etiam fastuosam Graecorum linguam iactantes indicat, quod Attice ac Aeolice & Dorice quidam apud Corinthios loquerentur, qui turbas ac seditiones excitant, ad quos haec epistola missa est. & confessus quidem est donum esse spirituale, Hebraicis dictionibus uti, & legem docere. Veruntamen & alios fastus linguae Graecorum destruens, dixit se magis linguis quam ipsos loqui, propterea quod ipse esset Hebraeus ex Hebraeis, apud pedes Gamalielis educatus. Nam Hebraeus literas laudi ducit, & donum Spiritus esse dicit. Quapropter etiam ad Timotheum scribens de ipsis, dicit, A iuuetute sacras literas didicisti. Insuper autem appolitis his qui ex Graecorum poetis ac rhetoribus originem traxerunt, Omnibus uobis plus linguis loquor, inquit, ut ostendat se etiam Graecae eruditionis excellens experimentum habuisse. Nam & stilus ipsius indicat ipsum in primis disciplinis uersatum esse, cui non potuerunt Epicurei ac Stoici resistere, subuersi per lectam ab ipso sapienter arae inscriptionem, quae ignoto Deo inscripta erat, de quo statim interpretas dixit. Quem ignorantes colitis, hunc ego annuncio uobis. Et ipse rursus alibi confirmat, dum ait, Dixit quidam proprius ipsorum poeta, Cretenses semper mendaces, mala bestiae, uentres pigri, per quae uerba Epimenidem indicat ueterem philosophum, & templi Mithrae liue Solis apud Cretenses sacerdotem, Ex quo etiam Callimachus Libycus testimonium protulit, falsò de loue dicens:

Cres semper mendax, tibi qui rex magne sepulchrum
 Brexit, quum non sis mortuus, ipse perennis.

Et uidēs quomodo de linguis sanctus Apostolus narrat: Sed uolo quinque uerba in Ecclesia mente mea, hoc est per interpretationem loqui. Sicut propheta in Spiritu sancto praesuppeditata in mentem, per prophetiam proferens in lucem, prodest auditoribus: sic etiam ego, inquit, loqui uolo in aurem Ecclesiae, & ad aedificationem, & non per fastum Graecae ac Hebraicae linguae me ipsum qui gnarus sum aedificare, & non Ecclesiam, per linguam quam scio. Tu uero o Marcion apposuiisti Propter legem: uelut Apostolus dicat, Volo quinque uerba in Ecclesia loqui propter legem. Reuerere Babylon secunda, et noua Sodomorum multiplex mixtio, usquequò cōtines linguas, usquequò audes inceslere eos quos nulla iniuria afficere potes: Quæris enim uiolare angelicas uirtutes, eiiciens uerba ueritatis ab Ecclesia, dicens ad Loth sanctum, Educito uiros. & quod moliris, contra teipsum moliris. Verba autem ueritatis non eiicies, sed teipsum conculcabis in caecitate, & in nocte tenebrosa degis, palpatione querens ostium, & non inueniens, donec exortus fuerit sol, & uideris diem iudicij, in quo etiam ignis occurret tuae mendacitati. Hic enim

*Ara Dei
 ignoti.*

*Callimachi
 uersus.*

te expectat, uelut uides. Neque enim habetur apud Apostolum, propter legem, ^A & à te hoc excogitatum est. Si uero etiam dixisset Apostolus propter legem, concinne dixisset Domino suo, non ut dissolueret legem, sed ut impletet. Scholium XIII. In lege scriptum est, In alijs linguis, & labijs alijs loquar ad populum hunc.

Confut. XIII. Si non impleuisset Dominus ea quæ in lege prædicta sunt, quid erat opus Apostolum commonefacere de his quæ ex lege in nouo Testamento impleta sunt: uelut etiam Saluator ostendit, quod ipse erat qui & in lege tunc loquutus est, & minas ipsis intentauit, dicens: Quapropter indignatus sum generationi huic, & dixi, semper hi errant corde. Et iuravi, si introibunt in requiem meam. ^B Quare etiam in alijs linguis promisit se loquuturum esse ad ipsos, uelut etiam loquutus est, & non intellexerunt. Hoc enim discipulis suis dicere reperitur, Vobis data sunt mysteria regni, illis autem in parabolis, ut uidentes non uideant, &c. Vbiq; igitur quum ea quæ ex ueteri Testamento sunt, impleantur in nouo, omnibus manifestum est, quod non alterius atq; alterius Dei sunt, sed eiusdem ambo Testamenta. Schol. XV. Mulieres in Ecclesijs sileant, non enim permissum est ipsis loqui, sed subditæ sint, uelut etiam lex dicit. Confut. XV. Si secundum legem ordinatus sanctus Apostolus Dei bonam disciplinam sanctæ Dei Ecclesiæ: non inordinata est lex, à qua bonam disciplinam transsumit. Neq; alieni Dei lex est, quæ mulierem uiro subiecit. complacet enim hoc etiam Apostolo in Ecclesiæ statutis, uelut ait, quemadmodum etiam lex dicit. Vbi autem dixit hoc lex, quàm in eo quod dixit ^B Deus statim ad Euam, Ad uirum tuum refugium, & ipse tibi dominabitur. Nam etiam si in alijs locis idem fit, tamē hic principium est. Si itaq; ab eo tempore subdita est mulier uiro, ex Dei præcepto: consequenter etiā Apostolus subiicit hanc, ita ut non aduersetur Deo qui hominem uirum & mulierem fecit, & ipse eadem iubens penitus ostendit, quod eiusdem Dei hoc præceptum est, cuius etiam lex erat, & totum uetus Testamentum, itemq; nouum, hoc est ambo Testamenta, quæ & tunc & nunc mulierem uiro subiiciunt, propter piam & bonam disciplinam. Schol. XVI. De resurrectione mortuorum. Notum autem uobis facio fratres Euangelium quod annunciaui uobis. Et, Si Christus non resurrexit, uana est, &c. Sic prædicamus & sic credidistis, quod Christus mortuus est, & sepultus, et resurrexit tertia die. Quum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus ^B est, Devorata est mors in uictoria. Confut. XVI. Si annunciauit, & ipsum rursus notum facit: non aliunde est Euangelium, neq; alia notitia post unam, & illud in quo colloquitur per quatuor Euangelia & Apostolos, ut redarguat Marcionem qui post tot annos uenit, post tempora Romani episcopi Aniceti appellati, qui nonus fuit ab obitu Petri & Pauli Apostolorum. Quapropter munis nos idem Apostolus dicit, Etiam si nos aut angelus de coelo, annunciauerit uobis aliud Euangelium præ ^C ter hoc quod accepistis, anathema sit: cognoscēs in spiritu, quod Marcion & asseclæ eius peruersuri essent uia probè fundatā. Vnde non amplius dixit, Annuncio uobis, sed notum facio uobis Euangelium, quod non aliud est quàm quod iam annunciaui uobis, de quo uos commonefacio, notum uobis facio qua ratione annunciaui uobis euangelium, si tenetis, nisi frustra credidistis. Si enim non tenetis uelut prædicaui uobis, absq; hoc frustra credidistis. Annunciaui enim uobis, quod Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas. & quod tertia die resurrexit secundum scripturas, & non secundum fabulam, neq; secundum doctrinam eorum qui à seipsis dicturi sunt quæ non sunt scripta. Nam Iudæi à seipsis dicunt eum non resurrexisse. Marcion autem & alij dicunt à seipsis, in apparentia passum ac sepultum esse. Ego autem secundum scripturas munio uos. statim enim infert dicens: Sic prædicamus, & sic credidistis, quod Christus mortuus est, & sepultus, & resurrexit tertia die. Et mox, Si mortui non resurgunt, neq; Christus resurrexit: et si Christus non resurrexit, uana est prædicatio nostra. Et post hæc omnia, Oportet enim mortale hoc induere immortalitatem, & corruptibile hoc induere incorruptibilitatem, Et non dixit, mortale hoc capere immortalitatem, aut corruptibile hoc capere

Anicetus Romanus episcopus, nonus à Petro.

A capere siue suscipere incorruptibilitatē. Quod est autem mortale, quā corpus, quod non solum suscipit in seipso immortalitatem, sed etiam habitatione excipit: & indutura est immortalitatem, non corpore abiecto, & anima non moriente, in mortalitatem induente: sed mortali induente immortalitatem, & corruptibili incorruptibilitatem, hoc est ipso corpore. Ipsius enim mors est & corruptio temporaria, propter solutionem illatam ipsi per Adā inobedientiam. Quod aut de perficiendis in ipso beneficijs per promissionem dicat, indicat per hoc quod dicit: Tunc fiet sermo qui scriptus est, deuorata est mors in uictoriā. quo significet, tūc futuram mortuorū resurrectionem. Nam deuorata est mors partim in Christi resurrectione & eorum qui cum ipso resurrexerunt. Resurrexerunt enim multa corpora sanctorū, sicut dicit Euangelistū, & ingressi sunt cum ipso in sanctā ciuitatem. Tunc autem in uictoriam deuoratur, quādo ab omnibus uniuersaliter euanescit,

Ex Epistola ad Corinthios secunda, quae tertia est apud Marcionem, uerū immutato ordine, eò quòd prima apud ipsum locata est ad Galatas.

Schol. I. Quotquot enim sunt promissiones Dei, in ipso ipsum etiam, quapropter & per ipsum, Amen Deo. Confutat. I. Aperi oculos tuos, & saluare o Marcion. Si uerò tu non amplius potes, mortuus es enim, hi qui à te decepti sunt, aperiant oculos suos, & fugiant à te, uelut ab horrendo reptili, & accedentes corrumpente. Si enim quotquot sunt promissiones Dei, in ipso etiam sunt, promissiones autem Dei nouit Apostolus per legem & prophetas: ergo in Christo ipsum etiam promissionum complementi confirmabatur. Non igitur alienus est Christus à ueteri lege, & prophetis, neque à Deo qui loquutus est in lege, & in Christo promissiones impleuit. Imò neque contrarius est Christus Deo, qui legem dedit & prophetas. Nā eò quòd in ipso promissiones promissae fiunt, ideo inquit, & per ipsum, Amen Deo. Ita ut Deus quidem pater promiserit, Christus autem confirmet, & Dominus Amen ipsum sibi uendicet per ipsum, in his quae per ipsum promissione confirmata sunt, quum pater ipse in lege loquutus sit, & in Euangelio credentibus salutaria donauerit per ipsum Christum dicentem, Etiam pater, quia sic fuit bona uoluntas coram te. Scholium II. Non enim nos ipsos praedicamus, sed Christum Iesum, nos autem seruos uestros propter Iesum, quoniam Deus est qui dixit, e tenebris lucem illucescere. Confutatio II. Non praedicant seipsos Apostoli, sed Iesum Christum Dominum. Quapropter non est haeresis, neque Ecclesia nomine Apostolorum praedicata. Nunquam enim audi uimus Petrinus aut Paulinus, aut Bartholomaeus, aut Thaddaeus. Sed ab initio una praedicatio omnium Apostolorum, non seipsos praedicantium, sed Christum Iesum Dominum. Et ideo nomen quoque Ecclesiae omnes unum indiderunt, non de seipsis, sed Domini ipsorum Iesu Christi, quum ab Antiochia coeperint Christiani uocari, hoc est una sola catholica Ecclesia, non aliud quid habens, sed Christi Christianorum Ecclesia existens, non Christorū, sed Christianorum: illo quidem uno existente, his uerò ab uno Christianis appellatis. Post hanc uerò & ipsius pracones, omnes non amplius eiusdem formae apparentes, per apposititia nomina Manichaeorum & Simonianorum & Valentinianorum, atque Ebionaeorum. Ex quorum numero & tu Marcion unus es, & tuo nomine cognominati sunt qui à te decepti sunt, uelut qui te ipsum praedicasti, & non Christum. Deinde uerò inquit, Deus est qui dixit, e tenebris lucem illucescere. Deus autem qualis quā ille unus: qui in propheta ostendit ex tenebris lucē, hoc est, ab hominū incredulitate & ignorantia, lucē ac cognitionē, quae in Christo illuxit in cordibus nostris, qui aliquādo gentes & simulachrorū cultores eramus, nunc aut Deū cognouimus, qui tunc in propheta promisit, lucem suā in mundo lucefcere, uelut qui non alienus sit à ueteri & nouo Testamēto: quemadmodū nobis mos est persuadere te o Marcion, ex his quas scriptas habes Euangelij reliquijs, & nō à te seduci. Schol. III. Habentes aut eundem spiritū fidei, & nos credimus, quare etiā loquimur. Rescidit, iuxta id quod scriptum est. Confutat. III. Non dabitur tibi locus,

locus, quaecumque tandem ausus fueris. Etiam si enim excideris, iuxta id quod scri- A
ptum est, apparet tamen praescriptae dictionis consequentia. Nam ab hoc, Credidi,
quapropter & loquutus sum: statim aequalia inferens Apostolus dixit, Habentes
eundem spiritum fidei, & nos credimus, quare etiam loquimur. Omnibus autem
manifestum est hoc, quod in centesimo decimo quinto psalmo, qui alleluia inscri-
ptionem habet, & ex libro Davidis est, & ab ipso uaticinate praedictus est hic ser-
mo, Credidi, quapropter & locutus sum: scriptus est. Vnde etiam Apostolus di-
ctum accepit, & similiter dixit, Credimus & nos, quare etiam loquimur, quum
unus sit de numero Apostolorum. Vnde non dicit, Credidi, quare etiam locutus
sum: sed Credimus nos, quare etiam loquimur. quod seipsum cum alijs Apostolis
coniungat. & dicit, Habentes eundem spiritum, ut ostendat spiritum qui in Da-
uide loquutus est, eundem esse & in Apostolis. A quo sane tunc ille uaticinans
credidit, in quo spiritu etiam ipsi existentes credunt & loquuntur. Multa autem est
iniuria, & ut ita dicam, prerogativa sententiarum. Quum enim Apostolus unum
& eundem spiritum dicat, quomodo Marcionis dementia confitens hunc sermo-
nem, audet dicere sanctum Apostolum dixisse, alium esse spiritum qui tunc fuit,
& alium in Apostolis?

*Ex epistola ad Romanos quarta: sic enim apud Marcionem habetur,
ut nihil rectum apud ipsum sit.*

B
Schol. I. Quicumque inique & sine lege peccauerunt, inique etiam & sine lege
peribunt. Et quicumque in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. Non enim
auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Con-
futatio I. Si qui sine lege peccauerunt, sine lege etiam peribunt, lex est salutis cau-
sa si seruetur, & non finit seruantes ipsam perire. Et si qui per legem peccaue-
runt, per legem iudicabuntur. Ergo iudex est lex transgressionum, non perdi-
tionis, sed iusti iudicii, sancte iudicans transgressores. Non enim auditors legis
iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Si enim lex facta iustifi-
cat factorem, non mala est lex, neque iniusta, propter quam hi qui faciunt legem, iu-
sti fiunt. Ex lege autem est & fides in Christum praedicta, sine quo nemo iustifica-
bitur. & in quo qui credidit, iuxta praedictum legis testimoniū, non potest rursus
iustificari, quū uelut cōplementum sit Christus legis, iuxta id quod ab Apostolo
dictum est: Complementum legis Christus ad iustificationē: ostendit enim quod
sine lege & Christo, nō est iusticia. Neque enim Iudaei sine Christo iustificabuntur,
quum non acceperint Christū. Neque tu Marcion iustificaberis, abnegans legem.
Schol. II. Circumcisio quidē iuuat, si legem feceris. Si uerō transgressor legis fue-
ris, circumcisio tua praeputium facta est. Confut. II. Si pronunciat sanctus Apo-
stolus circumcisionem prodesse, quis in his quae profunt uituperium fecerit? nisi
sanē quis serpenti similis fiat. Huic enim similis es o Marcion, nam & ille puer-
tens a Deo dicta, persuasit Euam, dicēs: Non morte moriemini. Legem enim cir- C
cumcisioni colligauit, & circumcisionem legi cōuenientem ostendit. & eiusdem
Dei praeceptū esse indicauit, qui & circumcisionē aliquādo dedit, & legem in au-
xiliū tulit, a qua Christus creditus perfecte & loqui & facere credētibus exhibet.
Schol. III. Habētem formationē cognitionis ac ueritatis in lege. Confut. III. Si
cognitio formationē habet, a formatione uerō species apparet, Apostoli autē qui
cognitionem & ueritatē habent, itidemque ipsorum discipuli, nouerūt a formatione
legis speciē se acquisiuisse, hoc est cognitionē & ueritatē. Non ergo aliena est lex
a cognitione & ueritate. Nam per formationē in ipsa cognouerūt praedicatores
ueritatis cognitionē & ueritatē. Schol. IIII. Adhuc enim Christus quū nos esse
mus debiles adhuc iuxta tempus, pro impijs mortuus est. Confut. IIII. Vox ad-
huc, & mortuus est: non apparentiae, sed ueritatis significatiua est. Si enim appa-
rentia erat, quid opus erat dicere adhuc? quum CHRISTVS possit semper &
nunc in specie apparere, & non dici, adhuc quum nos essemus debiles. Nam per
adhuc, tunc ipsum mortuum esse expressit, & quod iustificauit per mortē, ut non
amplius

A amplius opus habeat mori pro peccatoribus semel mortuus, & per seipsum non amplius moriens. Schol. v. Quare lex quidem sancta, & praeceptum sanctum ac iustum & bonum. Confut. v. Consentit & suffragatur legi, quod ipsa iusta est, & praecepto itidem in ipsa expresso, tribus testimonijs hoc muniens, sanctum ipsum dicens & iustum ac bonum, ut redarguat te o Marcion, & nos doceat sancti esse legem, cuius etiam praeceptum sanctum, & ipsum sanctum esse ac bonum. Quapropter quum sit boni praeceptum, bonum uocatur: & quum sit sancti, sanctum est: & quum iustum sit, iusti praeceptum uocatur, quum unus sit & tunc & nunc, qui est sanctus & iustus & bonus. Quapropter etiam praeceptum ipsius, & tunc & nunc, in lege & in nouo Testamento, sanctum est & iustum & bonum. Schol. vi. Vt iustificatio legis impleatur in nobis. Confut. vi. In Apostolis et in nobis iustificatio legis impletur. Quomodo audes tu o Marcion dicere, legem alienam esse ab Apostolis Dei, qui secundum legis complementum iustificantur. Schol. vii. Finis enim legis Christus ad iusticiam omni credenti. Confut. vii. Si ad iusticiam uenit Christus omni credenti, ita ut lex non perficiatur, nisi Christus perficiat sua praesentia: non ergo perficietur o Iudaei in lege manentes, nisi Christum qui aduenit, credentes in ipsum susceperitis. Imo neque tu o Marcion saluari poteris, in Christo praedicationis principium ac radicem reiiciens, hoc est legem, ex qua Christus cognitus perficit eum qui legem non abominatur, uelut quae aliena sit a Christo. Schol. viii. Qui enim diligit proximum, legem impleuit. Confut. viii. Si per dilectionem proximi lex impletur, non aliena est a Christo & Deo patre Domini nostri Iesu Christi & Dei ipsa lex, quae proximum diligere iubet, quia Deus charitas est. Et omnia quae ab ipsa praedicantur, similiter semper praedicantur, & tunc & nunc, & in ueteri & nouo Testamento.

Ex epistola ad Thessalonicenses prima, quae quinta Marcioni est, octaua uero apud Apostolum, quum omnia peruersa: Marcion ex ipsa habeat, nihil apposimus. Similiter item ex secunda ad Thessalonicenses, sexta apud Marcionem, nona uero apud Apostolum, rursus nihil apposimus, quum similiter omnia in ipsa a Marcione sint peruersa.

Ex epistola ad Ephesios, septima apud Marcionem, quinta apud Apostolum, haec sunt.

Schol. i. Memerote quod uos quondam gentes, qui uocabimini praeputium, ab ea quae uocabatur circumcisio in carne per manum facta: eratis tempore illo sine Christo, abalienati a conuersatione Israel, & alieni a Testamenti promissionis, spem non habentes, & impij in mundo. Nunc autem in Christo Iesu uos, qui aliquando eratis procul, facti estis propinqui in sanguine ipsius. Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum, &c. Confutatio i. Mementote, temporis speciem significat: & qui uocabamini ab ea quae uocabatur, rerum formas indicat, itemque uox in carne: quo ostendat figuram in carne expectantem spiritus tempus, ut perfectiora ex figura indicet. Sine Christo enim, a conuersatione Israel abalienatum erat praeputium. abalienatum autem, alienum erat a promissione & Testamento. Et qui ab hoc originem trahebant, spem non habebant, sed impij & sine Deo erant in mundo, uelut ostensum est ex Apostoli uerbis. Verum tu Marcion neque uides, neque audis, alioqui intelligeres quantorum bonorum causam sanctus Apostolus legem dicit, his qui in lege illo tempore uixerunt. In Christo enim Iesu hi qui aliquando erant procul, nunc propinqui facti sunt, in sanguine ipsius. Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum. Si autem utraque unum fecit, & non alterum sustulit, alterum constituit. ergo neque prius illud alienum est ab ipso, neque posterius diemit a primo, sed ambo in unum collegit, non simpliciter, non in apparentia, sed euidenter in sanguine suo, uelut certa Apostoli indicat doctrina. Scholium ii. Quapropter dicit: Surge qui dormis, & surge a mortuis, & illucescet tibi Christus. Confut. ii. Vnde habet Apostolus hoc, Quapropter dicit: Imo ex ueteri, uelut manifestum est, Testamento. Hoc autem habetur apud Heliam, unde autem origi-

originem trahebat Helias: Imò unus erat ex prophetis qui secundum legem uixerunt, à lege & prophetis originem ducens. Si autem in Christo uaticinatus est, Surge qui dormis, & surge ex mortuis, & illucescet tibi Christus: ergo exemplar per Lazarum & alios impletum est, de quibus idem dubitabant, Martha & Maria dicentes, Iam olet, quartanarius est: & principis synagogæ amici dicentes, Ne uexetis magistrum: & ipse dixit, Ne timeatis, non enim mortua est, sed dormit. Clarè enim ab eo tempore prædicatio dicebat resurrectionem per CHRISTVM fore, & potestatem facilitatis ostendebat, quo potentiam CHRISTI indicaret, quod uelut homini facile est non mortuum, sed dormientem per uocem excitare: sic etiam CHRISTO promptissimum erat dicere, Lazare ueni foras. & hoc, Cum cum talitha, hoc est, Surge puella. Et per manifestas demonstrationes significabat sermo ille uocationem nostram, à mortuis operibus & somno graui excitantem nos Christum, qui aliquando dormiuimus: & illuminantem nos per uocationem, quæ fuit secunda coniunctio. Quod uerò perfectum est & uniuersale, id expectatur, quando idem qui dicit, Ego sum resurrectio & uita, & omnes uocabit, & corpore atq; anima excitabit, & illuminabit in futuro suo aduentu. Schol. III. Huius rei gratia relinquet homo patrem ac matrem, & adhærebit uxori, & erunt duo in carnem unam. citra uocem, uxori. Confut. III. Demonstratum est saepe, non aliena esse ea quæ sunt in lege ab his quæ Apostoli docent. Et quamuis tu ô Marcion, rescideris uocem Vxori: tamen ex hoc, Erunt duo in carnem unam, uniuersa malicia tua manifesta erit.

Ex epistola ad Coloss. octaua Marcioni, apud Apostolum uerò loco septimo sita.

Schol. I. Ne igitur quis uos iudicet in cibo aut potu, aut in parte festiuitatis, aut nouilunij, ac sabbatorum, quæ sunt umbra rerum futurarum. Confut. I. Nusquam subsidet umbra ô Marcion, quam à corpore: & corpus non potest esse, umbra ab ipso non apparente. Vnde credere debent qui à te decepti sunt, per eas quæ adhuc apud te seruantur ueritatis diuinarum scripturarum reliquiæ, quod à futuris quæ reuelabuntur bonis, non alienæ erant iustificationes tunc temporaliter receptæ, de cibo & potu, & parte festiuitatum, & nouiluniorum ac sabbatorum. Quorum bonorum umbræ erant prædicta illa, per quas umbras corpus apprehendimus instantium bonorum, in lege quidem umbratili pictura expressorum, in Christo autem perfectorum.

Ex epistola ad Philemonem nona.

Sic enim apud ipsum habetur, apud Apostolum uerò ultima est. Verum in quibusdam exemplaribus decimatertia est, ante eam quæ ad Hebræos scripta est, locata. Alia uerò exemplaria habent eam quæ ad Hebræos scripta est decimam, ante duas ad Timotheum, & ad Titum, & ad Philemonem. Omnia autem exemplaria salua & uera eam quæ Romanis missa est, primam habent: non uelut tu Marcion primam locasti eam quæ ad Galatas scripta est. Ex hac itaque epistola ad Philemonem nihil apposuius, eò quod penitus peruersa apud ipsum habetur.

Ex epistola ad Philippenses decima.

Sic enim apud Marcionem habetur ultima & decima, apud Apostolum uerò sexta, similiter nihil excerpimus, eò quod peruersa apud ipsum habetur. Atq; sic completa est compositio reliquiarum Marcionis ex Euangelio secundum Lucam & Apostolo seruatarum: ex quorum ab ipso receptorum uerborum argumento, nos ea quæ contra ipsum sunt, delegimus, ac confutationes apposuius. Apposuit autem in proprio Apostolico appellato, etiam eam quæ ad Laodice-

Apostolicus liber Marcionis.

Ex epistola ad Laodicensis.

Schol. I. Vnus Dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus & pater omnium, qui est super omnia, & per omnia, & in omnibus. Confut. I. Concinnè ad epistolam ad Ephesios, etiam hæc contra te ô Marcion testimonia ex epistola ad

A ad Laodicenses collegisti, ut in fine conclusionis legentes quæ apud te sunt, & cognoscentes sententiam tuam, discamus, ac cõdemnemus tria principia principium non habentia, & differentias inter se habentia per te alieno modo excogitata. Non enim sic habet sancti Apostoli tractatio, & secura prædicatio, sed aliter, præter tuum figmentum. Clarè enim dixit unum Domini, unam fidem, unum baptisma, unum Deum, eundem patrem omniũ, eundem super omnia & in omnibus, per legem & Prophetas, & in omnibus Apostolis, & in his qui deinceps sequuntur. Hæc quidem est nostræ speculationis cõpositio, in prædictis excerptis ex scriptura quæ adhuc apud Marcionem seruatur, a nobis facta. Ad quorum delectionem si quis respexerit, mirabitur magnificas Dei dispensationes, quum singulæ res per testimonia quædam confirmantur ac stabiliantur, prout nudo modo Deus hic largitus est nobis per suam, uelut dixi, dispensationem coniungere, ita ut septuaginta quidem & octo testimonia ex Euangelio, quadraginta uerò ex Apostolo produxerimus, quæ apud ipsum adhuc in hunc diem seruantur & habentur, ut ex toto sint testimonia centum & decem & octo, quæ omnia ipsius Marcionis sententiam impugnant. Etiam si hoc postremum ex alia superflua extra Euangelium & Apostolũ posita epistola producat. Nõ enim uisum est miserrimo Marcioni, hoc testimonium ex epistola ad Ephesios citare, sed ex epistola ad Laodicenses, quæ non est in Apostolo.

B Atq; hæc sanè testimonia quum stolidi illa bestia & in multis miserè lapsa nõ legat, non uidet utiq; euerfionẽ sui ipsius in singulis palam fieri. & nemo de hoc miretur. Quomodo enim hic qui profitetur se habere aliquid Euangelij & Apostoli, nõ uel pauca Scripturæ uerba seruare possit? Nam cum totum corpus, ut ita dicam, diuinæ scripturæ integrum seruetur, quale membrũ repererit mortuum iuxta suam sententiam, ut mendacium cõtra ueritatem introduceret? Verum, ut ita dicam, detruncauit, & mutilatione facta, multa membra rescuit, quædam uerò apud se retinuit. Sed & ipsa retenta adhuc uiuentia mortificari non possunt, uerum illic manet utilitatis significatio, etiam si multipliciter apud ipsum concisa fuerint. Cæterum post hæc omnia amplius mentionem faciemus, quomodo quidam ex iisdem Marcionistis ad profundam blasphemiam delapsi, & ex sua diabolica doctrina attoniti penitus facti, ne nominis quidem Domini nomenclationem facere uoluerunt. Et alij ex ipsis effreni lingua deitatem ipsius auersantes, nomen generationis ex supernis uituperare non uerentur. Quidam enim ipsorum ausi fuerunt dicere, ipsum Dominum esse filium diaboli, omni pudore excluso. Alij uerò non, sed iudicis & opificis. & ipsum, quum magis misericors esset, ac bonus, reliquisse proprium suum patrem inferne, opificem uidelicet, ut aliqui dicunt: aut ut alij, diabolum: sursum uerò accurrisse ad bonum Deum in innominatis locis constitutum, & ipsi adiunctum esse, missum autem ab ipso in mundum, & aduersus proprium patrem CHRISTVM uenisse, & dissoluisse omnia ipsius quæ naturalis eius pater sancierat, siue ille qui in lege loquutus est, siue ille malicie deus, qui ab ipsis in tertio principatu locatur. aliter enim atque aliter de hoc sentiunt, uelut dixi. Hæc autem omnibus ratione præditis manifesta sunt, quòd immundi spiritus est hæc sapientia ac doctrina: & neque opus erat de hoc argumento respondere, aut confutationem producere: quum ipse Marcion palam per omnia uitæ suæ obliuionem induxerit. Deprehendetur enim ab omnibus prudentibus maledica eius uanitas, & temeraria perditionis operatio. At quando quidem consueuimus non sinere spinarum locum, sed excindere per machæram Dei, quæ omnem ancipitem gladium excedit, penetratq; usque ad partes animæ ac spiritus, iuncturasq; ac medullas, uelut scriptum est, pauca etiam in hoc dicere, non cunctabimur. Primum equidem: Quòd si bonus ex malo genitus est, non amplius principiorum ratio consistet. Potest enim & ipsius pater, si malus est, quod absit, imò bonus est, mutare mentem, uelut qui ab ipso genitus est, mutauit. Deinde uerò: Si omnino uenit unigenitus, ut homines saluaret, & latronem in paradysum introduceret, & publicanum à telonio ad pœnitentiam uocaret, & scortum quod ungebat ipsius pedes à malicia curaret. Si uerò etiam bona facit Deus, bonus est, &

q misericors.

misericors. Multo igitur magis oportebat ipsum erga proximum suum patrem misericordiam suscipere, & ipsum primum ad salutem transponere: ut ubi primum patrem suum immutasset, perfecte ostendat perfectam bonitatem, patris sui misertus, uelut scriptum est: Vt bonum faciamus primum in fidei consortes, quanto magis ut misereamur patrum nostrorum? Sed & adhuc aliud est, quod apposui huc ad Marcionem confutandum. Siquidem unus est filius, & ad alterum confugit, haudquaquam fidelis apud alterum suscipietur. Qui enim conscientiam erga proprium suum patrem non custodiuit, is neque apud alterum fidem reperiet ex his quae ab ipso ante facta sunt. Sed & aliter rursus, o Marcion, ob penuriam eius qui mitteretur, non potuit supernus Deus saluare eos qui ab ipso saluantur, & quorum ipse per CHRISTVM misertus est. Si enim non aufugisset (iuxta Marcionis sententiam) CHRISTVS ad supernum Deum, non habuisset bonus ille Deus quem misisset, nisi CHRISTI pater in offensione erga proprium filium suum fuisset, uelut Marcion dicit. Et adhuc aliter: Si opificis filius est, aduersatur autem opificio, & patris operi, primum quidem ubi uenisset in mundum, debuisset homines exterminare, ut destrueret opus a proprio suo patre factum, uelut aduersarius paternae affectionis existens. Aut rursus, ubi accepisset uirtutem sanationis & curationis ac salutis, debuisset erga proprium suum patrem praeter omnibus humanitatis officium ostendisse, & primum persuasisse patrem suum ad ipsius bonitatem suscipiendam, ut salutis humanae una & eadem bonitas esset. Verum non sic se habet res, uelut uanus ac fabulosus illius sermo tradit. Neque enim tria sunt principia, neque alius CHRISTI pater, neque malicie est soboles, absit. Dicit enim: Ego in patre, & pater in me. Et si quidem falso dicit se patrem habere, non potest spurius ipsius pater in ipso esse, neque ipse in patre: Qui uero patrem suum secundum naturam semper bonum & semper Deum, & omnium opificem qui in ipso & cum ipso est, docet ac uere praedicat: is est qui contra Marcionem minas recenset, dum dicit: Qui non honorat Filium uelut honorat Patrem, ira Dei manet super ipsum. Iam uero in multis testimoniis ostendimus, unum esse Deum patrem Domini nostri IESU CHRISTI, qui bonus est, & bonum genuit: charitas est, & charitatem genuit: fons est, & uitae fontem genuit. apud te enim est fons uitae, inquit Scriptura: ueritas est, & ueritatem genuit: lux est, & lucem genuit: uita est, & uitam genuit: sine principio, sempiternae & sine tempore. Et confutatus est per omnia Marcionis error. Quum itaque haec sic se habeant, & subuersio impostoris illius per multam ac ueram confirmationem ex Dei auxilio a nobis perfecta sit, & haec nunc uelut magna aspis per minime mendacem Saluatoris sermonem conculcata sit: ipse enim dixit, Dedi uobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem uirtutem inimici: rursus ad consequentia transeamus, & aliarum sectarum uanam sapientiam consideremus ac confutemus, Deum auxiliarium in omnibus inuocantes.

Contra Lucianistas, haeresim XLIII.

Lucianus quidam antiquus, non is qui nunc temporibus Constantini senis uixit, quem uidelicet Arriani inter testes citant. Erat enim etiam hic Lucianus, recens inquam, Ariarum haeresi addictus, de quo postea in ipsius subuersione dicemus. Nunc autem ad dictum antiquum Lucianum sermonem dirigimus. Hic enim praedictum Marcionem insecutus, & ab hoc se dissecans, etiam ipse congregationem sibi ipsi fecit, & haeresim erexit, a quo Lucianistae antiqui sunt appellati. Per omnia igitur secundum Marcionem dogmata profert. Quibus etiam utuntur ipsius complices, uelut fama ad nos pertulit. Nam cum antiqui hi sint, & citius extincti, difficilis fuit nobis, uelut uere uidere est, de ipsis perscrutatio. Quae uero ex parte de ipso cognouimus, haec sunt. Postquam affirmauit alium quidem opificem & iudicem & iustum, alium uero bonum similiter, & alium malum: uult quoque testimoniis uti quibusdam secundum Marcionem, iuxta suam opinionem ex Prophetarum scriptura, nempe: Vanus qui seruit Domino. Et quod dictum est: Resistit Deo, & saluatus fuit. Postremum autem hic praeter magistri sui doctrinam, nuptias abnegat, & castitatem exercet: non

propter

A propter castitatem, sed ut reprobet opera opificis, docens non coniungi nuptiis, à quibus nuptiis abundantia (inquit) per puerorū generationem oboritur in mundo ipsi opifici, ad oppositionem opulentiae opificis ac creatoris per puerorum in mundo generationem. Deprehendetur autem facile talis, & coarguetur, ex iam facta oppositione aduersum praeceptorem eius, quum per longum fecerimus nos contradictionem aduersus ipsum, & euerfionem, in quibus & quot concordat Evangelium ueteri Testamento, & quod ipse Dominus noster confitetur, creationem mundi esse suam propriam, & Saluatoris esse creationem, ut in summa principalissimo quodam dicto declarem, apud sanctum Ioannem habetur: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum: omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil quod factum est, &c. Sed & talis statim subuertetur. Nam etiamsi uelit dicere, quod oppositionis gratia & destructionis eorum quae hic ab opifice dicta sunt, nuptiarum coniunctio ab ipso reprobatur, ut ne opificem adiuuent, sed ab opere opificis penitus abstineant: quomodo non temerarium & deprehensu facile, & ex proclui confutabile est argumentum? Ecce enim à creatione & opificio opificis, tum cibis tum potibus utitur impostor ille ac circulator, & aliter non potest effugere, & non his uti. Deus enim uniuersorū Dominus & opifex, omnium curam gerens, & super malos & bonos oriri facit solem suum, & super blasphemantes ipsum, & super glorificantes mittit pluuiam suam, & omnes nutrit, non temerario quodam & stupido decreto, sed ut ultionem ab ipso decretam in futuro iudicio, longanimitatem habens, & proprijs decretis ac sapientia omnia gubernans, uelut decet ipsius erga omnes utilitatē: quo hi qui poenitentiam egerunt, obliuionem malorum ab ipso adepti, salutem consequantur. Si uerò permanferint in suis blasphemis opinionibus, & uanis persuasionibus, non ex Deo ipsis datis, tunc post discessum ex hac uita, libero arbitrio non amplius in ipsis permanente, neque propter indignationem, tunc futurum iudicium, neque uelut in ira inferens futura. Omnia enim prauaticinatus est propter deitatem suam non intra affectus contentam, sed prout unusquisque in detrimentum suum quid operatus, sibi ipsi causa mali fuit, ita ut Deus insons sit nostrae prauaricationis, & ex hac futura contra nos condemnationis. In omnibus igitur etiam hic deprehendetur prioribus & posterioribus sectis immixtus, ex numero filiorum perditionis existens, declarante ueritate, & luce Evangelij clare omnem orbem terrarū illustrante, ac seruante filios uerae fidei in ueritate. Proinde uelut qui ex breui & arcto scopulo serpentem prominentem, per paruum quoddam instrumentum sustulimus, hoc enecto relicto, consequenter ad reliquas pergamus, iuxta nostrum promissum, auxilio Dei assumpto, ad ueritatis ipsius declarationem ac confirmationem.

Contra Apelleianos, haeresim XLIIII.

Praedicto Luciano succedit Apelles, non sanctus ille qui ab Apostolo constitutus est, sed alter, ex quo Apelleiani appellati sunt: qui & ipse condiscipulus Luciani fuit, & praedicti Marcionis discipulus, ut sic uelut una radice multarum spinarum propagines exorta sint. Ceterum hic alia praeter illos docere uult, & contra praeceptorem suum & contra ueritatem seipsum armauit, quo etiam ipse scholam erroneorum hominum sibi ipsi congregaret. Non ita (inquit) est, sed errauit Marcion: ut dementia undiquaque seipsam redarguere, & iniquitas seipsam coterere uideatur, & contra seipsam subuersionem excitare, quum ueritas semper sit firma, & non opus habeat auxilio, sed per se consistat, & à Deo qui reuera semper est, confirmetur. Proinde praedictus hic Apelles & qui eum sequuntur, Non tria, inquiunt, sunt principia, neque duo, uelut Luciano & Marcioni uisum fuit: sed unus est Deus bonus, & unum principium, & una uirtus innominata. Cui uni Deo, siue uni principio nihil curae est de his quae facta sunt in hoc mundo. Verum idem sanctus & bonus Deus in supernis, alium Deum fecit. Hic uerò factus alius Deus creauit omnia, coelum & terram, & omnia quae in mundo sunt. Euasit autē non bonus, & quae

ab ipso facta sunt (inquit) non bene facta sunt, sed secundum malam ipsius mentem ab ipso creata sunt. Quis uerò tolerabit tales sermones, & non potius deriserit eiusmodi uanum laborem? Nam iuxta duos modos comperitur non conuenienter tali opinione uti, & ob id ad ipsum uelut ad praesentem dicam. Dic mihi, o bone, concedes enim o Apelles, aut Deum ignarum futurorum fecisse Deum quem dicis, aut creaturas bene factas esse: & erit omnino supernus Deus ipse opifex, qui fecit unum, qui omnia fecit. Et non amplius erit causa ille qui creaturas fecit, sed supernus Deus qui creatorem fecit, idem omnium opifex existit. CHRISTVM porro uenisse dicis ob extremos bonos, qui filius sit superni boni Dei, & sanctum ipsius Spiritum similiter ob salutem eorum qui ad cognitionem ipsius ueniunt: & ubi uenit, non in apparentia comparuisse, sed in ueritate carnem accepisse, non a Maria uirgine, sed ueram quidem habuisse carnem & corpus: neque a femine uiri, neque a muliere uirgine, sed habuit carnem ueram hoc modo. & dicit: Cum descenderet a coelestibus, uenit in terram, & congregauit sibi ipsi a quatuor elementis corpus. Et quomodo non festinat hic ad hoc ut iniquitas ipsius deprehendatur, quae ueterum Graecorum poetarum opiniones in hac uerborum uanitate sequitur? Dicit enim & hic uelut illi, & adhuc frigidius quam illi, Saluatori sibi ipsi corpus supeditasse dicit, a sicco siccum, a calido calidum, ab humido humidum, a frigido frigidum. Et ubi sic sibi ipsi formauit corpus, uere apparuit in mundo, & docuit nos supernam cognitionem, & contemnere opificem, & negare ipsius opera, ostenditque nobis in quibus scripturis sint quae ex natura ab ipso dicta sunt, & quae sint ab opifice dicta. Sic enim dixit (inquit) in Euangelio: Estote sinceri nummularij: Vtere enim (inquit) ex tota Scriptura, deligens quae utilia sunt. Deinde (inquit) dedit CHRISTVS seipsum ut pateretur in ipso corpore, & crucifixus est in ueritate, & ostendit ipsam carnem suis discipulis: & ubi resoluisset (inquit) ipsam suam humanam incarnationem, distribuit rursus, unicuique elemento quod ipsius proprium erat reddito, calidum calido, frigidum frigido, siccum sicco, humidum humido. Et sic dissoluto ab ipso rursus carnali corpore, reuolauit in coelum, unde etiam uenit. O ingentem fabulositatem eorum qui talia dicunt, ita omnibus manifestum est, mimorum potius esse hanc officinam, quam eorum qui promissionis uitae ac intelligentiae figuram habent. Si enim omnino dissoluit ipsum corpus quod accepit, qua ratione ab initio ipsum sibi ipsi construxit? Si uerò construxit ob aliquem usum, & usus opus absoluit: oportebat relinquere ipsum in terra, maxime quum ex uestra sententia species spei resurrectionis carnis non opus habeat ut perficiatur. Verum excitauit ipsum rursus, ut in maiorem laborem seipsum immitteret, ut nihil profit ipsum construxisse, & in monumento deposuisse, cum ipsum dissoluat ac distribuat unicuique elemento id quod ab ipso accepit, uelut gratus debitor. Et si omnino unicuique suum reddidisset, hoc est frigidum frigido, & calidum calido, nonne potuissent haec a discipulis ipsius uideri? At nunquid corpus est ipsum siccum? Omnino enim siccum ipsum, est corpus, caro uidelicet & ossa. Et humidum ipsum omnino sunt serosi humores, & caro quae in humiditate dissoluitur: quae sane penitus Apostolis manifestissime se deposuisse indicasset. uelut etiam prius, quando sepeliebatur ipsius corpus, dignabatur Ioseph ab Arimathia inuoluere ipsum in sindone, & deponere in monumento. Simul autem & mulieres potuissent uidere ubi relictas essent reliquiae, ut ipsas honorarent per unguenta & aromata, uelut prius. Verum nusquam mendacium hoc uestrum, o Appelleiani, indicatum est ab aliquo sancto Apostolo. Non enim ita est. Sed duos uiros inuisibiles uisibiliter uidebant, & ipsum in coelum ascendentem, & a nube lucida susceptum, reliquias uerò nusquam relictas. Non enim conueniebat, neque possibile erat, & mentitur Apelles, & omnes Appelleiani ipsius complices. Similia uerò praecceptorum suo Marcioni etiam in alijs docuit, asserens non esse resurrectionem mortuorum, & alia, quae uisum est ipsi similiter docere. Subuertetur autem ipsius ratiocinatio, quod delira sit, & omnibus modis erronea.

Neque

A Necque enim ualebunt tenebrae ubi lux apparet: neque mendacium consistet, ubi ueritas est. Si enim omnino usus es scripturis, o Apelles, & qui a te dicti sunt Apelleia ni, ex ipsis scripturis inuenietis uos redargui. Primum quidem, quia secundum imaginem Dei fecit Deus hominem. Qui autem fecit, dixit, Faciamus hominem secundum imaginem nostram, & ad similitudinem. Quare si quis ab erronea secta conuerterit se ad ueritatem, uelut ex tenebris fugitiuus, & a nocte excitatus, is inueniet lucem sibi orientem cognitionis Dei, instar solis & super solem. Apparebit enim omnibus, consentaneam rationationem facientibus, quod qui dixit, Faciamus hominem, Deus est uniuersorum pater. Aduocat autem secum cum qui semper cum ipso est Deum uerbum, filium unigenitum, ex ipso sine principio & sine tempore genitum. Simul autem & sanctum suum Spiritum, qui non est alienus ab ipso, neque ab ipsius proprio filio. Si enim alius esset qui formauit hominem, & qui condidit mundum: alius autem supernus bonus Deus, a quo descendit Christus: non utique accepisset Christus sibi ipsi corpus, & formasset imaginem opificis in seipsum exprimens. Verum manifestum est quod ipse est opifex hominis & mundi, cui dixit Pater, Faciamus hominem ad imaginem nostram, & ad similitudinem. Ab hoc uno autem opere manifestus fiet opifex, quod hic est qui tunc hominem fecit, formauitque ex terra corpus Adae, & fecit ipsum in animam uiuentem. Quare etiam testimonium
B dedit Ioannes in sancto suo Euangelio, dicens: In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum, hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, &c. Si uero in ipso facta sunt, & ab ipso: ipse tunc Adam formauit, & ipse rursus corpus a Maria uirgine in seipsum efformauit, & perfecte omnem suam incarnationem cointuit, tunc ab ipso formatam, & nunc in seipso cointuitam. Si uero alienum opificium in seipsum suscepit eius qui formationem male formauit, & malus est secundum tuam doctrinam. Et si omnino usus est malis creationibus, quas, uelut tua fert opinio, malus creator fecit: ergo immixtus est malicie conditoris, usuique ac beneficentiae, & propriae ipsius imagini. Sed non est possibile. Si enim incarnatus est, non solum carnem assumpsit, sed etiam animam. Manifestum est enim hoc. Alio qui unde dixisset, Potestatem habeo accipiendi animam meam, ac deponendi ipsam. Itaque ubi omnem operis tractationem elegit ab opifice imaginem appellatam, omnem illam tractationem suscepit, in corpore & anima Verbum uenit, & in quibus omnibus est homo. Hac autem cum ita penitus facta sint, deletum est tuum uenenum, & concidit tua seditio fundamento carens, & non habens firmitatis ueritatis stabilimentum. Si uero & quae uis accipis ex diuina scriptura, & quae uis relinquis: ergo iudex praesides, non interpret legum, sed elector eorum quae non secundum mentem tuam scripta sunt, sed
C uera quidem sunt, uerum transmutata falso, iuxta sententiam fraudis tue, & eorum qui a te decepti sunt. Si uero etiam omnino malus creator ea quae hic sunt, fecit, mundum inquam: qua de causa uenit a bono patre in hunc mundum? Et si quidem ut saluaret homines: ergo priorum curam habuit, & non amplius alius fuit opifex. Si uero non priorum prouidentiam habuit, uult autem inter aliena uersari, & quae non sunt ipsius conseruare: aut adulator est alienis blandiens, aut uanae gloriae appetens, ut melior creatore uideatur erga aliena, quae conseruare conatur, propria non cupiens. Et non amplius erit uerax aut moderatus, ex tua sententia, o impostor: & quum non habeat suam creationem, alienam concupiscens hac praedari conatur, ab alienis sibi ipsi acquires animas, quae non ipsius sunt, neque patris ipsius. Si autem ipsius quidem sunt animae, & ex supernis progressae apparent: ergo in bonum mundum demissae sunt a superno bono ex tua sententia Deo, & non in malum opus. Si uero demissae sunt ob aliquem quidem usum, quem forsan confingis, ubi uero uenerunt, dilapsae sunt ad alium, id est, ut bonum ac iustum quid facerent, operatae uero sunt malum: uidebitur is qui ipsas demisit, praenotionem non habere. Cum enim demiserit ipsas ob aliud, repertae sunt aliud quid operatae esse. Aut rursus si dixeris, quod non ex uoluntate ipsius uenerunt, sed per tyrannidem

raptoris: Ergo fortis est is qui creatus est à bono Deo malus opifex supra bonum A
Deum. Quoniam quæ ipsius sunt, rapuit, & ipsis usus est. Vnde uerò non con-
uinceris, quum ipse Saluator dicat, Potestatem habeo ponendi animam meam, &
accipiendi ipsam: uelut qui ipse animam accepit, & posuit, & rursus accepit, ut nō
aliena sit anima & alterius opificis. Rursus uerò reperietur bonum corpus gesta-
re. Non enim persuadebitur bonus quispiam ut malo opere utatur, ut ne à patris
mali participatione, etiam ipse permixtionis malicia polluat. Si uerò & ipse re-
surrexit, dic mihi ad quid faciendum post resurrectionem, si ipsum rursus reliquit
in quatuor elementa partitum, calidum ad calidum, frigidum ad frigidum, siccum
ad siccum, humidum ad humidum? Si enim excitauit ipsum ut rursus dissolueret,
ergo fabulositatis hoc opus fuerit, & non ueritatis. Excitauit autem ipsum Domi-
nus noster IESVS CHRISTVS, & simul secum assumpsit corpus, quod in seip-
sum efformauit unā cum anima & tota incarnatione perfectissimē. Considet enim
iuxta Apostolicum sermonem, Deus excitauit & collocauit ipsum in cœlestibus.
uelut testant̃ duo illi in uestitu splendido Apostolis cōspecti, qui dixerunt: Viri Ga-
lilæi, quid statis intuentes in cœlum? Hic IESVS qui assumptus est à uobis in cœ-
lum, sic ueniet, quemadmodum uidistis ipsum assumi. Et ut ne detur tibi rursus
occasio malicie contra ueritatem, post multum tempus assumptionis Saluatoris
nostri, Stephanus sanctus Dei martyr & testis, quū lapidibus obrueretur à ludæis, B
respondit dicens: Ecce uideo cœlum apertum, & filium hominis stantem à dexte-
ris patris. ut ostendat ipsum corpus in ueritate in spirituale resurrexisse, unā cum
deitate unigeniti totū in spirituale unitum, & in deitatem cōiunctū. Supernē enim
est ipsum sanctum corpus unā cum deitate, totus Deus, unus filius sanctus Dei, se-
dens in dextera patris, uelut habet Marci Euangelium, itemq; reliqui Euangeli-
stæ: Et ascendit in cœlos, & sedet ad dexteram patris. Et undiquaque corruet cir-
culatorius tuus & à te deceptorum sermo. Quin & de mortuorum resurrectione
audi Apostolum dicentem: Oportet corruptibile hoc induere incorruptibilita-
tem, & mortale hoc induere immortalitatem. Si enim non induturum esset morta-
le immortalitatem, & corruptibile incorruptibilitatem: non sanē mors ipsa uenisset
ut moreretur, & in ipso pateretur, & ubi dormiuiisset triduum, resurgeret, & sur-
sum ferretur in ipso cum deitate, & in ipsius gloria: quo ex ipsius bono ad nos ad-
uentu omnem spem contineamus in ueritate, ostendens seipsum figuram nobis in
spem totius negocij uitæ. Hæc autem quum sic se habeant, ac dicta sint: quid mi-
hi amplius opus est tempus terere circa hanc uestpam? quæ nihil est ut subuerti de-
beat, aut aliam quandam tractationem exposcat. A seipsa enim aculeum amisit, &
nihil euarians adulteratum ac circulatorium erroris ipsius dogma ostensum est.

Vespa Zo- Tradunt enim dolorosam ipsam uestpam, quam quidam Zopyron appellant, habere C
pyros. re quidem aculeum uenenum iacentem breuem, non multum dolorē inducentē,
sed qui secundum ipsius facultatem uenenū iaciat. Si uerò quis perscrutans ipsius
latebras, aut nidū destruat, in fruticibus enim & herbis hunc facit, & instar faui sibi
ipsi capfas quasdam construit: in quibus capsis sobolem suam deponit, & sibi ipsi
foetus facit: si uerò quis perscrutans uirga aut ligno pungat fauum, & uelut dixi, de-
struat: exit indignata ipsa horrenda quidē, uerū debilis uestpa. & si inuenerit pe-
tram aut lignum, præ ira qua excanduit, cum stridore instat, & impetit ac ferit pe-
tram, & petram quidem nihil lædit, neq; lignum, imò neq; hominem, etiamsi mo-
morderit, nisi quod modicum dolorem inducit: uerū aculeum amittit, & sic pe-
rit, petra uerò nulla iniuria afficitur. Sic etiam hæc uestpacea secta instar zopyri, par-
uam inducens uexationem, subuertetur, ubi in petram illapsa impegerit, hoc est in
ueritatē, & ubi aculeum amiserit. Cæterum hac explicata, ad alias rursus transibo,
iuxta spem Dei credens quod promissum nostrum per Deum complebitur.

Contra Seuerianos, hæresim XLV.

Post has deinceps sequitur, siue contemporanea, siue extra illarum tempus, nō
enim possum de tempore ipsius exactē dicere: uerū propinquæ inter se fue-
runt,

Arunt. Proinde ea quæ ad nos perueniunt, exponam. Seuerus quidam surrexit, ex quo Seueriani appellati, consequenter insequens prædictum Apellem. Quæ uerò ab ipso confinguntur fabulamenta, hæc sunt quæ dicere uolo. Vult etiam ipse principatibus ac potestatibus creationem nostram annectere, esseq; in innominato quodam supremo cœlo & seculo bonum quendam Deum. Diabolum uerò filium esse dicit magni principis ordinis potestatum. Cui nomen imponit, aliquando Ialdabaoth, aliquando Sabaoth. Hunc autem genitum ex ipso esse serpentem, à superna uerò uirtute deiectum esse in terram. Et cum descēdisset in serpentis specie, in cœstrum concitatū esse, & terræ cōmixtum uelut mulierī, & ab ipsius semine ubi genituram effudisset, uitem germinasse. Quapropter etiam fabulas cōfingens ad nugas suas confirmandas, serpentis imaginem ipsius uitis rotunditatem exprimere dicit, propter obliquitatē plantę intortam, instar serpentis ipsam esse asserēs. Et albam quidem esse uelut serpentem, nigram uerò uelut draconem. Esse autē & acinos uitis uelut ueneni guttas, siue stillas, propter rotunditatem aut definentiam in angustam tenuitatem, & sequestrationē uniuscuiusq; acini. Vinū uerò ex hoc argumento mentem turbare hominis, & aliquando ad Veneris mulcimenta ducere, aliquando uerò ad cœstrum stimulare, aut rursus iram inducere, eo quod concitatū sit corpus ex uini facultate, & prædicto draconis ueneno. Vnde penitus à uitno tales abstinent. Dicunt & mulierem esse opus satanæ, uelut etiam Andronici hoc dixerunt. Quare etiam matrimonium contrahentes, satanæ opus explere dicūt. Sed & hominis dimidiām partem esse Dei, dimidiām diaboli. Nam ab umbilico & supra, dicit esse formationem Dei: ab umbilico uerò & infra, male potestatis formationem. Quapropter dicit omnia secundum uoluptatē, & cœstri stimulum ac concupiscentiam, ab umbilico & infra fieri. Sed & aliæ hæreses hoc affirmarunt. Vnde & hic omnibus modis reliquos circulatores sequi deprehēditur, qui uenena mundo subornarunt. Subuertetur autē facile. Non enim multo labore opus habebit ipsius subuersio. Totum enim corpus contemperatum est ex bene in ipso factis ex Deo. Dico autē appetentiam non ob absurditatem ex Deo factā, sed propter usum bonum, & necessariæ utilitatis ordinem. Dico autē appetere somnū, cibos, potus, indumenta, & alia omnia quæ ad propria & Deo complacentia nobis cōtingunt. Quare & ipsam appetentiam concupiscentiæ corporis non absurdam esse affirmauerim. Est enim ad liberorū generationem in castitate data, & ad gloriām eius qui omnia fecit: quemadmodū terræ semina ad effusionē multitudinis creatorū à Deo bonorum, fructuū inquam, & seminum. Sic etiam humanæ naturæ ad hoc ut impleat illud, Crescite & multiplicamini, & replere terram. Vli sunt autē tales etiā apocryphis quibusdam, uelut audiuius. Sed in parte quoq; libris qui publicē nominantur ac recepti sunt, illa solum excerptes quæ secundum sententiām suam applicantes aliter tractant. Neq; enim uitis ex diabolo plantata est, neq; ex serpente seminationē habuit, uelut omnibus manifestum est. Quomodo enim erit hoc, cum ipse Dominus testetur ac dicat, Non bibam ex fructu uitis huius, donec bibero ipsum nouum uobiscum in regno cœlorum? Et quandoquidem ueritas radios suos emittens penitus in ea quæ inferuntur mala, ad ipsorum confutationē doctrinam suam præexpressit: diuina Scriptura ubiq; uaticinata est eorum qui contra ueritatem insurrecturi essent sublationē. Velut palām ipse Dominus ad miseriæ erronei Seueri confutationē dicit, ipse seipsum uitem asserens: Ego sum uitis uera. Si omnino uituperabile erat uitis nomen, nō sanē in seipsum nominis similitudinē transfulisset. Sed & Apostoli in Constitutione appellata dicunt, plantatio Dei & uinea uniuerſalis, Ecclesia. Quin & ipse Dominus rursus in Euangelio uineę parabolam facit: Vir quidam paterfamilias habebat uineam, & elocauit ipsam agricolis, & misit quærens fructum, & non dederunt. & rursus: Vir quidam paterfamilias habens uineam, egressus est quærens operarios in uineam, circa tertiam horam & sextā & nonā & undecimā: ut undiquaque fraudis studium huius impostoris doctrina ueritatis faucietur, Etiam si enim apparent tenebræ luce non præſente, tamen

Seuerus.

Vitis ex semine diaboli.

Mulier satanæ opus.

Apostolorum Constitutio, liber.

per modicam scintillam quæ disparebunt. Compendio porrò tractavi hanc hæresim, eo quod iam pronunciarim deprehensum facilem esse, & non multa opera indigere, ad hoc ut ueritas contra ipsam confirmetur, maximè quod fortassis, ut arbitrator, neq; amplius supersint aliqui ex hac secta, nisi fortè rari quidam in supernis orientis partibus. Cæterum ab hac digressi, & ipsa uelut scorpio horrendo conculcata, confestim consequentes considerabimus, uirtutem Dei in adiutorium implorantes, ad hoc ut ueritatem dicam, & ipse ego non lædar, maximè cum de tam horrenda ac perniciofa dogmatum malicia dicturus sim.

Contra Tatianos, hæresim XLVI.

Iustinus quidam surrexit, & his successit, qui aut ipsdem temporibus uixit, aut post ipsos suæ uanitatis doctrinā erexit. Et primū quidem uelut qui ex Græcorum disciplina esset, floruit cum Iustino philosopho, uiro sancto, & amico Dei, qui ex Samaritis in Christum credidit. Hic enim Iustinus Samarita erat genere, & in Christum credidit, & uitam uirtute maxima exercitam ostendit, & ad finē pro Christo martyriū subiit: & perfectā corona dignus factus est sub Romanis, Rustico præside, & Adriano rege, cum annorū triginta esset in cōsistente ac matura ætate. Cum hoc prædictus Tatianus floruit, & primū rectè processit, & in fide robustus fuit, quantū cum Iustino sancto martyre degebat. Quando uerò decessit sanctus Iustinus, quemadmodum cæcus qui manu ducitur, si à manu ducente relictus fuerit, in præcipitia seipsum dat, & ob eam quam habet cæcitātē defertur, ita ut retineri non possit, donec ad mortem fuerit perlatus: sic etiam ipse. Et erat quidē Syrus genere, uelut noticia ad nos perlata habet. Scholam autē suam erexit ab initio quidē in Mesopotamia, circa duodecimum fermè annū Antonini Cæsaris Pij cognominati. Nam à Roma post mortem sancti Iustini digressus ad Orientis partes, & illic conuersatus, in malam opinionē incidit, & secula quædam ac fabulas Valentini, & principatus quosdam ac emissiones etiam ipse introduxit. Maximam uerò prædicationis suæ partem in Antiochia ad Daphen sita fecit, & in Ciliciū partibus, multum autem in Pisidia ualuit. Ab hoc enim per successionem, qui Encratitæ appellantur, uenenū transsumpserūt. Dicitur ab ipso factus esse liber qui ex quatuor Euangelijis constat, quem aliqui Euangelium secundum Hebræos uocant. Eadem porrò quæ ueteres hæreses, etiam hic docet. Et primū quidem asserit, non saluari ipsum Adam. Continentiam uerò hic prædicat, nuptias autē scortationem & corruptionem putat: asserens nihil differre matrimoniū à scortatione, sed idem esse. Vnde in prætextu continentiae & continentium morum, nequitiosam uitam duxit, uelut lupus rapax ouilla pelle indutus, & temporario prætextu deceptos seducens. Mysterijs autē similiter usus est ad imitationē sanctæ Ecclesiæ, uerū aqua sola usus est in ipsdem mysterijs. Corruet autē etiam hic omnibus modis inconstantem habēs prædicationē. Qui est iam extinctus, hic, ut puto, unā cum schola periit. Vnde enim nō redarguet talis? Primū equidē iuxta ea quæ suprà à nobis declarata sunt cōtra hæreses sic sentientes, impossibile est multos principatus esse, qui alios per successionem generent. Nam qui multi sunt, & unus ex uno existunt, hi ex una omnino causa esse comperientur. Et non amplius multi erunt principatus, sed unus qui horum causa existit, & reducentur omnia ad unam monarchiam. Et concidit huius persuasio uerisimilis, & non ueritas: imò, neq; uerisimilitudinē habere potens. Stulta est enim tota prædicationē. Et si Adam non saluatur, qui est massa subacta, neque quicquā ipsius massæ saluatur. Si enim is qui primus formatus est, & ex intacta terra factus, salutem non assequitur, quomodo quæ ex ipso genita sunt, assequuntur? Duobus enim modis comperietur cōtra seipsum dicere. Dicit enim nuptias nō esse ex Deo, sed esse ipsas scortationē & abominationē. Et seipsum ex nuptijs existentem, & ex muliere genitū, & ex semine uiri, saluari putat. Ergo rursus destruxit suā contra nuptias blasphemiam. Si enim ipse ex nuptijs existens salutem habebit, ergo non abominatio sunt nuptiæ: qui generant eos, participes fiunt salutis, quocumque id modo dicere uelit. Si uerò cōstiterit ipsius sermo, quod scelestę sunt nuptiæ: ergo

A ergo magis Adam saluabitur, non ex ipsis progressus, sed in manu Patris & Filij & Spiritus sancti formatus, iuxta id quod dictum est à sancto Patre ad Filium: Faciamus hominem ad imaginem nostram, & ad similitudinem. Quomodo autem non saluatur Adam, quem tu pro desperato habes, quando ipse Dominus noster IESVS CHRISTVS, ubi uenit in mundum, mortuos post obitum suscitauit in ipso corpore, uelut Lazarum, & filium uiduae, & filiam principis synagogae? Et si ipse non erat qui Adam formauit ex terra ab initio, quomodo sputo in terram eiecit lutum fecit, & imposuit super oculos caeci ex natiuitate, & fecit ipsum uidere? quo ostenderet seipsum esse plasten & formatorē cum Patre & sancto Spiritu, deficientē partem in cæco à natiuitate genito per lutū defectuoso loco apposuit. Nam deficientis partis corrigendae gratia hoc fecisse uidetur. Si uerò rursus ipse est Dominus qui Adam formauit, & quem primum formauit perdit, alios uerò seruat, o multā tuam uanam sapientiam Tatiane. impotentiam enim Domino secundum potentiam attribuis: qui non potest primum à se formatū, propter unam inobedientiam ex paradiso eiecit, & castigationem non uulgarem nactū, qui in sudore & labore degit, & è regione paradisi habitauit, quo memor esset bonae uitae per poenitentiam in memoriam reuocatae, saluare. Aut potest quidem, uerū non miseretur. Ob quam igitur causam CHRISTVS usque ad inferna descendit? Quae ratione passus, ubi triduum dormisset, resurrexit? Quomodo uerò impletur, ut & mortuorum & uiuorum imperium obtineret? Qualium uerò uiuorum & mortuorum, quam eorum qui ipsius auxilio sursum ac deorsum opus habent? Quomodo autem ea quae sunt à subacta massa, sancta erunt, si ipsa massa non est sancta? uelut etiam apud sanctum Apostolum habetur. Dicit enim & de Eua idem sanctus Apostolus, quod saluabitur per filiorum generationem, si manserit in fide & iusticia. Et multa sunt quae de his dici possunt. Quare omnibus ratione praeditis exposita apparebit blasphemia, & occaecata Tatiani mens, & eorum qui ab ipso Tatiani appellantur. De quibus quum compendio recensuerimus ipsorum nocuos & instar culicum morsus, olei doctrinae Domini humorem commorsis imponentes, ipsos per Domini ueritatem ac uirtutem sanauimus, quum ipse Dominus dicat: Non ueni nisi ad ouem erroneam domus Israel. Quapropter etiam in parabolis dixit: Homo quidam descendit à Hierusalem ad Hiericho, quem sane etiam in latrones incidisse narrat, ut ostenderet ouem etiam ipsum qui à Hierusalem descendit, & à maiori gloria ad imminutionem delatus est, & ab uno mandato proprii pastoris diuulsus est, ac seductus. Vnde etiam sanctum Adam patrem inter uiuos credimus, propter quem, & nos qui ab ipso sumus omnes, CHRISTVS uenit: ut his quidem qui olim ipsum cognouerunt, & ab ipsius deitate non aberrauerunt, uerū propter errores in inferno detenti sunt, indulgentiam largiretur: his quidem qui adhuc in mundo sunt, per poenitentiam: qui uerò in inferno, per misericordiam & salutem. Quapropter etiam mirari licet de eo qui nouit, uelut etiam in libris reperimus, Dominum nostrum IESVM CHRISTVM in Golgatha crucifixum esse, & non alibi, quam ubi corpus Adam iacebat. Egressus enim de paradiso, quum habitasset è regione ipsius multo tempore, & per multos dies peruenisset, postea abiit eò, & in loco hoc, Hierosolymorum uidelicet, debitum naturae persoluens, illic sepultus est in loco Golgatha. Vnde merito cognomen habuit locus, quem Cranij, siue Caluariae locum interpretantur. Cuius nominis similitudinem aliquam figura loci non ostendit. Neque enim in altitudine quadam situs est, ut hoc Cranium interpreteris, uelut in corpore capitis locus dicitur. Neque speculæ interpretationem facere possis: nam neque reliquis locis altior est. E regione enim est Oliueti mons altior, & à signis octo Gabaon est altissima. Sed & altitudo quae olim erat in Sion, nunc uerò disiecta est, etiam ipsa altior loco illo fuit. Vnde igitur cognominatio Cranij est? Imò quia primum formati hominis Adam caluaria illic inuenta est, & illic reliquiae sitae erant, ea de causa Cranij locus cognominatus est. In quo crucifixus Dominus noster

Eua quomodo saluabitur.

Adā in Golgatha sepultus.

Cranij siue Caluarie appellatio nis ratio.

noſter IESVS CHRISTVS, per aquam & ſanguinem, qui fluxit ab ipſo per com-
punctum ipſius latus, in ænigmate ſalutem noſtram oſtendit, ab initio maſſæ pri-
mi patris reliquias reſpergere auſpicatus: quo etiam nobis oſtenderet reſperſionē
ſanguinis ipſius, ad mundationem noſtræ iniquationis, & animæ pœnitentis, &
in exemplum rigationis ac purificatiōis ſordium peccatorū noſtrorū factam eſſe:
effuſam uidelicet aquam ſuper iacentem ſub loco & ſepultū, in ſpem ipſius, & no-
ſtram, qui ex ipſo geniti ſumus. Quare & hic implebatur quod dictum eſt: Surge
qui dormis, & reſurge ex mortuis, & illuceſcet tibi CHRISTVS. Etiamſi enim de
nobis dicit, qui mortificati ſumus operibus, & in profundo ignorantie ſomno dor-
mimus; attamen illuc principium inſinuationis modum continet, & non ſimplici-
ter, neq; ocioſe. Surrexerunt enim, inquit, multa corpora ſanctorum, uelut Euan-
gelium habet, & ingreſſi ſunt cum ipſo in ciuitatem ſanctam, &c. Cum itaq; repu-
lerimus undiquaq; huius culicis morſus, per oleum benignitatis Dei, & Domini
noſtri præſentiam, & lucem ueritatis Euangelij: ad conſequentes ſectas, prout in-
ſtituimus, per uirtutem Dei procedere ſtudebimus.

FINIS TERTII TOMI PRIMI

libri Epiphani.

EPIPHANII EPISCOPI CONSTAN-

TIAE CYPRI, OPERIS CONTRA OCTVAGINTA

hæreſes Panarij appellati, liber ſecundus.

IANO CORNARIO MEDICO PHY-

ſico interprete.

In primo tomo ſecundi libri, aut quarto iuxta numeri tomorū ab initio con-
ſequentiam, hæreſes decem & octo ſunt, & hæc habentur.

1 Encratitæ, qui ſunt auuſſio Tatiani, nuptias rei-
ciunt, ex ſatana has eſſe dicentes: omnem aut animata-
rum eſum uitant.

2 Phrygaſtæ, & Montaniſtæ, & Taſcodrugitæ, qui
uetus & nouum Teſtamentū ſuſcipiunt, alios uerò pro-
phetas introducunt poſt prophetas, Montanum quen-
dam iſtaſtantes, ac Priſcillam & Maximillam.

3 Pepuziani, qui & Quintiliani, quibus coniungun-
tur Artotyritæ, ex Phrygaſtarum numero hi ſunt. Ve-
rū alia præter illos docēt. Pepuzan quandā ciuitatē
deſertā in medio Galatiæ et Cappadociæ ſitā admiran-
tes, & hanc Hieruſalem putantes. Mulieribus tribuunt
ut imperent, & ſacerdotio fungantur. Sacra autem fa-
ciunt, puerum quendam iuuenem compungentes. Et ſa-
nè Quintillæ, Chriſtum illic in Pepuza reuelatum eſſe,
in ſceminæ ſpecie, fabulantur. Utuntur autem ſimiliter
ueteri ac nouo Teſtamento, iuxta mentem propriam
transmutantes.

4 Teſſareſcædecatitæ, qui unam diem anni Paſcha
perſciunt. In quamcunq; uerò diem inciderit decima-
quarta luna, ſiue in ſabbatū, ſiue in dominicam, illam
ieiunantes ac uigilantes colebant.

5 Alogi, qui Euangelium Iohannis, & eum qui in ip-
ſo eſt ex ſuperſis à Patre, ſemper Deum Verbum rei-
ciunt. Ipſum ſanè Euangelium ſecundum Ioannem non
ſuſcipientes, neq; ipſius Apocalypſim.

6 Adamiani, à quodam Adam uiuente appellati, lu-

dibrij magis quàm ueritatis dogma habētes. Nudi enim
uelut ex matre tum uiri, tum ſceminæ, ſimul congregan-
tur. & ſic lectiones ac preces, & quodcunq; tandē per-
ficiunt. Solitariè autem degunt, & continentiam exer-
cent, & nuptias non admittunt. Et Eccleſiam ſuam pa-
radifum eſſe putant.

7 Sampſæi, qui & Helceſæi. Hi adhuc hodie Arabiā
inhabitāt, in regione ultra mortuum mare ſita. Qui
ſanè ab Elxai quodam falſo propheta ſeducti ſunt. Cu-
ius ex genere adhuc hodie reſtāt Marthys & Martha-
nana, duæ mulieres, quæ adorantur à ſecta uelut deæ.
Habent autem omnia ſimiliter uelut Ebionæi.

8 Theodotiani. Hi à Theodoto coriario Byzantino
appellati ſunt. Hic ſummus in eruditione Græca fuit.
Quum autem tunc perſecutio fieret eius cum alijs qui
buſdam ſolus elapſus, cum illi martyrium ſubiſſent, eo
quod id ipſi obijceretur: Chriſtum nudum hominem di-
cere excogitauit: & ne in crimen ueniret quod Deum
abnegaffet, ſic docuit.

9 Melchiſedeciani. Hi Melchiſedec colunt, uirtutem
quandam ipſum aſſerentes, & nō nudum hominem, &
in huius nomen omnia reducere ac dicere audentes.

10 Bardeſianiſtæ. Bardeſianus hic ex Meſopotamiā
originem ducebat. Et primū quidem ueram fidem ha-
bebat, & in ſapientia celebris erat: uerū poſtea decli-
nauit à ueritate, & ſimilia Valentino docuit, excēptis
paucis quibuſdam, in quibus à Valentino diſſentit.

11 Noctiani.